COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM,

CXLIII.

PATRES QUINTI ECCLESIÆ SÆCULI

S. AUGUSTINUS.

XXXVI.

PROSTAT INSUPER VENALE

MONTIS PESSULANI,

APUD VIRENQUE, BIBLIOPOLAM;

PARISIIS,

APUD **BIBLIOPOLAM**, CUI NOMEN GALLICE,

SOCIÉTÉ POUR LA PUBLICATION DES BONS LIVRES,

Rue des Saints-Pères, nº 16.

S.-CLODOALDI, E TYPOGRAPHEO BELIN-MANDAR.

COLLECTIO
SELECTA
SS. ECCLESIÆ PATRUM,
COMPLECTENS
EXQUISITISSIMA OPERA
TUM DOGMATICA ET MORALIA, TUM APOLOGETICA ET ORATORIA.

ACCURANTIBUS

D. A. B. CAILLAU,
CANONICO HONORARIO CENOMANENSI ET CADURCENSI,

NONNULLISQUE CLERI GALLICANI PRESBYTERIS.

OPUS REGI DICATUM.

TOMUS CENTESIMUS QUADRAGESIMUS TERTIUS.

PARISIIS,
APUD PARENT-DESBARRES, EDITOREM,
SANCTÆ SEDIS ORDINUM INSIGNIBUS DECORATUM,
VIA VULGO DICTA DE SEINE, 48.

M DCCC. XL.

SANCTI AURELII

AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

OPERUM

PARS VI.

OPERA POLEMICA.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE CORREPTIONE

ET GRATIA,

AD VALENTINUM

ET CUM ILLO MONACHOS ADRUMETINOS.

LIBER UNUS[1].

Principio dicit quænam sit catholica fides de lege, de libero arbitrio et de gratia. Gratiam Dei per Jesum Christum eam esse docet, qua sola homines liberantur a malo, et sine qua nullum prorsus faciunt bonum, non solum monstrante ipsa quid faciendum sit, sed etiam præstante ipsa ut id cum dilectione faciant, cum iis Deus inspirationem bonæ voluntatis atque operis largiatur. Correptionem hominum malorum, qui hanc gratiam non acceperunt, nec injustam esse, cum sua voluntate mali sint; nec inutilem, tametsi fatendum est non-

[1] Scriptus anno Christi 426 aut 428, aliquanto post Pascha

nisi per Deum fieri ut prosit. Perseverantiam in bono magnum re vera esse Dei munus : nec tamen ideo ejus qui non perseveraverit, negligendam esse correptionem : et qui non accepto hoc dono fuerit sua voluntate relapsus in peccatum, eum non correptione tantum, sed si usque ad mortem in malo permanserit, etiam æterna damnatione dignum esse. Cur hoc donum ille accipiat, ille non accipiat, esse inscrutabile. Ex prædestinatis nullum perire posse : ac subinde perseverantiam, quam non omnes accipiunt qui hic filii Dei appellantur, iis omnibus dari qui vere filii sunt præscientia et prædestinatione Dei. Respondet ad quæstionem quæ de Adamo se offert, quomodo ipse non perseverando peccavit, qui perseverantiam non accepit. Ostendit tale primum ipsi datum esse adjutorium, sine quo non posset permanere si vellet, non quo fieret ut vellet : nunc vero per Christum dari, non solum sine quo permanere non possumus, etiam si velimus, verum etiam tantum ac tale, quo fiat ut velimus. Prædestinatorum, quibus proprium est hujusmodi donum, probat certum esse numerum, neque augendum, neque minuendum : et cum ignotum sit quis ad eum numerum pertineat, quis non pertineat, medicinalem correptionem adhibendam esse omnibus peccantibus, ne vel ipsi pereant vel alios perdant. Concludit demum, nec gratia prohiberi correptionem, nec correptione negari gratiam.

[1] Vide Retract. lib. II, cap. ultimum.

I. Lectis litteris vestris[1], Valentine frater delectissime, et qui simul servitis Deo, quas per fratrem Florum, et eos qui cum illo ad nos venerunt, misit charitas vestra, egi Deo gratias, quod vestram in Domino pacem, et in veritate consensionem, et in charitate flagrantiam vestro nobis reddito sermone cognovi. Quod autem ad subversionem quorumdam apud vos molitus est inimicus, Deo miserante et ejus insidias in suorum servorum provectum mirabili bonitate vertente, ad hoc potius valuit, ut nulli vestrum destruerentur in pejus, sed nonnulli instruerentur in melius. Non itaque opus est omnia identidem retractare, quæ sufficienter vobis pleno libro disputata transmisimus[2] : quem quomodo susceperitis, rescripta indicant vestra. Verumtamen semel lectum nullo modo arbitremini satis vobis innotescere potuisse. Si ergo eum fructuosissimum habere vultis, non, non vos pigeat relegendo habere notissimum, ut diligentissime sciatis quibus et qualibus quæstionibus solvendis atque sanandis, non ibi humana, sed divina occurrat auctoritas, a qua recedere non debemus, si volumus pervenire quo tendimus.

II. Dominus autem ipse non solum ostendit nobis, a quo malo declinemus, et quod bonum faciamus, quod solum potest legis littera : verum etiam adjuvat nos, ut declinemus a malo, et faciamus bonum[3], quod nullus potest sine spiritu gratiæ : quæ si desit, ad hoc lex adest, ut reos faciat et occidat. Propter quod dicit Apostolus : « Littera » occidit, spiritus autem vivificat.[4] » Qui ergo legitime lege utitur, discit in ea malum et bonum, et non confidens in virtute sua confugit ad gratiam, qua præstante declinet a malo, et faciat bonum. Quis autem confugit ad gratiam, nisi cum a Domino gressus hominis diriguntur, et viam

[1] Vide D. Guillon, tom. XXII, pag. 170-189. — [2] Vide lib. de Gratia et libero Arbitrio. — [3] Psal. XXXVI, 27. — [4] 2 Cor. III, 6.

ejus volet [1]? Ac per hoc et desiderare auxilium gratiæ, initium gratiæ est : de quo ait ille : « Et dixi, nunc cœpi ; » hæc est immutatio dexteræ Excelsi [2]. » Liberum itaque arbitrium et ad malum et ad bonum faciendum confitendum est nos habere : sed in malo faciendo liber est quisque justitiæ servusque peccati ; in bono autem liber esse nullus potest, nisi fuerit liberatus ab eo qui dixit : « Si » vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis [3]. » Nec ita ut, cum quisque fuerit a peccati dominatione liberatus [4] jam non indigeat sui liberatoris auxilio : sed ita potius, ut ab illo audiens : « Sine me nihil potestis facere [4] ; » dicat ei et ipse, « Adjutor meus esto, ne derelinquas me [5]. » Hanc fidem, quæ sine dubio vera et prophetica et apostolica et catholica fides est, etiam in fratre nostro Floro invenisse me gaudeo : unde hi potius corrigendi sunt, quos quidem propitio Deo correctos esse jam existimo, qui eum non intelligebant.

III. Intelligenda est enim gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, qua sola homines liberantur a malo, et sine qua nullum prorsus sive cogitando, sive volendo et amando, sive agendo faciunt bonum : non solum ut monstrante ipsa quid faciendum sit sciant, verum etiam ut præstante ipsa faciant cum dilectione quod sciunt. Hanc quippe inspirationem bonæ voluntatis atque operis poscebat Apostolus eis, quibus dicebat, « Oramus autem ad » Deum, ne quid faciatis mali, non ut nos probati appa- » reamus, sed ut vos quod bonum est faciatis [6]. » Quis hoc audiat, et non evigilet, atque fateatur a Domino Deo nobis esse, ut declinemus a malo, et faciamus bonum? Quandoquidem non ait Apostolus, monemus, docemus, hortamur, increpamus : sed ait, « Oramus ad Deum, ne » quid faciatis mali, sed quod bonum est faciatis. » Et

[1] Psal. XXXVI, 23. — [2] Id. LXXVI, 11. — [3] Joan. VIII, 36. — [4] Id. XV, 5. — [5] Psal. XXVI, 9. — [6] I Cor XIII, 7.

tamen etiam loquebatur eis, et faciebat illa omnia quæ commemoravi; monebat, docebat, hortabatur, increpabat : sed sciebat hæc omnia non valere, quæ plantando et rigando faciebat in aperto, nisi eum pro illis exaudiret orantem, qui dat incrementum in occulto. Quoniam sicut idem doctor gentium dicit: « Neque qui plantat est aliquid, » neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus[1]. »

IV. Non se itaque fallant, qui dicunt : « Ut quid nobis prædicatur atque præcipitur, ut declinemus a malo et faciamus bonum, si hoc nos non agimus, sed id velle et operari Deus operatur in nobis[2]? » Sed potius intelligant, si filii Dei sunt, spiritu Dei se agi, ut quod agendum est agant; et cum egerint, illi a quo agunt gratias agant. Aguntur enim ut agant, non ut ipsi nihil agant; et ad hoc eis ostenditur quid agere debeant, ut quando id agunt sicut agendum est, id est, cum dilectione et delectatione justitiæ, suavitatem quam dedit Dominus, ut terra eorum daret fructum suum, accepisse se gaudeant[3]. Quando autem non agunt, sive omnino faciendo, sive non ex charitate non faciendo; orent, ut quod nondum habent accipiant. Quid enim habebunt, quod non accepturi sunt? aut quid habent, quod non acceperunt[4]?

V. « Ergo, inquiunt, præcipiant tantummodo nobis quid facere debeamus qui nobis præsunt, et ut faciamus orent pro nobis : non autem nos corripiant et arguant; si non fecerimus. » Imo omnia fiant : quoniam doctores Ecclesiarum Apostoli omnia faciebant, et præcipiebant quæ fierent, et corripiebant si non fierent, et orabant ut fierent. Præcipit Apostolus dicens : « Omnia vestra cum charitate fiant[5]. » Corripit dicens, « Jam quidem omnino » delictum est in vobis, quia judicia habetis vobiscum.

[1] 1 Cor. III, 7. — [2] Philip. II, 13, et Rom. VIII, 14. — [3] Psal. LXXXIV, 13 — [4] 1 Cor. IV, 7. — [5] Id. XVI, 14.

» Quare enim non magis iniquitatem patimini? quare non » potius fraudamini? Sed vos iniquitatem facitis, et fraudatis, et hoc fratres. An nescitis, quia injusti regnum » Dei non possidebunt[1]? » Audiamus et orantem : « Vos » autem, inquit, Dominus multiplicet et abundare faciat » in charitate in invicem et in omnes[2]. » Præcipit, ut habeatur charitas : corripit, quia non habetur charitas : orat, ut abundet charitas. O homo, in præceptione cognosce quid debeas habere, in correptione cognosce tuo te vitio non habere, in oratione cognosce unde accipias quod vis habere.

VI. « Quomodo, inquit, meo vitio non habetur, quod non accepi ab illo, a quo nisi detur, non est omnino alius unde tale ac tantum munus habeatur? » Patimini me paululum, fratres mei, non adversum vos, quorum rectum est cor cum Deo, sed adversus eos qui terrena sapiunt, vel adversus ipsas humanas cogitationes, pro cœlestis et divinæ gratiæ veritate certare. Hoc enim dicunt, qui in suis malignis operibus ab hujus gratiæ prædicatoribus corripi nolunt : « Præcipe mihi quid faciam : et si fecero, age pro me gratias Deo, qui mihi ut facerem dedit : si autem non fecero, non ego corripiendus sum, sed ille orandus est, ut det quod non dedit, id est, ipsam, qua præcepta ejus fiunt, fidelem Dei et proximi charitatem. Ora ergo pro me ut hanc accipiam, et per hanc ex animo cum bona voluntate quæ præcipit faciam. Recte autem corriperer, si eam mea culpa non haberem, hoc est, si eam possem mihi dare vel sumere ipse, nec facerem, vel si dante illo ego accipere noluissem. Cum vero et ipsa voluntas a Domino præparetur, cur me corripis, quia vides me ejus præcepta facere nolle[3] : et non potius ipsum rogas, ut in me operetur et velle? »

VII. Ad hæc respondemus : Quicumque Dei præcepta

[1] I Cor. VI, 7. — [2] I Thess. III, 12 — [3] Prov. VIII, juxta LXX.

jam tibi nota non facis, et corripi non vis, etiam propterea corripiendus es, quia corripi non vis. Non vis enim tibi tua vitia demonstrari : non vis ut feriantur, fiatque tibi utilis dolor, quo medicum quæras : non vis tibi tu ipse ostendi, ut cum deformem te vides, reformatorem desideres, eique supplices, ne in illa remaneas fœditate. Tuum quippe vitium est quod malus es, et majus vitium corripi nolle quia malus es : quasi laudanda vel indifferenter habenda sint vitia, ut neque laudentur neque vituperentur ; aut vero nihil agat timor correpti hominis, vel pudor, vel dolor : aut aliud agat, cum salubriter stimulat, nisi ut rogetur bonus, et ex malis qui corripiuntur, bonos faciat qui laudentur. Quod enim vult pro se fieri qui corripi non vult, et dicit : Ora potius pro me ; ideo corripiendus est, ut faciat etiam ipse pro se. Dolor quippe ille, quo sibi displicet, quando sentit correptionis aculeum, excitat eum in majoris orationis affectum [1] ; ut Deo miserante, incremento charitatis adjutus desinat agere pudenda et dolenda, et agat laudanda atque gratanda. Hæc est correptionis utilitas, quæ nunc major, nunc minor pro peccatorum diversitate salubriter adhibetur ; et tunc est salubris, quando supernus medicus respicit. Non enim aliquid proficit, nisi cum faciat ut peccati sui quemque pœniteat. Et quis hoc dat, nisi qui respexit apostolum Petrum negantem, et fecit flentem [2] ? Unde et apostolus Paulus posteaquam dixit, cum modestia corripiendos esse diversa sentientes, protinus addidit : « Nequando det eis » Deus pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, et resi» piscant de diaboli laqueis [3]. »

VIII. Cur autem isti qui corripi nolunt, dicunt : « Tantum præcipe mihi, et ora pro me, ut quod præcipis faciam ? » Cur non potius secundum suum pravum sensum

[1] *Forte* majorem. — [2] Luc. XXII, 61. — [3] 2 Tim. II, 25.

et ista duo respuunt, et dicunt : Nec ut præcipias mihi, nec ut ores pro me volo ? Quis enim hominum ostenditur orasse pro Petro, ut daret ei Deus pœnitentiam, qua se negasse Dominum flevit ? Quis hominum Paulum divinis præceptis ad fidem christianam pertinentibus erudivit ? Cum ergo audiretur prædicans Evangelium, et dicens : « Notum » enim vobis facio, fratres, Evangelium quod evangeliza- » tum est a me, quia non est secundum hominem ; neque » enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per » revelationem Christi Jesu [1] : » responderetur ei : Quid nobis molestus es, ut abs te accipiamus atque discamus, quod tu non ab homine accepisti neque didicisti ? Potens est ille qui tibi dedit, sic et nobis dare quomodo tibi. Porro si hoc non audent dicere ; sed patiuntur sibi Evangelium ab homine prædicari ; quamvis etiam possit non per hominem homini dari : concedant etiam corripi se debere a præpositis suis, a quibus christiana gratia prædicatur ; quamvis non negetur Deus posse, quem velit, etiam nullo homine corripiente, corrigere, et ad dolorem salubrem pœnitentiæ occultissima et potentissima medicinæ suæ potestate perducere. Et sicut non est ab oratione cessandum pro eis quos corrigi volumus, etiamsi nullo hominum orante pro Petro Dominus respexit eum, et fecit eum suum peccatum flere : ita non est negligenda correptio, quamvis Deus quos voluerit, etiam non correptos, faciat esse correctos. Tunc autem correptione proficit homo, cum miseretur atque adjuvat, qui facit quos voluerit etiam sine correptione proficere. Sed quare isti sic, illi aliter, atque alii aliter, diversis et innumerabilibus modis vocentur ut reformentur, absit ut dicamus judicium luti esse debere, sed figuli.

IX. « Apostolus, inquiunt, ait : « Quis enim te discer- » nit ? Quid autem habes quod non accepisti ? Si autem

[1] Gal. I, 11.

» et accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis[1] ? » Cur ergo corripimur, arguimur, reprehendimur, accusamur? Quid facimus, qui non accepimus? » Qui hoc dicunt, extra culpam se videri volunt, in hoc quod non obediunt Deo : quia utique ipsa obedientia munus ejus est ; quæ necesse est ut sit in eo cui charitas inest, quæ sine dubio ex Deo est, et dat eam Pater filiis suis[2]. « Hanc, inquiunt, non accepimus ; quid itaque corripimur, quasi nos eam nobis dari possimus, et nostro arbitrio dare nolimus? Nec attendunt, si nondum regenerati sunt, primam esse causam, cur objurgati quod sint inobedientes Deo, sibi debeant displicere, quia fecit Deus hominem rectum ab initio humanæ creaturæ, et non est iniquitas apud Deum[3]. Ac per hoc prima pravitas qua Deo non obeditur, ab homine est[4] ; quia ex rectitudine, in qua eum Deus primitus fecit, sua mala voluntate decidens, pravus effectus est. An vero ideo pravitas ista corripienda non est in homine, quia non ejus propria qui corripitur, sed communis est omnibus ? Imovero corripiatur et in singulis, quod est omnium. Non enim propterea cujusquam non est, quod ab ea nullus immunis est. Peccata quidem ista originalia ideo dicuntur aliena, quod ea singuli de parentibus trahunt : sed non sine causa dicuntur et nostra, qui in illo uno omnes, sicut dicit Apostolus, peccaverunt[5]. Corripiatur ergo origo damnabilis, ut ex dolore correptionis voluntas regenerationis oriatur : si tamen qui corripitur filius est promissionis, ut strepitu correptionis forinsecus insonante ac flagellante, Deus in illo intrinsecus occulta inspiratione operetur et velle. Si autem jam regeneratus et justificatus in malum vitam sua voluntate relabitur, certe iste non potest dicere : Non accepi : quia acceptam gratiam Dei suo

[1] I Cor. IV, 7. — [2] I Joan. IV, 7. — [3] Eccle. VII, 30. — [4] Rom. IX, 14. — [5] Id. V, 12.

in malum libero amisit arbitrio. Qui si correptione compunctus salubriter ingemit, et ad similia bona opera vel etiam meliora revertitur : nempe hic apertissime utilitas correptionis apparet. Sed per hominem correptio sive ex charitate sit, sive non sit, tamen ut correpto prosit, non nisi per Deum fit.

X. An adhuc et iste nolens corripi, potest dicere : « Quid ego feci, qui non accepi : » quem constat accepisse, et sua culpa quod acceperat amisisse ? « Possum, inquit, possum omnino, quando me arguis, quod ex bona vita in malam mea voluntate relapsus sum, dicere adhuc: Quid ego feci, qui non accepi? Accepi enim fidem, quæ per dilectionem operatur : sed in illa usque in finem perseverantiam non accepi. An quisquam dicere audebit istam perseverantiam non esse donum Dei, et hoc tam magnum bonum ita esse nostrum, ut quisquis id habuerit, non ei possit Apostolus dicere : « Quid enim habes quod » non accepisti [1], » quoniam hoc sic habet ut non acceperit ? » Ad hæc nos negare quidem non possumus, etiam perseverantiam in bono proficientem usque in finem, magnum esse Dei munus : nec esse nisi ab illo de quo scriptum est : « Omne datum optimum et omne donum » perfectum desursum est, descendens a Patre luminum [2]. » Sed non ideo est ejus qui non perseveraverit, negligenda correptio, ne forte det illi Deus pœnitentiam, et resipiscat de diaboli laqueis [3]. Correptionis quippe utilitati hanc sententiam subjunxit Apostolus, dicens, sicut supra commemoravi : « Cum modestia corripientem diversa sentientes, » nequando det illis Deus pœnitentiam [4]. » Nam si dixerimus istam perseverantiam tam laudabilem tamque felicem sic esse hominis, ut ei non sit ex Deo; illud primitus evacuamus, quod ait Dominus Petro : « Ego rogavi pro te, ne

[1] I Cor. IV, 7. — [2] Jacob. I, 17. — [3] 2 Tim. II, 25. — [4] Ibid.

» deficiat fides tua[1]. » Quid enim ei rogavit, nisi perseverantiam usque in finem ? Quæ profecto si ab homine homini esset, a Deo poscenda non esset. Deinde cum dicit Apostolus : « Oramus autem ad Deum, ne quid faciatis mali[2]; » procul dubio perseverantiam eis orat ad Deum. Neque enim nihil mali facit, qui bonum deserit, et a quo declinare debet, inclinatur in malum, non perseverans in bono. Illo etiam loco ubi dicit : « Gratias ago Deo meo » in omni memoria vestri semper in omni prece mea pro » omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens, super » communione vestra in Evangelio a prima die usque » nunc, confidens, hoc ipsum, quoniam qui cœpit in » vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu[3]: » quid aliud eis quam perseverantiam in bono usque in finem, de Dei miseratione promittit ? Itemque ubi dicit : « Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est servus Christi » Jesu, semper certans pro vobis in orationibus, ut stetis » perfecti et pleni in omni voluntate Dei[4] : » quid est ; « ut » stetis, » nisi ut perseveretis ? Unde dictum est de diabolo : « In veritate non stetit[5] : » quia fuit ibi, sed non permansit. Nam utique isti in fide jam stabant. Nec aliud oramus, cum oramus, ut qui stat, stet, nisi ut perseveret. Item Judas apostolus, cum dicit : « Ei autem qui potens » est conservare vos sine offensione, et constituere ante » conspectum gloriæ suæ immaculatos in lætitia : » nonne apertissime ostendit donum Dei esse, in bono perseverare usque in finem ? Quid enim aliud donat, qui conservat sine offensione, ut constituat ante conspectum gloriæ suæ immaculatos in lætitia, nisi perseverantiam bonam ? Quid est etiam quod in Apostolorum Actibus legimus : « Audientes autem gentes gavisæ sunt, et exce-

[1] Luc. XXII, 32. — [2] 2 Cor. XIII, 7. — [3] Philip. I, 3 et seqq. — [4] Coloss. IV, 12. — [5] Joan. VIII, 44.

» perunt verbum Domini, et crediderunt quotquot erant » ordinati in vitam æternam [1]? » Quis in æternam vitam potuit ordinari, nisi perseverantiæ dono? Quandoquidem « qui perseraverit usque in finem, hic salvus erit[2]. » Qua salute, nisi æterna? Cum vero in Oratione dominica Deo Patri dicimus : « Sanctificetur nomen tuum[3] : » quid aliud dicimus, quam ut nomen ejus sanctificetur in nobis? Quod cum jam per lavacrum regenerationis effectum sit, quare quotidie a fidelibus poscitur, nisi ut in eo quod factum est in nobis, perseveretur a nobis? Nam et beatus Cyprianus hoc sic intelligit : exponens quippe eamdem orationem : « Dicimus, inquit, « Sanctificetur nomen » tuum ; » non quod optemus Deo, ut sanctificetur orationibus nostris ; sed quod petamus a Deo, ut nomen ejus sanctificetur in nobis. Cæterum a quo Deus sanctificatur, qui ipse sanctificat? Sed quia ipse dixit : « Sancti estote, » quoniam et ego sanctus sum[4], » id petimus et rogamus, ut qui in baptismo sanctificati sumus, in eo quod esse cœpimus perseveremus. » Ecce gloriosissimus Martyr hoc sentit, quod in his verbis quotidie fideles Christi petunt, ut perseverent in eo quod esse cœperunt. Nullo autem dubitante, quisquis a Domino ut in bono perseveret precatur, donum ejus esse talem perseverantiam confitetur.

XI. Quæ cum ita sint, corripimus tamen eos, justeque corripimus, qui cum bene viverent, non in eo perseverarunt. Ex bona quippe in malam vitam sua voluntate mutati sunt : et ideo correptione ; et si nihil eis correptio profuerit, sed in vita perdita usque ad mortem perseveraverint, etiam divina in æternum damnatione sunt digni. Nec se excusabunt dicentes, sicut modo dicunt : « Quare corripimur? » ita tunc, Quare damnamur, quandoquidem ut ex bono reverteremur ad malum, perseverantiam non

[1] Act. xiii, 48. — [2] Matth. x, 22. — [3] Id. vi, 9 — [4] Levit. xix, 2.

accepimus qua permaneremus in bono? nullo modo hac excusatione a justa damnatione se liberabunt. Si enim, sicut veritas loquitur, nemo liberatur a damnatione quæ facta est per Adam, nisi per fidem Jesu Christi ; et tamen ab hac damnatione non se liberabunt qui poterunt dicere, non se audisse Evangelium Christi, cum fides ex auditu sit[1] : quanto minus se liberabunt qui dicturi sunt, Perseverantiam non accepimus? Justior enim videtur excusatio dicentium, non accepimus audientiam, quam dicentium, Non accepimus perseverantiam : quoniam potest dici, Homo, in eo quod audieras et tenueras, in eo perseverares si velles ; nullo modo autem dici potest, Id quod non audieras, crederes si velles.

XII. Ac per hoc et qui Evangelium non audierunt, et qui eo audito in melius commutati perseverantiam non acceperunt, et qui Evangelio audito venire ad Christum, hoc est, in eum credere noluerunt, quoniam ipse dixit : « Nemo venit ad me, nisi ei datum fuerit a Patre meo[2]. » et qui per ætatem parvulam nec credere potuerunt, sed ab originali noxa solo possent lavacro regenerationis absolvi, quo tamen non accepto mortui perierunt; non sunt ab illa conspersione discreti, quam constat esse damnatam, euntibus omnibus ex uno in condemnationem. Discernuntur autem non meritis suis, sed per gratiam Mediatoris, hoc est, in sanguine secundi Adam justificati gratis. Itaque cum audimus : « Quis enim te discernit? quid » autem habes quod non accepisti? si autem et accepisti, » quid gloriaris quasi non acceperis[3]? » ab illa perditionis massa quæ facta est per primum Adam, debemus intelligere neminem posse discerni, nisi qui hoc donum habet, quisquis habet, quod gratia Salvatoris accepit. Hoc autem apostolicum testimonium tam magnum est, ut bea-

[1] Rom. x, 17. — [2] Joan. vi, 66. — [3] I Cor. iv, 7.

tus Cyprianus ad Quirinum scribens, ipsum subjecerit illi titulo, in quo ait : « In nullo esse gloriandum, quando nostrum nihil sit [1]. »

XIII. Quicumque ergo ab illa originali damnatione ista divinæ gratiæ largitate discreti sunt, non est dubium quod et procuratur eis audiendum Evangelium; et cum audiunt, credunt; et in fide quæ per dilectionem operatur, usque in finem perseverant [2]; et si quando exorbitant, correpti emendantur, et quidam eorum etsi ab hominibus non corripiantur, in viam quam reliquerant redeunt; et nonnulli accepta gratia, in qualibet ætate, periculis hujus vitæ mortis celeritate subtrahuntur. Hæc enim omnia operatur in eis, qui vasa misericordiæ operatus est eos, qui et elegit eos in Filio suo, ante constitutionem mundi per electionem gratiæ : « Si autem gratia, jam non ex » operibus, alioquin gratia jam non est gratia [3]. » Non enim sic sunt vocati, ut non essent electi; propter quod dictum est : « Multi enim vocati, pauci vero electi [4] : » sed quoniam secundum propositum vocati sunt, profecto et electi sunt per electionem, ut dictum est, gratiæ, non præcedentium meritorum suorum; quia gratia illis est omne meritum.

XIV. De talibus dicit Apostolus : « Scimus quoniam dili» gentibus Deum omnia cooperatur in bonum, his qui secun» dum propositum vocati sunt : quoniam quos ante præsci» vit, et prædestinavit conformes imaginis Filii sui, ut sit » ipse primogenitus in multis fratribus : quos autem prædes» tinavit, illos et vocavit; quos autem vocavit, ipsos et jus» tificavit; quos autem justificavit, ipsos et glorificavit [5]. » Ex istis nullus perit, quia omnes electi sunt; electi sunt autem, quia secundum propositum vocati sunt : proposi-

[1] Lib. III Testimoniorum, titulo seu cap. 4. — [2] Gal. v, 6. — [3] Rom. XI, 6. — [4] Matth. XX, 16. — [5] Rom VIII, 28 et seqq.

tum autem, non suum, sed Dei : de quo alibi dicit : « Ut » secundum electionem propositum Dei maneret, non ex » operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia major ser- » viet minori[1] : et alibi, Non secundum opera nostra, in- » quit, sed secundum suum propositum et gratiam[2]. » Cum ergo audimus : « Quos autem prædestinavit, illos » et vocavit[3] : » secundum propositum vocatos debemus agnoscere : quoniam inde cœpit, dicens : « Omnia coope- » ratur in bonum, his qui secundum propositum vocati » sunt : » ac deinde subjunxit : « Quoniam quos ante » præscivit, et prædestinavit conformes imaginis Filii sui, » ut sit ipse primogenitus in multis fratribus[4] : » atque his præmissis subdidit : « Quos autem prædestinavit, illos » et vocavit. » Eos itaque vult intelligi, quos secundum propositum vocavit ; ne putentur in eis esse aliqui vocati et non electi, propter illam dominicam sententiam : « Multi » vocati, pauci electi[5]. » Quicumque enim electi, sine dubio etiam vocati : non autem quicumque vocati, consequenter electi. Illi ergo electi, ut sæpe dictum est, qui secundum propositum vocati, qui etiam prædestinati atque præsciti. Horum si quisquam perit, fallitur Deus : sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus. Horum si quisquam perit, vitio humano vincitur Deus : sed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus. Electi autem sunt ad regnandum cum Christo ; non quomodo electus est Judas ad opus cui congruebat. Ab illo quippe electus est, qui novit bene uti etiam malis, ut et per ejus opus damnabile, illud propter quod ipse venerat, opus venerabile compleretur. Cum itaque audimus : « Nonne ego vos duo- » decim elegi, et unus ex vobis diabolus est[6]. » Illos debemus intelligere electos per misericordiam, illum per ju-

[1] Rom. IX, 11. — [2] 2 Tim. I, 9. — [3] Rom. VIII, 30 — [4] Ibid. 28. — [5] Matth. XX, 16. — [6] Joan. VI, 71.

dicium; illos ad obtinendum regnum suum, illum ad fundendum sanguinem suum.

XV. Merito sequitur vox ad regnum electorum : « Si » Deus pro nobis, quis contra nos? Qui Filio proprio non » pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quomodo » non et cum illo nobis omnia donavit? Quis accusabit » adversus electos Dei? Deus qui justificat? Quis condem- » nat? Christus qui mortuus est, magis autem qui et re- » surrexit, qui est in dextera Dei, qui et interpellat pro » nobis [1]? » Quam fortis autem perseverantiæ usque in finem munus acceperint, sequantur et dicant : « Quis nos » separabit a charitate Christi; tribulatio, an angustia, an » persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gla- » dius? Sicut scriptum est : « Quia propter te mortifica- » mur tota die, æstimati sumus ut oves occisionis [2]. » Sed in » his omnibus supervincimus per eum qui dilexit nos. Cer- » tus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque an- » gelus, neque principatus, neque præsentia, neque fu- » tura, neque virtus, neque altitudo, neque profundum, » neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, » quæ est in Christo Jesu Domino nostro [3]. »

XVI. Isti significati sunt ad Timotheum, ubi cum dictum fuisset, Hymenæum et Philetum fidem quorumdam subvertere : mox additum est : « Firmum autem funda- » mentum Dei stat, habens signaculum hoc, Scivit Domi- » nus qui sunt ejus [4]. » Horum fides, quæ per dilectionem operatur, profecto aut omnino non deficit, aut si qui sunt quorum deficit, reparatur antequam vita ista finiatur, et deleta quæ intercurrerat iniquitate, usque in finem perseverantia deputatur. Qui vero perseveraturi non sunt, ac sic a fide christiana et conversatione lapsuri sunt, ut tales

[1] Rom. VIII, 31 et seqq. — [2] Psal. XLIII, 22. — [3] Rom. VIII, 35 et seqq. — [4] 2 Tim. II, 19, et Gal. V, 6.

eos vitæ hujus finis inveniat ; procul dubio nec illo tempore, quo bene pieque vivunt, in istorum numero computandi sunt. Non enim sunt a massa illa perditionis præscientia Dei et prædestinatione discreti; et ideo nec secundum propositum vocati; ac per hoc nec electi : sed in eis vocati, de quibus dictum est, « multi vocati ; » non in eis quibus dictum est, « pauci vero electi[1]. » Et tamen quis neget eos electos, cum credunt, et baptizantur, et secundum Deum vivunt ? Plane dicuntur electi a nescientibus quid futuri sint, non ab illo qui eos novit non habere perseverantiam quæ ad beatam vitam perducit electos, scitque illos ita stare, ut præscierit esse casuros.

XVII. Hic si a me quæratur, cur eis Deus perseverantiam non dederit, quibus eam qua christiane viverent, dilectionem dedit : me ignorare respondeo. Non enim arroganter, sed agnoscens modulum meum, audio dicentem Apostolum, « O homo, tu quis es qui respondeas Deo? » et, « O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam » inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ » ejus[2] ? » Quantum itaque nobis judicia sua manifestare dignatur, gratias agamus : quantum vero abscondere, non adversus ejus consilium murmuremus, sed hoc quoque nobis saluberrimum esse credamus. Tu autem quisquis inimicus ejus gratiæ sic interrogas, ipse quid dicis ? Bene, quod te non negas esse Christianum, et catholicum jactas. Si ergo confiteris, donum Dei esse perseverare in bono usque in finem; cur hoc donum ille accipiat, ille non accipiat, puto quod mecum pariter nescis, et ambo hic inscrutabilia judicia Dei penetrare non possumus. Aut si ad liberum arbitrium hominis, quod non secundum Dei gratiam, sed contra eam defendis, pertinere dicis ut perseveret in bono quisque, vel non perseveret, non

[1] Matth. x, 16. — [2] Rom. ix, 10. — [3] Id. xi, 33.

Deo donante si perseveret, sed humana voluntate faciente; quid moliturus es contra verba dicentis, « Rogavi pro te, Petre, ne deficiat fides tua[1]? » An audebis dicere etiam rogante Christo ne deficeret fides Petri, defecturam fuisse si Petrus eam deficere voluisset, hoc est, si eam usque in finem perseverare noluisset? quasi aliud Petrus ullo modo vellet, quam pro illo Christus rogasset ut vellet. Nam quis ignorat, tunc fuisse perituram fidem Petri, si ea qua fidelis erat, voluntas ipsa deficeret; et permansuram, si eadem voluntas maneret? Sed quia « præparatur voluntas a Domino[2]; » ideo pro illo Christi non posset esse inanis oratio. Quando rogavit ergo ne fides ejus deficeret, quid aliud rogavit, nisi ut haberet in fide liberrimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimam voluntatem? Ecce quemadmodum secundum gratiam Dei, non contra eam, libertas defenditur voluntatis. Voluntas quippe humana non libertate consequitur gratiam, sed gratia potius libertatem, et ut perseveret delectabilem perpetuitatem, et insuperabilem fortitudinem.

XVIII. Mirandum est quidem, multumque mirandum, quod filiis suis quibusdam Deus quos regeneravit in Christo, quibus fidem, spem, dilectionem dedit, non dat perseverantiam; cum filiis alienis scelera tanta dimittat, atque impertita gratia faciat filios suos. Quis hoc non miretur? quis hoc non vehementissime stupeat? Sed etiam illud non minus mirum est, et tamen verum, atque ita manifestum, ut nec ipsi inimici gratiæ Dei quomodo id negent valeant invenire, quod filios quosdam amicorum suorum, hoc est, regeneratorum bonorumque fidelium, sine baptismo hinc parvulos exeuntes, quibus utique si vellet hujus lavacri gratiam procuraret, in cujus potestate sunt omnia, alienat a regno suo, quo parentes mittit illo-

[1] Luc. XXII, 32. — [2] Prov. VIII, juxta LXX.

rum, et quosdam filios inimicorum suorum facit in manus Christianorum venire, et per hoc lavacrum introducit in regnum, a quo eorum parentes alieni sunt; cum et illis malum, et istis bonum meritum nullum sit parvulis, ex eorum propria voluntate. Certe hic judicia Dei, quoniam justa et alta sunt, nec vituperari possunt, nec penetrari. In his est et illud de perseverantia, de qua nunc disputamus. De utrisque ergo exclamemus, « O altitudo divitia» rum sapientiæ et scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt » judicia ejus[1]. »

XIX. Nec miremur nos vestigare non posse investigabiles vias ejus. Ut enim alia innumerabilia taceam, quæ aliis dantur, aliis non dantur hominibus a Domino Deo, apud quem non est acceptio personarum[2], nec tribuuntur ista meritis voluntatum, sicut sunt celeritates, vires, bonæ veletudines, et pulchritudines corporum, ingenia mirabilia, et multarum artium capaces naturæ mentium; vel quæ accedunt extrinsecus, ut est opulentia, nobilitas, honores, et cætera hujusmodi, quæ quisque ut habeat, non nisi in Dei est potestate : ut non immorer etiam in baptismate parvulorum, (quod nullus istorum potest dicere, sicut illa, ad regnum Dei non pertinere,) cur illi parvulo detur, illi non detur; cum sit utrumque in potestate Dei, et sine illo sacramento nemo intret in regnum Dei : ut ergo hæc taceam vel relinquam, illos ipsos intueantur de quibus agitur. De his enim disserimus, qui perseverantiam bonitatis non habent, sed ex bono in malum deficiente bona voluntate moriuntur. Respondeant, si possunt, cur illos Deus, cum fideliter et pie viverent, non tunc de vitæ hujus periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, et ne fictio deciperet animas eorum[3]. Utrum hoc in potestate non habuit, an eorum mala fu-

[1] Rom. xi, 33. — [2] Id. ii, 11. — [3] Sap. iv, 11.

tura nescivit? Nempe nihil horum nisi perversissime atque insanissime dicitur. Cur ergo non fecit? Respondeant qui nos irrident, quando in rebus talibus exclamamus, « Quam » inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ » ejus[1]?» Neque enim hoc non donat Deus quibus voluerit, aut vero Scriptura illa mentitur, quæ de morte velut immatura hominis justi ait, « Raptus est, ne malitia muta» ret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam » ejus[2]. » Cur igitur hoc tam magnum beneficium aliis dat, aliis non dat Deus, apud quem non est iniquitas, nec acceptio personarum[3], et in cujus potestate est quandiu quisque in hac vita maneat, quæ tentatio dicta est super terram[4]? Sicut ergo coguntur fateri, donum Dei esse ut finiat homo vitam istam, ante quam ex bono mutetur in malum; cur autem aliis donetur, aliis non donetur, ignorant : ita donum Dei esse in bono perseverantiam secundum Scripturas, de quibus testimonia multa jam posui, fateantur nobiscum; et cur aliis detur, aliis non detur, sine murmure adversus Deum dignentur ignorare nobiscum.

XX. Nec nos moveat, quod filiis suis quisbusdam Deus non dat istam perseverantiam. Absit enim ut ita esset, si de illis prædestinatis essent et secundum propositum vocatis, qui vere sunt filii promissionis. Nam isti cum pie vivunt, dicuntur filii Dei : sed quoniam victuri sunt impie et in eadem impietate morituri, non eos dicit filios Dei præscientia Dei. Sunt enim filii Dei, qui nondum sunt nobis, et sunt jam Deo; de quibus ait evangelista Joannes, « quia Jesus moriturus erat pro gente, nec tantum pro » gente, sed etiam ut filios Dei dispersos congregaret in » unum[5] : » quod utique credendo futuri erant per Evan-

[1] Rom. xi, 33. — [2] Sap. iv, 11. — [3] Rom. ix, 14, et ii, 11. — [4] Job, vii, 1. — [5] Joan. xi, 51.

gelii prædicationem; et tamen ante quam esset factum, jam filii Dei erant in memoriali Patris sui inconcussa stabilitate conscripti. Et sunt rursus quidam, qui filii Dei propter susceptam vel temporaliter gratiam dicuntur a nobis, nec sunt tamen Deo : de quibus ait idem Joannes, « Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis; quod si fuis» sent ex nobis, permansissent utique nobiscum[1]. » Non ait, Ex nobis exierunt, sed quia non manserunt nobiscum, jam non sunt ex nobis : verum ait, « Ex nobis exierunt, » sed non erant ex nobis; » hoc est, et quando videbantur in nobis, non erant ex nobis. Et tanquam ei diceretur, unde id ostendis? « Quod si fuissent, inquit, ex nobis, » permansissent utique nobiscum. » Filiorum Dei vox est : Joannes loquitur, in filiis Dei loco præcipuo constitutus. Cum ergo filii Dei dicunt de his qui perseverantiam non habuerunt, « Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis ; » et addunt, « Quod si fuissent ex nobis, permansissent utique » nobiscum : » quid aliud dicunt, nisi non erant filii, etiam quando erant in professione et nomine filiorum? non quia justitiam simulaverunt; sed quia in ea non permanserunt. Neque enim ait, Nam si fuissent ex nobis, veram, non fictam justitiam tenuissent utique nobiscum: sed, « Si » fuissent, inquit, ex nobis, permansissent utique nobis» cum. » In bono illos volebat procul dubio permanere. Erant itaque in bono, sed quia in eo non permanserunt, id est, non usque in finem perseveraverunt, non erant, inquit, ex nobis, et quando erant nobiscum ; hoc est, non erant ex numero filiorum, et quando erant in fide filiorum; quoniam qui vere filii sunt, præsciti et prædestinati sunt conformes imaginis Filii ejus, et secundum propositum vocati sunt ut electi essent[2]. Non enim perit filius promissionis, sed filius perditionis[3].

[1] I Joan. II, 19. — [2] Rom. VIII, 29 et 28. — [3] Joan. XVII, 12.

XXI. Fuerunt ergo isti ex multitudine vocatorum : ex electorum autem paucitate non fuerunt[1]. Non igitur filiis suis prædestinatis Deus perseverantiam non dedit; haberent enim eam si in eo filiorum numero essent : et quid haberent, quod non accepissent, secundum apostolicam veramque sententiam? Ac per hoc tales filii Filio Christo dati essent[2], quemadmodum ipse dicit ad Patrem, « Ut » omne quod dedisti mihi, non pereat, sed habeat vi- » tam æternam[3]. » Hi ergo Christo intelliguntur dari, qui ordinati sunt in vitam æternam. Ipsi sunt illi prædestinati et secundum propositum vocati, quorum nullus perit. Ac per hoc nullus eorum ex bono in malum mutatus finit hanc vitam; quoniam sic est ordinatus, et ideo Christo datus, ut non pereat, sed habeat vitam æternam. Et rursus quos dicimus inimicos ejus, vel parvulos filios inimicorum ejus, quoscumque eorum sic regeneraturus est, ut in ea fide quæ per dilectionem operatur, hanc vitam finiant; jam et ante quam hoc fiat, in illa prædestinatione sunt filii ejus, et dati sunt Christo Filio ejus, ut non pereant, sed habeant vitam æternam.

XXII. Denique ipse Salvator, « Si manseritis, inquit, » in verbo meo, vere discipuli mei estis[4]. » Numquid in his computandus est Judas, qui non mansit in verbo ejus? Numquid in his computandi sunt illi, de quibus Evangelium sic loquitur, ubi Dominus cum commendasset manducandam carnem suam, et bibendum sanguinem suum[5], ait Evangelista, « Hæc dixit in synagoga docens in Ca- » pharnaum. Multi ergo audientes ex discipulis ejus dixe- » runt : Durus est hic sermo, quis potest eum audire[6]? » Sciens autem Jesus apud semetipsum, quia murmurarent » de hoc discipuli ejus, dixit eis : Hoc vos scandalizat? Si

[1] Matth. xx, 16. — [2] 1 Cor. iv, 7. — [3] Joan. iii, 15, et vi, 39. — [4] Id. viii, 31. — [5] Id. vi, 54 et seqq. — [6] Ibid. 60 et seqq.

» ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius?
» Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest quid-
» quam. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus et vita
» sunt. Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt. Sciebat
» enim ab initio Jesus, qui essent credentes, et quis tradi-
» turus esset eum; et dicebat : Propterea dixi vobis, quia
» nemo venit ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo. Ex
» hoc multi discipulorum ejus abierunt retro, et jam non
» cum illo ambulabant. » Numquid non et isti discipuli appellati sunt, loquente Evangelio? Et tamen non erant vere discipuli, quia non manserunt in verbo ejus, secundum id quod ait, « Si manseritis in verbo meo, vere discipuli
» mei estis[1]. » Quia ergo non habuerunt perseverantiam, sicut non vere discipuli Christi, ita nec vere filii Dei fuerunt, etiam quando esse videbantur et ita vocabantur. Appellamus ergo nos et electos, et Christi discipulos, et Dei filios, quia sic appellandi sunt, quos regeneratos pie vivere cernimus : sed tunc vere sunt quod appellantur, si manserint in eo propter quod sic appellantur. Si autem perseverantiam non habent, id est, in eo quod cœperunt esse non manent, non vere appellantur quod appellantur et non sunt : apud eum enim hoc non sunt, cui notum est quod futuri sunt, id est, ex bonis mali.

XXIII. Propter hoc Apostolus, cum dixisset : « Sci-
» mus quoniam diligentibus Deum omnia cooperatur in
» bonum[2] : » sciens non nullos diligere Deum, et in eo bono usque in finem non permanere, mox addidit, « His
» qui secundum propositum vocati sunt. » Hi enim in eo quod diligunt Deum, permanent usque in finem; et qui ad tempus inde deviant, revertuntur, ut usque in finem perducant, quod in bono esse cœperunt. Ostendens au-

[1] Joan. VIII, 31. — [2] Rom. VIII, 28.

tem quid sit secundum propositum vocari, mox addidit ea quæ jam supra posui : « Quoniam quos ante præscivit, » et prædestinavit conformes imaginis Filii ejus, ut sit » ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem præ- » destinavit, illos et vocavit, » scilicet secundum propositum; « quos autem vocavit, ipsos et justificavit; quos » autem justificavit, ipsos et glorificavit[1]. Illa omnia jam facta sunt, « præscivit, prædestinavit, vocavit, justifi- » cavit; » quoniam et omnes jam præsciti ac prædestinati sunt, et multi jam vocati atque justificati : quod autem posuit in fine, « illos et glorificavit, » (si quidem illa gloria est hic intelligenda, de qua idem dicit : « Cum » Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos cum illo » apparebitis in gloria[2],) » nondum factum est. Quamvis et illa duo, id est, « vocavit et justificavit, » non in omnibus facta sint, de quibus dicta sunt : adhuc enim usque in finem sæculi multi vocandi et justificandi sunt : et tamen verba præteriti temporis posuit de rebus etiam futuris, tanquam jãm fecerit Deus, quæ jam ut fierent ex æternitate disposuit. Ideo de illo dicit et propheta Isaïas : « Qui fecit quæ futura sunt[3]. » Quicumque ergo in Dei providentissima dispositione præsciti, prædestinati, vocati, justificati, glorificati sunt, non dico etiam nondum renati, sed etiam nondum nati, jam filii Dei sunt, et omnino perire non possunt. Hi vere veniunt ad Christum; quia ita veniunt, quomodo ipse dicit : « Omne quod dat » mihi Pater, ad me veniet, et eum qui venit ad me, » non ejiciam foras[4]. » Et paulo post : « Hæc est, inquit, » voluntas ejus qui misit me Patris, ut omne quod dedit » mihi non perdam ex eo[5]. » Ab illo ergo datur etiam perseverantia in bono usque in finem : neque enim datur,

[1] Rom. VIII, 29. — [2] Coloss. III, 4. — [3] Isai. XLIV, juxta LXX. — [4] Joan. VI, 37. — [5] Ibid. 39.

nisi eis qui non peribunt; quoniam qui non perseverant peribunt.

XXIV. Talibus Deus diligentibus eum omnia cooperatur in bonum; usque adeo prorsus omnia, ut etiam si qui eorum deviant et exorbitant, etiam hoc ipsum eis faciat proficere in bonum, quia humiliores redeunt atque doctiores. Discunt enim in ipsa via justa cum tremore se exultare debere, non sibi arrogando tanquam de sua virtute fiduciam permanendi, nec dicendo in abundantia sua : « Non movebimur in æternum[1]. » Propter quod eis dicitur : « Servite Domino in timore, et exultate ei cum » tremore, ne quando irascatur Dominus, et pereatis de » via justa[2]. » Neque enim ait, et non veniatis ad viam justam; sed, « ne pereatis, inquit, de via justa : » quid ostendens, nisi eos esse commonitos, qui jam ambulant in via justa, ut in timore Deo serviant, id est, « non » altum sapiant, sed timeant[3]? » quod significat, non superbiant, sed humiles sint : unde et alibi dicit : « Non » alta sapientes, sed humilibus consentientes[4]. « exultent Deo, sed cum tremore; in nullo gloriantes[5], quando nostrum nihil sit; ut qui gloriatur, in Domino glorietur[6] : ne pereant de via justa, in qua jam ambulare cœperunt, dum sibi hoc ipsum assignant, quod in ea sunt. His verbis usus est et Apostolus, ubi ait : « Cum timore et tremore » vestram ipsorum salutem operamini[7]. » Et ostendens quare cum timore et tremore : « Deus est enim, inquit, » qui operatur in vobis et velle et operari pro bona vo» luntate[8]. » Non enim habebat hunc timorem et tremorem, qui dicebat in abundantia sua : « Non movebor in » æternum[9]. » Sed quia filius erat promissionis, non per-

[1] Psal xxix, 7. — [2] Id. II, 11. — [3] Rom. XI, 20. — [4] Id. XII, 16. — [5] Cyprian. lib. III Testim. cap. 4. — [6] Jerem. IX, 23 — [7] Philip. II, 12. — [8] Ibid. 13. — [9] Psal. XXIX, 7.

ditionis, expertus Deo paululum deserente quid esset ipse : « Domine, inquit, in voluntate tua præstitisti de-» cori meo virtutem; avertisti faciem tuam a me, et » factus sum conturbatus[1]. » Ecce doctior, et ob hoc etiam humilior, tenuit viam, jam videns et confitens, in voluntate sua Deum decori ejus præstitisse virtutem : quod sibi ipse tribuens et de se præsumens in tali abundantia quam præstiterat Deus, non de illo qui eam præstiterat, dicebat : « Non movebor in æternum. » Factus est ergo conturbatus, ut se inveniret, et humiliter sapiens, non solum æternæ vitæ, verum etiam in hac vita piæ conversationis et perseverantiæ, in quo spes habenda esset, addisceret. Hæc vox et apostoli Petri esse potuit : dixerat quippe et ipse in abundantia sua : « Animam » meam pro te ponam[2] : » sibi festinando tribuens, quod ei fuerat a Domino postea largiendum. Avertit autem ab illo faciem Dominus, et factus est conturbatus, ita ut eum mori pro illo metuens ter negaret. Sed rursus convertit ad eum faciem suam Dominus, et culpam lacrymis diluit. Quid est enim aliud : « Respexit eum[3]; » nisi faciem, quam paululum ab illo averterat, revocavit ad eum? Factus ergo fuerat conturbatus : sed quia didicit non de se ipso fidere etiam hoc ei profecit in bonum, faciente illo qui diligentibus eum omnia cooperatur in bonum; quia secundum propositum vocatus erat, ut nemo eum posset eripere de manu Christi, cui datus erat.

XXV. Nemo ergo dicat, non esse corripiendum qui exorbitat de via justa, sed ei reditum et perseverantiam a Domino tantum esse poscendam : nemo prudens et fidelis hoc dicat. Si enim secundum propositum vocatus est iste, procul dubio illi, etiam quod corripitur, Deus

[1] Psal. XXIX, 8. — [2] Joan. XIII, 37. — [3] Luc. V, 21.

cooperatur in bonum. Utrum autem ita sit vocatus, quoniam qui corripit nescit; faciat ipse cum charitate quod scit esse faciendum : scit enim talem corripiendum; facturo Deo aut misericordiam, aut judicium : misericordiam quidem, si a massa perditionis ille qui corripitur, gratiæ largitate discretus est, et non est inter vasa iræ quæ perfecta sunt in perditionem, sed inter vasa misericordiæ quæ præparavit Deum in gloriam[1]; judicium vero, si in illis est damnatus, in his non est prædestinatus.

XXVI. Hic exoritur alia quæstio, non sane contemnenda, sed in adjutorio Domini, in cujus manu sunt et nos et sermones nostri, aggredienda atque solvenda. Quæritur enim a nobis, quantum attinet ad hoc donum Dei, quod est in bono perseverare usque in finem, quid de ipso primo homine sentiamus, qui certe sine ullo vitio factus est rectus. Nec dico. Si perseverantiam non habuit, quomodo sine vitio fuit, cui tam necessarium Dei donum defuit? Huic namque interrogationi facile respondetur, eum perseverantiam non habuisse, quia in eo bono, quo sine vitio fuit, non perseveravit : cœpit enim habere vitium ex quo cecidit; et si cœpit, ante quam cœpisset, utique sine vitio fuit. Aliud est enim non habere vitium, et aliud est in ea bonitate, in qua nullum vitium est, non manere. Eo quippe ipso quod non dicitur nunquam sine vitio fuisse : sed dicitur sine vitio non permansisse, procul dubio demonstratur sine vitio fuisse, in quo bono non permansisse culpatur. Sed illud magis quærendum operosiusque tractandum est, quomodo respondeamus eis, qui dicunt : « Si in illa rectitudine in qua sine vitio factus est, habuit perseverantiam, procul dubio perseveravit in ea : et si perseveravit, utique non peccavit, nec

[1] Rom. IX, 22 et 23.

illam suam rectitudinem Deumque deseruit. Eum autem peccasse, et desertorem boni fuisse, veritas clamat. Non ergo habuit in illo bono perseverantiam : et si non habuit, non utique accepit. Quomodo enim et accepisset perseverantiam, et non perseverasset? Porro si propterea non habuit, quia non accepit : quid ipse non perseverando peccavit, qui perseverantiam non accepit? Neque enim dici potest, ideo non accepisse, quia non est discretus a massa perditionis gratiæ largitate. Nondum quippe erat illa in genere humano perditionis massæ antequam peccasset, ex quo tracta est origo vitiata. »

XXVII. Quapropter saluberrime confitemur, quod rectissime credimus, Deum Dominumque rerum omnium, quia creavit omnia bona valde, et mala ex bonis exoritura esse præscivit, et scivit magis ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinere, etiam de malis bene facere, quam mala esse non sinere, sic ordinasse angelorum et hominum vitam, ut in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset suæ gratiæ beneficium justitiæque judicium. Denique angeli quidam, quorum princeps est qui dicitur diabolus, per liberum arbitrium a Domino Deo refugæ facti sunt. Refugientes tamen ejus bonitatem, qua beati fuerunt, non potuerunt ejus effugere judicium, per quod miserrimi effecti sunt. Cæteri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt, eamque de suo casu nunquam futuro certissimam scire meruerunt. Si enim nos de Scripturis sanctis nosse potuimus sanctos Angelos jam nullos esse casuros; quanto magis hoc ipsi revelata sibi sublimius veritate noverunt? Nobis quippe beata sine fine vita promissa est, et æqualitas Angelorum : ex qua promissione certi sumus, cum ad illam vitam post judicium venerimus, non inde nos esse lapsuros : quod si de se ipsis Angeli nesciunt,

non æquales, sed beatiores erimus [1]. Veritas autem nobis eorum promisit æqualitatem. Certum est igitur hoc eos nosse per speciem, quod nos per fidem, nullam scilicet ruinam cujusquam sancti Angeli jam futuram. Diabolus vero et angeli ejus, etsi beati erant antequam caderent, et se in miseriam casuros esse nesciebant, erat tamen adhuc quod eorum adderetur beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate stetissent, donec istam summæ beatitudinis plenitudinem, tanquam præmium ipsius permansionis acciperent, id est, ut magna per Spiritum sanctum data abundantia charitatis Dei, cadere ulterius omnino non possent, et hoc de se certissime nossent. Hanc plenitudinem beatitudinis non habebant : sed quia nesciebant suam futuram miseriam, minore quidem, sed tamen beatitudine sine ullo vitio fruebantur. Nam si suum casum futurum nossent æternumque supplicium, beati utique esse non possent, quos hujus tanti mali metus jam tunc miseros esse compelleret.

XXVIII. Sic et hominem fecit cum libero arbitrio, et quamvis sui futuri casus ignarum, tamen ideo beatum, quia et non mori et miserum non fieri in sua potestate esse sentiebat. In quo statu recto ac sine vitio, si per ipsum liberum arbitrium manere voluisset, profecto sine ullo mortis et infelicitatis experimento, acciperet illam, merito hujus permansionis, beatitudinis plenitudinem, qua et sancti Angeli sunt beati, id est, ut cadere non posset ulterius, et hoc certissime sciret. Nam neque ipse posset etiam in paradiso beatus esse, imo ibi non esset, ubi esse miserum non deceret, si eum sui casus præscientia timore tanti mali miserum faceret. Quia vero per liberum arbitrium Deum deseruit, justum judicium Dei expertus est, ut cum tota sua stirpe, quæ in illo adhuc posita tota

[1] Matth. XXII, 30.

cum illo peccaverat, damnaretur. Quotquot enim ex hac stirpe gratia Dei liberantur, a damnatione utique liberantur, qua jam tenentur obstricti. Unde etiamsi nullus liberaretur, justum Dei judicium nemo juste reprehenderet. Quod ergo pauci in comparatione pereuntium, in suo vero numero multi liberantur, gratia fit, gratis fit, gratiæ sunt agendæ quia fit, ne quis velut de suis meritis extollatur [1], sed omne os obstruatur, et qui gloriatur, in Domino glorietur [2].

XXIX. Quid ergo ? Adam non habuit Dei gratiam ? Imovero habuit magnam, sed disparem. Ille in bonis erat, quæ de bonitate sui Conditoris acceperat : neque enim ea bona et ille suis meritis comparaverat, in quibus prorsus nullum patiebatur malum. Sancti vero in hac vita, ad quos pertinet liberationis hæc gratia, in malis sunt, ex quibus clamant ad Deum : « Libera nos a malo [3]. » Ille in illis bonis Christi morte non eguit : istos a reatu et hæreditario et proprio, illius Agni sanguis absolvit. Ille non opus habebat eo adjutorio, quod implorant isti cum dicunt : « Video aliam Legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo ; quis me liberabit de corpore hujus mortis hujus [4] ? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. » Quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem [5], atque in tali certamine laborantes ac periclitantes dari sibi pugnandi vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt. Ille vero nulla tali rixa de se ipso adversus se ipsum tentatus atque turbatus, in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur.

XXX. Proinde etsi non interim lætiore nunc, verum-

[1] Rom. III, 19. — [2] Jerem. IX, 23. — [3] Matth. VI, 13. — [4] Rom. VII, 23. — [5] Gal. V, 17.

tamen potentiore gratia indigent isti : et quæ potentior quam Dei unigenitus Filius, æqualis Patri et coæternus, pro eis homo factus, et sine suo ullo vel originali vel proprio peccato ab hominibus peccatoribus crucifixus ? Qui quamvis die tertio resurrexit, nunquam moriturus ulterius; pertulit tamen pro mortalibus mortem, qui mortuis præstitit vitam, ut redempti ejus sanguine, tanto ac tali pignore accepto dicerent : « Si Deus pro nobis, quis contra » nos? Qui Filio suo proprio non pepercit, sed pro nobis om» nibus tradidit eum, quomodo non et cum illo omnia nobis » donavit[1]? » Deus ergo naturam nostram, id est, animam rationalem carnemque hominis Christi suscepit, susceptione singulariter mirabili vel mirabiliter singulari, ut nulli justitiæ suæ præcedentibus meritis Filius Dei sic esset ab initio quo esse homo cœpisset, ut ipse et Verbum quod sine initio est, una persona esset. Neque enim quisquam tanta rei hujus et fidei cæcus est ignorantia, ut audeat dicere, quamvis de Spiritu sancto et virgine Maria filium hominis natum, per liberum tamen arbitrium bene vivendo, et sine peccato bona opera faciendo meruisse, ut esset Dei Filius, resistente Evangelio atque dicente : « Verbum caro » factum est[2]. » Nam ubi hoc factum est, nisi in utero virginali, unde fuit initium hominis Christi ? Itemque virgine requirente, quomodo fieret quod ei per Angelum nuntiabatur, Angelus respondit : « Spiritus sanctus su» perveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi : » propterea quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius » Dei[3]. Propterea, » inquit : non propter opera, quæ nondum nati utique nulla sunt ; « sed propterea quia » Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi » obumbrabit tibi, quod nascetur ex te sanctum, vocabi» tur Filius Dei. » Ista nativitas profecto gratuita con-

[1] Rom. VIII, 31. — [2] Joan. I, 14. — [3] Luc. I, 35.

junxit in unitate personæ hominem Deo, carnem Verbo. Istam nativitatem bona opera secuta sunt, non bona opera meruerunt. Neque enim metuendum erat, ne isto ineffabili modo in unitatem personæ a Verbo Deo natura humana suscepta, per liberum voluntatis peccaret arbitrium, cum ipsa susceptio talis esset, ut natura hominis a Deo ita suscepta, nullum in se motum malæ voluntatis admitteret. Per hunc Mediatorem Deus ostendit eos, quos ejus sanguine redemit, facere se ex malis deinceps in æternum bonos, quem sic suscepit, ut nunquam esset malus, nec ex malo factus semper esset bonus.

XXXI. Istam gratiam non habuit homo primus, qua nunquam vellet esse malus : sed sane habuit, in qua si permanere vellet, nunquam malus esset, et sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium deserere posset. Nec ipsum ergo Deus esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio. Quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem parum est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono. Quod adjutorium si homo ille per liberum non deseruisset arbitrium, semper esset bonus : sed deseruit, et desertus est. Tale quippe erat adjutorium, quod desereret cum vellet, et in quo permaneret si vellet ; non quo fieret ut vellet. Hæc prima est gratia quæ data est primo Adam : sed hac potentior est in secundo Adam. Prima est enim qua fit ut habeat homo justitiam si velit : secunda ergo plus potest, qua etiam fit ut velit, et tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat. Nec illa quidem parva erat, qua demonstrata est etiam potentia liberi arbitrii, quoniam sic adjuvabatur, ut sine hoc adjutorio in bono non maneret, sed hoc adjutorium si vellet desereret. Hæc autem tanto major est, ut parum sit homini

per illam reparare perditam libertatem, parum sit denique non posse sine illa vel apprehendere bonum, vel permanere in bono si velit, nisi etiam efficiatur ut velit.

XXXII. Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem, in illa quippe eum fecerat qui fecerat rectum: dederat adjutorium, sine quo in ea non posset permanere si vellet; ut autem vellet, in ejus libero reliquit arbitrio. Posset ergo permanere si vellet; quia non deerat adjutorium per quod posset, et sine quo non posset perseveranter bonum tenere quod vellet. Sed quia noluit permanere, profecto ejus culpa est, cujus meritum fuisset, si permanere voluisset: sicut fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi, et hujus permansionis debitam mercedem recipere meruerunt, tantam scilicet beatitudinis plenitudinem, qua eis certissimum sit semper se in illa esse mansuros. Si autem hoc adjutorium vel Angelo vel homini, cum primum facti sunt, defuisset; quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adjutorio posset manere si vellet, non utique sua culpa cecidissent: adjutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent. Nunc autem quibus deest tale adjutorium, jam pœna peccati est: quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum; et tanto amplius datur per Jesum Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit, ut non solum adsit sine quo permanere non possumus, etiamsi velimus, verumetiam tantum ac tale sit, ut velimus. Fit quippe in nobis per hanc Dei gratiam in bono recipiendo et perseveranter tenendo, non solum posse quod volumus, verumetiam velle quod possumus. Quod non fuit in homine primo: unum enim horum in illo fuit, alterum non fuit. Namque ut reciperet bonum, gratia non egebat, quia

nondum perdiderat : ut autem in eo permaneret, egebat adjutorio gratiæ, sinequo id omnino non posset : et acceperat posse si vellet, sed non habuit velle quod posset : nam si habuisset, perseverasset. Posset enim perseverare si vellet : quod ut nollet, de libero descendit arbitrio; quod tunc ita liberum erat, ut bene velle posset et male. Quid erit autem liberius libero arbitrio, quando non poterit servire peccato, quæ futura erat et homini, sicut facta est Angelis sanctis, merces meriti ? Nunc autem per peccatum perdito bono merito, in his qui liberantur factum est donum gratiæ, quæ merces meriti futura erat.

XXXIII. Quapropter bina ista quid inter se differant, diligenter et vigilanter intuendum est, posse non peccare, et non posse peccare, posse non mori, et non posse mori, bonum posse non deserere, et bonum non posse deserere. Potuit enim non peccare primus homo, potuit non mori, potuit bonum non deserere. Numquid dicturi sumus, non potuit peccare, qui tale habebat liberum arbitrium? Aut non potuit mori, cui dictum est : « Si peccaveris, morte morieris[1] ? » Aut non potuit bonum deserere, cum hoc peccando deseruerit, et ideo mortuus sit? Prima ergo libertas voluntatis erat, posse non peccare; novissima erit multo major, non posse peccare : prima immortalitas erat, posse non mori; novissima erit multo major, non posse mori : prima erat perseverantiæ potestas, bonum posse non deserere; novissima erit felicitas perseverantiæ, bonum non posse deserere. Numquid quia erunt bona novissima potiora atque meliora ideo fuerunt illa prima vel nulla vel parva?

XXXIV. Itemque ipsa adjutoria distinguenda sunt. Aliud est adjutorium sine quo aliquid non fit, et aliud est adjutorium quo aliquid fit. Nam sine alimentis non

[1] Gen. II, 17.

possumus vivere, nec tamen cum adfuerint alimenta, eis fit ut vivat qui mori voluerit. Ergo adjutorium alimentorum est sine quo non fit, non quo fit ut vivamus. At vero beatitudo quam non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus. Adjutorium est enim non solum sine quo non fit, verum etiam quo fit propter quod datur. Quapropter hoc adjutorium et quo fit est, et sine quo non fit : quia et si data fuerit homini beatitudo, continuo fit beatus; et si data nunquam fuerit, nunquam erit. Alimenta vero non consequenter faciunt ut homo vivat : sed tamen sine illis non potest vivere. Primo itaque homini, qui in eo bono quo factus fuerat rectus acceperat posse non peccare, posse non mori, posse ipsum bonum non deserere, datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis non tale adjutorium perseverantiæ datur, sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur; non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint. Non solum enim dixit : « Sine me nihil po» testis facere[1] : » verum etiam dixit : « Non vos me » elegistis, sed ego elegi vos, et posui vos, ut eatis, et » fructum afferatis, et fructus vester maneat[2]. » Quibus verbis eis non solum justitiam, verum etiam in illa perseverantiam se dedisse monstravit. Christo enim sic eos ponente ut eant, et fructum afferant, et fructus eorum maneat, quis audeat dicere : Non manebit? quis audeat dicere : Forsitan non manebit? « Sine pœnitentia sunt » enim dona et vocatio Dei[3] : » sed vocatio eorum qui secundum propositum vocati sunt. Pro his igitur interpellante Christo ne deficiat fides eorum, sine dubio non

[1] Joan. xv, 5. — [2] Ibid. 16. — [3] Rom. xi, 29.

deficiet usque in finem : ac per hoc perseverabit usque in finem, nec eam nisi manentem vitæ hujus inveniet finis.

XXXV. Major quippe libertas est necessaria adversus tot et tantas tentationes, quæ in paradiso non fuerunt, dono perseverantiæ munita atque firmata, ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus : hoc sanctorum martyria docuerunt. Denique ille[1] et terrente nullo, et insuper contra Dei terrentis imperium libero usus arbitrio, non stetit in tanta felicitate, in tanta non peccandi facilitate : isti autem, non dico terrente mundo, sed sæviente ne starent, steterunt in fide; cum videret ille bona præsentia quæ fuerat relicturus, isti futura quæ accepturi fuerant non viderent. Unde hoc, nisi donante illo, a quo misericordiam consecuti sunt ut fideles essent[2], a quo acceperunt spiritum, non timoris, quo persequentibus cederent[3], sed virtutis et charitatis et continentiæ, quo cuncta minantia, cuncta invitantia, cuncta cruciantia superarent? Illi ergo sine peccato ullo data est, cum qua conditus est, voluntas libera, et eam fecit servire peccato : horum vero cum fuisset voluntas serva peccati, liberata est per illum qui dixit : « Si vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis[4]. » Et accipiunt tantam per istam gratiam libertatem, ut quamvis, quandiu hic vivunt, pugnent contra concupiscentias peccatorum, eisque nonnulla subrepant, propter quæ dicant quotidie : « Dimitte nobis debita nostra[5], » non tamen ultra serviant peccato quod est ad mortem, de quo dicit Joannes apostolus : « Est peccatum ad mor- » tem, non pro illo dico ut roget[6]. » De quo peccato (quoniam non expressum est) possunt multa et diversa

[1] *Id est,* Adam. — [2] 1 Cor. VII, 25. — [3] 2 Tim. I, 7. — [4] Joan. VIII, 36. — [5] Matth. VI, 12. — [6] 1 Joan. V, 16.

sentiri : ego autem dico id esse peccatum, fidem quæ per dilectionem operatur, deserere usque ad mortem. Huic peccato ultra non serviunt, non prima conditione, sicut ille, liberi; sed per secundum Adam Dei gratia liberati, et ista liberatione habentes liberum arbitrium quo serviant Deo, non quo captiventur a diabolo. Liberati enim a peccato servi facti sunt justitiæ[1], in qua stabunt usque in finem, donante sibi illo perseverantiam, qui eos præscivit, et prædestinavit, et secundum propositum vocavit, justificavit, et glorificavit; quoniam illa quæ de his promisit, etiam futura jam fecit : cui promittenti « credidit Abraham, et deputatum est illi ad justi- » tiam[2]. Dedit enim gloriam Deo, plenissime credens, » sicut scriptum est, Quia quæ promisit, potens est et » facere[3]. »

XXXVI. Ipse ergo illos bonos facit, ut bona faciant. Neque enim propterea eos promisit Abrahæ, quia præscivit a se ipsis bonos futuros. Nam si ita est, non suum, sed eorum est quod promisit. Non autem sic credidit Abraham, sed, « non est infirmatus in fide, dans gloriam » Deo et plenissime credens, quia quæ promisit, potens » et facere[3]. » Non ait, quæ præscivit, potens est promittere; aut, quæ prædixit, potens est ostendere; aut, quæ promisit, potens est præscire; sed, « quæ promisit, » potens est et facere. » Ipse igitur eos facit perseverare in bono, qui facit bonos. Qui autem cadunt et pereunt, in prædestinatorum numero non fuerunt. Quamvis ergo de omnibus regeneratis et pie viventibus loqueretur Apostolus, dicens : « Tu quis es qui judices alienum servum? » Suo domino stat aut cadit[4] : » continuo tamen respexit ad prædestinatos, et ait : « Stabit autem : » et ne hoc sibi

[1] Rom. vi, 18. — [2] Id. iv, 3 et 20. — [3] Ibid. 19, 20 et 21. — [4] Rom. xiv, 4.

arrogarent : « Potens est enim Deus, inquit, statuere » eum. » Ipse itaque dat perserverantiam, qui statuere potens est eos qui stant, ut perseverantissime stent; vel restituere qui ceciderunt : « Dominus enim erigit » elisos[1]. »

XXXVII. Ut ergo non acciperet hoc donum Dei, id est, in bono perseverantiam primus homo, sed perseverare vel non perseverare in rebus relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato, et nihil illi ex se ipso concupiscentialiter resistebat, ut digne tantæ bonitati et tantæ bene vivendi facilitati perseverandi committeretur arbitrium : Deo quidem præsciente quid esset facturus injuste; præsciente tamen, non ad hoc cogente : sed simul sciente quid de illo ipse faceret juste. Nunc vero posteaquam est illa magna peccati merito amissa libertas, etiam majoribus donis adjuvanda remansit infirmitas. Placuit enim Deo, quo maxime humanæ superbiam præsumptionis extingueret, « ut non glorietur omnis caro coram ipso[2], » id est, omnis homo. Unde autem non glorietur caro coram ipso, nisi de meritis suis? quæ quidem potuit habere, sed perdidit; et per quod habere potuit, per hoc perdidit, hoc est, per liberum arbitrium : propter quod non restat liberandis nisi gratia liberantis. Ita ergo non gloriatur omnis caro coram ipso. Non enim gloriantur injusti, qui non habent unde; nec justi, quia ex ipso habent unde, nec habent gloriam suam nisi ipsum, cui dicunt : « Glo- » ria mea et exaltans caput meum[3]. » Ac per hoc ad omnem pertinet quod scriptum est : « Ut non glorietur » omnis caro coram ipso[4]. » Ad justos autem illud : « Qui » gloriatur, in Domino glorietur. » Hoc enim Apostolus apertissime ostendit, qui cum dixisset : « Ut non glo-

[1] Psal. CXLV, 8. — [2] I Cor. I, 29 — [3] Psal. III, 4. — [4] I Cor. I, 29.

» rietur omnis caro coram ipso[1]. » ne putarent sancti sine gloria se remansisse, mox addidit : « Ex ipso autem vos » estis in Jesu Christo, qui factus est nobis sapientia a » a Deo[2], et justitia, et sanctificatio, et redemptio, ut » quemadmodum scriptum est, Qui gloriatur, in Domino » glorietur[3]. » Hinc est quod in hoc loco miseriarum, ubi tentatio est vita humana super terram[4], « virtus in » infirmitate perficitur[5]. » quæ virtus, nisi « ut qui glo- » riatur, in Domino glorietur. »

XXXVIII. Ac per hoc nec de ipsa perseverantia boni voluit Deus sanctos suos in viribus suis, sed in ipso gloriari : qui eis non solum dat adjutorium quale primo homini dedit, sine quo non possint perseverare si velint; sed in eis etiam, operatur et velle : ut quoniam non perseverabunt, nisi et possint et velint, perseverandi eis et possibilitas et voluntas divinæ gratiæ largitate donetur. Tantum quippe Spiritu sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint, quia sic volunt; ideo sic velint, quia Deus operatur ut velint. Nam si in tanta infirmitate vitæ hujus (in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat) ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei sine quo perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent, inter tot et tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, et ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis ut possent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter et insuperabiliter ageretur; et ideo, quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. Ita factum est, ut voluntas hominis invalida

[1] 1 Cor. I, 31, et 2 Cor. X, 17. — [2] Cor. I, 30. — [3] Jerem. IX, 23. — [4] Job, VII, 1. — [5] 2 Cor. XII, 9.

et imbecilla in bono adhuc parvo perseveraret per virtutem Dei : cum voluntas primi hominis fortis et sana in bono ampliore non perseveraverit, habens virtutem liberi arbitrii ; quamvis non defuturo adjutorio Dei sine quo non posset perseverare si vellet, non tamen tali quo in illo Deus operaretur ut vellet. Fortissimo quippe dimisit atque permisit facere quod vellet : infirmis servavit, ut ipso donante invictissime quod bonum est vellent, et hoc deserere invictissime nollent. Dicente ergo Christo : « Ro» gavi pro te ne deficiat fides tua[1], » intelligamus ei dictum, qui ædificatur super petram. Atque ita homo Dei non solum quia misericordiam consecutus est ut fidelis esset, verum etiam quia fides ipsa non deficit, « Qui glo» riatur, in Domino glorietur. »

XXXIX. Hæc de his loquor, qui prædestinati sunt in regnum Dei, quorum ita certus est numerus, ut nec addatur eis quisquam, nec minuatur ex eis : non de his, qui, cum annuntiasset et locutus esset multiplicati sunt super numerum[2]. Ipsi enim vocati dici possunt, non autem electi, quia non secundum propositum vocati. Certum vero esse numerum electorum, neque augendum neque minuendum, quamvis et Joannes baptisma significet, ubi dicit : « Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ ; et » nolite dicere apud vosmetipsos, Patrem habemus Abra» ham ; potens est enim Deus de lapidibus istis suscitare » filios Abrahæ[3] ; » ut ostendat sic istos esse amputandos si non fecerint fructum, ut non desit numerus qui promissus est Abrahæ : tamen apertius in Apocalypsi dicitur: « Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam[4]. » Si enim alius non est accepturus nisi iste perdiderit, certus est numerus.

[1] Luc. XXII, 32. — [2] Psal. XXXIX, 6. — [3] Matth. III, 8. — [4] Apoc. III, 11.

XL. Quod autem etiam perseveraturis sanctis sic ista dicuntur, quasi eos perseveraturos habeatur incertum : non aliter hæc audire debent, quibus expedit non altum sapere, sed timere[1]. Quis enim ex multitudine fidelium, quandiu in hac mortalitate vivitur, in numero prædestinatorum se esse præsumat? Quia id occultari opus est in hoc loco, ubi sic cavenda est elatio, ut etiam per Satanæ angelum, ne extolleretur[2], tantus colaphizaretur Apostolus. Hinc Apostolis dicebatur : « Si manseritis in me[3] : » dicente illo qui eos utique sciebat esse mansuros. Et per Prophetam : « Si » volueritis et audieritis me[4] : » cum sciret ipse in quibus operaretur et velle[5]. Et similia multa dicuntur. Nam propter hujus utilitatem secreti, ne forte quis extollatur, sed omnes etiam qui bene currunt timeant, dum occultum est qui perveniant : propter hujus ergo utilitatem secreti credendum est quosdam de filiis perditionis, non accepto dono perseverandi usque in finem, in fide quæ per dilectionem operatur incipere vivere, et aliquandiu fideliter ac juste vivere, et postea cadere, neque de hac vita prius quam hoc eis contingat auferri. Quorum si nemini contigisset, tandiu haberent homines istum saluberrimum timorem, quo vitium elationis opprimitur, donec ad Christi gratiam qua pie vivitur pervenirent, deinceps jam securi nunquam se ab illo esse casuros. Quæ præsumptio in isto tentationum loco non expedit, ubi tanta est infirmitas, ut superbiam possit generare securitas. Denique etiam hoc erit, sed tunc, quod jam est in Angelis, etiam in hominibus erit, quando ulla superbia esse non poterit. Numerus ergo sanctorum per Dei gratiam Dei regno prædestinatus, donata sibi etiam usque in finem perseverantia, illuc integer perducetur, et illic integerrimus jam sine fine bea-

[1] Rom. xi, 20. — [2] 2 Cor. xii, 7. — [3] Joan. xv, 7. — [4] Isai. i, 19. — [5] Philip. ii, 13.

tissimus servabitur, adhærente sibi misericordia Salvatoris sui, sive cum convertuntur, sive cum præliantur, sive cum coronantur.

XLI. Nam et tunc esse illis Dei misericordiam necessariam sancta Scriptura testatur, ubi sanctus de Domino Deo suo dicit animæ suæ : « Qui coronat te in miseratione et » misericordia [1]. » Dicit etiam Jacobus apostolus : « Judi» cium sine misericordia illi qui non fecit misericor» diam [2] : » ubi ostendit etiam in illo judicio, in quo justi coronantur, injustique damnantur, alios cum misericordia, alios sine misericordia judicandos. Propter quod etiam mater Machabæorum filio suo dicit : « Ut in illa misera» tione cum fratribus te recipiam [3]. » Cum enim rex justus, sicut scriptum est, « Sederit in throno, non adversabitur » ante eum omne malum. Quis gloriabitur castum se ha» bere cor, aut quis gloriabitur mundum se esse a peccato [4]? » Ac per hoc etiam ibi Dei misericordia necessaria est, qua fit beatus, cui non imputavit Dominus peccatum [5]. Sed tunc pro bonorum operum meritis justo judicio etiam ipsa misericordia tribuetur. Cum enim dicitur : « Judicium sine » misericordia illi qui non fecit misericordiam ; » manifestatur in his in quibus inveniuntur bona opera misericordiæ judicium cum misericordia fieri ; ac per hoc etiam ipsam misericordiam meritis bonorum operum reddi. Non sic est nunc, quando non solum nullis bonis, sed etiam multis malis operibus præcedentibus, misericordia ejus prævenit hominem, ut liberetur a malis, et quæ fecit, et quæ facturus fuerat nisi Dei gratia regeretur, et quæ passurus fuerat in æternum nisi erueretur a potestate tenebrarum, et transferretur in regnum Filii charitatis Dei [6]. Verumtamen quia et ipsa vita æterna, quam certum est bonis operibus

[1] Psal. CII, 4. — [2] Jacob. II, 13. — [3] 2 Mach. VII, 29. — [4] Prov. XX, juxta LXX. — [5] Psal. XXXI, 2. — [6] Coloss. I, 13.

debitam reddi, a tanto Apostolo gratia Dei dicitur, cum gratia non operibus reddatur, sed gratis detur; sine ulla dubitatione confitendum est, ideo gratiam vitam æternam vocari, quia his meritis redditur, quæ gratia contulit homini. Recte quippe ipsa intelligitur quæ in Evangelio legitur : « Gratia pro gratia [1], » id est, pro his meritis quæ contulit gratia.

XLII. Hi vero qui non pertinent ad hunc prædestinatorum numerum, quos Dei gratia sive nondum habentes ullum liberum suæ voluntatis arbitrium, sive cum arbitrio voluntatis, ideo vere libero, quia per ipsam gratiam liberato, perducit ad regnum : hi ergo qui non pertinent ad istum certissimum et felicissimum numerum, pro meritis justissime judicantur. Aut enim jacent sub peccato, quod originaliter generatione traxerunt, et cum illo hæreditario debito hinc exeunt, quod non est generatione dimissum; aut per liberum arbitrium alia insuper addiderunt : arbitrium, inquam, liberum sed non liberatum, liberum justitiæ, peccati autem servum, quo volvuntur per diversas noxias cupiditates, alii magis, alii minus; sed omnes mali, et pro ipsa diversitate diversis suppliciis judicandi. Aut gratiam Dei suscipiunt, sed temporales sunt, nec perseverant; deserunt et deseruntur. Dimissi enim sunt libero arbitrio, non accepto perseverantiæ dono, judicio Dei justo et occulto.

XLIII. Patiantur ergo homines se corripi quando peccant, nec de ipsa correptione contra gratiam argumententur, nec de gratia contra correptionem : quia et peccati justa pœna debetur, et ad ipsam pertinet justa correptio, quæ medicinaliter adhibetur, etiam si salus ægrotantis incerta est : ut si is qui corripitur, ad prædestinatorum numerum pertinet, sit ei correptio salubre medicamentum; si autem

[1] Joan. I, 16.

non pertinet, sit ei correptio pœnale tormentum. Sub isto ergo incerto ex charitate adhibenda est, cujus exitus ignoratur; et pro illo cui adhibetur, orandum est ut sanetur. Cum autem homines per correptionem in viam justitiæ seu veniunt seu revertuntur, quis operatur in cordibus eorum salutem, nisi ille qui quolibet plantante atque rigante, et quolibet in agris vel arbustulis operante dat incrementum Deus; qui volenti salvum facere nullum hominum restitit arbitrium? Sic enim velle seu nolle in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem. Etiam de his enim qui faciunt quæ non vult, facit ipse quæ vult.

XLIV. Et quod scriptum est, quod « vult omnes homi- » nes salvos fieri [1], » nec tamen omnes salvi fiunt, multis quidem modis intelligi potest, ex quibus in aliis opusculis nostris aliquos commemoravimus [2] : sed hic unum dicam. Ita dictum est : « Omnes homines vult salvos fieri, ut intelligantur omnes prædestinati; quia omne genus hominum in eis est. Sicut dictum est Pharisæis : « Decimatis » omne olus [3] : » ubi non est intelligendum nisi omne quod habebant; neque enim omne olus quod erat in toto terrarum orbe decimabant. Secundum istum locutionis modum, dictum est : « Sicut et ego omnibus per omnia placeo [4]. » Numquid enim qui hoc dixit, placebat etiam tam multis persecutoribus suis? Sed placebat omni generi hominum, quod Christi congregabat Ecclesia, sive jam intus positis, sive introducendis in eam.

XLV. Non est itaque dubitandum, voluntati Dei, qui « in cœlo et in terra omnia quæcumque voluit fecit [5], » et qui etiam illa « quæ futura sunt fecit [6], » humanas vo-

[1] I Tim. II, 4. — [2] Enchirid. cap. 103, lib XXII de Civit. Dei, capr I et 2, et lib. IV contra Julian. cap. 8. — [3] Luc. XI, 42 — [4] I Cor. X, 33. — [5] Psal. CXXXIV, 6. — [6] Isai. XLV, juxta LXX.

luntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult : quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cum vult, facit. Nisi forte (ut ex multis aliqua commemorem) quando Deus voluit Saüli regnum dare, sic erat in potestate Israëlitarum subdere se memorato viro, sive non subdere, quod utique in eorum erat positum voluntate, ut etiam Deo valerent resistere. Qui tamen hoc non fecit, nisi per ipsorum hominum voluntates, sine dubio habens humanorum cordium quo placeret inclinandorum omnipotentissimam potestatem. Sic enim scriptum est : « Et dimisit Samuel populum, et abiit unusquisque in locum suum ; et Saül abiit in domum suam in Gaba ; et abierunt potentes quorum tetigit Dominus corda cum Saüle [1]. Et filii pestilentes dixerunt, Quis salvabit nos? Hic? Et inhonoraverunt eum, et non attulerunt ei munera. » Numquid aliquis dicturus est, non iturum fuisse cum Saül quemquam eorum, quorum tetigit corda Dominus ut irent cum illo ; aut isse aliquem pestilentium, quorum ut hoc facerent corda non tetigit? Item de David, quem Dominus in regnum successu prosperiore constituit, ita legitur : « Et ambulabat David proficiens, et magnificabatur, et Dominus erat cum illo [2]. » Hoc cum præmissum fuisset, paulo post dictum est : « Et Spiritus induit Amasaï principem triginta, et dixit, Tui sumus, o David, et tecum futuri, fili Jesse. Pax, pax tibi et pax adjutoribus tuis, quia auxiliatus est tibi Deus [3]. » Numquid iste posset adversari voluntati Dei, et non potius ejus facere voluntatem, qui in ejus corde operatus est per Spiritum suum quo indutus est, ut hoc vellet, diceret, et faceret? Item paulo post ait eadem Scriptura : « Omnes hi viri bellatores, dirigentes aciem corde pacifico venerunt in Hebron, ut constituerent David su-

[1] I Reg. x, 25. — [2] I Par. xi, 9. — [3] Id. xii, 18.

» per omnem Israël [1]. » Sua voluntate utique isti constituerunt regem David. Quis non videat? quis hoc neget? Non enim hoc non ex animo, aut non est bona voluntate fecerunt, quod fecerunt corde pacifico : et tamen hoc in eis egit, qui in cordibus hominum quod voluerit operatur. Propter quod præmisit Scriptura : « Et ambulabat » David proficiens, et magnificabatur, et Dominus omni- » potens erat cum illo. » Ac per hoc Dominus omnipotens qui erat cum illo, adduxit istos ut eum regem constituerent. Et quomodo adduxit? Numquid corporalibus ullis vinculis alligavit? Intus egit, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis operatus est, traxit. Si ergo cum voluerit reges in terra Deus constituere, magis habet in potestate voluntates hominum quam ipsi suas; quis alius facit ut salubris sit correptio, et fiat in correpti corde correctio, ut cœlesti constituatur in regno?

XLVI. Corripiantur itaque a præpositis suis subditi fratres correptionibus de charitate venientibus, pro culparum diversitate diversis, vel minoribus vel amplioribus. Quia et ipsa quæ damnatio nominatur, quam facit episcopale judicium, qua pœna in Ecclesia nulla major est, potest, si Deus voluerit, in correptionem saluberrimam cedere atque proficere. Neque enim scimus quid contingat sequenti die; aut ante finem vitæ hujus de aliquo desperandum est; aut contradici Deo potest, ne respiciat et det pœnitentiam, et accepto sacrificio spiritus contribulati cordisque contriti a reatu quamvis justæ damnationis absolvat, damnatumque ipse non damnet. Pastoralis tamen necessitas habet, ne per plures serpant dira contagia, separare ab ovibus sanis morbidam : ab illo, cui nihil est impossibile, ipsa forsitan separatione sanandam. Nescientes

[1] I Par. XII, 38.

enim quis pertineat ad prædestinatorum numerum, quis non pertineat : sic affici debemus charitatis affectu, ut omnes velimus salvos fieri. Hoc quippe fit, cum singulos quosque, ut occurrerint cum quibus id agere valeamus, ad hoc conamur adducere, ut justificati ex fide pacem habeant ad Deum, quam prædicabat etiam Apostolus, cum dicebat : « Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam » Deo exhortante per nos obsecramus pro Christo, re» conciliari Deo [1]. » Quid est enim ei reconciliari, nisi pacem ad illum habere? Propter quam pacem etiam ipse Dominus Jesus dixit Discipulis suis : « In quamcumque » domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui : » et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax » vestra; sin autem, ad vos revertetur [2]. » Cum hanc evangelizant pacem, de quibus prædictum est : « Quam » speciosi pedes eorum qui annuntiant pacem, qui an» nuntiant bona [3]! » nobis quidem tunc incipit quisque filius pacis, cum obedierit et crediderit huic Evangelio, et ex fide justificatus pacem ad Deum habere cœperit : secundum autem prædestinationem Dei, jam filius pacis erat. Neque enim dictum est, Super quem requieverit pax vestra, fiet filius pacis : sed, « Si ibi fuerit, inquit, filius » pacis, requiescet super illam domum pax vestra. » Jam ergo et antequam illi annuntiaretur hæc pax, filius pacis ibi erat, sicut eum noverat atque præscierat non Evangelista; sed Deus. Ad nos ergo qui nescimus quisnam sit filius pacis, aut non sit, pertinet nullum exceptum facere, nullumque discernere; sed velle omnes salvos fieri, quibus prædicamus hanc pacem. Neque enim metuendum est ne perdamus eam, si ille, cui prædicamus, non est filius pacis, ignorantibus nobis : ad nos enim revertetur, id est, nobis proderit ista prædicatio, non et illi : si au-

[1] Rom. v, 1, et 2 Cor. v, 10. — [2] Luc. x, 5. — [3] Isai. LII, 7.

tem super eum pax prædicata requieverit, et nobis et illi.

XLVII. Quia ergo nos qui salvi futuri sint nescientes, omnes quibus prædicamus hanc pacem salvos fieri velle Deus jubet, et ipse in nobis hoc operatur[1], diffundendo istam charitatem in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis : potest etiam sic intelligi, quod « omnes homines Deus vult salvos fieri ; » quoniam nos facit velle : « Sicut misit Spiritum Filii sui clamantem, Abba, » pater, » id est, nos clamare facientem. De ipso quippe Spiritu, alio loco dicit, « Accepimus Spiritum adoptionis » filiorum, in quo clamamus, Abba, pater[2]. » Nos ergo clamamus, sed ille clamare dictus est, qui efficit ut clamemus. Si ergo clamantem Spiritum recte dixit Scriptura, a quo efficitur ut clamemus ; recte etiam volentem Deum a quo efficitur ut velimus. Ac per hoc, quia et corripiendo nihil aliud debemus agere, nisi ut ab ista pace quæ est ad Deum non recedatur, aut ad eam qui recesserat revertatur, nos agamus sine desperatione quod agimus. Si filius pacis est quem corripimus, requiescet super eum pax nostra : sin autem, ad nos revertetur.

XLVIII. Quamvis itaque etiam dum quorumdam fides subvertitur, firmum Dei fundamentum stet, quoniam scivit Dominus qui sunt ejus[3] : non tamen ideo nos pigri et negligentes esse debemus in corripiendis, qui corripiendi sunt. Neque enim frustra dictum est, « Corrumpunt mores » bonos colloquia mala[4] : et, Peribit infirmus in tua scien» tia frater, propter quem Christus mortuus est[5]. » Non argumentemur contra ista præcepta salubremque terrorem dicentes, Et corrumpant mores bonos colloquia mala, et pereat infirmus quid ad nos? Firmum fundamentum Dei

[1] Rom. v, 5. — [2] 1 Tim. ii, 4 ; Gal. iv, 6, et Rom. viii, 15. — [3] 2 Tim. ii, 19. — [4] 2 Cor. xv, 33. — [5] 1 Cor. viii, 11.

stat, et nemo perit nisi filius perditionis. Absit ut ista garrientes, securos nos in hac negligentia esse debere credamus. Verum est enim, quia nemo perit, nisi filius perditionis[1] : sed ait Deus per Ezechielem prophetam : « Ille » quidem in peccato suo morietur, sanguinem vero ejus » de manu speculatoris requiram[2]. »

XLIX. Proinde quantum ad nos pertinet, qui prædestinatos a non prædestinatis discernere non valemus, et ob hoc omnes salvos fieri velle debemus; omnibus, ne pereant, vel ne alios perdant, adhibenda est a nobis medicinaliter severa correptio : Dei est autem illis eam facere utilem, quos ipse præscivit et prædestinavit conformes imaginis Filii sui[3]. Si enim aliquando timore non corripimus, ne aliquis inde pereat, cur non etiam timore corripimus, ne aliquis inde plus pereat? Neque enim dilectionis viscera majora gestamus quam beatus Apostolus, qui dicit : « Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, » suscipite infirmos, patientes estote ad omnes, videte ne » quis malum pro malo alicui reddat[4]. » Ubi intelligendum est tunc potius malum pro malo reddi, si corripiendus non corripitur, sed prava dissimulatione negligitur. Dicit etiam, « Peccantes coram omnibus corripe, ut cæ» teri timorem habeant[5]. » Quod de his peccatis accipiendum est quæ non latent, ne contra Domini sententiam putetur locutus. Ille enim dicit, « Si peccaverit in te fra» ter tuus, corripe eum inter te et ipsum. » Verumtamen et ipse severitatem correptionis eo usque perducit, ut dicat, « Si nec Ecclesiam audierit, sit tibi tanquam et» hnicus et publicanus[6]. » Et quis magis dilexit infirmos, quam ille qui pro omnibus est factus infirmus, et pro omnibus ex ipsa infirmitate crucifixus? Quæ cum ita sint,

[1] Joan. XVII, 12. — [2] Ezech. III, 18. — [3] Rom. VIII, 29. — [4] 1 Thess. V, 14. — [5] 1 Tim. V, 20. — [6] Matth. XVIII, 15 et 17.

nec gratia prohibet correptionem, nec correptio negat gratiam : et ideo sic est præcipienda justitia ut a Deo gratia id quod præcipitur fiat, fideli oratione poscatur : et hoc utrumque ita faciendum est, ut neque justa correptio negligatur. Omnia vero hæc cum charitate fiant : quoniam charitas nec facit peccatum, et cooperit multitudinem peccatorum[1].

[1] I Petr. IV, 8.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE PRÆDESTINATIONE SANCTORUM,

AD PROSPERUM ET HILARIUM.

LIBER I[1].

In quo Prædestinationis et gratiæ veritas propugnatur contra Semipelagianos, homines videlicet a Pelagiana hæresi omnino nequaquam recedentes, dum salutis initium ac fidei ex nobis ipsis esse volunt, ut hoc tanquam merito præcedente cætera bona dono Dei consequantur. Ostendit Augustinus, donum Dei esse, non solum incrementum, sed ipsum quoque initium fidei. Hac de re se aliter sensisse aliquando, et in opusculis ante suum episcopatum scriptis errasse non diffitetur, velut in illa quam objectant, Expositione propositionum ex Epistola ad Romanos. At postea convictum se indicat hoc præcipue testimonio, Quid autem habes, quod non accepisti? *quod testimonium de ipsa etiam*

[1] Scriptus post Retractationum libros, anno Christi 428 aut 429

fide accipiendum probat. Fidem inter alia numerandam esse opera, quibus Dei gratiam præveniri negat Apostolus, cum dicit : Non ex operibus. *Gratia duritiam cordis auferri ; et ad Christum venire omnes qui a Patre docentur ut veniant : quos autem docet, misericordia docere ; et quos non docet, judicio non docere. Locum ex ipsius Epistola* CII, *quæst.* 2, *de tempore christianæ religionis, qui a Semipelagianis allegatur, posse recte salva gratiæ ac prædestinationis doctrina explicari. Docet quid inter gratiam intersit et prædestinationem. Porro prædestinatione Deum ea præscivisse, quæ fuerat ipse facturus. Prædestinationis adversarios. qui ad incertum voluntatis Dei deduci se nolle dicuntur, miratur male se ipsos infirmitati suæ, quam firmitati promissionis Dei committere. Eosdem hac auctoritate :* Si credideris, salvus eris, *abuti commonstrat. Gratiæ ac prædestinationis veritatem relucere in parvulis qui salvantur, nullis suis meritis discreti a cæteris qui pereunt. Non enim inter eos discerni ex præscientia meritorum, quæ si diutius viverent fuerant habituri. Ab adversariis illud injuria tanquam non canonicum testimonium respui, quod in eam rem attulit :* Raptus est ne malitia, etc. *Præclarissimum exemplum prædestinationis et gratiæ esse ipsum Salvatorem, qui ut Salvator et Filius Dei unigenitus esset, nullis præcedentibus vel operum vel fidei meritis comparavit. Prædestinatos vocari certa quadam electorum propria vocatione, atque ante mundi constitutionem electos esse, non quia credituri præsciebantur, et futuri sancti, sed ut tales essent per ipsam electionem gratiæ : etc.*

I. Dixisse quidem Apostolum [1] scimus in Epistola ad Philippenses : « Eadem scribere vobis, mihi quidem non » pigrum, vobis autem tutum est[2]. » Idem tamen scribens ad Galatas, cum se satis apud eos egisse perspiceret, quod illis per ministerium sermonis sui necessarium esse cernebat : « De cætero, inquit, laborem mihi nemo præ» stet : » vel, sicut in plerisque codicibus legitur, « Nemo » mihi molestus sit [3]. » Ego autem quamvis me moleste ferre confitear, quod divinis eloquiis quibus Dei gratia prædicatur, (quæ omnino nulla est, si secundum merita nostra datur,) tam multis manifestisque non ceditur : vestrum tamen studium fraternamque dilectionem, filii charissimi Prosper et Hilari, qua eos qui tales sunt, ita non vultis errare, ut post tot libros de hac re vel epistolas meas, adhuc me desideretis hinc scribere, tantum amo, quantum non possum dicere ; et tantum me amare, quantum debeo, non audeo dicere. Quapropter ecce rescribo vobis, et licet jam non vobiscum, tamen etiam per vos adhuc ago, quod me satis egisse credebam.

II. Consideratis enim litteris vestris videre mihi videor eos fratres, pro quibus geritis piam curam, ne teneant poëticam sententiam, qua dictum est : Spes sibi quisque[4]: et in illud incurrant quod non poëtice, sed prophetice dictum est : « Maledictus omnis qui spem habet in homi» ne[5] : » eo modo esse tractandos, quo tractavit Apostolus, quibus ait : « Etsi quid aliter sapitis, hoc quoque vobis » Deus revelabit[6]. » Adhuc quippe in quæstione caligant de prædestinatione sanctorum : sed habent unde si quid aliter in ea sapiunt, hoc quoque illis revelet Deus, si in eo ambulent in quod pervenerunt. Propter quod Apostolus cum dixisset : « Si quid aliter sapitis, hoc quoque

[1] Vide D. Guillon, tom. xxii, pag. 231-234. — [2] Philip. iii, . — [3] Gal. vi, 17. — [4] Virgil. Æneid lib. ii. — [5] Jerem, xvii, 5. — [6] Philip. iii, 15.

» vobis Deus revelabit : verumtamen, inquit, in quod » pervenimus, in eo ambulemus [1]. » Pervenerunt autem isti fratres nostri, pro quibus sollicita est pia charitas vestra, ut credant cum Ecclesia Christi, peccato primi hominis obnoxium nasci gens hominum, nec ab isto malo nisi per justitiam secundi hominis aliquem liberari. Pervenerunt etiam, ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ad nullum opus bonum vel incipiendum vel perficiendum sibi quemquam sufficere posse consentiant. Retenta ergo ista in quæ pervenerunt, plurimum eos a Pelagianorum errore discernunt. Proinde si in eis ambulent, et orent eum qui dat intellectum, si quid de prædestinatione aliter sapiunt, ipse illis hoc quoque revelabit : tamen etiam nos impendamus eis dilectionis affectum ministeriumque sermonis, sicut donat ille quem rogavimus, ut in his litteris ea quæ illis essent apta et utilia diceremus. Unde enim scimus ne forte Deus noster id per hanc nostram velit efficere servitutem, qua eis in Christi libera charitate servimus ?

III. Prius itaque fidem qua Christiani sumus, donum Dei esse debemus ostendere : si tamen diligentius id facere possumus, quam in voluminibus tot tantisque jam fecimus. Sed nunc eis respondendum esse video, qui divina testimonia, quæ de hac re adhibuimus, ad hoc dicunt valere, ut noverimus ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum ejus ex Deo : tanquam fides non ab ipso donetur nobis, sed ab ipso tantum augeatur in nobis, eo merito, quo cœpit a nobis. Non ergo receditur ab ea sententia, quam Pelagius ipse in episcopali judicio Palæstino, sicut eadem Gesta testantur [2], damnare compulsus est : « Gratiam Dei secundum merita nostra dari » ; si non pertinet ad Dei gratiam quod credere cœpimus, sed illud

[1] Philip. III, 16. — [2] Vide lib. de Gestis Pelagii.

potius propter hoc nobis additur, ut plenius perfectiusque credamus: ac per hoc, initium fidei nostræ priores damus Deo, ut retribuatur nobis et supplementum ejus ; et si quid aliud fideliter poscimus.

IV. Sed contra hæc cur non potius audimus : « Quis » prior dedit ei, et retribuetur illi ? quoniam ex ipso et » per ipsum et in ipso sunt omnia [1]. » Et ipsum igitur initium fidei nostræ, ex quo, nisi ex ipso est ? Neque enim hoc excepto ex ipso sunt cætera : sed « ex ipso, et per » ipsum, et in ipso sunt omnia. » Quis autem dicat eum qui jam cœpit credere, ab illo in quem credidit nihil mereri ? Unde fit, ut jam merenti cætera dicantur addi retributione divina ; ac per hoc gratiam Dei secundum merita nostra dari : quod objectum sibi Pelagius, ne damnaretur, ipse damnavit. Quisquis igitur hanc damnabilem vult ex omni parte vitare sententiam, veraciter intelligat dictum, quod Apostolus ait : « Vobis donatum est pro Christo, » non solum ut credatis in eum, verumetiam ut patiamini » pro eo [2]. » Utrumque ostendit Dei donum, quia utrumque dixit esse donatum. Nec ait, ut plenius et perfectius credatis in eum : sed, « ut credatis in eum. » Nec se ipsum misericordiam consecutum dixit, ut fidelior, sed ut fidelis esset [3] : quia sciebat non se initium fidei suæ priorem dedisse Deo, et retributum sibi ab illo ejus augmentum ; sed ab eo se factum fidelem, a quo et Apostolus factus est. Nam scripta sunt etiam fidei ejus initia, suntque ecclesiastica celebri lectione notissima. Aversus quippe a fide quam vastabat, eique vehementer adversus, repente est ad illam gratia potentiore conversus [4]: convertente illo cui hoc ipsum facturo per Prophetam dictum est : « Tu » convertens vivificabis nos [5] : » ut non solum ex nolente

[1] Rom. XI, 35. — [2] Philip. I, 29. — [3] I Cor. VII, 25. — [4] Act. IX. — [5] Psal. LXXXIV, 7.

fieret, volens credere; verumetiam ex persecutore persecutionem in ejus fidei, quam persequebatur, defensione pateretur. Donatum quippe illi erat a Christo, non solum ut crederet in eum, verumetiam ut pateretur pro eo.

V. Et ideo commendans istam gratiam, quæ non datur secundum aliqua merita, sed efficit omnia bona merita: « Non quia idonei sumus, inquit, cogitare aliquid quasi ex » nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est[1]. » Attendant hic, et verba ista perpendant, qui putant ex nobis esse fidei cœptum, et ex Deo esse fidei supplementum. Quis enim non videat, prius esse cogitare quam credere? Nullus quippe credit aliquid, nisi prius cogitaverit esse credendum. Quamvis enim raptim, quamvis celerrime credendi voluntatem quædam cogitationes antevolent, moxque illa ita sequatur, ut quasi conjunctissima comitetur: necesse est tamen ut omnia quæ creduntur, præveniente cogitatione credantur. Quanquam et ipsum credere, nihil aliud est, quam cum assensione cogitare. Non enim omnis qui cogitat, credit; cum ideo cogitent plerique, ne credant: sed cogitat omnis qui credit, et credendo cogitat, et cogitando credit. Quod ergo pertinet ad religionem atque pietatem, (de qua loquebatur Apostolus,) si non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est; profecto non sumus idonei credere aliquid quasi ex nobismetipsis, quod sine cogitatione non possumus, sed sufficientia nostra qua credere incipiamus, ex Deo est. Quocirca sicut nemo sibi sufficit ad incipiendum vel perficiendum quodcumque opus bonum; quod jam isti fratres, sicut vestra scripta indicant, verum esse consentiunt; unde in omni opere bono et incipiendo et perficiendo sufficientia nostra ex Deo est: ita nemo sibi sufficit vel ad incipiendam vel ad perficiendam

[1] 2 Cor. III, 5.

fidem, sed sufficientia nostra ex Deo est : quoniam fides si non cogitetur, nulla est ; et non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est.

VI. Cavendum est, fratres dilecti a Deo, ne homo se extollat adversus Deum, cum se dicit facere quod promisit Deus. Non ne fides gentium promissa est Abrahæ, et « ille dans gloriam Deo, plenissime credidit, quoniam quod » promisit, potens est et facere [1] ? » Ipse igitur fidem gentium facit, qui potens est facere quod promisit. Porro si operatur Deus fidem nostram, miro modo agens in cordibus nostris ut credamus ; numquid metuendum est, ne totum facere non possit ; et ideo homo sibi primas ejus vindicat partes, ut novissimas ab illo accipere mereatur ? Videte si aliud agitur isto modo, nisi ut gratia Dei secundum merita nostra detur quolibet modo, ac sic gratia jam non sit gratia. Redditur namque hoc pacto debita, non donatur gratis [2] : debetur enim credenti, ut a Domino ipsa fides ejus augeatur, et sit merces fidei cœptæ fides aucta : nec attenditur, cum hoc dicitur, non secundum gratiam, sed secundum debitum istam mercedem credentibus imputari. Cur autem non totum tribuatur homini, ut qui sibi potuit instituere quod non habebat, ipse quod instituit augeat, omnino non video : nisi quia resisti non potest divinis manifestissimis testimoniis, quibus et fides unde pietatis exordium sumitur, donum Dei esse monstratur : quale est illud, quod « unicuique Deus partitus » est mensuram fidei [3]. » Et illud : « Pax fratribus et cha- » ritas cum fide a Deo Patre et Domino Jesu Christo [4] : » et cætera talia. Nolens ergo his tam claris testimoniis repugnare, et tamen volens a se ipso sibi esse quod credit, quasi componit homo cum Deo, ut partem fidei sibi vin-

[1] Rom. IV, 20 et 21. — [2] Id. XI, 6. — [3] Id. XII, 3. — [4] Ephes. VI, 23.

dicet, atque illi partem relinquat : et quod est elatius, primam tollit ipse, sequentem dat illi; et in eo quod dicit esse amborum, priorem se facit, posteriorem Deum.

VII. Non sic pius atque humilis Doctor ille sapiebat : Cyprianum beatissimum loquor, qui dixit : « In nullo » gloriandum, quando nostrum nihil sit [1]. » Quod ut ostenderet, adhibuit Apostolum testem dicentem : « Quid » autem habes quod non accepisti? Si autem et accepisti, » quid gloriaris quasi non acceperis [2] ? » Quo præcipue testimonio etiam ipse convictus sum, cum similiter errarem, putans fidem qua in Deum credimus, non esse donum Dei, sed a nobis esse in nobis, et per illam nos impetrare Dei dona quibus temperanter et juste et pie vivamus in hoc sæculo. Neque enim fidem putabam Dei gratia præveniri, ut per illam nobis daretur quod posceremus utiliter; nisi quia credere non possumus, si non præcederet præconium veritatis: ut autem prædicato nobis Evangelio consentiremus, nostrum esse proprium, et nobis ex nobis esse arbitrabar. Quem meum errorem nonnulla opuscula mea satis indicant, ante episcopatum meum scripta. In quibus est illud quod commemorastis in litteris vestris [3]. ubi est expositio quarumdam propositionum ex Epistola quæ est ad Romanos. Denique cum mea cuncta opuscula retractarem, eamque retractationem stylo prosequerer, cujus operis jam duos absolveram libros, antequam scripta vestra prolixiora sumpsissem, cum ad hunc librum retractandum in primo volumine pervenissem [4], sic inde locutus sum. « Item disputans, inquam, quid elegerit Deus in nondum nato, cui dixit serviturum esse majorem; et quid in eodem majore similiter nondum nato reprobaverit : de quibus propter hoc commemoratur, quamvis longe postea

[1] Cyprian. lib. III ad Quirinum. — [2] I Cor. IV, 7. — [3] Epist. Hilarii, n. 3. — [4] Vide Retract. lib. I, cap. 23, n. 3.

prolatum, propheticum testimonium, » Jacob dilexi, » Esaü autem odio habui [1] : » ad hoc perduxi ratiocinationem, ut dicerem : Non ergo elegit Deus opera cujusquam in præscientia, quæ ipse daturus est; sed fidem elegit in præscientia, ut quem sibi crediturum esse præscivit, ipsum elegerit, cui Spiritum sanctum daret, ut bona operando, etiam æternam vitam consequeretur. Nondum diligentius quæsiveram, nec adhuc inveneram, qualis sit electio gratiæ : de qua idem dicit Apostolus : « Reliquiæ per electionem gratiæ salvæ factæ sunt [2]. » Quæ utique non est gratia, si eam merita ulla præcedant : ne jam quod datur, non secundum gratiam, sed secundum debitum, reddatur potius meritis, quam donetur. Proinde quod continuo dixi, Dicit enim idem Apostolus : « Idem » Deus qui operatur omnia in omnibus [3] : » nusquam autem dictum est : Deus credit omnia in omnibus : ac deinde subjunxi : Quod ergo credimus, nostrum est; quod autem bonum operamur, illius est qui credentibus dat Spiritum sanctum : profecto non dicerem, si jam scirem etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri, quæ dantur in eodem Spiritu. Utrumque ergo nostrum est, propter arbitrium voluntatis : et utrumque tamen datum est per Spiritum fidei et charitatis. Neque enim sola charitas, sed, sicut scriptum est : Charitas cum fide a Deo » Patre et Domino Jesu Christo [4]. » Et quod paulo post dixi : Nostrum enim credere et velle; illius autem, dare credentibus et volentibus facultatem bene operandi per Spiritum sanctum, per quem charitas diffunditur in cordibus nostris : verum est quidem; sed eadem regula, et utrumque ipsius est, quia ipse præparat voluntatem [5]; et utrumque nostrum, quia non fit nisi volentibus nobis.

[1] Malach. I, 2. — [2] Rom. XI, 5. — [3] I Cor. XII, 6. — [4] Ephes. VI, 23. — [5] Prov. VIII, juxta LXX.

Ac per hoc quod etiam postea dixi : Quia neque velle possumus, nisi vocemur : et cum post vocationem voluerimus, non sufficit voluntas nostra, et cursus noster, nisi Deus et vires currentibus præbeat, et perducat quo vocat : ac deinde subjunxi : Manifestum est ergo, non volentis neque currentis, sed miserentis Dei esse quod bene operamur : omnino verissimum est. Sed parum de ipsa vocatione disserui, quæ fit secundum propositum Dei : non enim omnium qui vocantur talis est, sed tantum electorum. Itaque quod paulo post dixi : Sicut enim in his quos elegit Deus, non opera, sed fides inchoat meritum, ut per munus Dei bene operentur ; sic in his quos damnat, infidelitas et impietas inchoat pœnæ meritum, ut per ipsam pœnam etiam male operentur : verissime dixi, sed fidei meritum etiam ipsum esse donum Dei, nec putavi quærendum esse, nec dixi. Et alio loco : Cujus enim miseretur, inquam, facit eum bene operari ; et quem obdurat, relinquit eum ut male operetur : sed et illa misericordia præcedenti merito fidei tribuitur, et ista obduratio præcedenti iniquitati. Quod quidem verum est : sed adhuc quærendum erat, utrum et meritum fidei de misericordia Dei veniat ; id est, utrum ista misericordia ideo tantummodo fiat in homine, quia fidelis est ; an etiam facta fuerit, ut fidelis esset. Legimus enim dicente Apostolo : « Misericordiam consecutus sum, ut fidelis essem [2] : » non ait, quia fidelis eram. Fideli ergo datur quidem, sed data est etiam ut esset fidelis. Rectissime itaque alio loco in eodem libro dixi : Quoniam si non ex operibus, sed misericordia Dei et vocamur ut credamus, et credentibus præstatur ut bene operemur, non est gentibus ista invidenda misericordia, quamvis minus ibi diligenter de illa, quæ per Dei propositum fit vocatione tractaverim.

[1] I Cor. VII, 25.

VIII. Videte certe quid tunc de fide atque operibus sentiebam, quamvis de commendanda gratia Dei laborarem : in qua sententia istos fratres nostros esse nunc video; quia non sicut legere libros meos, ita etiam in eis curaverunt proficere mecum. Nam si curassent, invenissent istam quæstionem secundum veritatem divinarum Scripturarum solutam in primo libro duorum, quos ad beatæ memoriæ Simplicianum scripsi, episcopum Mediolanensis Ecclesiæ, sancti Ambrosii successorem, in ipso exordio episcopatus mei. Nisi forte non eos noverunt : quod si ita est, facite ut noverint. De hoc primo duorum illorum libro in secundo Retractationum primum locutus sum, qui sermo meus ita se habet : Librorum, inquam, quos elaboravi episcospus [1], primi duo sunt ad Simplicianum Ecclesiæ Mediolanensis antistitem, qui beatissimo successit Ambrosio, de diversis quæstionibus : quarum duas ex Epistola Pauli apostoli ad Romanos in primum librum contuli. Harum prior est de eo quod scriptum est : « Quid » ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit [2] : » usque ad illud ubi ait : « Quis me liberabit de corpore mortis hujus? » Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. » In qua illa Apostoli verba : « Lex spiritalis est, ego autem » carnalis sum [3] : » et cætera, quibus caro contra spiritum confligere ostenditur, eo modo exposui, tanquam homo describatur adhuc sub Lege, nondum sub gratia constitutus. Longe enim postea, etiam spiritalis hominis (et hoc probabilius) esse posse illa verba cognovi. Posterior in hoc libro quæstio est ab eo loco ubi ait : « Non solum au» tem, sed et Rebecca ex uno concubitu habens Isaac patris » nostri [4] : » usque ad illud ubi ait : « Nisi Dominus Sa» baoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti esse-

[1] Vide Retract. lib. II, cap. I. — [2] Rom. VII, 7. — [3] Ibid. 14 et 24. — [4] Id. IX, 10.

» mus, et sicut Gomorrha facti similes fuissemus[1].» In cujus quæstionis solutione laboratum est quidem pro libero arbitrio voluntatis humanæ : sed vicit Dei gratia ; nec nisi ad illud potuit perveniri, ut liquidissima veritate dixisse intelligatur Apostolus : « Quis enim te discernit ? Quid » autem habes quod non accepisti ? Si autem et acce- » pisti, quid gloriaris, quasi non acceperis ? » Quod volens etiam martyr Cyprianus ostendere, hoc totum ipso titulo definivit, dicens : « In nullo gloriandum, quando » nostrum nihil sit. » Ecce quare dixi superius, hoc apostolico præcipue testimonio etiam me ipsum fuisse convictum : cum de hac re aliter saperem ; quam mihi Deus in hac quæstione solvenda, cum ad episcopum Simplicianum, sicut dixi, scriberem, revelavit (1). Hoc igitur Apostoli testimonium, ubi ad reprimendam hominis inflationem dixit : « Quid enim habes quod non accepisti[2]?» non sinit quemquam fidelium dicere : Habeo fidem quam non accepi. Reprimitur omnino his apostolicis verbis tota hujus responsionis elatio. Sed ne hoc quidem potest dici : Quamvis non habeam perfectam fidem, habeo tamen ejus initium, quo in Christum primitus credidi. Quia et hic respondetur : « Quid autem habes quod non accepisti ? » Si autem et accepisti, quid gloriaris quasi non acce- » peris ? »

IX. Illud vero quod putant « de hac fide ideo non posse dici : « Quid enim habes quod non accepisti ; quia » in eadem natura remansit, licet vitiata, quæ prius sana » ac perfecta donata sit[3] : » nihil ad id quod volunt valere intelligitur, si cur hoc Apostolus dixerit cogitetur. Agebat enim, ne quisquam gloriaretur in homine ; quoniam dissensiones exortæ fuerant inter Corinthios Christianos, ita ut unusquisque diceret : « Ego quidem sum Pauli,

[1] Rom. IX, 29. — [2] I Cor. IV, 7. — [3] Ibid.

» alius autem, ego Apollo; alius vero, ego Cephæ[1]: et » inde ventum est, ut diceret: « Stulta mundi elegit Deus, » ut confundat sapientes[2]; et infirma mundi elegit Deus, » ut confundat fortia; et ignobilia mundi et contempti- » bilia elegit Deus, et ea quæ non sunt tanquam sint, » ut quæ sunt evacuet; ut non glorietur coram Deo omnis » caro. » Hic certe contra humanam superbiam satis clara est Apostoli intentio, ne in homine quisquam glorietur, ac per hoc nec in se ipso. Denique cum dixisset: « Ut » non glorietur coram Deo omnis caro: » ut ostenderet in quo debeat homo gloriari, mox addidit: « Ex ipso au- » tem, vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis » sapientia a Deo et justitia, et sanctificatio, et redemptio: » ut quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Do- » mino glorietur[3]: » inde pervenit ista ejus intentio, ut postea increpans dicat: « Adhuc enim carnales estis: » cum enim sint inter vos æmulatio et contentio, non ne » carnales estis, et secundum hominem ambulatis? Cum » enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli, alius autem, » ego Apollo; nonne homines estis? Quid ergo est Apollo, » quid autem Paulus? Ministri per quos credidistis: et » unicuique sicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo » rigavit, sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui » plantat, est aliquid, neque qui rigat: sed qui incremen- » tum dat Deus[4]. » Videtis-ne nihil agere Apostolum, nisi ut humilietur homo, et exaltetur Deus solus? Quandoquidem in eis qui plantantur et rigantur, nec ipsum plantatorem et rigatorem dicit esse aliquid, sed qui incrementum dat, Deum: quamvis et hoc ipsum quod ille plantat, hic rigat, non ipsis, sed Domino tribuat, dicens: « Unicuique sicut Dominus dedit, ego plantavi, Apollo

[1] Cor. I, 12. — [2] Ibid. 27. — [3] Ibid. 30, et Jerem. IX, 23. — [4] I Cor. III, 2 et seqq.

» rigavit[1] » Hinc ergo in eadem intentione persistens, ad hoc venit ut diceret : « Itaque nemo glorietur in homine. » Jam enim dixerat : « Qui gloriatur, in Domino glorietur[2]. » Post hæc et alia nonnulla quæ his connectuntur, ad hoc perducitur eadem ipsa ejus intentio, ut dicat : « Hæc » autem, fratres, transfiguravi in me et Apollo propter » vos, ut in nobis discatis, ne supra quam scriptum est » unus pro altero inflетur adversus alterum. Quis enim te » discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si au» tem et accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis[3] ? »

X. In hac Apostoli evidentissima intentione, qua contra humanam superbiam loquitur, ne quisquam in homine, sed in Domino glorietur, dona Dei naturalia suspicari, sive ipsam totam perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata est, sive vitiatæ naturæ qualescumque reliquias, nimis, quantum existimo, absurdum est. Numquid enim per hæc dona quæ omnibus communia sunt hominibus, discernuntur homines ab hominibus ? Hic autem prius dixit : « Quis enim te discernit ? » et deinde addidit : « Quid autem habes quod non accepisti? » Posset quippe dicere homo inflatus adversus alterum : Discernit me fides mea, justitia mea, vel si quid aliud. Talibus occurrens cogitationibus bonus doctor : « Quid autem habes, » inquit, quod non accepisti ? » A quo, nisi ab illo qui te discernit ab alio, cui non donavit, quod donavit tibi? « Si autem et accepisti, ait, quid gloriaris quasi non acce» peris? » Num, quæso, agit aliud, nisi ut qui gloriatur,, in Domino glorietur ? Nihil autem huic sensui tam contrarium est, quam de suis meritis sic quemquam gloriari, tanquam ipse sibi ea fecerit, non gratia Dei : sed gratia quæ bonos discernit a malis, non quæ communis est bonis et malis. Sit ergo gratia naturæ attributa, qua sumus ani-

[1] I Cor. III, 21. — [2] Id. I, 31. — [3] Id. IV, 6.

mantia rationalia, discernimurque a pecoribus : sit etiam gratia naturæ attributa, qua in ipsis hominibus a deformibus pulchri, vel ingeniosi discernuntur a tardis, ac si quid ejusmodi est : sed non se ille, quem coërcebat Apostolus, adversus pecus inflabat, nec adversus hominem alterum de aliquo naturali munere quod inesse posset et pessimo : sed aliquod bonum quod pertineret ad vitam bonam, sibi non Deo tribuens inflabatur, quando audire meruit : « Quis » enim te discernit ? Quid autem habes quod non acce- » pisti ? » Ut enim sit naturæ, fidem posse habere ; numquid et habere : « Non enim omnium est fides [1] ; » cum fidem posse habere sit omnium. Non autem ait Apostolus : Quid autem potes habere, quod non accepisti ut posses habere : sed ait : « Quid autem habes quod non acce- » pisti ? » Proinde posse habere fidem, sicut posse habere charitatem, naturæ est hominum : habere autem fidem quemadmodum habere charitatem, gratiæ est fidelium. Illa itaque natura, in qua nobis data est possibilitas habendi fidem non discernit ab homine hominem : ipsa vero fides discernit ab infideli fidelem. Ac per hoc ubi dicitur : « Quis enim te discernit ? Quid autem habes quod non » accepisti ? » quisquis audet dicere : Habeo ex me ipso fidem, non ergo accepi : profecto contradicit huic apertissimæ veritati : non quia credere vel non credere non est in arbitrio voluntatis humanæ, sed in electis præparatur voluntas a Domino. Ideo ad ipsam quoque fidem, quæ in voluntate est, pertinet : « Quis enim te discernit ? Quid » autem habes quod non accepisti ?»

XI. « Multi audiunt verbum veritatis : sed alii cre- » dunt, alii contradicunt. Volunt ergo isti credere, no- » lunt autem illi. » Quis hoc ignoret? quis hoc neget? Sed cum aliis præparetur, aliis non præparetur voluntas

[1] 2 Thess. III, 2. — [2] Prov. VIII, juxta LXX.

a Domino; discernendum est utique quid veniat de misericordia ejus, quid de judicio : « Quod quærebat Israël, » ait Apostolus [1], hoc non est consecutus : electio autem » consecuta est : cæteri vero excæcati sunt, sicut scrip- » tum est : Dedit illis Deus spiritum compunctionis, ocu- » los ut non videant, et aures ut non audiant, usque in » hodiernum diem [2]. Et David dicit : Fiat mensa eorum » in laqueum et in retributionem et in scandalum illis : » obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum » semper incurva [3]. » Ecce misericordia et judicium : misericordia in electionem quæ consecuta est justitiam Dei; judicium vero in cæteros qui excæcati sunt : et tamen illi quia voluerunt, crediderunt; illi quia noluerunt, non crediderunt. Misericordia igitur, et judicium in ipsis voluntatibus facta sunt. Electio quippe ista gratiæ est, non utique meritorum. Superius enim dixerat : « Sic ergo et » in hoc tempore, reliquiæ per electionem gratiæ salvæ » factæ sunt. Si autem gratia, jam non ex operibus : alio- » quin gratia jam non est gratia [4]. » Gratis ergo consecuta est, quod consecuta est electio : non præcessit eorum aliquid, quod priores darent, et retribueretur illis : pro nihilo salvos fecit eos. Cæteris autem qui excæcati sunt, sicut ibi non tacitum est, in retributione factum est [5]. « Universæ viæ Domini misericordia et veritas [6]. Investi- » gabiles sunt autem viæ ejus [7]. » Investigabiles igitur sunt, et misericordia qua gratis liberat, et veritas qua juste judicat.

XII. Sed forsitan dicant : « Ab operibus fidem distinguit Apostolus : gratiam vero non ex operibus esse dicit; non autem dicit, quod non sit ex fide. » Ita vero est : sed ipsam quoque fidem opus Dei dicit esse Jesus, et hanc

[1] Rom. XI, 7. — [2] Isai. VI, 9. — [3] Psal. LXVIII, 23. — [4] Rom. XI, 5 et 35. — [5] Psal. LV, 8. — [6] Id. XXIV, 10. — [7] Rom. XI, 33.

ut operemur jubet. Dixerunt enim ad eum Judæi : « Quid » faciemus, ut operemur opus Dei? Respondit Jesus et » dixit illis : Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem » misit ille [1]. » Sic ergo distinguit Apostolus ab operibus fidem, quemadmodum in duobus regnis Hebræorum distinguitur Judas ab Israël, cum et ipse Judas sit Israël. Ex fide autem ideo dicit justificari hominem, non ex operibus [2]; quia ipsa prima datur, ex qua impetrentur cætera, quæ proprie opera nuncupantur, in quibus juste vivitur. Nam dicit etiam et ipse : « Gratia salvi estis facti per fidem, et hoc » non ex vobis, sed Dei donum est : id est, et quod dixi « per fidem, » non ex vobis, sed Dei donum est etiam fides : « Non ex operibus, inquit, ne forte quis extollatur [3]. » Solet enim dici, Ideo credere meruit, quia vir bonus erat et antequam crederet. Quod de Cornelio dici potest, cujus acceptæ sunt eleemosynæ et exauditæ orationes antequam credidisset in Christum [4] : nec tamen sine aliqua fide donabat et orabat. Nam quomodo invocabat, in quem non crediderat? Sed si posset sine fide Christi esse salvus [5], non ad eum ædificandum mitteretur architectus apostolus Petrus : quamvis « Nisi Dominus ædificaverit donum, » in vanum laboraverunt ædificantes eam [6]. » Et dicitur nobis : « Fides est a nobis, cætera a Domino ad opera » justitiæ pertinentia : » quasi ad ædificium non pertineat fides; quasi ad ædificium, inquam, non pertineat fundamentum. Quod si in primis et maxime pertinet, in vanum laborat prædicando ædificans fidem, nisi eam Dominus miserando intus ædificet. Quidquid igitur et antequam in Christum crederet, et cum crederet, et cum credidisset, bene operatus est Cornelius, totum Deo dandum est, ne forte quis extollatur.

1 Joan. VI, 28. — 2 Gal. II, 19. — 3 Ephes. II, 8, et 4. — 4 Act. X, 4. — 5 Rom. X, 14. — 6 Psal. CXXVI, 1.

XIII. Proinde ipse unus Magister et Dominus, cum dixisset quæ supra memoravi : « Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille [1] : » in eodem ipso sermone suo paulo post ait : « Dixi vobis, quia et vidistis me, et non » credidistis. Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet [2]. » Quid est, « ad me veniet, » nisi credet in me? Sed ut fiat, Pater dat. Item paulo post : « Nolite, inquit, murmurare » invicem : nemo potest venire ad me, nisi Pater qui mi» sit me, traxerit eum : et ego eum resuscitabo in novis» simo die. Est scriptum in Prophetis, Et erunt omnes » docibiles Dei [3]. Omnis qui audivit a Patre et didicit, ve» nit ad me [4], » quid est, « Omnis qui audivit a Patre et » didicit, venit ad me , » nisi, nullus est qui audiat a Patre et discat, et non veniat ad me? Si enim omnis qui audivit a Patre et didicit, venit : profecto omnis qui non venit, non audivit a Patre, nec didicit : nam si audisset et didicisset, veniret. Neque enim ullus audivit et didicit, et non venit : sed omnis, ut ait Veritas, qui audivit a Patre et dicit, venit. Valde remota est a sensibus carnis hæc schola, in qua Pater auditur et docet, ut veniatur ad Filium. Ibi est et ipse Filius, quia ipse est Verbum ejus, per quod sic docet ; nec agit hoc cum carnis aure, sed cordis. Simul ibi est et Spiritus Patris et Filii : neque enim ipse non docet, aut separatim docet : inseparabilia quippe didicimus esse opera Trinitatis. Et ipse est utique Spiritus sanctus, de quo Apostolus dicit : « Habentes autem eum» dem Spiritum fidei [5]. » Sed ideo Patri hoc potissimum est attributum, quia de ipso est genitus Unigenitus, et de ipso procedit Spiritus sanctus : unde longum est enucleatius disputare, et de Trinitate [6] quæ Deus est laborem nostrum in quindecim libris ad vos jam existimo perve-

[1] Joan. VI 29. — [2] Ibid. 36. — [3] Ibid. 44. — [4] Isai. LIV, 13. — [5] I Cor. IV, 13. — [6] De Trinitate, libri 15.

nisse. Valde, inquam, remota est a sensibus carnis hæc schola, in qua Deus auditur et docet. Multos venire videmus ad Filium, quia multos credere videmus in Christum : sed ubi et quomodo a Patre audierint hoc et didicerint, non videmus. Nimium gratia ista secreta est : gratiam vero esse quis ambigat? Hæc itaque gratia, quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur. Ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur[1]. Quando ergo Pater intus auditur et docet, ut veniatur ad Filium, aufert cor lapideum, et dat cor carneum, sicut Propheta prædicante promisit. Sic quippe facit filios promissionis, et vasa misericordiæ quæ præparavit in gloriam.

XIV. Cur ergo non omnes docet, ut veniant ad Christum; nisi quia omnes quos docet, misericordia docet; quos autem non docet, judicio non docet? « Quo» niam cujus vult miseretur, et quem vult obdurat[2]: » sed miseretur, bona tribuens; obdurat, digna retribuens. Aut si et ista, ut quidam distinguere maluerunt, verba sunt ejus cui Apostolus ait : « Dicis itaque mihi : » ut ipse dixisse accipiatur : « Ergo cujus vult miseretur, et quem vult obdurat : » et quæ sequuntur, id est : « Quid adhuc conqueritur? nam voluntati ejus quis re» sistit[3]? » Numquid responsum est ab Apostolo, O homo, falsum est quod dixisti; Non : sed responsum est : « O » homo, tu quis es qui respondeas Deo? Numquid di» cit figmentum ei qui se finxit : Quare sic me fecisti? An » non habet potestatem figulus luti ex eadem massa[4], » et sequentia, quæ optime nostis. Et tamen secundum quemdam modum, omnes Pater docet venire ad suum Filium. Non enim frustra scriptum est in Prophetis : « Et » erunt omnes docibiles Dei. » Quod testimonium cum

[1] Ezech. XI, 9. — [2] Rom. IX, 18. — [3] Id. I, 9. — [4] Ibid. 20.

præmisisset, tunc subdidit : « Omnis qui audivit a Patre » et didicit, venit ad me [1]. » Sicut ergo integre loquimur, cum de aliquo litterarum magistro, qui in civitate solus est, dicimus, Omnes iste hic litteras docet; non quia omnes discunt, sed quia nemo nisi ab illo discit, quicumque ibi litteras discit : ita recte dicimus, Omnes Deus docet venire ad Christum ; non quia omnes veniunt, sed quia nemo aliter venit. Cur autem non omnes doceat, aperuit Apostolus, quantum aperiendum judicavit : quia « Vo- » lens ostendere iram, et demonstrare potentiam suam, » attulit in multa patientia vasa iræ quæ perfecta sunt » in perditionem, et ut notas faciat divitias gloriæ suæ in » vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam [2]. » Hinc est quod « verbum crucis pereuntibus stultitia ; est his » autem qui salvi fiunt, virtus Dei est [3]. » Hos omnes docet venire ad Christum Deus ; hos enim omnes vult salvos fieri, et in agnitionem veritatis venire [4]. Nam si et illos quibus stultitia est verbum crucis, ut ad Christum venirent, docere voluisset, procul dubio venirent et ipsi. Non enim fallit aut fallitur qui ait : « Omnis qui audivit a Patre et » didicit, venit ad me. » Absit ergo ut quisquam non veniat, qui a Patre audivit et didicit.

XV. « Quare, inquiunt, non omnes docet ? » Si dixerimus quia nolunt discere quos non docet : respondebitur nobis, Et ubi est quod ei dicitur : « Deus, tu convertens » vivificabis nos [5] ? » Aut si non facit volentes ex nolentibus Deus, ut quid orat Ecclesia secundum præceptum Domini pro persecutoribus suis [6] ? Nam sic etiam voluit intelligi sanctus Cyprianus quod dicimus [7] : « Fiat voluntas tua si- » cut in cœlo et in terra [8] : » hoc est, sicut in eis qui jam

[1] Joan. VI, 46. — [2] Rom. IX, 21. — [3] I Cor. I, 18. — [4] I Tim. II, 4. — [5] Psal. LXXXIV, 7. — [6] Matth. V, 44. — [7] Cyprian. de Oratione dominicali. — [8] Matth. IV, 10.

crediderunt, et tanquam cœlum sunt; ita et in eis qui non credunt, et ob hoc adhuc terra sunt. Quid ergo oramus pro nolentibus credere, nisi ut Deus in illis operetur et velle? De Judæis certe Apostolus ait : « Fratres, bona vo- » luntas quidem cordis mei, et deprecatio ad Deum pro illis » sit in salutem [1]. » Orat pro non credentibus [2], quid, nisi ut credant? Non enim aliter consequuntur salutem. Si ergo fides orantium Dei prævenit gratiam : numquid eorum fides, pro quibus oratur ut credant, Dei prævenit gratiam? Quandoquidem hoc pro eis oratur, ut non credentibus, id est, fidem non habentibus, fides ipsa donetur. Cum igitur Evangelium prædicatur, quidam credunt, quidam non credunt : sed qui credunt prædicatore forinsecus insonante, intus a Patre audiunt atque discunt; qui autem non credunt, foris audiunt, intus non audiunt neque discunt : hoc est, illis datur ut credant, illis non datur. » Quia nemo, inquit, venit ad me, nisi Pater qui misit me, » traxerit eum [3]. » Quod apertius postea dicitur. Nam post aliquantum cum de carne sua manducanda et bibendo sanguine suo loqueretur, et dicerent quidam etiam Discipulorum ejus : « Durus est hic sermo, quis potest eum audire? » Sciens Jesus apud semetipsum, quia murmurarent de » hoc Discipuli ejus, dixit eis, Hoc vos scandalizat? » Et paulo post : « Verba, inquit, quæ ego locutus sum vobis, » spiritus et vita sunt : sed sunt quidam ex vobis qui » non credunt [4]. » Et mox Evangelista : « Sciebat enim, » inquit, ab initio Jesus qui essent credentes, et quis tra- » diturus esset eum, et dicebat : Propterea dixi vobis, » quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a » Patre meo. [5] » Ergo trahi a Patre ad Christum, et audire ac dicere a Patre ut veniat ad Christum, nihil aliud est,

[1] Philip. II, 13. — [2] Rom. X, 2. — [3] Joan. VI, 44. — [4] Ibid. 61. — [5] Ibid. 64.

quam donum accipere a Patre, quo credat in Christum. Neque enim audientes Evangelium a non audientibus, sed credentes a non credentibus discernebat qui dicebat : « Nemo venit ad me, nisi fuerit ei datum a Patre » meo. »

XVI. Fides igitur, et inchoata, et perfecta, donum Dei est : et hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari, omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris Litteris repugnare. Cur autem non omnibus detur, fidelem movere non debet, qui credit ex uno omnes isse in condemnationem, sine dubitatione justissimam : ita ut nulla Dei esset justa reprehensio, etiam si nullus inde liberaretur. Unde constat magnam esse gratiam, quod plurimi liberantur, et quid sibi deberetur, in eis qui non liberantur, agnoscunt : ut qui gloriatur, non in suis meritis, quæ paria videt esse damnatis, sed in Domino glorietur. Cur autem istum potius quam illum liberet, inscrutabilia sunt judicia ejus et investigabiles viæ ejus [1]. Melius enim et hic audimus aut dicimus : « O homo, tu quis es qui respon» deas Deo [2] ? » quam dicere audemus, quasi noverimus, quod occultum esse voluit, qui tamen aliquid injustum velle non potuit?

XVII. Illud autem quod in opusculo meo quodam contra Porphyrium sub titulo, De tempore Christianæ religionis [3], me dixisse, recolitis, ita dixi, ut hanc diligentiorem et operosiorem disputationem de gratia præterirem, non sane omissa significatione, quod eam loco illo explicare noluissem, quæ posset alias vel ab aliis explicari. Nam ita locutus sum inter cætera, respondens propositæ quæstioni, Cur Christus post tam longa tempora venerit : « Proinde, inquam, cum Christo non objiciant, quod ejus

[1] Rom. v, 12. — [2] Id. I, 14. — [3] Epist. CII, inter Augustianas, quæst. II, n. 14.

doctrinam non omnes sequuntur, (sentiunt enim et ipsi, nequaquam hoc recte objici posse, vel sapientiæ philosophorum, vel etiam numini deorum suorum), quid respondebunt, si excepta illa altitudine sapientiæ et scientiæ Dei, ubi fortassis aliud divinum consilium longe secretius latet, sine præjudicio etiam aliarum forte causarum, quæ a prudentibus vestigari queunt, hoc solum eis brevitatis gratia in hujus quæstionis disputatione dicamus, tunc voluisse hominibus apparere Christum et apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat et ubi sciebat esse qui in eum fuerant credituri. His enim temporibus et his locis quibus Evangelium ejus non est prædicatum, tales omnes in ejus prædicatione futuros esse præsciebat, quales, non quidem omnes, sed tamen multi in ejus corporali præsentia fuerunt, qui in eum nec suscitatis ab eo mortuis, credere voluerunt; quales etiam nunc multos videmus, cum tanta manifestatione de illo compleantur præconia Prophetarum, nolle adhuc credere, et malle humana astutia resistere, quam tam claræ atque perspicuæ, tamque sublimi et sublimiter diffamatæ divinæ cedere auctoritati, quandiu parvus et infirmus est intellectus hominis divinæ accedere veritati. Quid ergo mirum, si tam infidelibus plenum orbem terrarum Christus prioribus sæculis noverat, ut eis apparere vel prædicari merito nollet, quos nec verbis, nec miraculis suis credituros esse præsciebat? Neque enim incredibile est, tales fuisse tunc omnes, quales ab ejus adventu usque ad hoc tempus tam multos fuisse atque esse miramur. Et tamen ab initio generis humani, alias occultius, alias evidentius, sicut congruere temporibus divinitus visum est, nec prophetari destitit, nec qui in eum crederent defuerunt: et ab Adam usque ad Moysen, et in ipso populo Israël, quæ speciali quodam mysterio gens prophetica fuit; et in aliis

gentibus antequam venisset in carne. Cum enim nonnulli commemorantur in sanctis Hebraïcis libris, jam ex tempore Abrahæ, nec de stirpe carnis ejus, nec ex populo Israël, nec ex adventitia societate in populo Israël, qui tamen hujus sacramenti participes fuerunt : cur non credamus etiam in cæteris hac atque illac gentibus alias alios fuisse, quamvis eos commemoratos in eisdem auctoritatibus non legamus? Ita salus religionis hujus per quam solam veram salus vera veraciterque promittitur, nulli unquam defuit qui dignus fuit; et cui defuit, dignus non fuit. Et ab exordio propagationis humanæ usque in finem, quibusdam ad præmium, quibusdam ad judicium prædicatur. Ac per hoc et quibus omnino annuntiata non est, non credituri præsciebantur; et quibus non credituris tamen annuntiata est, in illorum exemplum demonstrantur : quibus autem credituris annuntiatur, hi regno cœlorum et sanctorum Angelorum societati præparantur. »

XVIII. Cernitis-ne, me sine præjudicio latentis consilii Dei aliarumque causarum, hoc de præscientia Christi dicere voluisse, quod convincendæ Paganorum infidelitati, qui hanc objecerant quæstionem, sufficere videretur? Quid enim est verius, quam præscisse Christum, qui et quando et quibus locis in eum fuerant credituri? Sed utrum prædicato sibi Christo a se ipsis habituri essent fidem, an Deo donante sumpturi, id est, utrum tantummodo eos præscierit; an etiam prædestinaverit Deus, quærere atque disserere tunc necessarium non putavi. Proinde quod dixi : « Tunc voluisse hominibus apparere Christum, » et apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat » et ubi sciebat esse qui in eum fuerant credituri : » potest etiam sic dici, Tunc voluisse hominibus apparere Christum, et apud eos prædicari doctrinam suam, quando

sciebat et ubi sciebat esse, qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem[1]. Sed quoniam si ita diceretur, lectorem faceret intentum ad ea requirenda, quæ nunc ex admonitione Pelagiani erroris necesse est copiosius et laboriosius disputari; visum mihi est, quod tunc satis erat, breviter esse dicendum, excepta, ut dixi, altitudine sapientiæ et scientiæ Dei, et sine præjudicio aliarum causarum de quibus non tunc, sed alias opportunius disputandum putavi.

XIX. Item quod dixi : « Salutem religionis hujus nulli » unquam defuisse qui dignus fuit, et dignum non fuisse » cui defuit : » si discutiatur et quæratur unde quisque sit dignus, non desunt qui dicant, voluntate humana : nos autem dicimus, gratia vel prædestinatione divina. Inter gratiam porro et prædestinationem hoc tantum interest, quod prædestinatio est gratiæ præparatio, gratia vero jam ipsa donatio. Quod itaque ait Apostolus : « Non ex ope» ribus, ne forte quis extollatur, ipsius enim sumus fig» mentum, creati in Christo Jesu in operibus bonis[2]; » gratia est : quod autem sequitur, « quæ præparavit Deus, » ut in illis ambulemus; » prædestinatio est, quæ sine præscientia non potest esse : potest autem esse sine prædestinatione præscientia. Prædestinatione quippe Deus ea præscivit, quæ fuerat ipse facturus : unde dictum est : « Fecit quæ futura sunt[3]. » Præscire autem potens est etiam quæ ipse non facit; sicut quæcumque peccata : quia etsi sunt quædam, quæ ita peccata sunt, ut pœnæ sint etiam peccatorum, unde dictum est : « Tradidit illos Deus » in reprobam mentem ut faciant quæ non conveniunt[4]; » non ibi peccatum Dei est, sed judicium. Quocirca prædestinatio Dei quæ in bono est, gratiæ est, ut dixi, præ-

[1] Ephes. I, 4. — [2] Id. II, 9. — [3] Isai. XLV, juxta LXX. — [4] Rom. I, 28.

paratio : gratia vero est ipsius prædestinationis effectus. Quando ergo promisit Deus Abrahæ in semine ejus fidem gentium, dicens : « Patrem multarum gentium posu » te [1] : » unde dicit Apostolus : « Ideo ex fide, ut secun» » dum gratiam firma sit promissio omni semini [2] : » non de nostræ voluntatis potestate, sed de sua prædestinaione promisit. Promisit enim quod ipse facturus fuerat, non quod homines. Quia etsi faciunt homines bona quæ pertinent ad colendum Deum ; ipse facit ut illi faciant quæ præcepit, non illi faciunt ut ipse faciat quod promisit : alioquin ut Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in hominum est potestate, et quod a Domino promissum est, ab ipsis redditur Abrahæ. Non autem sic credidit Abraham, sed « credidit dans gloriam Deo, quoniam quæ promisit, potens est et facere [3] : non ait, prædicere ; non ait præscire ; nam et aliena facta potest prædicere atque præscire : sed ait : « potens est et facere ; ac per hoc facta, non aliena, sed sua.

XX. An forte opera bona gentium Deus promisit Abrahæ in semine ipsius, ut hoc promitteret quod ipse facit ; non autem promisit fidem gentium, quam sibi homines faciunt ; sed ut promitteret quod ipse facit, illam præscivit homines esse facturos ? Non quidem loquitur sic Apostolus : filios quippe promisit Deus Abrahæ, qui fidei ejus vestigia sectarentur : quod apertissime dicit. Sed si opera gentium promisit, non fidem ; profecto quoniam non sunt bona opera nisi ex fide, (« Justus enim ex fide vivit [4] ; » et Omne quod non est ex fide, peccatum est [5], et, sine fide impossibile est placere [6] :) nihilo minus ut impleat quod promisit Deus, in hominum est potestate. Nisi enim homo faciat quod Deo non donante ad hominem pertinet, non

[1] Gen. XVII, 5. — [2] Rom. IV, 16. — [3] Ibid. 20. — [4] Habac. I, 29. — [5] Rom. XIV, 23. — [6] Hebr. XI, 6.

faciet ipse quod donet : hoc est, nisi habeat homo fidem ex semetipso, non implet Deus quod promisit, ut opera justitiæ dentur ex Deo. Ac per hoc, ut promissa sua Deus possit implere, non est in Dei, sed in hominis potestate. Quod si veritas et pietas non credere vetat : credamus cum Abraham, quoniam quæ promisit, potens est et facere. Promisit autem filios Abrahæ[1] ; quod esse non possunt, si non habeant fidem : ergo ipse donat et fidem.

XXI. Sane cum Apostolus dicat, « Ideo ex fide, ut se» cundum gratiam firma sit promissio[2] : » miror homines infirmitati suæ se malle committere, quam firmitati promissionis Dei. « Sed incerta est mihi, inquis, de me ipso » voluntas Dei. » Quid ergo, tua ne tibi voluntas de te ipso certa est, nec times, « Qui videtur stare, videat ne ca» dat[3]? » Cum igitur utraque incerta sit, cur non homo firmiori quam infirmiori fidem suam, spem, charitatemque committit?

XXII. « Sed cum dicitur, inquiunt, Si credideris, sal» vus eris : unum horum exigitur, alterum offertur. Quod » exigitur, in hominis ; quod offertur, in Dei est potes» tate[4]. » Cur non utrumque in Dei, et quod jubet, et quod offert? Rogatur enim ut det quod jubet : rogant credentes, ut sibi augeatur fides ; rogant pro non credentibus, ut eis donetur fides : et in suis igitur incrementis, et in suis initiis Dei donum est fides. Sic autem dicitur, « Si credideris, salvus eris : quemadmodum dicitur, « Si » Spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis[5]. » Nam et hic ex his duobus unum exigitur alterum offertur. « Si spi» ritu, inquit, facta carnis mortificaveritis, vivetis. » Ut ergo spiritu facta carnis mortificemus, exigitur : ut autem vivamus offertur. Num igitur placet, ut facta carnis mortifi-

[1] Rom. IV, 21. — [2] Ibid. 16. — [3] I Cor. X, 12. — [4] Rom. X, 9. — [5] Id. VIII, 13.

care non donum Dei esse dicamus; neque id donum Dei esse fateamur, quoniam exigi audimus a nobis præmio vitæ, si hoc fecerimus, oblato? Absit, ut hoc placeat participibus et defensoribus gratiæ pelagianorum est error iste damnabilis : quorum mox Apostolus ora obstruxit, adjungens, « Quotquot enim Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei[1],» ne facta mortificare nos carnis, non per Dei, sed per nostrum spiritum crederemus. De quo Dei Spiritu etiam ibi loquebatur, ubi ait, « Omnia autem hæc operatur unus atque » idem Spiritus, dividens propria unicuique prout vult[2]. » Inter quæ omnia, sicut scitis, nominavit et fidem. Sicut ergo quamvis donum Dei sit, facta carnis mortificare; exigitur tamen a nobis proposito præmio vitæ : ita donum Dei est et fides, quamvis et ipsa cum dicitur, « Si credideris, salvus eris; » proposito præmio salutis exigatur a nobis. Ideo enim hæc et nobis præcipiuntur, et dona Dei esse monstrantur; ut intelligatur quod et nos ea facimus, et Deus facit ut illa faciamus, sicut per prophetam Ezechielem apertissime dicit. Quid enim apertius, quam ubi dicit, « Ego faciam ut faciatis[3]? » Locum ipsum Scripturæ attendite : et videbitis illa Deum promittere facturum se ut faciant, quæ jubet ut fiant. Non sane ibi tacet merita eorum, sed mala; quibus se ostendit reddere pro malis bona, hoc ipso quo eos facit habere deinceps opera bona, cum ipse facit ut faciant divina mandata.

XXIII. Sed omnis hæc ratio, qua defendimus gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, vere esse gratiam[4], id est, non secundum merita nostra dari, quamvis evidentissime divinorum eloquiorum testimoniis asseratur; tamen apud eos, qui nisi aliquid sibi assignent, quod

[1] Rom. VIII, 14. — [2] I Cor. XII, 11. — [3] Ezech. XXXVI, 27. — [4] Rom. XI, 35.

priores dent ut retribuatur eis, ab omni studio pietatis reprimi se putant, laborat aliquantum in ætate majorum jam utentium voluntatis arbitrio : sed ubi venitur ad parvulos, et ad ipsum Mediatorem Dei et hominum, hominem Christum Jesum[1], omnis deficit præcedentium gratiam Dei humanorum assertio meritorum : quia nec illi ullis bonis præcedentibus meritis discernuntur a cæteris, ut pertineant ad liberatorem hominum; nec ille ullis humanis præcedentibus meritis, cum et ipse sit homo, liberator factus est hominum.

XXIV. Quis enim audiat, quod dicuntur parvuli pro suis futuris meritis in ipsa infantili ætate baptizati exire de hac vita; et ideo alii non baptizati in eadem ætate mori, quia et ipsorum præscita sunt merita futura, sed mala; non eorum vitam bonam vel malam Deo remunerante vel damnante, sed nullam? Apostolus quidem limitem fixit, quem transgredi non debeat hominis, ut mitius loquar, incauta suspicio. Ait enim, « Omnes astabimus » ante tribunal Christi, ut referat unusquisque secun» dum ea quæ per corpus gessit, sive bonum, sive ma» lum[2] : gessit, » inquit; non adjunxit, vel gesturus fuit. Sed unde hoc talibus viris in mentem venerit nescio, ut futura quæ non sunt futura, puniantur aut honorentur merita parvulorum. Cur autem dictum est, secundum ea quæ per corpus gessit hominem judicandum, cum gerantur multa solo animo, non per corpus, nec per ullum corporis membrum; et plerumque tam magna, ut talibus cogitationibus pœna justissima debeatur : sicuti est, ut alia taceam, quod « dixit insipiens in corde suo : Non est Deus[3]?» Quid est ergo, « secundum ea quæ per corpus gessit : » nisi secundum ea quæ gessit eo tempore quo in corpore fuit, ut per corpus intelligamus per corporis tempus?

[1] I Tim. II, 5. — [2] 2 Cor. v, 10. — [3] Psal. XIII, I.

Post corpus autem nemo erit in corpore, nisi resurrectione novissima; non ad ulla merita comparanda, sed ad recipienda pro bonis meritis præmia, pro malis luenda supplicia. Hoc autem medio tempore inter depositionem et receptionem corporis, secundum ea quæ gesserunt per corporis tempus, sive cruciantur animæ, sive requiescunt. Ad quod tempus corporis pertinet etiam quod Pelagiani negant, sed Christi Ecclesia confitetur, originale peccatum : quo sive soluto per Dei gratiam, sive per Dei judicium non soluto, cum moriuntur infantes, aut merito regenerationis transeunt ex malis ad bona, aut merito originis transeunt ex malis ad mala. Hoc catholica fides novit : in hoc etiam nonnulli hæretici sine ulla contradictione consentiunt. Judicari autem quemquam non secundum merita quæ habuit quandiu fuit in corpore, sed secundum merita quæ fuerat habiturus si diutius vixisset in corpore, unde opinari potuerint homines, quorum ingenia non esse contemptibilia vestræ indicant litteræ, mirans et stupens reperire non possum : nec credere auderem, nisi vobis non credere non auderem. Sed spero adfuturum Deum, ut commoniti cito videant, ea quæ dicuntur futura fuisse peccata, si per Dei judicium in non baptizatis possunt jure puniri, etiam per Dei gratiam baptizatis posse dimitti. Quicumque enim dicit, puniri tantum posse Deo judicante futura peccata, dimitti autem Deo miserante non posse, cogitare debet quantam Deo faciat gratiæque ejus injuriam; quasi futurum peccatum præmosci possit, nec possit ignosci. Quod si absurdum est : magis ergo futuris, si diu viverent, peccatoribus, cum in parva ætate moriuntur, lavacro quo peccata diluuntur, debuit subveniri.

XXV. Quod si forsitan dicunt, pœnitentibus peccata dimitti; et ideo istos non baptizari in parvula ætate mo-

ientes, quia præsciti sunt pœnitentiam si viverent non
cturi; eos autem qui baptizantur, et parvuli de corpori-
us exeunt, Deum præscisse acturos pœnitentiam fuisse,
i viverent; attendant et videant, si ita est, non jam
n parvulis sine baptismate morientibus peccata origi-
alia vindicari, sed sua cujusque futura si viveret: item-
que baptizatis non originalia dilui, sed sua futura si
viverent; quoniam non possunt nisi in majore ætate
peccare: sed alios acturos pœnitentiam, alios non actu-
ros fuisse prævisos; ideo alios baptizatos, alios sine bap-
tismo exisse de hac vita. Hoc si auderent Pelagiani, non
jam laborarent negando originale peccatum, quærere par-
vulis extra regnum Dei nescio cujus suæ felicitatis locum:
maxime quando convincuntur non eos habere posse vitam
æternam, quia non manducaverunt carnem nec biberunt
sanguinem Christi[1]; et quia in eis, qui nullum habent
omnino peccatum, falsus est baptismus qui in remissio-
nem traditur peccatorum. Dicerent enim prorsus nullum
esse originale peccatum, sed pro suis futuris, si viverent,
meritis vel baptizari vel non baptizari eos qui de corpore
solvuntur infantes; et pro suis futuris meritis eos vel acci-
pere vel non accipere corpus et sanguinem Christi, sine
quo vitam prorsus habere non possunt: et in veram re-
missionem peccatorum baptizari, quamvis nullum ex
Adam traherent; quoniam remittuntur eis peccata, de
quibus illos Deus pœnitentiam præscivit acturos. Ita facil-
lime agerent atque obtinerent causam suam, qua negant
esse originale peccatum, et gratiam Dei non dari nisi se-
cundum merita nostra contendunt. Sed quia hominum
futura, quæ non sunt futura, procul dubio nulla sunt
merita, et hoc videre facillimum est: ideo nec Pelagiani
hoc dicere potuerunt; et multo magis nec isti dicere de-

[1] Joan. vi, 54.

buerunt. Dici enim non potest, quam moleste feram, quod viderunt Pelagiani esse falsissimum et absurdissimum, hoc non vidisse istos, qui nobiscum errorem illorum hæreticorum catholica auctorirate condemnant.

XXVI. Scripsit librum de mortalitate Cyprianus, multis ac pene omnibus qui Ecclesiasticas litteras amant, laudabiliter notum : in quo propterea dicit non solum non esse fidelibus inutilem mortem, verum etiam utilem reperiri; quoniam peccandi periculis hominem subtrahit, et in non peccandi securitate constituit. Sed quid prodest, si etiam futura, quæ commissa non sunt, peccata puniuntur? Agit tamen ille copiosissime atque optime, peccandi pericula nec deesse in ista vita, nec superesse post illam. Ubi et illud testimonium ponit de libro Sapientiæ : « Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus[1]. » Quod a me quoque positum, fratres istos ita respuisse dixistis, tanquam non de libro canonico adhibitum : quasi et excepta hujus libri attestatione res ipsa non clara sit, quam voluimus hinc doceri. Quis enim audeat negare Christianus, justum, si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio futurum[2]? Quilibet hoc dixerit, quis homo sanæ fidei resistendum putabit? Item si dixerit, justum, si a sua justitia recesserit[3], in qua diu vixit, et in ea fuerit impietate defunctus, in qua, non dico unum annum, sed unum diem vixerit, in pœnas iniquis debitas hinc iturum, nihil sibi sua præterita justitia profutura : huic perspicuæ veritati quis fidelium contradicet? Porro si quæratur a nobis, utrum si tunc esset mortuus, quando erat justus, pœnas esset inventurus, an requiem : numquid requiem respondere dubitabimus? Hæc est tota causa cur dictum est, a quocumque sit dictum : « Raptus est, » ne malitia mutaret intellectum ejus. » Dictum est enim

[1] Sap. IV, 11. — [2] Ibid. 7. — [3] Ezech. XVIII, 24.

secundum pericula vitæ hujus, non secundum præscientiam Dei, qui hoc præscivit quod futurum erat, non quod futurum non erat : id est, quod ei mortem immaturam fuerat largiturus, ut tentationum subtraheretur incerto; non quod peccaturus esset, qui mansurus in tentatione non esset. De hac quippe vita legitur in libro Job : « Numquid non tentatio est vita humana super terram[1]. » Sed quare aliis concedatur, ut ex hujus vitæ periculis dum justi sunt auferantur ; alii vero justi donec a justitia cadant, in eisdem periculis vita productiore teneantur; quis cognovit sensum Domini[2] ? Et tamen hinc intelligi datur, etiam illis justis, qui bonos piosque mores usque ad senectutis maturitatem et diem vitæ hujus ultimum servant, non in suis meritis, sed in Domino esse gloriandum, quoniam qui vitæ brevitate rapuit justum, ne malitia mutaret intellectum ejus, ipse in quantacumque vitæ longitudine custodit justum, ne malitia mutet intellectum ejus. Cur autem hic tenuerit casurum justum, quem prius quam caderet hinc posset auferre, justissima omnino, sed inscrutabilia sunt judicia ejus.

XXVII. Quæ cum ita sint, non debuit repudiari sententia libri Sapientiæ, qui meruit in Ecclesia Christi de gradu lectorum Ecclesiæ Christi tam longa annositate recitari, et ab omnibus Christianis, ab episcopis usque ad extremos laïcos fideles, pœnitentes, catechumenos, cum veneratione divinæ auctoritatis audiri. Certe enim si de divinarum Scripturarum tractatoribus qui fuerunt ante nos, proferrem defensionem hujusce sententiæ, quam nunc solito diligentius atque copiosius contra novum Pelagianorum defendere urgemur errorem ; hoc est, gratiam Dei non secundum merita nostra dari, et gratis dari cui datur; quia neque volentis, neque currentis, sed mi-

[1] Job, vii, 1, juxta LXX. — [2] Rom. xi, 34.

serentis est Dei[1], justo autem judicio non dari cui non datur, quia non est iniquitas apud Deum[2] : si hujus ergo sententiæ defensionum ex divinorum eloquiorum nos præcedentibus catholicis tractatoribus promerem; profecto hi fratres, pro quibus nunc agimus, acquiescerent : hoc enim significastis litteris vestris. Quid igitur opus est, ut eorum scrutemur opuscula, qui prius quam ista hæresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum quæstione versari? quod procul dubio facerent, si respondere talibus cogerentur. Unde factum est, ut de gratia Dei quid sentirent, breviter quibusdam scriptorum suorum locis et transeunter attingerent : immorarentur vero in eis, quæ adversus inimicos Ecclesiæ disputabant, et in exhortationibus ad quasque virtutes, quibus Deo vivo et vero pro adipiscenda vita æterna et vera felicitate servitur. Frequentationibus autem orationum simpliciter apparebat Dei gratia quid valeret : non enim poscerentur de Deo quæ præcipit fieri, nisi ab illo donaretur ut fierent.

XXVIII. Sed qui sententiis tractatorum instrui volunt, oportet ut istum librum Sapientiæ, ubi legitur : « Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus[3], » omnibus tractatoribus anteponant : quoniam sibi eum anteposuerunt etiam temporibus proximi Apostolorum egregii tractatores, qui eum testem adhibentes, nihil se adhibere nisi divinum testimonium crediderunt. Et certe beatissimum Cyprianum disputasse constat, ut celerioris mortis beneficium commendaret, a peccatorum periculis eripi eos, qui hanc vitam finiunt in qua peccari potest. In eodem libro ait inter cætera : « Cur non cum Christo futurus, et de Domini pollicitatione securus, quod ad Christum voceris, amplecteris; et quod diabolo careas,

[1] Rom. IX, 16. — [2] Ibid. 14. — [3] Sap. IV, 11.

» gratularis[1]? » Et alio loco : « Pueri, inquit, periculum » lubricæ ætatis evadunt. » Itemque alio : « Quod non, » inquit, properamus et currimus, ut patriam nostram » videre, ut parentes salutare possimus? Magnus illic nos » charorum numerus expectat parentum, fratrum, filiorum » frequens nos et copiosa turba desiderat, jam de sua » incolumitate secura, adhuc de nostra salute sollicita. » His atque hujusmodi doctor ille sententiis in catholicæ fidei luce clarissima, satis aperteque testatur, usque ad hujus corporis depositionem peccandi pericula tentationesque metuendas; deinceps nulla talia quemquam esse passurum. Quod et si non testaretur, quando de hac re Christianus qualiscumque dubitaret? Quomodo igitur homini lapso, et in eodem lapsu istam vitam misere finienti, atque in pœnas eunti talibus debitas; quomodo, inquam, huic non plurimum summeque prodesset, si ex hoc tentationum loco prius quam laberetur, morte raperetur?

XXIX. Ac per hoc, si absit nimis inconsiderata contentio, tota quæstio ista finita est de illo qui raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus. Nec ideo liber Sapientiæ, qui tanta numerositate annorum legi meruit in Ecclesia Christi, in quo et hoc legitur, pati debet injuriam, quoniam resistit eis qui pro meritis hominum falluntur, ut veniant contra Dei manifestissimam gratiam : quæ maxime apparet in parvulis; quorum cum alii baptizati, alii non baptizati vitæ hujus terminum sumunt, satis indicant misericordiam et judicium; misericordiam quidem gratuitam, judicium debitum. Si enim judicarentur homines pro meritis suæ vitæ, quæ non habuerunt morte præventi, sed habituri essent, si viverent : nihil prodesset ei qui raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus; nihil prodesset eis qui lapsi moriuntur, si ante moreren-

[1] Cyprian. in lib. de Mortalitate.

tur : quod nullus dicere Christianus audebit. Quocirca non debent fratres nostri, qui nobiscum pro catholica fide perniciem Pelagiani erroris impugnant, huic Pelagianæ in tantum favere opinioni, qua opinantur gratiam Dei secundum merita nostra dari; ut quod illi audere non possunt, sententiam veram plane et antiquitus Christianam : « Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, » destruere moliantur; et id astruere, quod, non dico crediturum, sed somniaturum neminem putaremus, secundum ea scilicet judicari quemque mortuorum, quæ gesturus fuerat, si tempore prolixiore vixisset. Ita quippe claret invictum esse quod dicimus, gratiam Dei non secundum merita nostra dari, ut huic veritati contradicentes ingeniosi homines hæc ab omninum auribus et cogitationibus abigenda dicere cogerentur.

XXX. Est etiam præclarissimum lumen prædestinationis[1] et gratiæ, ipse Salvator ipse Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus : qui ut hoc esset, quibus tandem suis vel operum vel fidei præcedentibus meritis natura humana quæ in illo est comparavit? Respondeatur quæso : ille homo, ut a Verbo Patri coæterno in unitatem personæ assumptus, Filius Dei unigenitus esset, unde hoc meruit? Quod ejus bonum qualecumque præcessit? Quid egit ante, quid credidit, quid petivit, ut ad hanc ineffabilem excellentiam perveniret? Nonne faciente ac suscipiente Verbo, ipse homo, ex quo esse cœpit, Filius Dei unicus esse cœpit? Nonne Filium Dei unicum fœmina illa gratia plena concepit? Nonne de Spiritu sancto et virgine Maria Dei Filius unicus natus est, non carnis cupidine, sed singulari Dei munere? Numquid metuendum fuit, ne accedente ætate homo ille libero peccaret arbitrio? Aut ideo in

[1] Vide lib. II de peccator. Merit. et Remiss. cap. 17, et lib. de Dono perseverantiæ, cap. 24.

illo non libera voluntas erat, ac non tanto magis erat, quanto magis peccato servire non poterat? Nempe ista omnia singulariter admiranda, et alia si qua ejus propria verissime dici possunt, singulariter in illo accepit humana, hoc est, nostra natura, nullis suis præcedentibus meritis. Respondeat hic homo Deo, si audet, et dicat, Cur non et ego? Et si audierit: « O homo, tu quis es qui respondeas Deo[1] : » nec sic cohibeat, sed augeat impudentiam, et dicat, Quomodo audio : « Tu quis es, o homo? » Cum sim quod audio, id est, homo quod est et ille de quo ago, cur non sim quod et ille? At enim gratia ille talis ac tantus est. Cur diversa est gratia, ubi natura communis est? Certe non est acceptio personarum apud Deum[2]. Quis, non dico Christianus, sed insanus hæc dicat?

XXXI. Appareat itaque nobis in nostro capite ipse fons gratiæ, unde secundum uniuscujusque mensuram se per cuncta ejus membra diffundit. Ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicumque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus : de ipso Spiritu et hic renatus, de quo est ille natus ; eodem Spiritu fit in nobis remissio peccatorum, quo Spiritu factum est ut nullum haberet ille peccatum. Hæc se Deus esse facturum profecto præscivit. Ipsa est igitur prædestinatio sanctorum, quæ in Sancto sanctorum maxime claruit : quam negare quis potest recte intelligentium eloquia veritatis? Nam et ipsum Dominum gloriæ, in quantum homo factus est Dei Filius, prædestinatum esse didicimus. Clamat doctor gentium in capite Epistolarum suarum : « Paulus servus » Jesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Evange- » lium Dei, quod ante promiserat per Prophetas suos in » Scripturis sanctis do Filio suo, qui factus est ei ex » semine David secundum carnem, qui prædestinatus est

[1] Rom. IX, 20. — [2] Coloss. III, 25.

» Filius Dei in virtute, secundum Spiritum sanctificatio» nis ex resurrectione mortuorum [1]. » Prædestinatus est ergo Jesus, ut qui futurus erat secundum carnem filius David, esset tamen in virtute Filius Dei secundum Spiritum sanctificationis; quia natus est de Spiritu sancto et virgine Maria. Ipsa est illa ineffabiliter facta hominis a Deo Verbo susceptio singularis, ut filius Dei et Filius hominis simul, filius hominis propter susceptum hominem, et Filius Dei propter suscipientem unigenitum Deum veraciter et proprie diceretur; ne non Trinitas, sed quaternitas crederetur. Prædestinata est ista naturæ humanæ tanta et tam celsa et summa subvectio, ut quo attolleretur altius, non haberet : sicut pro nobis ipsa divinitas quo usque se deponeret humilius, non habuit, quam suscepta natura hominis cum infirmitate carnis usque ad mortem crucis. Sicut ergo prædestinatus est ille unus, ut caput nostrum esset : ita multi prædestinati sumus, ut membra ejus essemus. Humana hic merita conticescant, quæ perierunt per Adam : et regnet quæ regnat Dei gratia per Jesum Christum Dominum nostrum, unicum Dei Filium, unum Dominum. Quisquis in capite nostro præcedentia merita singularis illius generationis invenerit, ipse in nobis membris ejus præcedentia merita multiplicatæ regenerationis inquirat. Neque enim retributa est Christo illa generatio, sed tributa, ut alienus ab omni obligatione peccati, de Spiritu et Virgine nasceretur. Sic et nobis ut ex aqua et Spiritu renasceremur, non retributum est pro aliquo merito, sed gratis tributum : et si nos ad lavacrum regenerationis fides duxit, non ideo putare debemus, priores nos dedisse aliquid, ut retribueretur nobis regeneratio salutaris; ille quippe nos fecit credere in Christum, qui nobis fecit in quem credimus Christum; ille facit in homi-

[1] Rom. I, I.

nibus principium fidei et perfectionem in Jesum, qui fecit hominem principem fidei et perfectorem Jesum : sic enim est appellatus, ut scitis, in Epistola quæ est ad Hebræos [1].

XXXII. Vocat enim Deus prædestinatos multos filios suos, ut eos faciat membra prædestinati unici Filii sui, non ea vocatione qua vocati sunt et qui noluerunt venire ad nuptias [2]; illa quippe vocatione et Judæi vocati sunt, quibus Christus crucifixus scandalum est; et gentes, quibus crucifixus stultitia est : sed ea vocatione prædestinatos vocat [3], quam distinxit Apostolus, dicens, ipsis vocatis Judæis et Græcis prædicare se Christum Dei virtutem et Dei sapientiam. Sic enim ait : « Ipsis autem vocatis [4] : » ut illos ostenderet non vocatos : sciens esse quamdam certam vocationem eorum qui secundum propositum vocati sunt, quos ante præscivit et prædestinavit conformes imaginis Filii sui [5]. Qnam vocationem significans, ait : « Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, Quia » major serviet minori [6]. » Numquid dixit : Non ex operibus, sed ex credente ? Prorsus etiam hoc abstulit homini, ut totum daret Deo. Dixit ergo, « sed ex vocante : » non quacumque vocatione, sed qua vocatione fit credens.

XXXIII. Hanc intuebatur etiam, cum diceret : « Sine » pœnitentia sunt dona et vocatio Dei [7]. Nam et ibi quid agebatur paulisper advertite. Cum enim dixisset : « Nolo » enim vos ignorare, fratres, sacramentum hoc, ut non » sitis vobis sapientes : quia cæcitas ex parte Israël facta » est [8], donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis » Israël salvus fieret, sicut scriptum est : Veniet ex Sion » qui eripiat, et avertat impietatem ab Jacob, et hoc illis » a me testamentum, cum abstulero peccata eorum [9] : »

[1] Hebr. xii, 2. — [2] Luc. xiv, 16 et seqq. — [3] I Cor. i, 23. — [4] Ibid. 24. — [5] Rom. viii, 28 et 29. — [6] Id. ix, 12. — [7] Id. xi, 29. — [8] Ibid. 25-27. — [9] Isai. lix, 20.

mox addidit quod diligenter intelligendum est : « Secun- » dum Evangelium quidem inimici propter vos, secundum » electionem autem dilecti propter patres [1]. » Quid est, » Secundum Evangelium quidem inimici propter vos : » nisi, quid eorum inimicitia qua occiderunt Christum, Evangelio, sicut videmus, sine dubitatione profecit ? Et hoc ostendit ex Dei dispositione venisse, qui bene uti novit etiam malis : non ut ei prosint vasa iræ, sed ut ipso illis bene utente, prosint vasis misericordiæ. Quid enim apertius dici potuit, quam id quod dictum est : « Secun- » dum Evangelium quidem inimici propter vos ? » Est ergo in malorum potestate peccare : ut autem peccando hoc illa malitia faciant, non est in eorum potestate, sed Dei dividentis tenebras et ordinantis eas ; ut hinc etiam quod faciunt contra voluntatem Dei, non impleatur nisi voluntas Dei. Legimus in Actibus Apostolorum, quod cum dimissi a Judæis Apostoli venissent ad suos, et indicassent quanta eis sacerdotes et seniores dixerunt [2] ; levaverunt illi vocem unanimes omnes ad Dominum, et dixerunt : « Domine, tu es qui fecisti cœlum et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt, qui per os patris nostri David, sancti pueri tui, dixisti : « Quare fremuerunt » gentes, et populi meditati sunt inania ; adstiterunt reges » terræ, et principes convenerunt in unum, adversus » Dominum et adversus Christum ejus [3] ? » Convenerunt enim in veritate, in civitate ista, adversus sanctum puerum tuum Jesum quem unxisti, Herodes et Pilatus et populus Israël, facere quanta manus tua et consilium prædestinavit fieri. » Ecce quod dictum est : « Secundum Evange- » lium quidem inimici propter vos [4]. » Tanta quippe ab inimicis Judæis manus Dei et consilium prædestinavit fieri, quanta necessaria fuerunt Evangelio propter nos. Sed

[1] Rom. XI, 28. — [2] Act. IV, 24 et seqq. — [3] Psal. II, 1. — [4] Rom. XI, 28.

quid est quod sequitur : « Secundum electionem autem » dilecti propter patres [1] ? » Numqnid illi inimici, qui in suis inimicitiis perierunt, et adversantes Christo de gente ipsa adhuc pereunt, ipsi sunt electi atque dilecti ? Absit : quis hoc vel stultissimus dixerit? Sed utrumque licet inter se contrarium, id est, inimici et dilecti, quamvis non in eosdem homines, tamen in eamdem gentem convenit Judæorum, et ad idem carnale semen Israël, aliis eorum ad claudicationem, aliis ad benedictionem Israël ipsius pertinentibus. Hunc enim sensum apertius superius explicavit, ubi ait : « Quod quærebat Israël, hoc non est con- » secutus : electio autem consecuta est, cæteri vero excæ- » cati sunt [2]. » In utrisque tamen idem ipse Israël. Ubi ergo audimus, Israël non est consecutus, vel cæteri excæ- » cati sunt ; » ubi intelligendi sunt inimici propter nos : ubi vero audimus, « electio autem consecuta est ; » ibi intelligendi sunt dilecti propter patres : quibus patribus utique ista promissa sunt. « Abrahæ quippe dictæ sunt » promissiones et semini ejus [3]. » Unde et in ista olea oleaster inseritur gentium. Jam porro electionem quam dicat [4], quia secundum gratiam, non scundum debitum, debet utique occurrere ; quoniam « reliquiæ per electio- » nem gratiæ factæ sunt [5]. » Hæc electio consecuta est, cæteris excæcatis. Secundum hanc electionem Israëlitæ dilecti propter patres. Non enim vocatione illa vocati sunt, de qua dictum est : « Multi vocati [6] : » sed illa, qua vocantur electi. Unde et hic posteaquam dixit : « Secundum » electionem autem dilecti propter patres [7] : » continuo subjecit unde agimus : « Sine pœnitentia enim sunt dona » et vocatio Dei [8] : » id est, sine mutatione stabiliter fixa sunt. Ad hanc vocationem qui pertinent, omnes sunt

[1] Rom. XI, 28 — [2] Ibid 7. — [3] Gal. V, 16. — [4] Rom. XI, 17. — [5] Ibid. 5. — [6] Matth. XX, 16. — [7] Rom. XI, 28. — [8] Ibid. 29.

docibiles Dei[1] : nec potest eorumsquisquam dicere : Credidi ut sic vocarer ; prævenit eum quippe misericordia Dei, quia sic est vocatus ut crederet. Omnes enim docibiles Dei veniunt ad Filium : quoniam audierunt et didicerunt a Patre per Filium, qui evidentissime dicit : « Omnis » qui audivit a Patre et didicit, venit ad me[2]. » Istorum autem nemo perit ; quia omne quod dedit ei Pater, non perdet ex eo quidquam[3]. Quisquis ergo inde est, omnino non perit : nec erat inde qui perit. Propter quod dictum est : « Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis ; nam » si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum[4]. »

XXXIV. Intelligamus ergo vocationem qua sunt electi; non qui eliguntur quia crediderunt, sed qui eliguntur ut credant. Hanc enim et Dominus ipse satis aperit, ubi dicit : « Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. » Nam si propterea electi erant, quia crediderant : ipsi eum prius utique elegerant credendo in eum, ut eligi mererentur. Aufert autem hoc omnino, qui dicit : « Non vos me ele» gistis, sed ego vos elegi[5]. » Et ipsi quidem procul dubio elegerunt eum, quando crediderunt in eum. Unde non ob aliud dicit : « Non vos me elegistis, sed ego vos elegi ;» nisi quia non elegerunt eum ut eligeret eos, sed ut eligerent eum elegit eos : quia misericordia ejus prævenit eos secundum gratiam, non secundum debitum[6]. Elegit ergo eos de mundo cum hic ageret carnem, sed jam electos in se ipso ante mundi constitutionem. Hæc est immobilis veritas prædestinationis et gratiæ. Nam quid est quod ait Apostolus : « Sicut elegit nos in ipso ante mundi consti» tutionem[7] ? » Quod profecto si propterea dictum est, quia præscivit Deus credituros, non quia facturus fuerat ipse credentes : contra istam præscientiam loquitur Filius,

[1] Isai. LIV, 13. — [2] Joan. VI, 45. — [3] Ibid. 39. — [4] I Joan. II, 19. — [5] Joan. XV, 16. — [6] Psal. LVIII, 11. — [7] Ephes. I, 14.

dicens : « Non vos elegistis, sed ego vos elegi : » cum hoc potius præscierit Deus, quod ipsi eum fuerant electuri, ut ab illo mererentur eligi. Electi sunt itaque ante mundi constitutionem ea prædestinatione, in qua Deus sua futura facta præscivit ; electi sunt autem de mundo ea vocatione, qua Deus id quod prædestinavit, implevit. « Quos » enim prædestinavit, ipsos et vocavit [1] : » illa scilicet vocatione secundum propositum : non ergo alios, sed quos prædestinavit, ipsos et vocavit . nec alios, sed quos ita vocavit, ipsos et justificavit : ned alios, sed quos prædestinavit, vocavit, justificavit, ipsos et glorificavit ; illo utique fine qui non habet finem. Elegit ergo Deus fideles, sed ut sint, non quia jam erant. Apostolus Jacobus dicit : « Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in » fide, et hæredes regni, quod repromisit Deus diligenti» bus se [2] ? » Eligendo ergo facit divites in fide, sicut hæredes regni. Recte quippe in eis hoc eligere dicitur, quod ut in eis faciat, eos eligit. Rogo quis audiat Dominum dicentem : « Non vos me elegistis, sed ego vos elegi : » et audeat dicere, credere homines ut eligantur, cum potius eligantur ut credant, ne contra sententiam veritatis priores inveniantur elegisse Christum, quibus dicit Christus : « Non vos me elegistis, sed ego vos elegi [3] ? »

XXXV. Quis audiat Apostolum dicentem : « Benedictus » Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit » nos in omni benedictione spiritali, in cœlestibus in » Christo : sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutio» nem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus » in charitate, prædestinans nos in adoptionem filiorum » per Jesum Christum in ipsum, secundum placitum vo» luntatis suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo, » in quo habemus redemptionem per sanguinem ipsius,

[1] Rom. viii, 30. — [2] Jacob. ii, 5. — [3] Joan. xv, 16.

» remissionem peccatorum secundum divitias gratiæ ejus, » quæ abundavit in nos in omni sapientia et prudentia, » ut ostenderet nobis mysterium voluntatis suæ, secun» dum bonam voluntatem suam, quam proposuit in illo, » in dispensatione plenitudinis temporum instaurare om» nia in Christo, quæ in cœlis sunt et quæ in terris in » ipso : in quo etiam et sortem consecuti sumus, præ» destinati secundum propositum, qui universa operatur » secundum consilium voluntatis suæ, ut simus in laudem » gloriæ ejus[1] : » quis, inquam, hæc audiat diligenter et intelligenter, et audeat de hac, quam defendimus, tam clara veritate dubitare ? Elegit Deus in Christo ante constitutionem mundi membra ejus : et quomodo eligeret eos qui nondum erant, nisi prædestinando ? Elegit eos prædestinans nos. Numquid eligeret impios et immundos ? Nam si quæstio proponatur, utrum hos eligat, an potius sanctos et immaculatos ; quid horum respondeat quis requirat, ac non statim ferat pro sanctis immaculatisque sententiam.

XXXVI. « Præsciebat ergo, ait Pelagianus, qui futuri essent sancti et immaculati per liberæ voluntatis arbitrium : et ideo eos ante mundi constitutionem in ipsa sua præscientia, qua tales futuros esse præscivit, elegit. Elegit ergo, inquit, antequam essent, prædestinans filios, quos futuros sanctos immaculatosque præscivit : utique ipse non fecit, nec se facturum, sed illos futuros esse prævidit. » Intueamur ergo verba Apostoli, atque videamus utrum propterea nos elegerit ante mundi constitutionem, quia sancti et immaculati futuri eramus, an ut essemus. « Benedictus, inquit, Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui nos benedixit in omni benedictione spiritali in cœlestibus in Christo : sicut elegit nos in ipso

[1] Ephes. I, 3 et seqq.

» ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immacu-
» lati. » Non ergo quia futuri eramus, sed ut essemus. Nempe certum est, nempe manifestum est : ideo quippe tales eramus futuri, quia elegit ipse, prædestinans ut tales per gratiam ejus essemus. « Ita ergo nos benedixit benedic-
» tione spiritali in cœlestibus in Christo Jesu, sicut elegit
» nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti
» et immaculati in conspectu ejus, in charitate prædesti-
» nans nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in
» ipsum. » Deinde quid adjungat, attendite, « Secundum
» placitum, inquit, voluntatis suæ : » ne in tanto beneficio gratiæ de placito gloriaremur voluntatis nostræ. « In qua gratificavit nos, inquit, in dilecto Filio suo : » in qua utique voluntate sua gratificavit nos. Sic dictum est, gratificavit a gratia, sicut ut justificavit dicitur a justitia : « In
» quo habemus, inquit, redemptionem per sanguinem
» ipsius, remissionem peccatorum secundum divitias
» gratiæ ejus, quæ abundavit in nos in omni sapientia et
» prudentia, ut ostenderet nobis mysterium voluntatis
» suæ secundum bonam voluntatem suam. » In hoc mysterio voluntatis suæ posuit divitias gratiæ suæ secundum bonam voluntatem suam, non secundum nostram : quæ bona esse non posset, nisi ipse secundum bonam voluntatem suam ut bona fieret subveniret. Cum autem dixisset : « Secundum bonam voluntatem suam : » subjecit, « quam proposuit in illo, » id est, in dilecto Filio suo, « in dispensatione plenitudinis temporum instaurare
» omnia in Christo, quæ in cœlis sunt, et quæ in terris
» in ipso : in quo etiam et sortem consecuti sumus, præ-
» destinati secundum propositum, qui universa operatur
» secundum consilium voluntatis suæ, ut simus in laudem
» gloriæ ejus. »

XXXVII. Nimis longum est de singulis disputare.

Cernitis autem procul dubio, cernitis quanta manifestatione apostolici eloquii defendatur hæc gratia, contra quam merita extolluntur humana, tanquam homo aliquid prior det, ut retribuatur ei. Elegit ergo nos Deus in Christo ante mundi constitutionem, prædestinans nos in adoptionem filiorum : non quia per nos sancti et immaculati futuri eramus, sed elegit prædestinavitque ut essemus. Fecit autem hoc secundum placitum voluntatis suæ, ut nemo de sua, sed de illius erga se voluntate glorietur : fecit hoc secundum divitias gratiæ suæ, secundum bonam voluntatem suam, quam proposuit in dilecto Filio suo, in quo sortem consecuti sumus, prædestinati secundum propositum, non nostrum, sed ejus, qui universa operatur, usque adeo ut ipse in nobis operetur et velle [1]. Operatur autem secundum consilium voluntatis suæ, ut simus in laudem gloriæ ejus. Hinc est quod clamamus, ut nemo glorietur in homine [2], ac per hoc nec in se ipso; sed qui gloriatur, in Domino glorietur, ut simus in laudem gloriæ ejus [3]. Ipse quippe operatur secundum propositum suum, ut simus in laudem gloriæ ejus, utique sancti et immaculati, propter quod nos vocavit, prædestinans ante mundi constitutionem. Ex hoc proposito ejus est illa electorum propria vocatio, quibus omnia cooperatur in bonum [4] : quia secundum propositum vocati sunt, et sine pœnitentia sunt dona et vocatio Dei [5].

XXXVIII. Sed hi nostri, de quibus et pro quibus nunc agimus, forsitan dicunt, Pelagianos hoc apostolico testimonio refutari, ubi dicit ideo nos electos in Christo [6] et prædestinatos ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in charitate. Ipsi enim putant, « acceptis præceptis jam per nos ipsos

[1] Philip. II, 13. — [2] I Cor. III, 12 — [3] Id. I, 31. — [4] Rom. VIII, 28. — Id XI, 29. — [6] Ephes. I, 4.

fieri liberæ voluntatis arbitrio sanctos et immaculatos, in conspectu ejus in charitate : quod futurum Deus quoniam præscivit, inquiunt, ideo nos ante mundi constitutionem elegit et prædestinavit in Christo. » Cum dicat Apostolus : Non quia futuros tales nos esse præscivit, sed ut essemus tales per ipsam electionem gratiæ suæ, qua gratificavit nos in dilecto Filio suo. Cum ergo nos prædestinavit, opus suum præscivit, quo nos sanctos et immaculatos facit. Unde recte hoc testimonio Pelagianus error arguitur. « Nos autem dicimus, inquiunt, nostram Deum non præscisse nisi fidem, qua credere incipimus, et ideo nos elegisse ante mundi constitutionem, ac prædestinasse, ut etiam sancti et immaculati gratia atque opere ejus essemus. » Sed audiant et ipsi in hoc testimonio, ubi dicit : « Sortem consecuti » sumus, prædestinati secundum propositum, qui universa » operatur [1]. » Ipse ergo ut credere incipiamus operatur, qui universa operatur. Vocationem quippe illam de qua dictum est : « Sine pœnitentia enim sunt dona et vocatio » Dei [2] ; » et de qua dictum est : « Non ex operibus, sed » ex vocante [3] ; » cum posset dicere, sed ex credente : et electionem quam significavit Dominus, dicens : « Non vos » me elegistis, sed ego vos elegi [4] : nec fides ipsa præcedit. Non enim quia credidimus, sed ut credamus elegit nos : ne priores eum elegisse dicamur, falsumque sit, quod absit : « Non vos me elegistis, sed ego vos elegi. » Nec quia credidimus, sed ut credamus vocamur : atque illa vocatione, quæ sine pœnitentia est, id prorsus agitur et peragitur, ut credamus. Nec omnia replicanda sunt de hac re tam multa quæ diximus.

XXXIX. Denique et in hujus testimonii consequentibus, Deo gratias agit Apostolus pro his qui crediderunt, non utique quoniam eis annuntiatum est Evangelium, sed

[1] Ephes. I, 11. — [2] Rom. XI, 29. — [3] Id. IX, 12. — [4] Joan. XV, 16.

quoniam crediderunt. Ait enim: « In quo et vos audientes » verbum veritatis Evangelium salutis vestræ, in quo » credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, qui » est pignus hæreditatis nostræ, in redemptionem acqui- » sitionis in laudem gloriæ ipsius : propter hoc et ego » audita fide vestra in Christo Jesu et in omnes sanctos, » non cesso gratias agere pro vobis[1]. » Nova erat et recens eorum fides prædicato sibi Evangelio, qua fide audita, gratias Deo pro eis agit Apostolus. Si homini gratias ageret pro eo, quod illum vel putaret non præstitisse vel nosse, adulatio vel irrisio verius quam gratiarum actio diceretur. « Nolite errare, Deus non irridetur[2] : » donum enim ejus est etiam incipiens fides, ne Apostoli falsa vel fallax gratiarum actio merito judicetur. Quid illud, nonne initium fidei apparet Thessalonicensium, de quo tamen idem Apostolus Deo gratias agit, dicens : « Propterea et » nos gratias agimus Deo sine intermissione, quoniam » cum percepissetis a nobis verbum auditus Dei, excepistis » non ut verbum hominum, sed sicut est vere verbum » Dei, quod operatur in vobis, cui credidistis? » Quid est quod hinc Deo gratias agit ? Nempe vanum est atque inane, si cui gratias agit, hoc ipse non fecit. Sed quia hoc vanum et inane non est, profecto Deus cui de hoc opere gratias agit, ipse fecit, ut cum percepissent ab Apostolo verbum auditus Dei, exciperent illud non ut verbum hominum, sed sicut est vere verbum Dei. Deus igitur operatur in cordibus hominum, vocatione illa secundum propositum suum, de qua multum locuti sumus, ut non inaniter audiant Evangelium, sed eo audito convertantur et credant, excipientes non ut verbum hominum, sed sicut est vere verbum Dei.

XL. Illud etiam initium fidei hominum donum Dei

[1] Ephes. I, 13 et seqq. — [2] Gal. VI, 7. — [3] I Thess. II, 13.

esse nos admonet, cum hoc significet Apostolus dicens in Epistola ad Colossenses : « Orationi instate, vigilantes in » illa in gratiarum actione, orantes simul et pro nobis, » ut Deus aperiat nobis ostium verbi sui ad loquendum » mysterium Christi, propter quod etiam vinctus sum, ut » manifestem illud ita ut oportet me loqui [1]. » Quomodo aperitur ostium verbi, nisi cum sensus aperitur audientis ut credat, et initio fidei facto, ea quæ ad ædificandam salubrem doctrinam prædicantur et disputantur admittat; per infidelitatem corde clauso, ea quæ dicuntur improbet ac repellat? Unde et ad Corinthios ait : « Permanebo » autem Ephesi usque ad Pentecosten; ostium enim mihi » apertum est magnum et evidens, et adversarii multi [2]. » Quid hic aliud potest intelligi, nisi prædicato ibi per eum primitus Evangelio credidisse multos, et multos ejusdem fidei adversarios extitisse, secundum illud Domini [3] : « Nemo ad me venit, nisi cui datum fuerit a Patre meo [4] : » et : « Vobis datum est nosse mysterium regni cœlorum, » illis autem non est datum [5]? » Ostium ergo apertum est in eis quibus datum est : adversarii autem multi ex eis quibus non est datum.

XLI. Itemque ad eosdem in secunda Epistola idem Apostolus : « Cum venissem, inquit, in Troadem in » Evangelium Christi, et ostium mihi apertum esset in » Domino, non habui requiem spiritui meo, eo quod non » inveni Titum fratrem meum : sed vale illis faciens exii » in Macedoniam [6]. Quibus vale fecit, nisi eis qui crediderant, in quorum scilicet cordibus evangelizanti apertum est ostium? Quid autem adjungat attendite : « Deo autem, » inquit, gratias, qui semper triumphare nos facit in » Christo, et odorem notitiæ suæ per nos manifestat in

[1] Coloss. IV, 2 et seq. — [2] I Cor. XVI, 8 — [3] Joan. VI, 69. — [4] Luc. VIII, 10. — [5] Matth. XIII, 11. — [6] 2 Cor. II, 12 et 13.

» omni loco : quia Christi bonus odor sumus Deo, in his » qui salvi fiunt, et in his qui pereunt; quibusdam qui» dem odor mortis in mortem, quibusdam autem odor » vitæ in vitam[1]. » Ecce unde gratias agit miles acerrimus et defensor invectissimus gratiæ : ecce unde gratias agit, quia Christi bonus odor sunt Apostoli Deo, et in his qui salvi fiunt gratia ejus, et in his qui pereunt judicio ejus. Sed ut minus succenseatur hæc parum intelligentibus, ipse admonet, cum adjungit et dicit : « Et ad hæc quis » idoneus[2]? » Verum redeamus ad ostii apertionem, qua initium fidei audientium significavit Apostolus. Quid est enim : « Orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat no» bis ostium verbi[3] : » nisi apertissima demonstratio, etiam ipsum initium fidei esse donum Dei? Non enim orando peteretur ab eo, nisi ab ipso tribui crederetur. Hoc donum cœlestis gratiæ in illam purpurariam descenderat, cui, sicut Scriptura dicit in Actibus Apostolorum : « Deus aperuerat sensum ejus, et intendebat in ea quæ a » Paulo dicebantur[4]. » Sic enim vocabatur ut crederet. Agit quippe Deus quod vult in cordibus hominum, vel adjuvando, vel judicando, ut etiam per eos impleatur quod manus ejus et consilium prædestinavit fieri.

XLII. Frustra itaque etiam illud, quod Regnorum et Paralipomenon Scriptura teste probavimus[5], cum Deus vult fieri quod non nisi volentibus hominibus oportet fieri, inclinari eorum corda ut hoc velint, eo scilicet inclinante, qui in nobis mirabili modo et ineffabili operatur et velle, ad causam de qua disserimus, non pertinere dixerunt. Quid est aliud, nihil dicere, et tamen contradicere? nisi forte cur eis hoc visum sit, rationem vobis aliquam reddiderunt, quam vos in litteris vestris tacere

[1] 2 Cor. II, 14 et 15. — [2] Ibid. 16. — [3] Coloss. IV, 3. — [4] Act. XVI, 14. — [5] Id. IV, 28. — [6] I Reg. X. 25, et I Par. II, 18.

maluistis. Sed quæ illa esse possit ignoro. An forte quia ostendimus hoc Deum egisse in cordibus hominum, et ad hoc perduxisse quorum ei placuit voluntates, ut rex constitueretur Saül sive David; ideo hæc exempla causæ huic convenire non putant, quoniam non hoc est temporaliter regnare in hoc sæculo, quod est in æternum regnare cum Deo; ac per hoc existimant ad regna terrena facienda Deum inclinare, ad regnum vero cœleste obtinendum Deum non inclinare quorum voluerit voluntates? Sed puto propter regnum cœlorum, non propter regnum terrenum esse dictum : « Inclina cor meum in testimonia » tua[1] : » vel, « A Domino gressus hominis diriguntur, » et viam ejus volet[2] : » vel, « Paratur voluntas a Do» mino : » vel, « Fiat Dominus noster nobiscum, sicut » erat cum patribus nostris; non derelinquat nos, nec aver» tat nos a se; inclinet corda nostra ad se, ut eamus in om» nibus viis ejus[3] : » vel, « Dabo eis cor cognoscendi me, » et aures audientes[4] : » vel, « Dabo eis cor aliud, et » spiritum novum dabo eis[5]. » Audiant etiam illud : « Spiritum meum dabo in vobis, et faciam ut in justifi» cationibus meis ambuletis, et judicia mea observetis et » faciatis[6]. » Audiant : A Domino diriguntur gressus viri, » mortalis autem quomodo intelligit vias suas[7]? » Audiant : « Omnis vir videtur sibimetipsi justus, dirigit » autem corda Dominus[8]. » Audiant : « Crediderunt quot» quot erant ordinati in vitam æternam[9]. » Audiant hæc, et alia quæcumque non dixi, quibus ostenditur Deus ad regnum etiam cœlorum et ad vitam æternam parare et convertere hominum voluntates. Cogitate autem quale sit, ut credamus ad constituenda regna terrena hominum

[1] Psal. CXVIII, 36. — [2] Id. XXXVI, 23. — [3] Prov. VIII, juxta LXX, et 3 Reg. XIII, 57. — [4] Baruch. II, 31. — [5] Ezech. XI, 19. — [6] Id. XXXVI, 27. — — [7] Prov. XX, 24. — [8] Id. XXI, 2. — [9] Act. XIII, 48.

voluntates operari Deum, et ad capessendum regnum cœlorum homines operari voluntates suas.

XLIII. Multa diximus, et fortasse jam dudum potuimus persuadere quæ volumus, et adhuc tam bonis ingeniis sic loquimur quasi obtusis, quibus et quod nimium est non est satis. Sed dent veniam; nova enim quæstio ad hoc nos compulit. Quia cum in prioribus opusculis nosstris satis idoneis testimoniis egissemus, donum Dei esse etiam fidem : inventum est quod contradiceretur, ad hoc valere illa testimonia, ut ostendant Dei donum esse incrementum fidei; initium vero fidei quo in Christum primitus creditur, ab homine ipso esse, nec esse donum Dei, sed hoc exigere Deum, ut cum id præcesserit, cætera tanquam hoc merito consequantur quæ Dei dona sunt; nec ullum eorum dari gratis, cum in eis Dei gratia, quæ non nisi gratuita est, prædicetur. Quod videtis quam sit absurdum; propter quod instituimus, quantum potuimus, ut etiam ipsum initium fidei donum Dei esse ostenderemus. Quod et si diutius fecimus, quam forsitan vellent hi propter quos fecimus; hinc ab eis reprehendi parati sumus : dum tamen etsi multo diutius quam vellent, etsi cum fastidio ac tædio intelligentium, fateantur nos fecisse quod fecimus, id est, etiam initium fidei, sicut continentiam, patientiam, justitiam, pietatem, et cætera, de quibus cum his nulla contentio est, donum Dei esse docuisse. Hic ergo sit hujus voluminis terminus, ne offendat unius nimia longitudo.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE DONO

PERSEVERANTIÆ,

AD PROSPERUM ET HILARIUM.

LIBER II.

Prima parte libri probat perseverantiam illam, qua in Christo perseveratur usque in finem, esse donum Dei. Hoc enim a Deo irrisorie peti, si a Deo dari non creditur. Porro Dominica oratione nihil pene aliud posci quam perseverantiam, juxta Cypraini martyris expositionem : qua quidem expositione ipsi gratiæ inimici convicti sunt ante quam nati. Perseverandi gratiam non secundum accipientium merita, sed aliis Dei misericordia dari, aliis justo ejus judicio non dari docet. Cur ex adultis ille potius quam iste vocetur, quemadmodum et ex duobus parvulis cur iste assumatur, ille relinquatur, inscrutabile. Inscrutabilius vero, cur

[1] Scriptus post Retractationes, anno Christi 428 aut 429.

ex dobus piis, huic perseverare donetur, non illi : sed illud tamen certissimum, hunc esse ex prædestinatis, illum non esse. Prædestinationis mysterium Dominicis verbis de Tyriis et Sidoniis, si eadem apud illos quæ apud Chorozaïn signa facta essent, pœnitentiam acturis, monstrari observat. Exemplum parvulorum ad prædestinationis, et gratiæ in majoribus veritatem firmandam valere ostendit : atque ad locum libri sui de libero arbitrio tertii ab adversariis male huc allatum respondet. Altera postea operis hujus parte refellit quod illi aiunt, Prædestinationis definitionem utilitati exhortationis et correptionis adversam. Asserit contra prædestinationem utiliter prædicari, ut homo non in se ipso, sed in Domino glorietur. Quæ autem ab illis adversus prædestinationem objectantur, eadem non absimiliter vel adversus Dei præscientiam, vel adversus gratiam illam, quam ad cætera bona (excepto initio fidei et perseverantiæ perfectione) necessariam esse consentiunt, posse torqueri. Prædestinationem quippe sanctorum nihil aliud esse quam præscientiam et præparationem beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicunque liberantur. Verum prædestinationem congrua ratione prædicari jubet, ac non eo modo ut apud imperitam multitudinem redargui ipsa sua prædicatione videatur. Postremo illustrissimum prædestinationis exemplum nobis positum ob oculos Dominum Jesum commendat.

I. Jam[1] de perseverantia diligentius disputandum est : nam et priore libro, cum ageremus de initio fidei, etiam de hac aliqua diximus. Asserimus ergo donum Dei esse perseverantiam qua usque in finem perseveratur in Christo. Finem autem dico, quo vita ista finitur, in qua tantummodo periculum est ne cadatur. Itaque utrum quisque hoc munus acceperit, quandiu hanc vitam ducit, incertum est. Si enim prius quam moriatur cadat, non perseverasse utique dicitur, et verissime dicitur. Quomodo ergo perseverantiam, qui non perseveravit, accepisse vel habuisse dicendus est? Nam si habeat aliquis continentiam, et ab ea decidat atque incontinens fiat, si justitiam similiter, si patientiam, si ipsam fidem, recte dicitur habuisse et non habere : continens enim fuit, vel justus fuit, vel patiens, vel fidelis fuit, quandiu fuit; cum vero esse destitit, non est quod fuit : qui vero non perseveraverit, quomodo perseverans fuit; cum perseverando quisque ostendat se perseverantem quod iste non fecit? Sed ne quisquam reluctetur et dicat, Si ex quo fidelis quisque factus est, vixit, verbi gratia, decem annos, et eorum medio tempore a fide lapsus est, nonne quinque annos perseveravit? Non contendo de verbis, si et illa perseverantia putatur esse dicenda, tanquam temporis sui : hanc certe de qua nunc agimus perseverantiam, qua in Christo perseveratur usque in finem, nullo modo habuisse dicendus est, qui non perseveraverit usque in finem : potiusque hanc habuit unius anni fidelis, et quantum infra cogitari potest, si donec moreretur fideliter vixit, quam multorum annorum, si exiguum temporis ante mortem a fidei stabilitate defecit.

II. Quo constituto videamus utrum hæc perseverantia, de qua dictum est, « Qui perseveraverit usque in finem,

[1] Vide D. Guillon, tom. xxii, pag.

» hic salvus erit[1], » donum sit Dei. Quod si non sit, quomodo verum est quod Apostolus ait, « Vobis donatum est » pro Christo, non solum ut credatis in eum, verum » etiam ut patiamini pro eo[2]? » Horum quippe unum pertinet ad initium, alterum ad finem : utrumque tamen est Dei donum, quia utrumque dictum est esse donatum, sicut et superius jam diximus. Quod enim est initium verius Christiano, quam credere in Christum? Qui finis melior, quam pati pro Christo? Sed quod ad id pertinet ut credatur in Christum, qualiscumque inventa est contradictio, ut donum Dei non initium, sed augmentum fidei diceretur : cui opinioni donante Domino satis superque respondimus. Quid autem dici potest, cur perseverantia usque in finem non donetur in Christo, cui donatur pati pro Christo, aut, ut expressius eloquar, cui donatur mori pro Christo? Nam et Petrus apostolus donum Dei hoc esse demonstrans, « Melius est, inquit, bene facien- » tes, si velit voluntas Dei, pati, quam male facientes[3]. » Cum dicit, « si velit voluntas Dei; » ostendit hoc divinitus donari, nec omnibus sanctis, ut pro Christo patiantur. Neque enim quos non vult voluntas Dei pervenire ad experientiam gloriamque passionis, non perveniunt ad regnum Dei, si perseveraverint in Christo usque in finem. Sed quis dicat, istis non donari hanc perseverantiam, qui ægritudine corporis vel quocumque casu moriuntur in Christo; cum longe difficilior donetur illis, a quibus suscipitur et mors ipsa pro Christo? Multo quippe difficilius perseveratur, ubi hoc agit qui persequitur ne perseveretur, et propterea usque ad mortem sustinetur ut persevaretur. Illam proinde difficilius perseverantiam, istam facilius est habere : sed cui nihil difficile est, facile est utramque donare. Hanc enim promisit Deus, dicens : « Ti-

[1] Matth. x, 22. — [2] Philip. ii, 29 — [3] i Petr. iii, 17.

» morem meum dabo in cor eorum, ut a me non recedant[1]. » Quod quid est aliud, quam talis ac tantus erit timor meus, quem dabo in cor eorum, ut mihi perseveranter adhæreant?

III. Cur autem perseverantia ista poscitur a Deo, si non datur a Deo? An et ista irrisoria petitio est, cum id ab eo petitur quod scitur non ipsum dare, sed ipso non dante esse in hominis potestate; sicut irrisoria est etiam illa actio gratiarum, si ex hoc gratiæ aguntur Deo, quod non donavit ipse, nec fecit? Sed quod ibi dixi, hoc et hic dico. « Nolite errare, inquit Apostolus, Deus non irridetur[2]. » O homo, non verborum tuorum tantum, verum etiam cogitationum testis est Deus : si aliquid a tanto divite veraciter ac fideliter poscis; ab illo, a quo poscis, te accipere crede quod poscis. Noli eum labiis honorare, et super eum corde te extollere, credens a te ipso tibi esse, quod ab illo te fingis orare. An ab illo perseverantia ista forte non poscitur? Jam hoc qui dicit, non meis disputationibus refellendus, sed sanctorum orationibus onerandus est. An vero quisquam eorum est, qui non sibi poscat a Deo ut perseveret in eo, cum ipsa oratione quæ Dominica nuncupatur, quia eam Dominus docuit, quando oratur a sanctis, nihil pene aliud quam perseverantia posci intelligatur?

IV. Legite aliquanto intentius ejus expositionem in beati Cypriani martyris libro, quem de hac re condidit, cujus est titulus, De Dominica Oratione : et videte ante quot annos, contra ea quæ futura erant Pelagianorum venena, quale sit antidotum præparatum. Nam tria sunt, ut scitis, quæ maxime adversus eos catholica defendit Ecclesia : quorum est unum, gratiam Dei non secundum merita nostra dari; quoniam Dei dona sunt, et Dei gratia

[1] Jerem. XXXII, 40. — [2] Gal. VI, 7.

conferuntur etiam merita universa justorum : alterum est, in quantacumque justitia sine qualibuscumque peccatis in hoc corruptibili corpore neminem vivere : tertium est, obnoxium nasci hominem peccato primi hominis, et vinculo damnationis obstrictum, nisi reatus, qui generatione contrahitur, regeneratione solvatur. Horum trium hoc, quod loco ultimo posui, solum non tractatur in supradicto gloriosi Martyris libro : de duobus vero cæteris tanta illic perspicuitate disseritur, ut supradicti hæretici, novi inimici gratiæ Christi, longe ante reperiantur convicti esse quam nati. In his ergo meritis sanctorum, quæ nulla nisi Dei dona sunt, etiam perseverantiam donum Dei esse sic loquitur. « Dicimus, inquit : Sanctificetur nomen tuum[1] : non quod optemus Deo, ut sanctificetur orationibus nostris, sed quod petamus ab eo, ut nomen ejus sanctificetur in nobis. Cæterum a quo Deus sanctificatur, qui ipse sanctificat ? Sed quia ipse dixit, « Sancti estote, quoniam » et ego sanctus sum[2] : » id petimus et rogamus, ut qui in baptismo sanctificati sumus, in eo quod esse cœpimus perseveremus. » Et paulo post de hac ipsa re adhuc disputans, et docens nos perseverantiam petere a Domino ; quod nullo modo recte ac veraciter faceret, nisi ejus donum et hoc esset : « Hæc, inquit, sanctificatio ut in nobis permaneat oramus, et quia Dominus et judex noster sanato a se et vivificato comminatur non delinquere, ne quid ei deterius fiat[3] : hanc continuis orationibus precem facimus, hoc diebus et noctibus postulamus, ut sanctificatio et vivificatio quæ de Dei gratia sumitur, ipsius protectione servetur. » In sanctificatione igitur perseverantiam, hoc est, ut in sanctificatione perseveremus, nos ab eo petere iste doctor intelligit, cum sanctificati dicimus, « Sanctificetur nomen tuum. » Quid est enim aliud petere

[1] Matth. VI, 9. — [2] Levit. XIX, 2. — [3] Joan. V, 14.

quod accepimus, nisi ut id quoque nobis præstetur, ne habere desinamus? Sicut ergo sanctus, cum Deum rogat ut sanctus sit, id utique rogat ut sanctus esse permaneat: ita utique et castus, cum rogat ut castus sit; continens, ut continens sit; justus, ut justus; pius, et cætera, quæ contra Pelagianos dona Dei esse defendimus, hoc sine dubio petunt, ut in eis perseverent bonis, quæ se accepisse noverunt. Quod si accipiunt, profecto et ipsam perseverantiam magnum Dei donum, quo cætera dona ejus conservantur, accipiunt.

V. Quid, cum dicimus, « Veniat regnum tuum[1]: » num aliud poscimus, nisi ut veniat et nobis, quod esse venturum non dubitamus omnibus sanctis? Ergo et hic, qui jam sancti sunt, quid orant, nisi ut in ea sanctitate quæ illis data est perseverent? Neque enim aliter eis veniet regnum Dei, quod non aliis, sed his qui perseverant usque in finem, certum est esse venturum.

VI. Tertia petitio est, « Fiat voluntas tua in cœlo et in » terra[2]: » vel, quod in plerisque codicibus legitur, magisque ab orantibus frequentatur, « sicut in cœlo et in » terra: » quod plerique intelligunt, sicut sancti Angeli[3], et nos faciamus voluntatem tuam. Vult autem ille doctor et martyr, cœlum et terram intelligi spiritum et carnem, et hoc nos orare, ut voluntatem Dei re utraque concordante faciamus. Vidit in his verbis et alterum sensum sanissimæ fidei congruentem, de quo jam supra locuti sumus: ut scilicet pro infidelibus qui sunt adhuc terra, terrenum tantum hominem prima nativitate portantes, orare intelligantur fideles, qui cœlesti homine induti, non immerito cœli nomine nuncupantur. Ubi evidenter ostendit, et initium fidei esse donum Dei, quando non tantum pro fidelibus ut augeatur in eis vel perseveret fides, verum

[1] Matth. VI, 10. — [2] Ibid. — [3] *Subaudi*, faciunt.

etiam pro infidelibus ut habere incipiant eam quam penitus non habebant, et contra quam corda insuper inimica gestabant, sancta orat Ecclesia. Verum nunc non de initio fidei, de quo in superiore libro multa jam diximus; sed de illa quæ habenda est usque in finem perseverantia disputamus, quam petunt utique etiam sancti qui faciunt voluntatem Dei, dicentes in oratione, « Fiat voluntas tua. » Cum enim jam facta sit in eis, cur ut fiat adhuc petunt, nisi ut perseverent in eo quod esse cœperunt? quamvis hic dici possit, non petere sanctos, ut voluntas Dei fiat in cœlo; sed ut fiat in terra sicut in cœlo : ut terra scilicet imitetur cœlum, id est, ut homo Angelum, vel infidelis fidelem : ac per hoc id sanctos poscere, ut sit quod nondum est, non ut perseveret quod est. Quantalibet enim homines sanctitate præpolleant, nondum sunt æquales Angelis Dei : nondum ergo sicut in cœlo in eis fit voluntas Dei. Quod si ita est, in ea quidem parte qua optamus, ut homines ex infidelibus fiant fideles, non perseverantia, sed initium videtur optari : in ea vero qua optamus, ut homines in facienda voluntate Dei æquentur Angelis Dei, cum hoc orant sancti, perseverantiam demonstrantur orare : quoniam nemo pervenit ad illam summam, quæ in regno est, beatitudinem, nisi in ea sanctitate quam sumpsit in terra, perseveraverit usque in finem.

VII. Quarta petitio est, « Panem nostrum quotidia» num da nobis hodie[1]. » Ubi beatus Cyprianus ostendit quomodo et hic intelligatur perseverantia postulari. Ait quippe inter cætera : « Hunc autem panem dari nobis quotidie postulamus, ne qui in Christo sumus, et Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abstenti et non communicantes a cœlesti pane prohibemur, a Christi corpore se-

[1] Matth. VI, 11.

paremur. » Hæc verba sancti hominis Dei, perseverantiam prorsus a Domino sanctos indicant poscere, quando hac intentione dicunt, « Panem nostrum quotidianum da » nobis hodie; » ne a Christi corpore separentur, sed in ea sanctitate permaneant, qua nullum quo inde separari mereatur, crimen admittant.

VIII. Quinto orationis loco dicimus, « Dimitte nobis » debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nos» tris[1]. » In qua sola petitione non invenitur posci perseverantia. Præterita enim sunt peccata, quæ nobis ut dimittantur oramus : perseverantia vero quæ in æternum salvos facit, tempore quidem hujus vitæ, non tamen peracto, sed ei quod usque ad ejus finem restat, est necessaria. Operæ pretium est tamen paulisper intueri, quomodo et in hac petitione jam tunc lingua Cypriani, tanquam telo invictissimo veritatis, longe postea futuri confodiebantur hæretici. Etiam hoc enim Pelagiani audent dicere, hominem justum in hac vita nullum habere omnino peccatum, et in talibus hominibus esse jam præsenti tempore Ecclesiam non habentem maculam, aut rugam[2], aut aliquid ejusmodi, quæ una et sola sponsa sit Christi : tanquam sponsa ejus non sit, quæ per universam terram quod ab eo didicit, dicit, « Dimitte nobis debita nostra. » Sed attendite quomodo istos gloriosissimus Cyprianus interimat. Cum enim locum ipsum Dominicæ orationis exponeret, ait inter cætera. « Quam necessarie autem, quam providenter et salubriter admonemur, quod peccatores sumus, qui pro peccatis rogare compellimur : ut dum indulgentia de Deo petitur, conscientiæ suæ animus recordetur. Ne quis sibi quasi innocens placeat, et se extollendo plus pereat, instruitur et docetur se peccare quotidie, dum quotidie pro peccatis jubetur orare. Sic de-

[1] Matth. VI, 12. — [2] Ephes. V, 57.

nique et Joannes in Epistola sua potens dixit : « Si dixerimus » quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, et » veritas in nobis non est[1] : » et cætera quæ hic inserere longum est.

IX. Jam vero cum dicunt sancti : « Ne nos inferas in » tentationem, sed libera nos a malo[2] : » quid aliud quam ut in sanctitate perseverent, precantur? Nam profecto concesso sibi isto Dei dono, quod esse Dei donum, cum ab illo poscitur, satis aperteque monstratur : isto ergo concesso sibi dono Dei, ne inferantur in tentationem, nemo sanctorum non tenet usque in finem perseverantiam sanctitatis. Neque enim quisquam in proposito Christiano perseverare desistit, nisi in tentationem primitus inferatur. Si ergo concedatur ei quod erat, ut non inferatur; utique sanctificatione, quam Deo donante percepit, Deo donante persistit.

X. « Sed nolunt, ut scribitis, isti fratres, ita hanc » perseverantiam prædicari, ut non vel suppliciter eme» reri, vel amitti contumaciter possit. » Ubi quid dicant, parum diligenter attendunt. De illa enim perseverantia loquimur, qua perseveratur usque in finem : quæ si data est, perseveratum est usque in finem; si autem non est perseveratum usque in finem, non est data; quod jam et superius satis egimus. Non itaque dicant homines perseverantiam cuiquam datam usque in finem, nisi cum ipse venerit finis, et perseverasse cui data est repertus fuerit usque in finem. Dicimus quippe castum quem novimus castum, sive sit, sive non sit in eadem castitate mansurus; et si quid aliud divini muneris habeat, quod teneri et amitti potest, dicimus eum habere quandiucumque habet; et si amiserit, dicimus habuisse : perseverantiam vero usque in finem, quoniam non habet quisquam,

[1] I Joan. I, 8. — [2] Matth. VI, 13.

nisi qui perseverat usque in finem; multi eam possunt habere, nullus amittere. Neque enim metuendum est, ne forte cum perseveraverit homo usque in finem, aliqua in eo mala voluntas oriatur, ne perseveret usque in finem. Hoc ergo Dei donum suppliciter emereri potest : sed cum datum fuerit, amitti contumaciter non potest. Cum enim perseveraverit quisque usque in finem, neque hoc donum potest amittere, nec alia quæ poterat ante finem. Quomodo igitur potest amitti, per quod fit ut non amittatur etiam quod posset amitti?

XI. Sed ne forte dicatur, usque in finem perseverantiam non amitti quidem, cum data fuerit, id est, cum perseveratum fuerit usque in finem; sed tunc amitti quodam modo, quando agit homo per contumaciam, ut ad eam pervenire non possit : sicut dicimus hominem, qui non perseveraverit usque in finem, amisisse vitam æternam, vel regnum Dei : non quod jam acceperat et habebat, sed quod acciperet et haberet, si perseverasset : verborum controversias auferamus, et nonnulla etiam quæ non habentur, sed habenda sperantur, posse dicamus amitti. Dicat mihi quisquis audet, utrum Deus dare non possit, quod a se posci imperavit? Hoc certe qui sapit, non dico desipit, sed insanit. Imperavit autem Deus, ut ei sancti ejus dicant orantes : « Ne inferas nos in tenta- » tionem [1]. » Quisquis igitur exauditur hoc poscens, non infertur in contumaciæ tentationem, qua possit vel dignus sit perseverantiam sanctitatis amittere.

XII. At enim, « voluntate sua quisque deserit Deum, » ut merito deseratur a Deo. » Quis hoc negaverit? Sed ideo petimus, ne inferamur in tentationem, ut hoc non fiat. Et si exaudimur, utique non fit; quia Deus non permittit ut fiat. Nihil enim fit, nisi quod aut ipse facit, aut fieri

[1] Matth. vi, 13.

ipse permittit. Potens ergo est, et a malo in bonum flectere voluntates, et in lapsum pronas convertere, ac dirigere in sibi placitum gressum. Cui non frustra dicitur : « Deus tu convertens vivificabis nos[1] : » non frustra dicitur : « Ne des ad movendum pedem meum[2] : » non frustra dicitur : « Ne tradas me, Domine a desiderio meo pec- » catori[3] : » postremo, ne multa commemorem, cum vobis plura fortassis occurrant, non frustra dicitur : « Ne nos » inferas in tentationem. » Nam quisquis in tentationem non infertur, profecto nec in tentationem suæ malæ voluntatis infertur : et qui in tentationem suæ malæ voluntatis non infertur, in nullam prorsus infertur. « Unus- » quisque enim, tentatur, ut scriptum est, a concupiscen- » tia sua abstractus et illectus : Deus autem neminem ten- » tat[4]; » tentatione scilicet noxia. Nam est et utilis, qua non decipimur, vel opprimimur, sed probamur, secundum quod dictum est : « Proba me Domine, et tenta me[5]. » Illa ergo noxia tentatione, quam significat Apostolus, dicens : « Ne forte tentaverit vos qui tentat, et inanis sit » labor noster[6] : » Deus, ut dixi, neminem tentat, hoc est, neminem infert vel inducit in tentationem. Nam tentari et in tentationem non inferri, non est malum, imo etiam bonum est : hoc est enim probari. Quod itaque dicimus Deo : « Ne nos inferas in tentationem : » quid dicimus, nisi, ne nos inferri sinas? Unde sic orant nonnulli, et legitur in codicibus pluribus, et hoc sic posuit beatissimus Cyprianus : « Ne patiaris nos induci in tentatio- » nem. » In Evangelio tamen Græco nusquam inveni, nisi : « Ne nos inferas in tentationem. » Tutiores igitur vivimus, si totum Deo damus, non autem nos illi ex parte, et nobis ex parte committimus : quod vidit iste

[1] Psal. LXXXIV, 7. — [2] Id. LXV, 9. — [3] Id. CXXXIX, 9. — [4] Jacob. I, 13 et 14. — [5] Psal. XXV, 2. — [6] I Thess. III, 5.

venerabilis martyr. Nam cum eumdem locum Orationis exponeret, ait post cætera. « Quando autem rogamus, ne in tentationem veniamus; admonemur infirmitatis et imbecillitatis nostræ, dum sic rogamus, ne quis se insolenter extollat, ne quis sibi superbe et arroganter aliquid assumat, ne quis aut confessionis aut passionis gloriam suam ducat : cum Dominus ipse humilitatem docens, dixerit : « Vigilate et orate, ne veniatis in tentationem[1]; spiritus » quidem promptus est, caro autem infirma : » ut dum præcedit humilis et submissa confessio, et datur totum Deo, quidquid suppliciter cum timore Dei petitur, ipsius pietate præstetur. »

XIII. Si ergo alia documenta non essent, hæc Dominica oratio nobis ad causam gratiæ, quam defendimus, sola sufficeret : quia nihil nobis reliquit, in quo tanquam in nostro gloriemur. Si quidem et ut non discedamus a Deo non ostendit dandum esse nisi a Deo, cum poscendum ostendit a Deo. Qui enim non infertur in tentationem, non discedit a Deo. Non est hoc omnino in viribus liberi arbitrii, quales nunc sunt : fuerat in homine ante quam caderet. Quæ tamen libertas voluntatis in illius primæ conditionis præstantia quantum valuerit, apparuit in Angelis, qui diabolo cum suis cadente in veritate steterunt, et ad securitatem perpetuam non cadendi, in qua nunc eos esse certissimi sumus, pervenire meruerunt. Post casum autem hominis, nonnisi ad gratiam suam Deus voluit pertinere, ut homo accedat ad eum; neque nisi ad gratiam suam voluit pertinere, ut homo non recedat ab eo.

XIV. Hanc gratiam posuit « in illo, in quo sortem » consecuti sumus, prædestinati secundum propositum » ejus qui universa operatur[2]. » Ac per hoc sicut ope-

[1] Matth. XXVI, 41. — [2] Ephes. I, 11.

ratur ut accedamus, sic operatur ne discedamus. Propter quod ei per Prophetam dictum est : « Fiat manus tua » super virum dexteræ tuæ, et super filium hominis » quem confirmasti tibi, et non discedimus a te[1]. » Iste certe non est Adam primus, in quo discessimus ab eo : sed Adam novissimus, super quem fit manus ejus, ut non discedamus ab eo. Christus enim totus cum membris suis est, propter Ecclesiam, quæ est corpus ejus, plenitudo ejus. Cum ergo fit super eum manus Dei, ut non discedamus a Deo, ad nos utique pervenit opus Dei : (hoc est enim manus Dei :) quo opere Dei fit ut simus in Christo permanentes cum Deo; non sicut in Adam, discedentes a Deo. In Christo enim sortem consecuti sumus, prædestinati secundum propositum ejus qui universa operatur. Manus igitur Dei est ista, non nostra, ut non discedamus a Deo. Manus, inquam, ejus est ista, qui dixit : « Ti- » morem meum dabo in cor eorum, ut a me non rece- » dant[2]. »

XV. Propter quod et posci a se voluit, ne inferamur in tentationem : quia et si non inferimur, nulla ab eo ratione discedimus. Quod poterat nobis et non orantibus dari : sed oratione nostra nos voluit admoneri, a quo accipiamus hæc beneficia. A quo enim, nisi ab illo accipimus, a quo jussum est ut petamus? Prorsus in hac re non operosas disputationes expectet Ecclesia : sed attendat quotidianas orationes suas. Orat, ut increduli credant : Deus ergo convertit ad fidem. Orat, ut credentes perseverent : Deus ergo donat perseverantiam usque in finem. Hæc Deus facturum se esse præscivit : « Ipsa est prædestinatio » sanctorum, quos elegit in Christo ante constitutionem » mundi, ut essent sancti et immaculati in conspectu ejus » in charitate, prædestinans eos in adoptionem filiorum per

[1] Psal. LXXIX, 18. — [2] Jerem. XXXII, 40.

» Jesum Christum in ipsum secundum placitum voluntatis » suæ in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit eos » in dilecto Filio suo, in quo habent redemptionem per » sanguinem ipsius, remissionem peccatorum secundum di» vitias gratiæ ejus, quæ abundavit in eos in omni sapientia » et prudentia, ut ostenderet eis mysterium voluntatis suæ » secundum bonam voluntatem suam, quam proposuit in » illo, in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare » omnia in Christo quæ in cœlis sunt et quæ in terris in ipso, » in quo etiam et sortem consecuti sumus, prædestinati se» cundum propositum qui universa operatur[1]. » Contra istam veritatis tam claram tubam, quis homo sobriæ vigilantisque fidei voces ullas admittat humanas?

XVI. « Sed cur, inquit, gratia Dei non secundum merita hominum datur ? » Respondeo, Quoniam Deus misericors est. « Cur ergo, inquit, non omnibus ? » Et hic respondeo, Quoniam Deus judex est. Ac per hoc et gratis ab eo datur gratia ; et justo ejus in aliis judicio demonstratur, quid in eis quibus datur conferat gratia. Non itaque simus ingrati, quod secundum placitum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suæ tam multos liberat misericors Deus de tam debita perditione, ut si inde neminem liberaret, non esset injustus. Ex uno quippe omnes in condemnationem non injustam judicati sunt ire, sed justam. Qui ergo liberatur, gratiam diligat : qui non liberatur, debitum agnoscat. Si in remittendo debito bonitas, in exigendo æquitas intelligitur, nusquam esse apud Deum iniquitas invenitur.

XVII. « Sed cur, inquit, non solum in parvulorum, verumetiam in geminorum una atque eadem causa, tam diversum judicium ? » Nonne similis quæstio est, cur in diversa causa idem judicium? Recolamus igitur illos ope-

[1] Ephes. I, 4 et seqq. — [2] Matth. XX, I et seqq.

rarios in vinea qui toto die laboraverunt, et eos qui hora una [1] : nempe causa diversa est impensi laboris, et tamen idem judicium in redditione mercedis. Numquid et hic audierunt murmurantes a patre familias, nisi : Hoc volo? Ita quippe ejus erga alios fuit largitas, ut erga alios nulla esset iniquitas. Et isti quidem utrique in bonis sunt : verumtamen quantum ad justitiam spectat et gratiam, potest et de reo qui liberatur, recte dici reo qui damnatur : « Tolle quod tuum est, et vade ; huic autem volo quod » non debetur » donare. An non licet mihi facere quod »volo? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum [2]?» Hic ille si dicat : Cur non et mihi? merito audiet : « O » homo tu quis es, qui respondeas Deo [3] ? » Quem certe in uno vestrum benignissimum largitorem, in te vero exactorem justissimum, in nullo tamen cernis injustum. Cum enim justus esset, etiamsi utrumque puniret : qui liberatur, habet unde gratias agat ; qui damnatur, non habet quod reprehendat.

XVIII. « Sed si jam, inquit, hoc oportebat, ut damnatis non omnibus, quid omnibus deberetur ostenderet, atque ita gratius suam gratiam vasis misericordiæ commendaret ; cur in eadem causa me quam illum potius puniet, aut illum quam me potius liberabit ? » Hoc non dico : si quæris quare ; quia fateor me non invenire quid dicam. Si et hoc quæris quare ; quia in hac re sicut justa est ira ejus, sicut magna est misericordia ejus, ita inscrutabilia judicia ejus.

XIX. Adhuc pergat et dicat : « Cur quibusdam qui eum coluerunt bona fide, perseverare usque in finem non dedit? » Cur putas, nisi quia non mentitur qui dicit : « Ex » nobis exierunt, sed non erant ex nobis ; nam si fuissent » ex nobis, mansissent utique nobiscum [3] ? » Numquid

[1] Matth. xx, 14 et 15. — [2] Rom. ix, 20. — [3] Joan. ii, 19.

ergo hominum naturæ duæ sunt ? Absit. Si duæ naturæ essent, gratia ulla non esset : nulli enim daretur gratuita liberatio, si naturæ debita redderetur. Hominibus autem videtur, omnes qui boni apparent fideles, perseverantiam usque in finem accipere debuisse. Deus autem melius esse judicavit, miscere quosdam non perseveraturos certo numero sanctorum suorum ; ut quibus non expedit in hujus vitæ tentatione securitas, non possint esse securi. Multos enim a perniciosa elatione reprimit quod ait Apostolus : »Quapropter qui videtur stare, videat ne cadat [1].» Voluntate autem sua cadit, qui cadit ; et voluntate Dei stat, qui stat. « Potens est enim Deus statuere illum [2] : » non ergo se ipse, sed Deus. Verumtamen bonum est non altum sapere, sed timere [3]. In cogitatione autem sua vel cadit quisque, vel stat. Sicut autem Apostolus ait, quod in libro superiore memoravi : « Non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex » nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est [4].» Quem secutus et beatus Ambrosius audet et dicit : « Non enim » in potestate nostra cor nostrum, et nostræ cogitationes.» Quod omnis qui humiliter et veraciter pius est, esse verissimum sentit.

XX. Hoc autem Ambrosius ut diceret, in eo libro loquebatur quem de Fuga sæculi scripsit, docens, hoc sæculum non corpore, sed corde fugiendum : quod nisi auxilio Dei fieri non posse disseruit. Ait enim [5] : « Frequens nobis de fugiendo sæculo isto sermo ; atque utinam quam facilis sermo, tam cautus et sollicitus affectus : sed, quod pejus est, frequenter irrepit terrenarum illecebra cupiditatum, et vanitatum offusio mentem occupat ; ut quod studeas vitare, hoc cogites animoque volvas. Quod cavere difficile est homini, exuere autem impossibile. De-

[1] 1 Cor. x, 12. — [2] Rom. xiv, 4. — [3] Id. xi, 20. — [4] 2 Cor. iii, 5. — [5] Ambros. de Fuga sæculi.

nique voti magis eam esse rem quam effectus, testatur Propheta dicendo : « Declina cor meum in testimonia tua, » et non in avaritiam [1]. » Non enim in potestate nostra cor nostrum et cogitationes nostræ, quæ improviso offusæ mentem animumque confundant, atque alio trahunt quam tu proposueris : ad sæcularia revocant, mundana inserunt, voluptuaria ingeruut, illecebrosa intexunt, ipsoque in tempore quo elevare mentem paramus, inserti inanibus cogitationibus ad terrena plerumque dejicimur. » Non itaque in hominum, sed in Dei est potestate, ut habeant homines potestatem filii Dei fieri [2]. Ab ipso quippe accipiunt eam, qui dat cordi humano cogitationes pias, per quas habeat fidem, quæ operetur per dilectionem [3] : ad quod bonum sumendum et tenendum, et in eo perseveranter usque in finem proficiendum, non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est [4] ; in cujus est potestate cor nostrum et cogitationes nostræ.

XXI. Ex duobus itaque parvulis originali peccato pariter obstrictis, cur iste assumatur, ille relinquatur ; et ex duobus ætate jam grandibus impiis, cur iste ita vocetur, ut vocantem sequatur ; ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur ; inscrutabilia sunt judicia Dei. Ex duobus autem piis, cur huic donetur perseverantia usque in finem, illi non donetur ; inscrutabiliora sunt judicia Dei. Illud tamen fidelibus debet esse certissimum, hunc esse ex prædestinatis, illum non esse. « Nam si fuissent ex » nobis, » ait unus prædestinatorum, qui de pectore Domini biberat hoc secretum, « mansissent utique nobiscum. » Quid est quæso, « Non erant ex nobis, nam si fuissent, » mansissent utique nobiscum [5] ? » Nonne utrique a Deo creati, utrique ex Adam nati, utrique de terra facti erant,

[1] Psal. cxviii, 36. — [2] Joan. i, 12. — [3] Gal. v, 6. — [4] 2 Cor. iii, 5. — [5] i Joan. ii, 19.

et ab eo qui dixit : « Omnem flatum ego feci [1], » unius ejusdemque naturæ animas acceperant ? Nonne postremo utrique vocati fuerant, et vocantem secuti, utrique ex impiis justificati, et per lavacrum regenerationis utrique renovati? Sed si hæc audiret ille, qui sciebat procul dubio quod dicebat, respondere posset et dicere : Vera sunt hæc, secundum hæc omnia ex nobis erant; verumtamen secundum aliam quamdam discretionem non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum. Quæ est tandem ista discretio? Patent libri Dei; non avertamus aspectum : clamat Scriptura divina, adhibeamus auditum. Non erant ex eis, quia non erant secundum propositum vocati : non erant in Christo electi ante constitutionem mundi, non erant in eo sortem consecuti, non erant prædestinati secundum propositum ejus, qui universa operatur. Nam si hoc essent, ex illis essent, et cum illis sine dubitatione mansissent.

XXII. Ut enim non dicam, quam sit possibile Deo, aversas et adversas in fidem suam hominum convertere voluntates, et in eorum cordibus operari, ut nullis adversitatibus cedant, nec ab illo aliqua superati tentatione discedant; cum possit et quod ait Apostolus facere, ut non eos permittat tentari super id quod possunt [2] : ut ergo id non dicam, certe poterat illos Deus præsciens esse lapsuros, antequam id fieret, auferre de hac vita. An eo redituri sumus, ut adhuc disputemus, quanta absurditate dicatur, judicari homines mortuos etiam de his peccatis, quæ præscivit eos Deus perpetraturos fuisse, si viverent? Quod ita abhorret a sensibus christianis, aut prorsus humanis, ut id etiam refellere pudeat. Cur enim non dicatur, et ipsum Evangelium cum tanto labore passionibusque sanctorum frustra esse prædicatum, vel adhuc etiam

[1] Isai. LVII, 16. — [2] Cor. X, 13.

prædicari : si judicari poterant homines, etiam non audito Evangelio, secundum contumaciam vel obedientiam, quam præscivit Deus habituros fuisse, si audissent? Nec damnaretur Tyrus et Sidon [1], quamvis remissius quam illæ civitates, in quibus non credentibus a Domino Christo mirabilia signa sunt facta : quoniam si apud illas facta essent, in cinere et cilicio pœnitentiam egissent; sicut se habent eloquia veritatis, in quibus verbis suis Dominus Jesus altius nobis mysterium prædestinationis ostendit.

XXIII. Si enim quæratur a nobis, cur apud eos tanta miracula facta sint qui videntes ea non fuerant credituri, et apud eos facta non sint qui crederent si viderent; quid respondebimus? Numquid dicturi sumus, quod in libro illo dixi, ubi sex quibusdam quæstionibus Paganorum, sine præjudicio tamen aliarum causarum, quas prudentes possunt vestigare, respondi? Hoc quippe, ut scitis, cum Christus quare post tam longa tempora venerit, quæreretur, dixit [2], « quod his temporibus et in locis quibus Evangelium ejus non est prædicatum, tales omnes in ejus prædicatione futuros esse præsciebat, quales multi in ejus corporali præsentia fuerunt, qui in eum nec suscitatis ab eo mortuis credere voluerunt. Item paulo post in eodem libro, atque in eadem quæstione : Quid mirum, inquam, si tam infidelibus plenum orbem terrarum Christus prioribus sæculis noverat, ut eis prædicari merito nollet, quos nec verbis nec miraculis suis credituros esse præsciebat? » Hæc certe de Tyro et Sidone non possumus dicere, et in eis cognoscimus ad eas causas prædestinationis hæc divina judicia pertinere, sine quarum causarum latentium præjudicio tunc ista respondere me dixi. Facile est quippe ut infidelitatem accusemus Judæorum de libera voluntate

[1] Luc. x, 12 et seqq. et Matth. xi, 21 et 22. — [2] Vide Epist. cii, quæst. 2.

venientem, qui factis apud se tam magnis virtutibus credere noluerunt. Quod et Dominus increpans arguit, et dicit : « Væ tibi Corozaïn et Betsaïda : quia si in Tyro et Sidone » factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim » in cilicio et cinere pœnitentiam egissent [1]. » Sed numquid possumus dicere, etiam Tyrios et Sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse, aut credituros non fuisse, si fierent ? cum eis ipse Dominus attestetur, quod acturi essent magnæ humilitatis pœnitentiam, si in eis facta essent divinarum illa signa virtutum. Et tamen in die judicii punientur, quamvis minori supplicio quam illæ civitates, quæ apud se virtutibus factis credere noluerunt. Secutus enim Dominus ait : « Verumtamen dico vobis, » Tyro et Sidoni remissius erit in die judicii quam vobis [2]. » Severius ergo punientur isti, illi remissius, sed tamen punientur. Porro si etiam secundum facta quæ facturi essent si viverent, mortui judicantur : profecto quia fideles futuri erant isti, si eis cum tantis miraculis fuisset Evangelium prædicatum, non sunt utique puniendi : punientur autem : falsum est igitur et secundum ea mortuos judicari, quæ facturi essent si ad viventes Evangelium perveniret. Et si hoc falsum est, non est cur dicatur de infantibus qui pereunt sine baptismate morientes, hoc in eis eo merito fieri, quia præscivit eos Deus, si viverent, prædicatumque illis fuisset Evangelium, infideliter audituros. Restat igitur ut solo peccato originali teneantur obstricti, et propter hoc solum eant in damnationem ; quod videmus aliis eamdem habentibus causam, non nisi per Dei gratuitam gratiam regeneratione donari ; et ejus occulto, justo tamen judicio, quoniam non est iniquitas apud Deum, quosdam etiam post baptismum pessime vivendo perituros, in hac tamen vita quo usque pereant

[1] Luc. x, 13, et Matth. xi, 21. — [2] Id. xi, 22, et Luc. x, 14.

detineri[1] ; qui non perirent, si eis corporis mors, lapsum eorum præveniens, subveniret. Quoniam nullus mortuus judicatur ex bonis seu malis, quæ fuerat si non moreretur acturus : alioquin Tyrii et Sidonii non secundum ea quæ gesserunt pœnas luerent ; sed potius secundum ea quæ gesturi fuerant, si in eis illæ virtutes evangelicæ factæ fuissent, per grandem pœnitentiam et per Christi fidem consequerentur salutem.

XXIV. Quidam disputator catholicus non ignobilis hunc Evangelii locum sic exposuit, ut diceret, præscisse Dominum Tyrios et Sidonios a fide fuisse postea recessuros, cum factis apud se miraculis credidissent, et misericordia potius non eum illic ista fecisse : quoniam graviori pœnæ obnoxii fierent, si fidem quam tenuerant reliquissent, quam si eam nullo tempore tenuissent. In qua sententia docti hominis et admodum acuti, quæ sint adhuc merito requirenda, quid me nunc attinet dicere, cum et ipsa nobis ad id quod agimus suffragetur? Si enim miseratione Dominus non fecit in istis virtutes, per quas fieri possent fideles, ne gravius punirentur cum postea fierent infideles, quod eos futuros fuisse præscivit : satis aperteque monstratur, de his peccatis neminem judicari mortuorum, quæ præscivit fuisse facturum, si aliquo modo ei ne illa faciat subvenitur : sicut Tyriis et Sidoniis, si sententia illa vera est, subvenisse dicitur Christus, quos maluit non accedere ad fidem, quam scelere multo graviore discedere a fide quod eos, si accessissent, præviderat fuisse facturos. Quamvis si dicatur, Cur non factum est ut crederent potius, et hoc eis præstaretur, ut antequam fidem relinquerent, ex hac vita migrarent? quid responderi possit, ignoro. Qui enim dicit, relicturis fidem beneficio fuisse concessum, ne habere inciperent quod graviore impietate

[1] Rom. IX, 14.

desererent, satis indicat non judicari hominem ex eo quod prænoscitur male fuisse facturus, si ei quocumque beneficio ut id non faciat. consulatur. Consultum est igitur et illi, qui raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus. Sed cur non ita consultum fuerit Tyriis ac Sidoniis, ut crederent et raperentur, ne malitia mutaret intellectum eorum; forsitan responderet ille, cui placuit isto modo hanc solvere quæstionem : ego vero quantum ad hoc quod ago attinet, sufficere video, ut secundum istam quoque sententiam, demonstrentur homines non judicari de his quæ non fecerunt, etiam si facturi fuisse prævisi sunt. Quanquam, ut dixi, hanc opinionem, qua putantur in morientibus vel mortuis vindicari peccata, quæ præsciti sunt facturi esse si viverent, etiam refellere pudeat, ne videamur et nos existimasse alicujus esse momenti, quam maluimus disputatione cohibere, quam silentio præterire.

XXV. Proinde sicut Apostolus ait : « Non volentis neque » currentis, sed miserentis est Dei[1] : » qui et parvulis quibus vult, etiam non volentibus neque currentibus subvenit, quos ante constitutionem mundi elegit in Christo, daturus eis gratiam gratis, hoc est, nullis eorum vel fidei vel operum meritis præcedentibus : et majoribus etiam his quod prævidit, si apud eos facta essent, suis miraculis credituros, quibus non vult subvenire, non subvenit; de quibus in sua prædestinatione occulte quidem, sed juste aliud judicavit : « Non enim est iniquitas apud Deum[2]; » sed « inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ » ejus[3] : universæ autem viæ Domini misericordia et veri- » tas[4]. » Investigabilis ergo est misericordia, qua cujus vult miseretur, nullis ejus præcedentibus meritis[5] : et investi-

[1] Rom. IX, 16. — [2] Ibid. 14. — [3] Id. XI, 23. — [4] Psal. XXIV, 10. — [5] Rom. IX, 18.

gabilis veritas, qua quem vult obdurat, ejus quidem præcedentibus meritis, sed cum eo cujus miseretur plerumque communibus. Sicut duorum geminorum, quorum unus assumitur, unus relinquitur, dispar est exitus, merita communia : in quibus tamen sic alter magna Dei bonitate liberatur, ut alter nulla ejus iniquitate damnetur. Numquid enim iniquitas est apud Deum? Absit : sed investigabiles sunt viæ ipsius. Itaque misericordiam ejus in his qui liberantur, et veritatem in his qui puniuntur, sine dubitatione credamus : neque inscrutabilia scrutari, aut investigabilia vestigare conemur. Ex ore quippe infantium et lactentium suam perficit laudem [1] : ut quod in his videmus quorum liberationem bona eorum merita nulla præcedunt, et in his quorum damnationem utrisque communia originalia sola præcedunt ; hoc et in majoribus fieri nequaquam omnino cunctemur, id est, non putantes, vel secundum sua merita gratiam cuiquam dari, vel nisi suis meritis quemquam puniri sive pares qui liberantur atque puniuntur, sive dispares habeant causas malas ; ut qui videtur stare, videat ne cadat [2] ; et qui gloriatur, non in se ipso, sed in Domino glorietur [3].

XXVI. « Cur autem causam parvulorum ad exemplum majorum sicut scribitis, non patiuntur afferri homines, » qui contra Pelagianos non dubitant esse peccatum originale, quod per unum hominem intravit in mundum, et ex uno omnes isse in condemnationem [4] ? Quod et Manichæi non accipiunt, qui non solum omnes veteris Instrumenti Scripturas in ulla auctoritate non habent; verum etiam eas quæ ad Novum pertinent Testamentum sic accipiunt, ut suo quodam privilegio, imo sacrilegio, quod volunt sumant, quod nolunt rejiciant : contra quos agebam in libris de Libero arbitrio, unde isti nobis præscribendum

[1] Psal. VIII, 3. — [2] I Cor. X, 12. — [3] Id. I, 31. — [4] Rom. V, 12 et 16.

putant. Ideo quæstiones operosissimas incidentes enucleate solvere nolui, ne nimium longum opus esset, ubi me adversus tam perversos testimoniorum divinorum non adjuvabat auctoritas. Et poteram, sicut feci, quodlibet horum verum esset, quæ non definite interponebam, certa tamen ratione concludere, in omnibus Deum esse laudandum, sine ulla necessitate credendi duas, sicut illi volunt, coæternas boni et mali permixtas esse substantias.

XXVII. Denique in primo Retractationum libro, quod opus meum nondum legistis, cum ad eosdem libros retractandos venissem, hoc est, de Libero arbitrio, ita locutus sum. « In his, inquam, libris ita multa disserta sunt, ut incidentes nonnullæ quæstiones quas vel enodare non poteram [1], vel longam sermocinationem in præsenti requirebant, ita differrentur, ut ex utraque parte, vel ex omnibus earumdem quæstionum partibus, in quibus non apparebat quid potius congrueret veritati, ad hoc tamen ratiocinatio nostra concluderetur, ut quodlibet eorum verum esset, laudandus crederetur, vel etiam ostenderetur Deus. Propter eos quippe disputatio illa suscepta est, qui negant ex libero voluntatis arbitrio mali originem duci; et Deum, si ita est, creatorem omnium naturarum culpandum esse contendunt, eo modo volentes secundum suæ impietatis errorem, (Manichæi enim sunt), immutabilem quamdam, et Deo coæternam introducere naturam mali. Item post aliquantum alio loco : Deinde dictum est, inquam, ex qua miseria peccantibus justissime inflicta liberat Dei gratia, quia homo sponte, id est, libero arbitrio cadere potuit, non etiam surgere. Ad quam miseriam justæ damnationis pertinet ignorantia, et difficultas, quam patitur omnis homo ab exordio nativitatis suæ : nec ab isto malo liberatur quisquam, nisi Dei gratia. Quam

[1] Vide Retract. lib. 1, cap. 9.

miseriam nolunt Pelagiani ex justa damnatione descendere, negantes originale peccatum : quamvis ignorantia et difficultas etiam si essent hominis primordia naturalia, nec sic culpandus, sed laudandus esset Deus, sicuti in eodem libro tertio disputavimus. Quæ disputatio contra Manichæos habenda est, qui non Scripturas accipiunt sanctas Veteris Instrumenti, in quibus peccatum originale narratur; et quidquid inde in litteris Apostolicis legitur, detestabili impudentia immissum fuisse contendunt a corruptoribus Scripturarum, tanquam non fuerit ab Apostolis dictum. Contra Pelagianos autem hoc defendendum est, quod utraque Scriptura commendat, quam se accipere profitentur. » Hæc dixi in primo libro Retractationum, cum retractarem libros de Libero arbitrio. Nec sola sane ista ibi a me dicta sunt de his libris; verum et alia multa, quæ huic ad vos operi inserere longum putavi, et non necessarium : quod et vos existimo esse judicaturos, cum omnia legeritis. Quamvis ergo in libro tertio de Libero arbitrio ita de parvulis disputaverim, ut etiam si verum esset quod dicunt Pelagiani, ignorantiam et difficultatem; sine quibus nullus hominum nascitur, primordia, non supplicia esse naturæ; vincerentur tamen Manichæi, qui volunt duas, boni scilicet mali, et coæternas esse naturas : numquid ideo fides in dubium vocanda vel deserenda est, quam contra ipsos Pelagianos catholica defendit Ecclesia, quæ asserit originale esse peccatum, cujus reatus generatione contractus, regeneratione solvendus est ? Quod si et isti fatentur nobiscum, ut simul in hac causa Pelagianorum destruamus errorem : cur putant esse dubitandum, quod etiam parvulos Deus, quibus dat suam gratiam per baptismatis sacramentum, eruat de potestate tenebrarum, et transferat in regnum Filii charitatis suæ[1]? In eo ergo quod

[1] Coloss. I, 13.

aliis eam dat, aliis non dat, cur nolunt cantare Domino misericordiam et judicium [1]? Cur autem illis potius quam illis detur, quis cognovit sensum Domini? Quis inscrutabilia scrutari valeat? quis investigabilia vestigare [2]?

XXVIII. Conficitur itaque gratiam Dei non secundum merita accipientium dari, sed secundum placitum voluntatis ejus [3], in laudem et gloriam ipsius gratiæ ejus, ut qui gloriatur, nullo modo in se ipso, sed in Domino glorietur [4]: qui hominibus dat quibus vult, quoniam misericors est; quod et si non det, justus est: et non dat quibus non vult, ut notas faciat divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ [5]. Dando enim quibusdam quod non merentur, profecto gratuitam, et per hoc veram suam gratiam esse voluit: non omnibus dando, quid omnes merentur ostendit. Bonus in beneficio certorum: justus in supplicio cæterorum: et bonus in omnibus, quoniam bonum est, cum debitum redditur; et justus in omnibus, quoniam justum est, cum indebitum sine cujusquam fraude donatur.

XXIX. Defenditur autem sine meritis Dei gratia, id est, vera gratia, etiamsi parvuli baptizati, sicut Pelagiani sentiunt, non eruuntur de potestate tenebrarum, quia nulli peccato, sicut putant Pelagiani, tenentur obnoxii, sed tantum in regnum Domini transferuntur: etiam sic enim sine ullis bonis meritis datur eis regnum quibus datur, et sine ullis malis meritis non datur eis quibus non datur. Quod adversus eosdem Pelagianos dicere solemus, quando nobis objiciunt, quod fato tribuamus Dei gratiam, dicendo eam non secundum merita nostra dari [6]. Ipsi enim potius Dei gratiam fato in parvulis tribuunt, qui dicunt « fatum esse, ubi meritum non est. » Nulla quippe

[1] Psal. c, 1. — [2] Rom. xi, 34. — [3] Ephes. i, 5. — [4] i Cor. i, 31. — [5] Rom. ix, 23. — [6] Vide contra duas Epist. Pelagian. lib. ii, cap. 6.

9.

merita, etiam secundum ipsos Pelagianos, possunt in parvulis inveniri, cur alii eorum mittantur in regnum, alii vero alienentur a regno. Sicut autem nunc, ut ostenderem gratiam Dei non secundum merita nostra dari, secundum utrumque sensum hoc defendere malui; et secundum nostrum scilicet, qui obstrictos originali peccato parvulos dicimus, et secundum Pelagianorum, qui originale negant esse peccatum; nec tamen ideo mihi est ambigendum, habere parvulos quod eis dimittat qui salvum facit populum suum a peccatis eorum [1]: ita in tertio libro de Libero arbitrio secundum utrumque sensum restiti Manichæis, sive supplicia, sive primordia naturæ sint ignorantia et difficultas, sine quibus nullus hominum nascitur; et tamen unum horum teneo. Ibi quoque a me satis evidenter expressum, quod non sit ista natura instituti hominis, sed pœna damnati.

XXX. Frustra itaque mihi de illius libri mei vetustate præscribitur, ne agam causam sicut debeo agere parvulorum, et inde gratiam Dei non secundum merita hominum dari, perspicuæ veritatis luce convincam. Si enim quando libros de Libero arbitrio laïcus cœpi, presbyter explicavi, adhuc de damnatione infantium non renascentium et de renascentium liberatione dubitarem; nemo, ut opinor, esset tam injustus atque invidus, qui me proficere prohiberet, atque in hac dubitatione remanendum mihi esse judicaret. Cum vero rectius possit intelligi, non me propterea de hac re dubitasse credi oportere, quia contra quos mea dirigebatur intentio, sic mihi visi sunt refellendi, ut sive pœna esset peccati originalis in parvulis, quod veritas habet; sive non esset, quod nonnulli errantes opinantur: nullo modo tamen quam Manichæorum error inducit, duarum naturarum, boni scilicet et mali permixtio

[1] Matth. I, 21.

crederetur : absit ut causam parvulorum sic relinquamus. ut esse nobis dicamus incertum utrum in Christo regenerati, si moriantur parvuli, transeant in æternam salutem ; non regenerati autem transeant in mortem secundam : quoniam quod scriptum est : « Per unum hominem peccatum » intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in » omnes homines pertransit [1] ; » aliter recte intelligi non potest : nec a morte perpetua, quæ justissime est retributa peccato, liberat quemquam pusillorum atque magnorum, nisi ille qui propter remittenda et originalia et propria nostra peccata mortuus est sine ullo suo originali proprіove peccato. Sed quare illos potius quam illos ? Iterum atque iterum dicimus, nec nos piget : « O homo tu quis » es qui respondeas Deo [2] ? Inscrutabilia sunt judicia ejus, » et investigabiles viæ ejus [3]. » Et hoc adjiciamus : « Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus » fueris [4]. »

XXXI. Videtis enim, charissimi, quam sit absurdum, et a fidei sanitate atque sinceritate veritatis alienum, ut dicamus parvulos mortuos secundum ea judicari, quæ præsciti sunt facturi esse si viverent ? In hanc autem sententiam, quam certe omnis sensus humanus quantulacumque ratione subnixus, maximeque Christianus exhorret, ire compulsi sunt, qui sic a Pelagianorum errore alieni esse voluerunt, ut tamen gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, qua nobis una post lapsum primi hominis, in quo omnes cecidimus, subvenitur, secundum merita nostra dari sibi adhuc existiment esse credendum, et disputatione insuper proferendum. Quod ipse Pelagius ante Orientales episcopos judices, damnationis suæ timore damnavit. Hoc autem si non dicatur, de mortuorum scilicet operibus, quæ facturi fuerant si

[1] Rom. v, 11. — [2] Id ix, 20. — [3] Id. xi, 33. — [4] Eccli. iii, 22.

viverent, bonis aut malis, ac per hoc nullis et in ipsa Dei præscientia non futuris : hoc ergo si non dicatur, quod cernitis quanto errore dicatur ; quid restabit nisi ut gratiam Dei non secundum merita nostra dari, quod contra hæresim Pelagianam catholica defendit Ecclesia, remota contentionis caligine fateamur ; atque id maxime in parvulis evidentiore veritate cernamus ? Neque enim fato cogitur Deus illis infantibus subvenire, illis autem non subvenire, cum sit utrisque causa communis : aut res humanas in parvulis non divina providentia, sed fortuitis agi casibus opinabimur, cum rationales vel damnandæ vel liberandæ sint animæ, quandoquidem nec passer cadit in terram sine voluntate Patris nostri qui in cœlis est[1] : aut parentum negligentiæ sic tribuendum est, quod parvuli sine baptismate moriuntur, ut nihil ibi agant superna judicia ; tanquam ipsi qui hoc modo male moriuntur, parentes sibi negligentes voluntate propria de quibus nascerentur, elegerint : quid dicam, quod parvulus aliquando antequam illi per ministerium baptizantis succurri possit, expirat? Plerumque enim festinantibus parentibus et paratis ministris ut baptismus parvulo detur, Deo tamen nolente non datur, qui eum paululum in hac vita non tenuit ut daretur. Quid etiam, quod aliquando parvulis infidelium filiis potuit, ne irent in perditionem, et filiis fidelium non potuit baptismate subveniri ? Ubi certe ostenditur, quod personarum apud Deum non sit acceptio[2]: alioquin cultorum suorum potius, quam inimicorum filios liberaret.

XXXII. Jam vero, quoniam de dono perseverantiæ nunc agimus, quid est quod morituro non baptizato subvenitur, ne sine baptismate moriatur ; et baptizato casuro non subvenitur, ut ante moriatur ? Nisi forte illi adhuc

[1] Matth. x, 29. — [2] Rom. II, 11.

absurditati auscultabimus, qua dicitur nihil prodesse cuiquam mori antequam cadat, quia secundum eos actus judicabitur, quos eum præscivit Deus acturum fuisse si viveret. Hanc perversitatem sanitati fidei tam vehementer adversam, quis patienter audiat? quis ferat? Et tamen hoc dicere urgentur, qui non fatentur gratiam Dei non secundum merita nostra dari. Qui autem nolunt dicere unumquemque mortuorum secundum ea judicari, quæ Deus illum præscivit acturum fuisse si viveret, intuentes quam manifesta falsitate et quanta absurditate dicatur; non eis remanet cur dicant, quod in Pelagianis damnavit, et ab ipso Pelagio damnari fecit Ecclesia, gratiam Dei secundum merita nostra dari: cum videant alios parvulos non regeneratos ad æternam mortem, alios autem regeneratos ad æternam vitam tolli de hac vita; ipsosque regeneratos, alios perseverantes usque in finem hinc ire, alios quo usque decidant hic teneri, qui utique non decidissent, si antequam laberentur hinc exissent; et rursus quosdam lapsos quo usque redeant non exire de hac vita, qui utique perirent, si antequam redirent, exirent.

XXXIII. Unde satis dilucide ostenditur, et inchoandi, et usque in finem perseverandi gratiam Dei non secundum merita nostra dari; sed dari secundum ipsius secretissimam, eamdemque justissimam, sapientissimam, beneficentissimam voluntatem, quoniam quos prædestinavit, ipsos et vocavit vocatione illa, de qua dictum est: « Sine » pœnitentia sunt dona et vocatio Dei [1]. » Ad quam vocationem pertinere certa asseveratione dicendus, nisi cum de hoc sæculo exierit [2]: in hac autem vita humana quæ tentatio est super terram [3], qui videtur stare, videat ne cadat [4]. Ideo quippe (sicut jam supra diximus) non perseveraturi perseveraturis providentissima Dei voluntate mis-

[1] Rom. II, 30. — [2] Id. II, 29. — [3] Job, VII, 1. — [4] I Cor. IV, 12.

centur, ut esse discamus non alta sapientes, sed humilibus consentientes, et cum timore et tremore nostram ipsorum salutem operemur [1] : Deus est enim qui operatur in nobis et velle et operari pro bona voluntate [2]. Non ergo volumus, sed Deus in nobis operatur et velle : nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur et operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit et credere et dicere : hoc est pium, hoc verum, ut sit humilis et submissa confessio, et detur totum Deo. Cogitantes credimus, cogitantes loquimur, cogitantes agimus quidquid agimus : quod autem attinet ad pietatis viam et verum Dei cultum, non sumus idonei cogitare aliquid tanquam ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est [3]. « Non enim est in potestate nostra cor » nostrum et nostræ cogitationes : unde idem qui hoc ait, item dicit Ambrosius : « Quis autem tam beatus qui » in corde suo semper ascendat? Sed hoc sine divino auxilio » quî fieri potest ? nullo profecto modo. Denique, inquit, » supra eadem Scriptura dicit : Beatus vir cujus est auxi- » lium ejus abs te, Domine, ascensus in corde ejus [4]. » Hoc utique ut diceres, non solum in Litteris sacris legebat, sed sicut de illo viro sine dubitatione credendum est, etiam in corde suo sentiebat Ambrosius. Quod ergo in sacramentis fidelium dicitur, ut sursum cor habeamus ad Dominum, munus est Domini : de quo munere ipsi Domino Deo nostro gratias agere, a sacerdote post hanc vocem quibus hoc dicitur admonentur; et dignum ac justum esse respondent. Cum enim non sit in nostra potestate cor nostrum, sed divino sublevetur auxilio, ut ascendat, et quæ sursum sapiat, ubi Christus est in dextra Dei sedens, non quæ super terram [5] : cui de hac tanta re agendæ sunt gratiæ, nisi hoc facienti Domino Deo nostro, qui nos

[1] Rom. XII, 16. — [2] Philip. II, 12 et 13. — [3] 2 Cor. III, 5. — [4] Psal. LXXXIII, 6. — [5] Coloss. III, 1.

per tale beneficium liberando de profundo hujus mundi, elegit, et prædestinavit ante constitutionem mundi ?

XXXIV. Sed aiunt « prædestinationis definitionem » utilitati prædicationis adversam. » Quasi vero adversata sit Apostolo prædicanti. Nonne ille doctor gentium in fide et veritate et prædestinationem toties commendavit, et verbum Dei prædicare non destitit? Numquid quia dixit, « Deus est qui operatur in vobis et velle et operari pro » bona voluntate[1] : » ideo non ipse, et ut velimus quæ Deo placeant, et ut operemur, hortatus est? aut quia dixit, « Qui in vobis bonum opus cœpit, perficiet usque » in diem Christi Jesu[2]; » ideo ut inciperent homines et perseverarent usque in finem, ipse non suasit? Nempe ipse Dominus hominibus præcepit ut crederent, atque ait, « Credite in Deum, et in me credite[3] : » nec tamen ideo ejus falsa sententia est, nec vana definitio ubi ait, « Nemo » venit ad me, id est, nemo credit in me, nisi fuerit » ei datum a Patre meo[4]. » Nec rursus, quia vera est hæc definitio, ideo vana est illa præceptio. Cur ergo prædicationi, præceptioni, exhortationi, correptioni, quæ omnia frequentat Scriptura divina, existimamus inutilem definitionem prædestinationis, quam commendat eadem Scriptura divina.

XXXV. An quisquam dicere audebit, Deum non præscisse quibus esset daturus ut crederent, aut quos daturus esset Filio suo, ut ex eis non perderet quemquam[5]? Quæ utique si præscivit, profecto beneficia sua, quibus nos dignatur liberare, præscivit. Hæc est Prædestinatio sanctorum, nihi aliud : præscientia scilicet et præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur. Cæteri autem ubi, nisi in massa perditionis

[1] Philip. II, 13. — [2] Id. I, 6. — [3] Joan. IV, 1. — [4] Id. VI, 66. — [5] Id. XVIII, 9.

justo divino judicio relinquuntur? Ubi Tyrii relicti sunt et Sidonii, qui etiam credere potuerunt, si mira illa Christi signa vidissent. Sed quoniam ut crederent, non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum. Ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio divinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus, vel audiant verba, vel signa conspiciant : et tamen si Dei altiore judicio, a perditionis massa non sunt gratiæ prædestinatione discreti, nec ipsa eis adhibentur vel dicta divina vel facta, per quæ possent credere, si audirent utique talia vel viderent. In eadem perditionis massa relicti sunt etiam Judæi, qui non potuerunt credere factis in conspectu suo tam magnis clarisque virtutibus. Cur enim non poterant credere, non tacuit Evangelium, dicens, « Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non » crediderunt in eum [1], ut sermo Isaiæ prophetæ imple» retur, quem dixit, Domine, quis credidit auditui nostro, » et brachium Domini cui revelatum est [2]? Et ideo non » poterant credere, quia iterum dixit Isaïas, Excæcavit » oculos eorum, et induravit cor illorum, ut non videant » oculis, nec intelligant corde, et convertantur, et sanem » illos [3]. » Non erant ergo sic excæcati oculi, nec sic induratum cor Tyriorum et Sidoniorum : quoniam credidissent, si qualia viderunt isti signa vidissent. Sed nec illis profuit quod poterant credere, quia prædestinati non erant ab eo cujus inscrutabilia sunt judicia, et investigabiles viæ [4]; nec istis obfuisset quod non poterant credere, si ita prædestinati essent, ut eos cæcos Deus illuminaret, et induratis cor lapideum vellet auferre. Verum quod dixit Dominus de Tyriis et Sidoniis, aliquo alio modo potest fortassis intelligi : neminem tamen venire ad Chris-

[1] Joan. XII, 37 et seqq. — [2] Isai. LIII, 11. — [3] Id. VI, 10. — [4] Rom. XI, 33.

tum, nisi cui fuerit datum, et eis dari qui in illo electi sunt ante constitutionem mundi, procul dubio confitetur, quo non surdis auribus cordis eloquium divinum auribus carnis auditur. Et tamen hæc prædestinatio, quæ satis aperte etiam verbis Evangelicis explicatur, non prohibuit Dominum et propter incipiendum dicere, quod paulo ante commemoravi, « Credite in Deum, et in me credite[1] : » et propter perseverandum, « Oportet semper orare, et non » deficere[2]. » Audiunt enim hæc et faciunt, quibus datum est : non autem faciunt, sive audiant, sive non audiant, quibus non datum est. « Quia vobis, inquit, datum » est nosse mysterium regni cœlorum, illis autem non est » datum[3]. » Quorum alterum ad misericordiam, alterum ad judicium pertinet illius, cui dicit anima nostra, « Mise- » ricordiam et judicium cantabo tibi, Domine[4]. »

XXXVI. Nec prædestinationis igitur prædicatione impedienda est prædicatio fidei perseverantis et proficientis, ut quod oportet audiant, quibus datum est ut obediant. « Quomodo enim audient sine prædicante[5]? » nec rursus prædicatione fidei proficientis, et usque ad ultimum permanentis, impedienda est prædicatio prædestinationis, ut qui fideliter et obedienter vivit, non de ipsa obedientia tanquam de suo non accepto bono extollatur[6] : « Sed qui » gloriatur, in Domino glorietur. » In nullo enim gloriandum, quando nostrum nihil sit. Quod vidit fidelissime Cyprianus, et fidentissime definivit, per quod utique prædestinationem certissimam pronuntiavit[7]. « Nam si in » nullo gloriandum est, quando nostrum nihil sit : » profecto nec de obedientia perseverantissima gloriandum est : nec ita nostra, tanquam non sit nobis desuper donata,

[1] Joan. XIV, 1. — [2] Luc. XVIII, 1. — [3] Matth. XIII, 1. — [4] Psal. C, 1. — [5] Rom. X, 14. — [6] I Cor. I, 31. — [7] Cyprian. ad Querin. lib. III, cap. 2.

dicenda est. Et ipsa igitur Dei donum est, quod se daturum Deus vocatis suis illa vocatione, de qua dictum est, « Sine pœnitentia sunt dona et vocatio Dei[1], » omni Christiano confitente præscivit. Hæc est igitur prædestinatio, quam fideliter atque humiliter prædicamus. Nec tamen idem doctor et factor, qui et in Christum credidit, et in sancta obedientia usque ad passionem pro Christo perseverantissime vixit, ideo cessavit prædicare Evangelium, exhortari ad fidem piosque mores, atque ad ipsam usque in finem perseverantiam, quoniam dixit, « in nullo glo» riandum, quando nostrum nihil sit; » ubi veram Dei gratiam, id est, quæ non secundum merita nostra datur, sine ulla ambiguitate declaravit : quam se daturum quoniam præscivit Deus, his Cypriani verbis procul dubio prædestinatio prædicata est : quæ si Cyprianum a prædicatione obedientiæ non prohibuit, nec nos utique debet prohibere.

XXXVII. Quamvis ergo dicamus Dei donum esse obedientiam : tamen homines exhortamur ad eam. Sed illis qui veritatis exhortationem obedienter audiunt, ipsum donum Dei datum est, hoc est, obedienter audire : illis autem qui non sic audiunt, non est datum. Non enim quicumque, sed Christus « Nemo, inquit, venit ad me, nisi » fuerit ei datum a Patre meo[2] : et, Vobis datum est nosse » mysterium regni cœlorum, illis autem non est datum[3]. » Et de continentia : « Non omnes, inquit, capiunt ver» bum hoc, sed quibus datum est[4]. » Et cum Apostolus ad pudicitiam conjugalem conjuges hortaretur : « Vellem, » inquit, omnes homines esse sicut me ipsum : sed unus» quisque proprium donum habet a Deo, alius sic, alius au» tem sic[5]. » Ubi satis ostendit, non tantum continentiam

[1] Rom. xi, 29. — [2] Joan. 1, 66. — [3] Matth. xiii, 11. — [4] Id. xix, 11. — [5] 2 Cor. vii, 7.

donum Dei esse, sed conjugatorum etiam castitatem. Quæ cum vera sint, hortamur tamen ad hæc, quantum cuique nostrum datum est ut possit hortari; quia et hoc ejus donum est, in cujus manu sunt et nos et sermones nostri. Unde et Apostolus, « Secundum gratiam, inquit, quæ » data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum » posui[1]. » Et alio loco, « Unicuique, inquit, sicut Domi» nus dedit : ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incre» mentum dedit. Itaque neque qui plantat, aliquid est, » neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus[2]. » Ac per hoc sicut exhortatur et prædicat recte, sed ille qui accepit hoc donum : ita exhortantem recte atque prædicantem profecto ille obedienter audit, qui accepit hoc donum. Hinc est quod Dominus, cum eis loqueretur, qui carnis aures apertas haberent, dicebat tamen, « Qui habet » aures audiendi audiat[3] : » quas non omnes haberet procul dubio noverat. A quo autem habeant, quicumque habent, ipse Dominus ostendit, ubi ait, « Dabo eis cor cog» noscendi me et aures audientes[3]. » Aures ergo audiendi, ipsum est donum obediendi, ut qui id haberent, venirent ad eum, ad quem nemo venit, nisi fuerit ei datum a Patre ipsius[5]. Exhortamur ergo atque prædicamus : sed qui habent aures audiendi obedienter nos audiunt : qui vero eas non habent, fit in eis quod scriptum est, « Ut audien» tes non audiant[6] ; » audientes videlicet corporis sensu, non audiant cordis assensi. Cur autem illi habeant aures audiendi, illi non habeant, hoc est, cur illis datum sit a Patre ut veniant ad Filium, illis autem non sit datum, « Quis cognovit sensum Domini, aut quis ejus consiliarius » fuit[7]? Aut tu quis es, o homo, qui respondeas Deo[8]? » Numquid ideo negandum est quod apertum est, quia

[1] Sap. VII, 16. — [2] I Cor. III, 5-10. — [3] Luc. III, 8. — [4] Baruch, II, 31. — [5] Joan. VI, 66. — [6] Matth. XIII, 13. — [7] Rom. XI, 34. — [8] Id. IX, 20.

comprehendi non potest quod occultum est? Numquid, inquam, propterea dicturi sumus quod ita esse perspicimus, non ita esse, quoniam cur ita sit non possumus invenire?

XXXVIII. Sed aiunt, ut scribitis : « Neminem posse correptionis stimulis excitari, si dicatur in conventu Ecclesiæ audientibus multis : Ita se habet de prædestinatione definita sententia voluntatis Dei, ut alii ex vobis de infidelitate accepta obediendi voluntate veneritis ad fidem, vel accepta perseverantia maneatis in fide; cæteri vero qui in peccatorum delectatione remoramini, ideo nondum surrexistis, quia necdum vos adjutorium gratiæ miserantis erexit. Verumtamen si qui estis necdum vocati, quos gratia sua prædestinaverit eligendos, accipietis eamdem gratiam, qua velitis et sitis electi; et si qui obeditis, si prædestinati estis rejiciendi, subtrahentur obediendi vires, ut obedire cessetis. » Ista cum dicuntur, ita nos a confitenda vera Dei gratia, id est, quæ non secundum merita nostra datur, et a confitenda secundum eam prædestinatione sanctorum deterrere non debent; sicut non deterremur a confitenda præscientia Dei, si quis de illa populo sic loquatur, ut dicat : « Sive nunc recte vivatis, sive non recte, tales eritis postea, quales vos Deus futuros esse præscivit, vel boni si bonos, vel mali si malos. » Numquid enim, si hoc audito nonnulli in torporem segnitiemque vertantur, et a labore proclives ad libidinem post concupiscentias suas eant, propterea de præscientia Dei falsum putandum est esse, quod dictum est? Nonne si Deus illos bonos futuros esse præscivit, boni erunt, in quantalibet nunc malignitate versentur; si autem malos, mali erunt, in quantalibet nunc bonitate cernantur? Fuit quidam in nostro monasterio, qui corripientibus fratribus cur quædam non facienda faceret, et

facienda non faceret, respondebat : Qualiscumque nunc sim, talis ero qualem me Deus futurum esse præscivit. Qui profecto et verum dicebat, et hoc vero non proficiebat in bonum : sed usque adeo profecit in malum, ut deserta monasterii societate fieret canis reversus ad suum vomitum : et tamen adhuc qualis sit futurus, incertum est. Numquid ergo propter hujusmodi animas ea quæ de præscientia Dei vera dicuntur, vel neganda sunt vel tacenda, tunc scilicet, quando si non dicantur, in alios itur errores ?

XXXIX. Sunt etiam qui propterea vel non orant, vel frigide orant, quoniam Domino dicente didicerunt, scire Deum quid nobis necessarium sit[1], prius quam petamus ab eo. Num propter tales hujus sententiæ veritas deserenda, aut ex Evangelio delenda putabitur? Imo cum constet alia Deum, danda etiam non orantibus, sicut initium fidei ; alia non nisi orantibus præparasse, sicut usque in finem perseverantiam : profecto qui ex se ipso hanc se habere putat, non orat ut habeat. Cavendum est igitur, ne dum timemus ne tepescat hortatio, extinguatur oratio, accendatur elatio.

XL. Dicatur ergo verum, maxime ubi aliqua quæstio ut dicatur impellit : et capiant qui possunt ; ne forte cum tacetur propter eos qui capere non possunt, non solum veritate fraudentur, verum etiam falsitate capiantur, qui verum capere quo caveatur falsitas possunt. Facile est enim ; imo et utile, ut taceatur aliquod verum propter incapaces. Nam unde est illud Domini : « Adhuc multa ha» beo vobis dicere, sed non potestis illa portare modo[2] : » et illud Apostoli : « Non potui vobis loqui quasi spirita» libus, sed quasi carnalibus[3] : quasi parvulis in Christo » lac vobis potum dedi, non escam ; nondum enim pote-

[1] Matth. VI, 8. — [2] Joan. XVI, 12. — [3] I Cor. III, 1.

» ratis, sed nec adhuc quidem potestis? » Quamvis modo quodam dicendi fieri possit, ut id quod dicitur, et parvulis lac, et grandibus esca sit. Sicut, « In principio erat » Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat » Verbum[1], » quis Christianus tacere potest? quis capere? aut quid in doctrina sana potest inveniri grandius? Quod tamen et parvulis non tacetur et grandibus, nec parvulis occultatur a grandibus. Sed alia est ratio verum tacendi, alia verum dicendi necessitas. Causas verum tacendi longum est omnes quærere vel inserere : quarum tamen est et hæc una, ne pejores faciamus eos qui non intelligunt, dum volumus eos qui intelligunt facere doctiores; qui nobis aliquid tale tacentibus doctiores quidem non fiunt, sed nec pejores fiunt. Cum autem res vera ita se habet, ut fiat pejor nobis eam dicentibus, ille qui capere non potest; nobis autem tacentibus, ille qui potest : quid putamus esse faciendum? Nonne potius est dicendum verum, ut qui potest capere capiat; quam tacendum, ut non solum id ambo non capiant, verum etiam qui est intelligentior, ipse sit pejor? Qui si audiret et caperet, per illum etiam plures discerent. Quo enim est capacior ut discat, eo magis est idoneus ut alios doceat. Instat inimicus gratiæ, atque urget modis omnibus, ut credatur secundum merita nostra dari, ac sic gratia jam non sit gratia[2] : et nos nolumus dicere, quod teste Scriptura possumus dicere? Timemus enim videlicet, ne loquentibus nobis offendatur, qui veritatem non potest capere; et non timemus, ne tacentibus nobis, qui veritatem potest capere, falsitate capiatur?

XLI. Aut enim sic prædestinatio prædicanda est, quemadmodum eam sancta Scriptura evidenter eloquitur, ut

[1] Joan. I, 1. — [2] Rom. XI, 6.

in prædestinatis sine pœnitentia sint dona et vocatio Dei[1]; aut gratiam Dei secundum merita nostra dari confitendum, quod sapiunt Pelagiani, quamvis ista sententia, quod sæpe jam diximus, legatur gestis episcoporum Orientalium etiam ipsius Pelagii ore damnata[2]. A Pelagianorum porro hæretica perversitate tantum isti remoti sunt, propter quos hæc agimus, ut licet nondum velint fateri prædestinatos esse, qui per Dei gratiam fiant obedientes atque permaneant; jam tamen fateantur, quod eorum præveniat voluntatem quibus datur hæc gratia : ideo utique, ne non gratis dari credatur gratia, sicut veritas loquitur; sed potius secundum præcedentis merita voluntatis, sicut contra veritatem Pelagianus error obloquitur. Prævenit ergo et fidem gratia : alioquin si fides eam prævenit, procul dubio prævenit et voluntas, quoniam fides sine voluntate non potest esse. Si autem gratia prævenit fidem, quoniam prævenit voluntatem; profecto prævenit omnem obedientiam; prævenit etiam charitatem, qua una Deo veraciter et suaviter obeditur; et hæc omnia gratia in eo cui datur, et cujus hæc omnia prævenit, operatur. Restat in his bonis usque in finem perseverantia, quæ frustra quotidie a Domino poscitur, si non eam Dominus per gratiam suam in illo, cujus orationes exaudit, operatur. Videte jam a veritate quam sit alienum, negare donum Dei esse perseverantiam usque in finem hujus vitæ : cum vitæ huic quando voluerit ipse det finem; quem si dat ante imminentem lapsum, facit hominem perseverare usque in finem. Sed mirabilior et fidelibus evidentior largitas bonitatis Dei est, quod etiam parvulis, quibus obedientia non est illius ætatis ut detur, datur hæc gratia. Ista igitur sua dona quibuscumque Deus donat, procul dubio se donaturum esse præscivit, et in sua præscientia

[1] Rom. xi, 29. — [2] Vide lib. de Gestis Pelagii, cap. 14.

præparavit. « Quos ergo prædestinavit[1], » ipsos et vocavit vocatione illa, quam me sæpe commemorare non piget, de qua dictum est : « Sine pœnitentia sunt dona et vocatio » Dei[2]. » Namque in sua quæ falli mutarique non potest præscientia, opera sua futura disponere, id omnino, nec aliud quidquam est prædestinare. Sicut autem ille quem castum futurum esse præscivit, quamvis id incertum habeat, agit ut castus sit : ita ille quem castum futurum prædestinavit, quamvis id incertum habeat, non ideo non agit ut castus sit, quoniam Dei dono se audit futurum esse quod erit ; imo etiam gaudet ejus charitas ; nec inflatur, tanquam id non acceperit[3]. Non solum ergo prædicatione prædestinationis ab hoc opere non impeditur, verum et ad hoc adjuvatur, ut cum gloriatur, in Domino glorietur.

XLII. Quod autem dixi de castitate, hoc de fide, hoc de pietate, hoc de charitate, de perseverantia, et, ne pergam per singula, hoc de omni obedientia qua obeditur Deo, veracissime dici potest. Sed ii qui solum initium fidei et usque in finem perseverantiam sic in nostra constituunt potestate, ut Dei dona esse non putent, neque ad hæc habenda atque retinenda Deum operari nostras cogitationes et voluntates, cætera vero ipsum dare concedunt, cum ab illo impetrantur credentis fide ; cur ad ipsa cætera exhortationem, eorumque cæterorum prædicationem definitione prædestinationis non metuunt impediri ? An forte nec ipsa dicunt prædestinata ? Ergo nec dantur a Deo, aut ea se daturum esse nescivit. Quod si et dantur, et ea se daturum esse præscivit ; profecto prædestinavit. Sicut ergo ipsi quoque hortantur ad castitatem, charitatem, pietatem, et cætera quæ Dei dona esse confitentur, eaque ab illo esse præcognita, ac per hoc prædestinata negare non possunt ; nec dicunt exhortationes

[1] Rom. VIII, 30. — [2] Id. XI, 28. — [3] I Cor. XIII, 4.

suas impediri prædicatione prædestinationis Dei, hoc est, prædicatione de his donis ejus futuris præscientiæ Dei : sic videant nec ad fidem nec ad perseverantiam impediri exhortationes suas, si et ipsa, quod verum est; esse Dei dono, eaque præcognita, id est, ad donandum prædestinata esse dicantur, sed impediri potius atque subverti hac prædestinationis prædicatione illum tantummodo perniciosissimum errorem, quo dicitur, gratiam Dei secundum merita nostra dari; ut qui gloriatur, non in Domino, sed in se ipso glorietur [1].

XLIII. Quod ut apertius propter tardiusculos explicemus, remorationem meam ferant, quibus ingenio prævolare donatum est. Dicit apostolus Jacobus : « Si quis » vestrum indiget sapientiæ, postulet a Deo, qui dat om- » nibus affluenter, et non improperat; et dabitur ei [2]. » Scriptum est et in Proverbiis Salomonis : « Quoniam Do- » minus dat sapientiam [3]. » Et de continentia legitur in libro Sapientiæ, cujus auctoritate usi sunt magni et docti viri, qui longe ante nos eloquia divina tractarunt : ibi ergo legitur : « Cum scirem, quia nemo esse potest con- » tinens, nisi Deus det; et hoc ipsum erăt sapientiæ, » scire cujus esset hoc donum [4]. Hæc ergo Dei dona sunt, id est, ut de aliis taceam, sapientia et continentia. Acquiescunt et isti : neque enim Pelagiani sunt, ut adversus istam perspicuam veritatem dura et hæretica perversitate contendant. « Sed hæc, inquiunt, ut a Deo dentur » nobis, fides impetrat, quæ incipit a nobis : » quam fidem et incipere habere, et in ea usque in finem permanere, tanquam id non a Domino accipiamus, nostrum esse contendunt. Hic procul dubio contradicitur Apostolo dicenti : « Quid enim habes, quod non accepisti [5]? » Con-

[1] 1 Cor. 1, 31. — [2] Jacob. 1, 5. — [3] Prov. 11, 6. — [4] Sap. VIII, 21. — [5] 1 Cor. IV, 7.

tradicitur et martyri Cypriano dicenti : « In nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit[1]. » Cum hæc, et alia multa quæ piget repetere, dixerimus ; atque ostenderimus, et initium fidei, et usque in finem perseverantiam, Dei dona esse ; nec ulla sua futura dona, et quæ danda essent, et quibus danda essent, Deum non præscire potuisse ; ac per hoc prædestinatos ab illo esse, quos liberat et coronat : respondendum putant, « prædestinationis definitionem utilitate prædicationis adversum, eo quod hac audita', nemo possit correptionis stimulis excitari. » Hæc dicentes nolunt « hominibus prædicari dona Dei esse, ut veniatur ad fidem, et permaneatur in fide, ne plus desperatio [2] quam exhortatio videatur afferri, dum cogitant qui audiunt, incertum esse humanæ ignorantiæ cui largiatur Deus, cui non largiatur hæc dona. » Cur ergo et ipsi nobiscum prædicant, dona Dei esse sapientiam et continentiam? Quod si hæc cum Dei dona esse prædicantur, non impeditur hortatio qua homines hortamur esse sapientes et continentes ; quæ tandem causa est, ut existiment impediri exhortationem, qua exhortamur homines venire ad fidem, et in ea permanere usque in finem, si et hæc dona Dei esse dicantur, quod Scripturis ejus testibus comprobatur?

XLIV. Ecce, ut de continentia taceamus, et de sola in hoc loco sapientia disputemus ; nempe supra memoratus apostolus Jacobus dicit : « Quæ de sursum est sapientia, » primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, » suadibilis, plena misericordia et fructibus bonis, inæ» stimabilis, sine simulatione[3]. » Cernitis-ne, obsecro, a Patre luminum sapientia quam multis et magnis bonis referta descendat? « Omne quippe datum optimum, sicut

[1] Cyprian. lib. III ad Quirit. cap. 4. — [2] *Forte* desperationis quam exhortationis. — [3] Jacob. III, 17.

» idem dicit, et omne donum perfectum de sursum est, » descendens a Patre luminum[1]. » Cur ergo, ut omittam cætera, corripimus impudicos et contentiosos, quibus tamen prædicamus donum Dei esse sapientiam, pudicam, atque pacificam; nec timemus ne permoti divinæ voluntatis incerto, plus in hac prædicatione desperationis quam exhortationis inveniant; nec correptionis stimulis adversus se ipsos, sed potius adversus nos excitentur, quia eos corripimus hæc non habentes, quæ ipsi dicimus non humana voluntate proferri, sed divina largitate donari? Cur denique ipsum apostolum Jacobum hujus gratiæ prædicatio non deterruit corripere inquietos, et dicere : « Si » zelum amarum habetis, et contentiones sunt in cordi- » bus vestris, nolite gloriari et mendaces esse adversus » veritatem : non est ista sapientia de sursum descendens; » sed terrena, animalis, diabolica : ubi enim zelus et » contentio, ibi inconstantia, et omne opus pravum[2]? » Sicut ergo corripiendi sunt inquieti, et divinis eloquiis testibus, et ipsis quos nobiscem isti communus habent actibus nostris; neque hanc impedit correptionem, quod sapientiam pacificam, qua contentiosi corriguntur atque sanantur, donum Dei esse prædicamus : ita corripiendi sunt infideles, vel in fide non permanentes, non impediente istam correptionem prædicatione gratiæ Dei, quæ fidem quoque ipsam et in ea permansionem dona Dei esse commendat. Quia etsi ex fide impetratur sapientia, sicut ipse Jacobus cum dixisset : « Si quis vestrum indiget sa- » pientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, » et non improperat, et dabitur ei[3]; » mox addidit : « Postulet autem in fide, nihil hæsitans » : non tamen quoniam fides datur prius quam postuletur ab illo cui datur, ideo dicenda est non esse donum Dei, sed esse a

[1] Jacob. I, 17. — [2] Id. III, 14. — [3] Id. I, 5.

nobis, quia data est nobis, non petentibus nobis. Apostolus enim apertissime dicit : « Pax fratribus et charitas » cum fide a Deo Patre et Domino Jesu Christo[1]. » A quo ergo pax et charitas, ab illo est et fides, propter quod ab illo eam non solum augeri habentibus, verum etiam non habentibus poscimus dari.

XLV. Neque isti, propter quos hæc dicimus, qui prædicatione prædestinationis et gratiæ exhortationem clamitant impediri, ad sola illa exhortantur dona, quæ non a Deo dari, sed a nobis esse contendunt, sicut sunt initium fidei, et in ea usque in finem perseverantia : quod utique facere deberent, ut tantummodo infideles hortarentur ut crederent, et fideles ut credere permanerent. Ea vero quæ nobiscum Dei dona esse non negant, ut nobiscum Pelagianum demoliantur errorem, sicut est pudicitia, continentia, patientia, et cætera quibus recte vivitur, et ex fide impetrantur a Domino, oranda monstrare et orare solum vel sibi vel aliis debuerunt; non autem quemquam, ut ea capesseret et retineret, hortari. Cum vero et ad hæc exhortantur, ut possunt, atque exhortandos esse homines confitentur; satis utique ostendunt, nec ea prædicatione impediri exhortationes, sive ad fidem, sive ad perseverantiam usque in finem, quia et ista Dei dona esse, nec a se ipso cuiquam, sed ab illo tribui prædicamus.

XLVI. At enim, « vitio suo quisque deserit fidem, cum cedit tentationi atque consentit, qua cum illo agitur ut deserat fidem. » Quis negat? Sed non ideo dicenda est in fide perseverantia non esse donum Dei. Hanc enim quotidie poscit, qui dicit : « Ne nos inferas in tentationem[2] : » et si exauditur, hanc accipit : ac per hoc quotidie ut perseveret petens, profecto perseverantiæ suæ

[1] Ephes. vi, 13. — [2] Matth. vi, 23.

spem non in se ipso, sed in Deo ponit. Ego autem nolo exaggerare meis verbis, sed illis cogitandum potius relinquo, ut videant quale sit quod sibi persuaserunt, « prædicatione prædestinationis audientibus plus desperationis quam exhortationis afferri. » Hoc est enim dicere, tunc de sua salute hominem desperare, quando spem suam non in se ipso, sed in Deo didicerit ponere : cum Propheta clamet : « Maledictus omnis qui spem » habet in homine[1]. »

XLVII. Hæc itaque dona Dei, quæ dantur electis secundum Dei propositum vocatis, in quibus donis est et incipere credere, et in fide usque ad vitæ hujus terminum perseverare, sicut tanta rationum atque auctoritatum contestatione probavimus; hæc, inquam, Dei dona, si nulla est prædestinatio quam defendimus, non præsciuntur a Deo : præsciuntur autem : hæc est igitur prædestinatio quam defendimus. Unde aliquando eadem prædestinatio significatur etiam nomine præscientiæ, sicut ait Apostolus : « Non repulit Deus plebem suam, quam præscivit[2]. » Hic quod ait, « præscivit : » quod circumstantia ipsius lectionis ostendit. Loquebatur enim de reliquiis Judæorum, quæ salvæ factæ sunt, pereuntibus cæteris. Nam superius dixerat, ad Israël dixisse Prophetam : « Tota die » extendi manus meas ad populum non credentem et con- » tradicentem[3] : » et tanquam responderetur, Ubi sunt ergo factæ promissiones Dei ad Israël, continuo subjunxit : « Dico ergo, numquid repulit Deus plebem suam? » Absit : nam et ego Israëlita sum ex semine Abraham, » tribu Benjamin[4] : » tanquam diceret, nam et ego ex ipsa plebe sum. Deinde addidit unde nunc agimus : « Non » retulit Deus plebem suam, quam præscivit[5]. » Atque ut

[1] Jerem. XVII, 5. — [2] Rom. XI, 2. — [3] Id. X, 21, et Isai. LXV, 2. — [4] Rom. XI, 1. — [5] Ibid. 2.

ostenderet Dei gratia fuisse relictas reliquias, non meritis operum eorum; secutus adjunxit : « An nescitis in Elia » quid dicit Scriptura? quemadmodum interpellat Deum » adversus Israël[1], » et cætera. « Sed quid dicit illi, inquit, » responsum divinum? Reliqui mihi septem millia viro» rum, qui non curvaverunt genu ante Baal[2]. » Non enim ait, relicta sunt mihi, aut reliquerunt se mihi : sed, « Reliqui mihi. Sic ergo, inquit, et in hoc tempore reliquiæ » per electionem gratiæ factæ sunt. Si autem gratia, jam non » ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia[3]. » Et connectens illa quæ jam supra interposui : « Quid ergo? » et huic interrogationi respondens : « Quod quærebat, in» quit, Israël, hoc non est consecutus, electio autem » consecuta est, cæteri vero excæcati sunt[4]. » In hac ergo electione, et in his reliquiis, quæ per electionem gratiæ factæ sunt, voluit intelligi plebem, quam propterea Deus non repulit, quia præscivit. Hæc est illa electio, qua eos quos voluit, elegit in Christo ante constitutionem mundi, ut essent sancti et immaculati in conspectu ejus, in charitate, prædestinans eos in adoptionem filiorum[5]. Nullus igitur qui hæc intelligit, negare vel dubitare permittitur, ubi ait Apostolus : « Non repulit Deus plebem suam, quam » præscivit, » prædestinationem significare voluisse. Præscivit enim reliquias, quas secundum electionem gratiæ fuerat ipse facturus. Hoc est ergo prædestinavit : sine dubio enim præscivit, si prædestinavit : sed prædestinasse, est hoc præscisse quod fuerat ipse facturus.

XLVIII. Quid ergo nos prohibet, quando apud aliquos verbi Dei tractatores legimus Dei præscientiam, et agitur de vocatione electorum, eamdem prædestinationem intelligere? Magis enim fortasse voluerunt hoc verbo in ea

[1] Rom. xi, 2. — [2] 3 Reg. x, 18. — [3] Rom. xi, 5. — [4] Ibid. 7. — [5] Ephes. i, 4.

re uti, quod et facilius intelligitur, et non repugnat, imo et congruit veritati quæ de prædestinatione gratiæ prædicatur. Hoc scio, neminem contra istam prædestinationem, quam secundum Scripturas sanctas defendimus, nisi errando disputare potuisse. Puto tamen eis, qui de hac re sententias tractatorum requirunt, sanctos et in fide atque doctrina christiana laudabiliter usquequaque diffamatos viros, Cyprianum et Ambrosium, quorum tam clara testimonia posuimus, debere sufficere, et debere ad utrumque, id est, ut et gratiam Dei gratuitam, sicut credenda atque prædicanda est, per omnia credant et per omnia prædicent, et eamdem prædicationem prædicationi qua hortamur pigros, vel corripimus malos, non opinentur adversam : quia et isti viri, cum sic prædicarent Dei gratiam, ut unus eorum diceret : « In nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit[1], » alter autem : « Non est in potestate nostra cor nostrum et nostræ cogitationes[2], » non tamen hortari et corripere destiterunt, ut fierent præcepta divina. Nec timuerunt ne diceretur eis, Quid nos hortamini? quid et corripitis, si nihil boni ut habeamus est nostrum, et si non est in potestate nostra cor nostrum? Hæc ne dicerentur eis, nequaquam illi sancti ea mente timere potuerunt, qua intelligebant paucissimis esse donatum, ut nullo sibi homine prædicante, per ipsum Deum vel per Angelos cœlorum doctrinam salutis accipiant; multis vero id esse donatum, ut Deo per homines credant. Quolibet tamen modo dicatur homini verbum Dei, procul dubio, quo sic audiat ut illi obediat, donum Dei est.

XLIX. Unde supradicti tractatores excellentissimi divinorum eloquiorum, et gratiam Dei veram, sicut prædi-

[1] Cyprian. lib. III ad Quirin. cap. 4. — [2] Ambros. de Fuga sæculi, cap. 1.

canda est, prædicarunt, id est, quam nulla merita humana præcedunt ; et ad facienda divina præcepta instanter hortati sunt, ut qui haberent donum obedientiæ, quibus jussis obediendum esset, audirent. Si enim gratiam merita ulla nostra præcedunt, profecto aut facti alicujus, aut dicti, aut cogitationis est meritum, ubi et ipsa intelligitur voluntas bona : sed brevissime complexus est omnium genera meritorum, qui dicit : « In nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit. » Qui vero ait : « Non est in nostra potestate cor nostrum et nostræ cogitationes, » nec ipsa facta et dicta præteriit : non enim est ullum factum dictumve hominis, quod non ex corde et cogitatione procedat. Quid autem amplius de hac re agere Cyprianus martyr gloriosissimus et doctor lucidissimus potuit, quam ubi nos in oratione Dominica etiam pro inimicis fidei christianæ orare oportere commonuit ? ubi de initio fidei, quod etiam hoc donum Dei sit, quid sentiret ostendit : et pro perseverantia usque in finem, quia et ipsam non nisi Deus eis qui perseveraverint donat, Ecclesiam Christi quotidie orare monstravit. Beatus quoque Ambrosius cum exponeret quod ait Lucas evangelista : « Visum est et » mihi [1] : » Potest, inquit, non soli visum esse, quod sibi visum esse declarat. Non enim voluntate tantum humana visum est, sed sicut placuit ei qui in me loquitur Christus, qui ut id quod bonum est, nobis quoque videri bonum possit, operatur : quem enim miseratur, et vocat. Et ideo qui Christum sequitur, potest interrogatus cur esse voluerit Christianus, respondere : « Visum est et mihi. » Quod cum dicit, non negat Deo visum [2] ; a Deo enim præparatur voluntas hominum [3]. Ut enim Deus honorificetur a sancto, Dei gratia est. » Itemque in eodem opere, hoc

[1] Luc. I, 3. — [2] Ambros. super Luc. in expositione proœmii. — [3] Prov. VIII, juxta LXX.

est, in expositione ejusdem Evangelii, cum ad illum venisset locum, ubi Dominum ad Jerusalem pergentem Samaritani recipere noluerunt [1] : « Simul disce, inquit, quia recipi noluit a non simplici mente conversis. Nam si voluisset, ex indevotis devotos fecisset. Cur autem non receperint eum, Evangelista ipse commemoravit dicens : Quia facies ejus erat euntis in Jerusalem. Discipuli autem recipi intra Samariam gestiebant. Sed Deus quos dignatur vocat, et quem vult religiosum facit [2]. » Quid evidentius, quid illustrius a verbi Dei tractatoribus quærimus, si et ab ipsis quod in Scripturis clarum est, audire delectat? Sed his duobus, qui sufficere debuerunt, sanctum Gregorium addamus et tertium, qui et credere in Deum, et quod credimus confiteri, Dei donum esse testatur, dicens : « Unius deitatis, quæso vos, confitemini Trinitatem : si vero aliter vultis, dicite unius esse naturæ ; et Deus vocem dari vobis a sancto Spiritu deprecabitur [3] : » id est, rogabitur Deus, ut permittat vobis dari vocem, qua quod creditis, confiteri possitis. « Dabit enim, certus sum ; qui dedit quod primum est, dabit et quod secundum est ; » qui dedit credere, dabit et confiteri.

L. Isti tales tantique doctores dicentes non esse aliquid, de quo tanquam de nostro, quod nobis Deus non dederit, gloriemur ; nec ipsum cor nostrum et cogitationes nostras in potestate nostra esse ; et totum dantes Deo, atque ab ipso nos accipere confitentes, ut permansuri convertamur ad eum ; ut id quod bonum est, nobis quoque videatur bonum, et velimus illud, ut honoremus Deum, et recipiamus Christum, ut ex indevotis efficiamur devoti et religiosi, ut in ipsam Trinitatem credamus, et confiteamur etiam voce quod credimus : hæc utique gratiæ Dei tribuunt, Dei

[1] Luc. IX, 53. — [2] Ambros. in Luc. lib. VII, n. 27. — [3] Gregor Nazianz. Orat 44, in Pentecosten.

munera agnoscunt, ab ipso nobis, non a nobis esse testantur. Numquid autem quisquam eos dicturus est, ita confessos istam Dei gratiam, ut auderent negare ejus præscientiam, quam non solum docti, sed indocti etiam confitentur? Porro si hæc ita Deum noverant dare, ut non ignorarent eum daturum se esse præscisse, et quibus daturus esset non potuisse nescire; procul dubio noverant prædestinationem, quam per Apostolos prædicatam contra novos hæreticos operosius diligentiusque defendimus: nec tamen eis obedientiam prædicantibus, et ad eam sicut quisque poterat ferventer hortantibus, ullo modo recte diceretur: Si non vultis obedientiam, ad quam nos accenditis, in nostro corde frigescere, nolite nobis istam Dei gratiam prædicare, qua Deum dare fatemini, quæ ut nos faciamus hortamini.

LI. Quamobrem si et Apostoli, et doctores Ecclesiæ qui eis successerunt, eosque imitati sunt, utrumque faciebant, id est, et Dei gratiam, quæ non secundum merita nostra datur, veraciter prædicabant, et piam obedientiam præceptis salubribus instruebant: quid est quod invicta conclusi violentia veritatis recte se isti nostri dicere existimant: « Etsi verum est quod dicitur de prædestinatione beneficiorum Dei, non est tamen populis prædicandum. » Prædicandum est prorsus, ut qui habet aures audiendi, audiat [1]. » Quis autem, si non accepit ab illo qui ait: « Dabo eis cor cognoscendi me, et aures audientes [2]? « Certe qui non accepit, rejiciat: dum tamen qui capit, sumat et bibat, bibat et vivat. Sicut enim prædicanda est pietas, ut ab eo qui habet aures audiendi, Deus recte colatur; prædicanda est pudicitia, ut ab eo qui habet aures audiendi, nihil genitalibus membris illicitum perpetretur; prædicanda est charitas, ut ab eo qui habet aures audiendi,

[1] Luc VIII, 8. — [2] Baruch, II, 31.

Deus et proximus diligatur : ita prædicanda est et ista prædestinatio beneficiorum Dei, ut qui habet aures audiendi, non in se ipso, sed in Domino glorietur.

LII. Quod autem dicunt, « non opus fuisse hujuscemodi disputationis incerto minus intelligentium tot corda turbari : quoniam non minus utiliter sine hac definitione prædestinationis per tot annos defensa est catholica fides, tum contra alios, tum maxime contra Pelagianos, tot catholicorum et aliorum et nostris præcedentibus libris : » multum miror eos dicere ; nec attendere, ut de aliis hic taceam, ipsos libros nostros et antequam Pelagiani apparere cœpissent, conscriptos et editos, et videre quam multis eorum locis futuram nescientes Pelagianam hæresim cædebamus, prædicando gratiam, qua nos Deus liberat a malis erroribus et moribus nostris, non præcedentibus bonis meritis nostris, faciens hoc secundum gratuitam misericordiam suam. Quod plenius sapere cœpi in ea disputatione, quam scripsi ad beatæ memoriæ Simplicianum episcopum Mediolanensis Ecclesiæ, in mei episcopatus exordio, quando et initium fidei donum Dei esse cognovi, et asserui.

LIII. Quid autem meorum opusculorum frequentius et delectabilius innotescere potuit, quam libri Confessionum mearum ? Cum et ipsos ediderim antequam Pelagiana hæresis extitisset ; in eis certe dixi Deo nostro, et sæpe dixi : Da quod jubes, et jube quod vis. Quæ mea verba Pelagius Romæ [1], cum a quodam fratre et coëpiscopo meo fuissent eo præsente commemorata, ferre non potuit, et contradicens aliquanto commotius, pene cum eo qui illa commemoraverat litigavit. Quid vero primitus et maxime Deus jubet, nisi ut credamus in eum ? Et hoc ego ipse dat, si bene dictum est : Da quod jubes. Et in

[1] Lib. x, cap. 19 31, et 37.

eisdem etiam libris quod de mea conversione narravi [1], Deo me convertente ad eam fidem, quam miserrima et furiosissima loquacitate vastabam, nonne ita narratum esse meministis, ut ostenderem me fidelibus et quotidianis matris meæ lacrymis ne perirem fuisse concessum? Ubi utique prædicavi, non solum aversas a recta fide, sed adversas etiam rectæ fidei, Deum sua gratia ad eam convertere hominum voluntates. De proficiente porro perseverantia quemadmodum Deum rogaverim, et scitis, et potestis recensere cum vultis. Omnia itaque Dei dona quæ in eodem opere sive optavi, sive laudavi, quis, non dicam negare, sed dubitare saltem audeat Deum daturum se esse præscisse, et quibus daturus fuerit, nunquam potuisse nescire? Hæc est prædestinatio manifesta et certa sanctorum: quam postea diligentius et operosius, cum jam contra Pelagianos disputaremus, defendere necessitas compulit. Didicimus enim singulas quasque hæreses intulisse Ecclesiæ proprias quæstiones contra quas diligentius defenderetur Scriptura divina, quam si nulla talis necessitas cogeret. Quid autem coëgit loca Scripturarum, quibus prædestinatio commendata est, copiosius et enucleatius isto nostro labore defendi, nisi quod Pelagiani dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari: quod quid est aliud quam gratiæ omnino negatio.

LIV. Hæc ergo ut ingrata Deo sententia destruatur, gratuitis Dei beneficiis quibus liberamur inimica, et initium fidei, et in ea usque in finem perseverantiam secundum Scripturas, unde jam multa diximus, dona Dei esse defendimus. Quoniam si a nobis esse dicimus initium fidei, ut eo cætera Dei dona mereamur accipere; concludunt Pelagiani, gratiam Dei secundum merita nostra dari. Quod ita exhorruit catholica fides, ut damnari timens,

[1] Lib III, cap. 11 et 12, et lib. IX, cap. 8.

hoc Pelagius ipse damnaverit. Itemque si dicimus a nobis esse perseverantiam nostram, non a Domino; respondent illi, ita nos a nobis habere initium fidei, sicut finem, sic argumentantes, multo magis nos habere a nobis illud initium, si a nobis habemus permanere usque in finem, cum perficere quam inchoare sit majus: ac sic identidem concludunt, gratiam Dei secundum merita nostra dari. Si autem utrumque Dei donum est, et hæc Deus dona sua (quod negare quis potest?) daturum se esse præscivit: prædestinatio prædicanda est, ut possit vera Dei gratia, hoc est, quæ non secundum merita nostra datur, insuperabili munitione defendi.

LV. Et ego quidem in illo libro cujus est titulus, De Correptione et gratia, qui sufficere non potuit omnibus dilectoribus nostris, puto me ita posuisse donum Dei esse, etiam perseverare usque in finem, ut hoc antea, si me non fallit oblivio, tam expresse atque evidenter, vel nusquam, vel pene nusquam scripserim. Sed ita hoc nunc dixi, ut non ante me nemo dixerit. Beatus quippe Cyprianus in Oratione Dominica, sicut jam ostendimus petitiones nostras ita exposuit, ut in ipsa prima petitione perseverantiam nos diceret poscere, id nos orare asserens, dicendo: « Sanctificetur nomen tuum [1], » cum jam in baptismate sanctificati fuerimus; ut in eo quod esse cœpimus perseveremus. Videant tamen ii, quibus amantibus me ingratus esse non debeo, qui præter hoc quod in quæstionem venit, omnia mea, sicut scribitis, se profitentur amplecti videant, inquam, utrum in primi libri posterioribus partibus, eorum duorum quos mei episcopatus initio, antequam Pelagiana hæresis appareret, ad Simplicianum Mediolanensem episcopum scripsi, remanserit aliquid quo vocetur in dubium, gratiam Dei non secundum

[1] Matth. vi, 9.

merita nostra dari : et utrum ibi non satis egerim, etiam initium fidei esse donum Dei : et utrum ex iis quæ ibi dicta sunt, non consequenter eluceat, etsi non sit expressum, etiam usque in finem perseverantiam non nisi ab eo donari, qui nos prædestinavit in suum regnum et gloriam. Deinde ipsam epistolam, quam jam contra Pelagianos ad sanctum Paulinum Nolanum episcopum feci, cui epistolæ contradicere modo cœperunt, nonne ante annos plurimos edidi? Eam quoque inspiciant, quam dedi ad Sixtum Romanæ Ecclesiæ presbyterum, quando adversus Pelagianos acerrima conflictatione certavimus : et talem reperient, qualis illa est ad Paulinum. Unde recolant, adversus hæresim Pelagianam jam ante aliquot annos ista dicta esse atque conscripta, quæ nunc eis displicere mirandum est. Quamvis neminem velim sic amplecti omnia mea, ut me sequatur nisi in iis in quibus me non errasse perspexerit. Nam propterea nunc facio libros, in quibus opuscula mea retractanda suscepi, ut nec me ipsum in omnibus me secutum fuisse demonstrem; sed proficienter me existimo Deo miserante scripsisse, non tamen a perfectione cœpisse : quandoquidem arrogantius loquor quam verius, si vel nunc dico, me ad perfectionem sine ullo errore scribendi jam in ista ætate venisse. Sed interest quantum et in quibus rebus erretur ; et quam facile quisque corrigat, vel quanta pertinacia suum defendere conetur errorem. Bonæ quippe spei est homo, si eum sic proficientem dies ultimus vitæ hujus invenerit, ut adjiciantur ei quæ proficienti defuerunt, et perficiendus quam puniendus potius judicetur.

LVI. Quocirca, si hominibus, qui propterea me dilexerunt, quia pervenit ad eos, antequam me diligerent, aliqua mei laboris utilitas, nolo existere ingratus : quanto magis Deo, quem non diligeremus, nisi prius dilexisset

nos, et fecisset dilectores suos? quoniam charitas ex ipso est : sicut dixerunt quos fecit magnos, non solum amatores, verum etiam prædicatores suos[1]. Quid est autem ingratius, quam negare ipsam gratiam Dei, dicendo eam secundum merita nostra dari? Quod in Pelagianis fides catholica exhorruit, quod ipsi Pelagio capitale crimen objecit : quod ipse Pelagius, non quidem amore veritatis Dei, sed tamen suæ damnationis timore damnavit. Quisquis autem dicere gratiam Dei secundum merita nostra dari, sicut catholicus fidelis exhorret; nec ipsam fidem subtrahat Dei gratiæ, qua misericordiam consecutus est ut fidelis esset : ac per hoc gratiæ Dei tribuat perseverantiam quoque usque in finem, qua misericordiam consequitur, quam poscit quotidie, ne inferatur in tentationem. Inter initium autem fidei et perfectionem perseverantiæ, media sunt illa, quibus recte vivimus, quæ ipsi etiam donari nobis a Deo fide impetrante consentiunt. Hæc autem omnia, initium scilicet fidei, et cætera usque in finem dona sua, Deus largiturum se vocatis suis esse præscivit. Nimiæ igitur contentionis est, prædestinationi contradicere, vel de prædestinatione dubitare.

LVII. Quæ tamen non ita populis prædicanda est, ut apud imperitam vel tardioris intelligentiæ multitudinem redargui quodam modo ipsa sua prædicatione videatur : sicut redargui videtur et præscientia Dei, (quam certe negare non possunt), si dicatur hominibus : « Sive curratis, sive dormiatis, quod vos præscivit qui falli non potest, hoc eritis. » Dolosi autem vel imperiti medici est, etiam utile medicamentum sic alligare, ut aut non prosit, aut obsit. Sed dicendum est : « Sic currite, ut comprehendatis, atque ut ipso cursu vestro ita vos esse præcognitos noveritis, ut legitime curreretis[2] : » etsi quo alio

[1] I Joan. IV, 7. — [2] I Cor. IX, 24.

modo Dei præscientia prædicari potest, ut hominis segnitia repellatur.

LVIII. Quamvis ergo ita se habeat de prædestinatione definita sententia voluntatis Dei, ut alii ex infidelitate, accepta voluntate obediendi, convertantur ad fidem, vel perseverent in fide; cæteri vero qui in peccatorum damnabilium delectatione remorantur, si et ipsi prædestinati sunt, ideo nondum surrexerunt, quia nondum eos adjutorium gratiæ miserantis erexit: si qui enim nondum sunt vocati, quos gratia sua prædestinavit eligendos, accipient eadem gratiam, qua electi esse velint et sint: si qui autem obediunt, sed in regnum ejus et gloriam prædestinati non sunt, temporales sunt, nec usque in finem in eamdem obedientia permanebunt: quamvis ergo hæc vera sint, non tamen isto modo dicenda sunt audientibus multis, ut sermo ad ipsos etiam convertatur, eisque dicantur illa istorum verba, quæ vestris litteris indidistis, et quæ superius interposui: « Ita se habet de prædestinatione definita sententia voluntatis Dei, ut alii ex vobis de infidelitate, accepta obediendi voluntate veneritis ad fidem. » Quid opus est dici, « alii ex vobis? » Si enim Ecclesiæ Dei loquimur, si credentibus loquimur, cur alios eorum ad fidem venisse dicentes, cæteris facere videamur injuriam? cum possimus congruentius dicere: Ita se habet de prædestinatione definita sententia voluntatis Dei, ut ex infidelitate veneritis ad fidem accepta voluntate obediendi, et accepta perseverantia permaneatis in fide?

LIX. Nec illud quod sequitur, est omnino dicendum, id est: « Cæteri vero qui in peccatorum delectatione remoramini, ideo nondum surrexistis, quia necdum vos adjutorium gratiæ miserantis erexit. » Cum bene et convenienter dici possit et debeat, Si qui autem adhuc in pec-

catorum damnabilium delectatione remoramini, apprehendite saluberrimam disciplinam : quod tamen cum feceritis, nolite extolli quasi de operibus vestris, aut gloriari quasi hoc non acceperitis : « Deus est enim qui operatur » in vobis et velle et operari pro bona voluntate [1] : » et a Domino gressus vestri diriguntur, ut ejus viam velitis [2] : de ipso autem cursu vestro bono rectoque condiscite vos ad prædestinationem divinæ gratiæ pertinere.

LX. Item quod sequitur, et dicitur : « Verumtamen si quis estis nondum vocati, quos gratia sua prædestinaverit eligendos, accipietis eamdem gratiam, qua velitis et sitis electi : » durius dicitur quam dici potest, si nos non quibuslibet hominibus loqui, sed Christi Ecclesiæ cogitemus. Cur enim non potius ita dicitur : Etsi qui sunt nondum vocati, pro eis ut vocentur oremus? Fortassis enim sic prædestinati sunt, ut nostris orationibus concedantur, et accipiant eamdem gratiam, qua velint atque efficiantur electi. Deus enim qui omnia quæ prædestinavit implevit, ideo et pro inimicis fidei orare nos voluit, ut hinc intelligeremus, quod ipse etiam infidelibus donet ut credant, et volentes ex nolentibus faciat.

LXI. Jam vero quod illis verbis connectitur, miror si ullo modo potest in populo christiano quisquam infirmus patienter audire, cum dicitur eis : « Et si qui obeditis, si prædestinati estis rejiciendi, subtrahentur obediendi vires, ut obedire cessetis. » Hoc enim dicere, quid videtur aliud esse, quam maledicere, aut mala quodam modo prophetare? Sed si et de iis qui non perseverant, aliquid placet dicere, vel necesse est, cur non potius ita saltem dicitur, ut paulo ante a me dictum est : primum, ut non de ipsis, qui in populo audiunt, hoc dicatur, sed de aliis ad ipsos ; id est, ut non dicatur : « Si qui

[1] Philip. I, 13. — [2] Psal XXXVI, 23.

obeditis, si prædestinati estis rejiciendi : » sed, Si qui obediunt; et cætera per verbi personam tertiam, non per secundam? Res enim non optabilis, sed abominabilis dicitur, et durissime atque odiosissime quasi in audientium frontem compellando colliditur, quando qui eis loquitur, dicit : « Et si qui estis qui obeditis, si prædestinati estis rejiciendi, subtrahentur obediendi vires, ut obedire cessetis. » Quid enim sententiæ deperit, si ita dicatur : Si qui autem obediunt, sed in regnum ejus et gloriam prædestinati non sunt, temporales sunt, nec usque in finem in eadem obedientia permanebunt? Nonne et verius eadem res et congruentius dicitur, ut non ipsis tantum malum tanquam optare videamur, sed de aliis referre, quod oderint, nec ad se existiment pertinere, sperando orandoque meliora? Illo autem modo, quo id dicendum putant, eadem sententia eisdem pene verbis etiam de præscientia Dei, quam certe negare non possunt, pronuntiari potest, ut dicatur : « Et si qui obeditis, si præsciti estis rejiciendi, obedire cessabitis. » Nempe hoc verissimum est : ita sane, sed improbissimum, importunissimum, incongruentissimum, non falso eloquio, sed non salubriter valetudini humanæ infirmitatis apposito.

LXII. Illum etiam modum, quo utendum esse in prædestinationis prædicatione nos diximus, loquenti apud populum non existimo debere sufficere, nisi hoc vel hujusmodi aliquid addat, ut dicat : « Vos itaque etiam ipsam » obediendi perseverantiam a Patre luminum, a quo des» cendit omne datum optimum et omne donum perfec» tum[1], » sperare debetis, et quotidianis orationibus poscere, atque hoc faciendo confidere, non vos esse a prædestinatione populi ejus alienos; quia etiam hoc ut faciatis, ipse largitur. Absit autem a vobis, ideo desperare de vobis,

[1] Jacob. I, 17.

quoniam spem vestram in ipso habere jubemini, non in vobis. « Maledictus enim omnis qui spem habet in ho» mine[1] : » et, « Bonum est confidere in Domino quam » confidere in homine[2]; quia beati omnes qui confidunt » in eum[3]. Hanc spem tenentes, servite Domino in ti» more, et exultate ei cum tremore[4] : » quoniam de vita æterna, quam filiis promissionis promisit non mendax Deus ante tempora æterna, nemo potest esse securus, nisi consummata fuerit ista vita, quæ tentatio est super terram[5] : sed faciet nos perseverare in se usque in ejus vitæ finem, cui quotidie dicimus, « Ne nos inferas in tentatio» nem[6]. » Hæc atque hujusmodi cum dicuntur, sive paucis Christianis sive multitudini Ecclesiæ, cur metuimus sanctorum prædestinationem et veram Dei gratiam, id est, quæ non secundum merita nostra datur, sicut eam sancta Scriptura prædicat, prædicare? An vero timendum est, ne tunc de se homo desperet, quando spes ejus ponenda demonstratur in Deo, non autem desperaret, si eam in se ipso superbissimus et infelicissimus poneret?

LXIII. Atque utinam tardi corde et infirmi, qui non possunt, vel nondum possunt Scripturas vel earum expositiones intelligere, sic audirent vel non audirent in hac quæstione disputationes nostras, ut magis intuerentur orationes suas, quas semper habuit et habebit Ecclesia ab exordiis suis, donec finiatur hoc sæculum. De hac enim re, quam nunc adversus novos hæreticos, non commemorare tantum, sed plane tueri et defensare compellimur, nunquam tacuit in precibus suis, etsi aliquando in sermonibus exserendam nullo urgente adversario non putavit. Quando enim non oratum est in Ecclesia pro infidelibus atque inimicis ejus ut crederent? Quando fidelis

[1] Jerem. XVII, 5. — [2] Psal. CXVII, 8. — [3] Id. II, 13. — [4] Ibid. 11. — [5] Job, VII, 1. — [6] Matth. VI, 13.

quisquam amicum, proximum, conjugem habuit infidelem, et non ei petivit a Domino mentem obedientem in christianam fidem? Quis autem sibi unquam non oravit, ut in Domino permaneret? Aut quis sacerdotem super fideles Dominum invocantem, si quando dixit, Da illis Domine, in te perseverare usque in finem; non solum voce ausus est, sed saltem cogitatione reprehendere; ac non potius super ejus talem benedictionem, et corde credente et ore confitente respondit, Amen : cum aliud in ipsa oratione Dominica non orent fideles, dicentes maxime illud, « Ne nos inferas in tentationem; » nisi ut in sancta obedientia perseverent? Sicut ergo in his orationibus, ita et in hac fide nata est, et crescit, et crevit Ecclesia, qua fide creditur, gratiam Dei non secundum merita accipientium dari. Qandoquidem non oraret Ecclesia ut daretur infidelibus fides, nisi Deum crederet et aversas et adversas hominum ad se convertere voluntates : nec oraret Ecclesia, ut perseveraret in fide Christi, non decepta vel victa tentationibus mundi, nisi crederet Dominum sic in potestate habere cor nostrum, ut bonum quod non tenemus nisi propria voluntate, non tamen teneamus nisi ipse in nobis operetur et velle. Nam si hæc ab ipso quidem poscit Ecclesia, sed a se ipsa sibi dari putat : non veras, sed perfunctorias orationes habet; quod absit a nobis. Quis enim veraciter gemat, desiderans accipere quod orat a Domino, si hoc a se ipso se sumere existimet, non ab illo?

LXIV. Præsertim, quoniam « quid oremus sicut oportet nescimus, sed ipse Spiritus, ait Apostolus, interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui enim scrutatur corda, scit quid sapiat Spiritus, quia secundum Deum interpellat pro sanctis[1]. » Quid est, « ipse

[1] Rom. VIII, 26.

» Spiritus interpellat, » nisi interpellare facit, « gemitibus » inenarrabilibus, » sed veracibus, quoniam veritas est Spiritus? Ipse est enim de quo alio loco dicit : « Misit Deus » Spiritum Filii sui in corda nostra, clamantem, Abba, » pater. » Et hic quid est, « clamantem, » nisi clamare facientem; tropo illo quo dicimus lætum diem, qui lætos facit? Quod alibi manifestat, ubi dicit, « Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis » Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, » pater[1]. » Ibi dixit, « clamantem; hic vero, in quo cla» mamus : » aperiens videlicet quomodo dixerit, clamantum, id est, sicut jam exposui, clamare facientem. Ubi intelligimus, et hoc ipsum esse donum Dei, ut veraci corde et spiritaliter clamemus ad Deum. Attendant ergo quomodo falluntur, qui putant esse a nobis, non dari nobis, ut petamus, quæramus, pulsemus : et hoc esse dicunt, quod gratia præceditur merito nostro, ut sequatur illa, cum accipimus petentes, et invenimus quærentes, aperiturque pulsantibus : nec volunt intelligere etiam hoc divini muneris esse, ut oremus, hoc est, petamus, quæramus, atque pulsemus. « Accepimus enim Spiritum adop» tionis filiorum, in quo clamamus, Abba, pater[2]. Quod » vidit beatus Ambrosius. Ait enim, « Et orare Deum, » gratiæ spiritalis est : sicut scriptum est, Nemo dicit, » Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto[3]. »

LXV. Hæc igitur quæ poscit a Domino, et semper ex quo esse cœpit, poposcit Ecclesia, ita Deus vocatis suis daturum se esse præscivit, ut in ipsa prædestinatione jam dederit[4] : quod Apostolus sine ambiguitate declarat. Scribens quippe ad Timotheum : « Collabora, inquit, Evan» gelio secundum virtutem Dei salvos nos facientis, et vo-

[1] Gal. IV, 6. — [2] Rom. VIII, 15. — [3] Ambros. Comment. in Isai. — [4] Vide contra duas Epist. Pelagian, cap. 21.

» catione sua sancta, non secundum opera nostra, sed se» cundum suum propositum et gratiam, quæ data est » nobis in Christo Jesu ante tempora æterna, manifes» tata autem nunc per adventum Salvatoris nostri Jesu » Christi[1]. » Ille itaque dicat Ecclesiam aliquando in fide sua non habuisse veritatem prædestinationis hujus et gratiæ, quæ nunc contra novos hæreticos cura diligentiore defenditur : ille, inquam, hoc dicat, qui dicere audet aliquando eam non orasse, vel non veraciter orasse, sive ut crederent infideles, sive ut perseverarent fideles. Quæ bona si semper oravit, semper ea Dei dona esse utique credidit; nec ab illo esse præcognita unquam ei negare fas fuit. Ac per hoc prædestinationis hujus fidem, quæ contra novos hæreticos nova sollicitudine nunc defenditur, nunquam Ecclesia Christi non habuit.

LXVI. Sed quid plura? Satis docuisse me existimo, vel potius plus quam satis, dona Dei esse, et incipere in Dominum credere, et usque in finem in Domino permanere. Cætera vero bona ad vitam piam, qua Deus recte colitur pertinentia, etiam ipsi propter quos hæc agimus, Dei dona esse concedunt. Omnia porro dona sua, et quibus ea fuerat largiturus, Deum præscisse negare non possunt. Sicut ergo cætera prædicanda sunt, ut qui ea prædicat, obedienter audiatur : ita prædestinatio prædicanda est, ut qui obedienter hæc audit, non in homine, ac per hoc nec in se ipso, sed in Domino glorietur : quia et hoc Dei præceptum est : et hoc præceptum obedienter audire, id est, ut qui gloriatur, in Domino glorietur[2], similiter ut cætera, Dei donum est. Quod donum qui non habet, non dubito dicere, alia quæcumque habet, inaniter habet. Hoc Pelagiani, optamus, ut habeant; isti autem nostri ut plenius habeant. Non itaque simus in disputationibus

[1] I Tim. 1, 2, et seqq. — [2] I Cor. 1, 31.

prompti, et in orationibus pigri. Oremus, dilectissimi, oremus, ut Deus gratiæ det etiam inimicis nostris, maximeque fratribus et dilectoribus nostris, intelligere et confiteri, post ingentem et ineffabilem ruinam, qua in uno omnes cecidimus, neminem nisi gratia Dei liberari; eamque non secundum merita accipientium tanquam debitam reddi, sed tanquam veram gratiam nullis meritis præcedentibus gratis dari.

LXVII. Nullum autem est illustrius prædestinationis exemplum quam ipse Jesus : unde et in primo libro jam disputavi, et in hujus fine commendare delegi : nullum est, inquam, illustrius prædestinationis exemplum quam ipse Mediator. Quisquis fidelis vult eam bene intelligere, attendat ipsum, atque in illo inveniat et se ipsum. Fidelis inquam, qui in eo veram naturam credit et confitetur humanam, id est, nostram, quamvis sigulariter suscipiente Deo Verbo, in unicum Filium Dei sublimatam, ita ut qui suscepit et quod suscepit, una esset in Trinitate persona. Neque enim homine assumpto quaternitas facta est, sed Trinitas mansit, assumptione illa ineffabiliter faciente personæ unius in Deo et homine veritatem. Quoniam non Deum tantum dicimus Christum, sicut hæretici Manichæi; nec hominem tantum, sicut hæretici Photiniani; nec ita hominem, ut aliquid minus habeat quod ad humanam certum est pertinere naturam; sive animam, sive in ipsa anima mentem rationalem, sive carnem, non de fœmina sumptam, sed factam de Verbo in carnem converso atque mutato; quæ omnia tria falsa et vana, hæreticorum Apollinaristarum tres partes varias diversasque fecerunt : sed dicimus Christum Deum verum, natum de Deo Patre sine ullo initio temporis; eumdemque hominem verum, natum de homine matre certa plenitudine temporis, nec ejus humanitatem, qua minor est Patre, minuere aliquid ejus divini-

tati, qua æqualis est Patri. Hoc autem utrumque unus est Christus, qui et secundum Deum verissime dixit, « Ego et » Pater unum sumus[1] : » et secundum hominem verissime dixit, « Pater major me est[2]. » Qui ergo hunc fecit ex semine David hominem justum, qui nunquam esset injustus, sine ullo merito præcedentis voluntatis ejus; ipse ex injustis facit justos, sine ullo merito præcedentis voluntatis ipsorum, ut ille caput, hi membra sint ejus. Qui ergo fecit illum hominem, sine ullis ejus præcedentibus meritis, nullum quod ei dimitteretur, vel origine trahere, vel voluntate perpetrare peccatum; ipse nullis eorum præcedentibus meritis facit credentes in eum, quibus dimittat omne peccatum : qui fecit illum talem, ut nunquam habuerit habiturusque sit voluntatem malam; ipse facit in membris ejus ex mala voluntate bonam. Et illum ergo et nos prædestinavit; quia et in illo ut esset caput nostrum, et in nobis ut ejus corpus essemus, non præcessura merita nostra, sed opera sua futura præscivit.

LXVIII. Qui legunt hæc, si intelligunt, agant Deo gratias : qui autem non intelligunt, orent ut eorum ille sit doctor interior, a cujus facie est scientia et intellectus[3]. Qui vero errare me existimant, etiam atque etiam diligenter quæ sunt dicta considerent, ne fortassis ipsi errent. Ego autem cum per eos qui meos labores legunt, non solum doctior, verum etiam emendatior fio, propitium mihi Deum agnosco : et hoc per Ecclesiæ doctores maxime expecto; si et in ipsorum manus venit, dignanturque nosse quod scribo.

[1] Joan. x, 30. — [2] Id. xiv, 28. — [3] Prov. ii, juxta LXX.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

CONTRA SECUNDAM JULIANI RESPONSIONEM OPUS IMPERFECTUM[1]

SEX LIBROS COMPLECTENS.

Singuli libri singulos sex libros Juliani, ex octo posterioribus ad Florum primos, cum Augustini ad loca singula responsionibus repræsentant.

PRÆFATIO.

Adversus hæreticos Pelagianos, qui dicunt Adam, etiamsi non peccasset, fuisse corpore moriturum, nec in illo humanum genus esse vitiatum, (unde sequitur eos, ut mortes, et mortiferos morbos, et omnia mala quæ videmus et parvulos perpeti, etiam in paradiso futura fuisse conten-

[1] Scriptum ab Augustino ultimis annis vitæ suæ.

dant, etiam si nemo peccasset,) scripsi librum ad Comitem Valerium, cujus libri titulus est, *de Nuptiis et concupiscentia :* eo quod ad illum pervenisse cognoveram dicere Pelagianos, damnatores nos esse nuptiarum. Denique in illo opere, nuptiarum bonum a concupiscentiæ carnalis malo, quo bene utitur pudicitia conjugalis, quali potui disputatione, discrevi. Quo libro accepto, memoratus vir illustris misit mihi in chartula nonnullas sententias decerptas ex opere Juliani hæretici Pelagiani, (in quo opere libris quatuor respondisse sibi visus est illi uni meo, quem de Nuptiis et concupiscentia me scripsisse memoravi,) missas sibi a nescio quo, qui eas, ut voluit, ex primo Juliani libro decerpendas curavit : quibus ut quantocius responderem, idem Valerius poposcit. Et factum est, ut sub eodem titulo etiam secundum librum scriberem, contra quem Julianus alios octo nimia loquacitate conscripsit. His nunc respondeo, ejus verba proponens, eisdemque subjungens responsionem meam ad loca singula, sicut refutatio eorum visa est esse reddenda; cum jam priores quatuor ejus libros, posteaquam in manus meas venerunt, sex libris satis aperteque refellerim.

LIBER I.

Libro Juliani ad Florum primo respondetur. Quo primo libro Julianus, Augustino, fideique catholicæ qua peccatum originale confitemur, calumnias instruit ex triplici præsertim capite, contendens primum, si quidem justus est Deus, non posse ab eo peccatum alienum parvulis imputari. Deinde cum peccatum nihil aliud sit quam mala voluntas, cui esset liberum ab eo quod prave appetiit abstinere; non ergo in nascentibus esse peccatum, in quibus voluntatis usus non possit inveniri. Tertium, libertatem arbitrii, quæ homini concessa est, in admittendi peccati et abstinendi a peccato possibilitate consistere; itaque liberum arbitrium negari ab his qui dicunt peccata esse naturalia. Quædam vero inter hæc, tum ex primis partibus libri II de Nuptiis et concupiscentia, tum ex capite 2 *libri I contra duas Epistolas Pelagianorum, maledico dente carpere; auctoritates etiam, quæ in defensione gratiæ Dei nos a servitute et a damnatione liberantis citantur, scilicet Evangelii Joan.* 8 *et Apostoli Rom.* 6, 7, 9, *et II Tim.* 2 *secundum Pelagianum dogma interpretari molitur.*

I. Julianus. « Magnis licet impeditus angoribus, quos intuenti mihi hac tempestate Ecclesiarum statum, partim indignatio ingerit, partim miseratio · non abjeceram tamen promissionis meæ fidem; videlicet ut qui fueram factus debitor, solvendo quoque esse curarem. Nam in libris quos ad fratrem nostrum Turbantium episcopum, virum magno virtutum fulgore conspicuum, contra Augustini scripta dictavi, pollicitus sum, si nihil quod studiis obsisteret, eveniret incommodi, occursurum me protinus eorum argumentis omnibus, qui ex sententia Manichæorum traducem peccati, id est, malum naturale defenderent : a quo sum hactenus munere varia et indissimulabili necessitate suspensus. »

Augustinus : utinam imiteris Turbantium post illa tua scripta, et post has tuas laudes, quibus eum dicis virum magno virtutum fulgore conspicuum, a vestro errore liberatum. Responsum est autem illis tuis libris, et demonstratum tibi, quæ catholica lumina in sanctarum Scripturarum tractatione clarissima hoc opprobrio, id est, Manichæorum appellatione, offuscare coneris.

II. Julianus. « Verum, ut primum respirare licuit, consilium erat, quantum maxime tulisset ipsius rei natura, breviter promissa complere, nisi me actuosiorem denuo ingredi provinciam, beatissime pater Flore, voluisses : qui, quoniam tantum vales reverentia sanctitatis, ut præceptis tuis segniter obedire inreligiosum judicem obtinuisti facile, ut in longiores vias compendium illius, quam elegeram, brevitatis extenderem. Favebis itaque operi tua auctoritate suscepto, cujus ob hoc potissimum nomen inserui, ut stylus securior et hilarior graderetur sub tantæ patrocinio jussionis. Fuit igitur concepta animo non importuna ratio brevitatis : quia in illis qua-

[1] Vide D. Guillon, tom. XXII, pag. 170-189.

tuor libris cuncta fere, quæ inventa a Manichæis Augustini contra nos fuerant ore prolata, catholicæ fidei veritas, pro qua et cum qua labentis mundi odia promeremur, tam disputationibus invictis, quam sacræ legis testimoniis armata, protriverat, nec quidquam pene reliquum erat, si æquis judicibus uteremur. »

Augustinus. Contra tuos illos quatuor libros sex libri a me scripti sunt. Post commemorationem quippe doctorum catholicorum, (quos Manichæos facis, mihi sub hoc crimine objiciendo quod illi in catholica Ecclesia didicerunt atque docuerunt,) quam duobus prioribus voluminibus explicavi, sequentes quatuor singulos tuis singulis reddidi, redarguens tenebras hæresis vestræ luce catholicæ veritatis, quam deserendo cæcatus insanis, et rei, de qua nulla unquam in Ecclesia Christi controversia fuit, sicut novus hæreticus, æquos judices quæris : quasi tibi videri æqui judices possint, nisi quos vestro errore deceperis. Quem vero judicem poteris Ambrosio reperire meliorem? De quo magister tuus Pelagius ait, quod ejus fidem et purissimum in Scripturis sensum ne inimicus quidem ausus est reprehendere[1]? Numquid ergo iste sensu in Scripturis purissimo impurissimi Manichæi dogma retineret, dicens[2], Omnes sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est? Tu ergo jam judica quam non puro sensu hoc catholicum dogma reprehendas; teque corrigere Ambrosio judicante ne differas.

III. Julianus. « Testimonia tamen Scripturarum, quibus contra nos agi aliquid posse existimant, nonnulla præterieram, quæ me explanatum ire pollicitus eram, ut docerem ambigua quæque Legis verba, quæ ab inimicis nostris assumi solent, nec veritati præjudicare perspicuæ,

[1] Vide lib. de Gratia Christi, cap 43. — [2] Ambros. lib. 1 de Pœnitentia, cap. 2.

et secundum hoc esse intelligenda, quod absolutissimis Scripturæ sanctæ auctoritatibus et insuperabili ratione firmatur. Si quidem hoc ipso, quam sit divinæ Legis imperitus interpres et profanus apparet, quisquis putat ejus sanctione defendi, quod justitia non potest vindicari. »

Augustinus. Vos quod dicitis, potius non potest ulla justitiæ ratione defendi. Quia [1] miseria generis humani, a qua nullum hominum ab exortu usque ad obitum videmus, alienum, non pertinet ad omnipotentis justum judicium, si non est originale peccatum.

IV. Julianus. « Nam si Lex Dei fons est ac magistra justitiæ; auxiliis quoque ejus, Dei æquitas adjuvari potest, impugnari non potest. Nullum ergo adminiculum iniquitati de illius Scripturæ viribus comparari natura rerum sinit, quæ hanc unam promulgationis causam habuit, ut ejus testimoniis, remediis, minis, ultionibus iniquitas deleretur.

Augustinus. Ejus testimoniis declaratur, « quod homo » vanitati similis factus est, dies ejus velut umbra præte- » reunt [2]. » Cum qua eum vanitate nasci, non solum veridica Scriptura qua plangitur, verumetiam laboriosa et ærumnosa cura qua eruditur, ostendit. In ejus remediis legitur, etiam cum parvulus natus fuerit, offerendum esse sacrificium pro peccato [3]. In ejus minis legitur, interituram fuisse animam parvuli, si die non circumderetur octavo [4]. In ejus ultionibus legitur, jussos interimi etiam parvulos [5], quorum parentes ad iracundiam provocaverunt Deum, ut internecione bellica delerentur [6].

V. Julianus. « Nihil ergo per Legem Dei agi potest contra Deum Legis auctorem. Quo uno compendio excluditur quidem quidquid ab errantibus consuevit objici :

[1] Prosper. Sentent. 276. — [2] Psal. CXLIII, 4. — [3] Levit. XII, 8. — [4] Gen. XVII, 30. — [5] Num. XII, 35, et Deut. XI, 34. — [6] Josue, VI, 21, et X, 32.

sed nos ad docendum quam sit veritas locuples cui credimus, illis quoque Scripturarum locis, quæ intellectum sententiæ elocutionum perplexitate velarunt, expositionis lucem solemus afferre; ut originis suæ dignitatem reserata possideant, nec ab stemmate sacro velut notha aut degenerantia separentur. »

Augustinus. Imovero Scripturarum sanctarum lumina certa veritate fulgentia vos pravarum disputationum perplexitate obscurare conamini. Quid enim lucidius, quam id quod modo dixi : « Homo vanitati similis factus est, » dies ejus velut umbra prætereunt [1] ? » quod utique non fieret, si ad Dei similitudinem in qua est conditus permaneret. Quid lucidius, quam id quod dictum est : « Sicut in » Adam omnes moriuntur, sic et in Christo omnes vivifi» cabuntur [2] ? » Quid lucidius, quam id quod dictum est : « Quis enim est mundus a sorde ? nec infans, cujus est » unius diei vita super terram [3] : » et alia plurima, quæ vestris tenebris involvere, et in vestrum perversum sensum molimini vana loquacitate convertere.

VI. Julianus. « Hoc ergo ex nostro more adhuc solum exequi cogitabam, id est, ut a Traducianorum interpretationibus membra divinæ Legis, quæ subjacebant contumeliæ, liberarem : quæ erant scilicet divina, quod essent justa monstrando. »

Augustinus. Contumelioso ore Traducianos vocas, Cyprianum, Ambrosium, Gregorium, cæterosque socios eorum confitentes originale peccatum. Sed non est mirum, quod novi hæretici catholicis, a quibus exeunt, novum nomen imponunt. Hoc et alii fecerunt, quando similiter exierunt.

VII. Julianus. « Verum quia id impendio poposcisti, imo indixisti auctoritate patria, ut libro tractatoris Pœni,

[1] Psal. CXLIII, 4. — [2] I Cor. XV, 22. — [3] Job, XIV, 4, juxta LXX.

quem ad Valerium comitem vernula peccatorum ejus Alypius nuper detulit, obviarem, hinc mihi est longior facta responsio. »

AUGUSTINUS. Magna tibi pœna est disputator hic Pœnus: et longe antequam nasceremini, magna hæresis vestræ Pœnus præparatus est Cyprianus.

VIII. JULIANUS. « Dedit enim ingenii sui denuo fideique monumenta, quæ intelligantur ægerrime, exponantur difficillime, vix sine horrore audiantur; convincantur autem facillime, confodiantur acerrime, et propter honestatis reverentiam oblivioni exterminata mandentur. »

AUGUSTINUS. Non quomodo vis judicant qui legunt.

IX. JULIANUS. « Primus igitur ejus liber [1], qui ante hanc solus est editus, novos nos esse hæreticos criminatur: quia repugnemus opinioni, quæ dealbati instar sepulcri, quod secundum Evangelii sententiam, mundo extrinsecus colore vestitum [2], spurcitia est et iniquitate confertum, sub laude baptismatis eructat Manichæorum sordes ac naturale peccatum, ut Ecclesiæ catholicæ pura hactenus sacramenta contaminet. »

AUGUSTINUS. Novos hæreticos vos antiqua cathlica fides, quam modo oppugnare cœpistis a præclarissimis, qui fuerunt ante nos, doctoribus prædicata demonstrat. Non autem omnibus respondendum est conviciis potius quam accusationibus tuis, quæ non in me, sed etiam in Ambrosium, Hilarium, Gregorium, Cyprianum, aliosque prædicatissimos Ecclesiæ doctores, fronte impudentissima et lingua procacissima jacularis.

X. JULIANUS. « Laudat etiam potentem [3] hominem, quod nostris petitionibus, qui nihil aliud quam dari tanto negotio judices vociferabamur, ut ea quæ subreptionibus

[1] Vide lib. I de Nuptiis et Concupisc. — [2] Matth. XXIII, 25. — [3] Valerium. Vide lib. I de Nuptiis.

acta constabat, emendarentur potius, quam punirentur examine, molæ suæ dignitatis obstiterit, nec disceptationi tempus aut locum permiserit impetrare. Quod utrum ille ad quem scribitur, tam nequiter fecerit, quam testatur ista laudatio, ipse viderit. Nos tamen in quantum de eo melius æstimaverimus, nominis illius commemoratio opusculo meo honorifice inserta patefecit. Verum liber ille de patrono suo falsa fortasse contineat. Porro fideliter quid scriptor ejus cupiat ostendit : videlicet, ut contra rationem, contra fidem, contra omnem morum et dogmatum sanctitatem, vi fera et cæca impotentia dimicetur.»

Augustinus. Absit a christianis potestatibus terrenæ Reipublicæ, ut de antiqua catholica fide dubitent, et ob hoc oppugnatoribus ejus locum et tempus examinis præbeant; ac non potius in ea certi atque fundati, talibus, quales vos estis, inimicis ejus disciplinam coërcitionis imponant. Quod enim propter Donatistas factum est, eorum violentissimæ turbæ fieri coëgerunt, ignorantes quid ante sit gestum, quòd eis fuerat ostendendum : quales vos turbas Deus avertat ut habeatis; Deo tamen propitio non habetis.

XI. Julianus. « Quibus gestis inter voluminis primas partes, progressus est ad distinctionem nuptiarum et concupiscentiæ, sicut fuerat tituli inscriptione pollicitus : deditque toto deinceps opere documentum artis et virtutis suæ. Inter negationem enim confessorum et negatorum confessionem ultima necessitate vexatus, quid ærumnarum pateretur fœda conscientia publicavit. »

Augustinus. Conviciare quantum potes : quis enim conviciosus hoc non potest?

XII. Julianus. « Priori ergo operi quatuor libellis ea, quam suppeditavit veritas, facultate respondi : præfatus

sane præteriturum me, quæ et pro dogmate illius nihil habere ponderis apparebat, et me possent arguere multiloquii, si fuissem imbecilla quæque et inania persecutus. Quanquam, si hanc regulam, ut decuit, servare licuisset, id est, ut nec oppugnationem ex professione inepta mererentur, pene omnia ejus inventa publico fuerant spernanda silentio. Sed quoniam, rebus in pejorem partem properantibus, (quod mundi fini suo incumbentis indicium est,) in Ecclesia quoque Dei adepta est stultitia et turpitudo dominatum : pro Christo legatione fungimur, et pro virili portione quantum valemus opis ad defensionem catholicæ religionis afferimus : nec piget mandare litteris remedia, quæ contra errorum venena conficimus.»

AUGUSTINUS. Stultitia et turpitudo vos peperit : sed si in Ecclesia dominatum adepta esset, ibi vos utique tenuisset.

XIII. JULIANUS. « Testatus utique, ut dixi, fueram, nec contra omnes me species defendendæ traducis in primo disserturum opere, nec cuncta, quæ ille liber tenebat, replicaturum : sed cum his conflicturum, in quibus summam et vim sui dogmatis collocasset. Hoc autem me spopondisse fideliter, quicumque vel obliquus sit, tantum diligens utriusque operis lector, agnoscet. Ego autem conscientiæ honestate securus inimicum nostrum et adhortor, et stimulo, ut si aliquod a se prolatum, a me prætermissum æstimat argumentum, quod cujuspiam momenti vel ipse judicet, in medium proferat, et me timoris dolique convincat.»

AUGUSTINUS. Non credo quod ea quæ prætermisisti, nullius momenti esse putaveris : quamvis et si hoc te putasse concedam ; non tamen ita esse, catholicus et intelligens, si et unum illum meum et tuos quatuor habuerit, diligentiamque adhibuerit, lector inveniet.

XIV. JULIANUS. « Scripturarum sane testimonia quædam latius exposui, quædam brevius : quia me plane id secuturo opere facturum spopondi. Nihil itaque ibi de omnibus Augustini argumentis et propositionibus non explosum remansit, nihil a me impletum est aliter quam promissum : multa in inventis ejus falsa, multa stolida, sacrilega multa convici. »

AUGUSTINUS. Hoc quidem dicis, sed tu dicis : qui autem legit et intelligit, si non Pelagianus est, non hoc dicit.

XV. JULIANUS. « Qua professione non est nobis arrogantiæ fama metuenda : quia non ingenio meo veritatem defensam, sed imbecillitatem nostri ingenii veritatis viribus confitemur adjutam. »

AUGUSTINUS. Elisam dixisses, si verum dicere voluisses.

XVI. JULIANUS. Cum hæc itaque haud aliter quam dixi [1], constet impleta ; mirari satis nequeo hominis impudentiam, qui in hoc recenti opere suo libros meos falsitatis accusat, quos tamen necdum in manus suas venisse testatur. Durum quidem, quod consuetudo peccandi amorem delicti facit : sed nihil durius, quam quod extinguit pudorem ; quod licet ex improbitatis usu esse constaret, tamen amplius præsentia pericula docuerunt, quam quisquam nostrum poterat autumare. Quando enim crederem eo usque Numidæ induruisse frontem, ut in uno opere et uno versu utrumque fateretur, et me falsa dixisse, et se non legisse quid dixerim. »

AUGUSTINUS. Si hoc non fecisti, ille fecit qui de libris tuis ea, quæ Comiti Valerio putavit mittenda esse, decerpsit. Quod eum non credens ego fecisse mendaciter, auctori tribui quod decerptori debui. Tuos quippe libros

[1] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 2.

nondum legeram, sed quæ ille ex eis decerpserat, legeram. Si te hominem cogitares, hoc fieri potuisse cum cerneres, nequaquam tam invidiosam quæreres homini hac occasione calumniam.

XVII. JULIANUS. « Nam scribens ad eum, quem miratur studiosum esse librorum suorum, cum sit militiæ sudoribus occupatus, indicat ab Alypio chartulas ad se fuisse delatas, quæ ita superscriptæ essent. Capitula de libro Augustini quem scripsit, contra quæ de libris pauca, decerpsi. Hic video eum, qui tuæ præstantiæ ista scripta direxit, de nescio quibus libris ea, causa (quantum existimo) celerioris responsionis, ne tuam differret instantiam, voluisse decerpere. Qui autem sint isti libri cum cogitarem, eos esse arbitratus sum, quorum mentionem Julianus facit in epistola, quam Romam misit, cujus exemplum simul ad me usque pervenit. Ibi quippe ait, Dicunt etiam istas, quæ modo aguntur, nuptias a Deo institutas non fuisse : quod in libro Augustini legitur, contra quem ego modo quatuor libellis respondi.[1] « Et post hæc verba infert iterum suis sermonibus : » Credo ex his libellis ista decerpta sunt : unde melius fortasse fuerat, ut universo ipsi operi ejus, quod quatuor voluminibus explicavit, refellendo et redarguendo nostra laboraret intentio : nisi et ego responsionem differre noluissem, sicut nec tu transmissionem scriptorum, quibus respondendum est, distulisti : « Ostendit ergo hic apertissime excerpta illa suspicari se de opere meo tumultuarie fuisse collecta ; integros autem ignorare libros, quibus tamen audet se dicere respondere potuisse.

AUGUSTINUS. Cur non auderem, qui te in eis vana dixisse dubitare utique non deberem ? Non enim contra vera posses loqui nisi vana. Neque meus animus me fe-

[1] Ex lib. II de Nuptiis, cap. 2.

fellit : eos namque libros tuos tales inveni, cum legerem, quales præsumpseram esse antequam legerem.

XVIII. Julianus. « Facit quoque epistolæ mentionem, quam a me ait Romam fuisse directam ; sed per verba quæ posuit, nequivimus quo de scripto loqueretur, agnoscere. Nam ad Zosimum quondam illius civitatis episcopum super his quæstionibus duas epistolas destinavi ; verum eo tempore, quo adhuc libros exorsus non eram. »

Augustinus. Hæc epistola non est ad Zosimum : sed ad eos seducendos, qui Romæ possent tali suasione seduci. Sed si eam non agnoscis ; ecce, non sit tua. Utinam et illi libri non essent tui, sed alieni : ne per eos tu longe a veritate fieres alienus.

XIX. Julianus. « Porro utatur indicio epistolæ, qua aut accepit, aut finxit me responsionem contra novos Manichæos, (quia vetus dedignatur videri), quatuor voluminibus explicasse : cur non curavit ea quæ objecissemus addiscere ? Cur non studuit qui cum esset congressurus agnoscere ? sed levitate turpissima concitatus in certamen maximum luminibus involutis, Andabatarum more, processit. Quod factum ejusmodi allegatione defendit, ut dicat se patroni sui festinationem, quam ille in transmittendis schedis habuit, imitari præcipiti responsione voluisse : quasi non honestissime potuerit intimare tempus sibi aliquod debere concedi, quo ad lectionem editi operis perveniret ; flagitium esse inter eruditos in scribendi gravitate delinquere, et impatientia deliberandi impugnare quod nescias ? Huc accedit, quod nobis calliditatis moliturus invidiam, quæ dictorum ejus seriem curtaverit, his excerptis fidem accommodavit, quæ veri similius falsitate ejus et malignitate, quam cujusquam nostrum imperita simplicitate videntur esse composita. Verum id quovis animo, quovis auctore contigerit ; nobis tamen duobus.

suffragatur modis : quia simul patuit et quanta sit levitas, et quanta imbecillitas in veritatis inimico, qui se approbavit, et cum loqui non debeat, tacere non posse, et paucis semiplenis dicerptisque magis quam aggregatis sententiis, de primo tamen solum libro meo ita cessisse fractum, ut vulgi in nos fœmineis admodum vocibus pectora commoveret : quod disputationis nostræ processibus apparebit.

AUGUSTINUS. Quid mihi irasceris, quod ad me libri tui pervenire tardius potuerunt; vel quod eos quærens non potui celeriter invenire? tamen potui et omnino debui, ea quæ mihi missa chartula continebat, cujuscumque et qualiacumque essent, ne putarentur invicta, plane apertis, non involutis oculis inspicere, et sine dilatione refellere : quia etsi nunquam libros tuos reperire possem, oportuit ut ea quæ alicujus momenti esse credidit, qui tanto viro arbitratus est esse mittenda, quantum valerem, ne quisquam legens eis deciperetur, arguerem. Non ergo mihi quod objecisti objiceres, nisi tu potius ista, ut non dicam extinctis, certe clausis oculis loquereris. Nullo modo autem diceres, vulgi a nobis in vos pectora commoveri, nisi scires multitudinem christianam in utroque sexu fidem catholicam non latere, quam conaris evertere.

XX. JULIANUS. « Admoneo tamen hic quoque, sicut priore a nobis opere factum est, non me omnia examussim ejus verba positurum; sed ea capita, quibus destructis, naturalis mali opinio conteratur. »

AUGUSTINUS. Ea quæ prætermittis, colligentur fortasse vel a nobis vel ab aliis, ut appareat cur prætermiseris.

XXI. JULIANUS. « Quod licet plene primo opere constet effectum : tamen quoniam nunc nonnulla de uno duntaxat libro meo sibi refellenda proposuit, meque, ut prælocutus sum, arguit, quod capita dictorum ejus quæ inserui, magna ex parte truncaverim; ostendam primo, id

quod reprehendit, nec a me esse factum, et ab illo impudentissime in hoc eodem opere frequentatum. Tunc probabo, illis ipsis concisis brevibusque sententiis, quas de scriptis meis, quibus fuerat impugnatus, interserit, ita nullis cum solidis responsionibus obstitisse, ut et illa invexata permaneant, et hic planius detestanda fateatur, quam nostra oratio laboraverat explicare. »

AUGUSTINUS. Jam superius ad ista respondi.

XXII. JULIANUS. « Attoniti ergo, quid contra me scripserit, audiamus. » Verba, inquit, de libro meo tibi a me misso tibique notissimo ista posuit [1], quæ refutare conatus est : Damnatores nos esse nuptiarum, operisque divini quo ex maribus et fœminis Deus homines creat, invidiosissime clamitant; quoniam dicimus eos qui de tali commixtione nascuntur, trahere originale peccatum, eosque de qualibuscumque parentibus nascantur, non negamus adhuc esse sub diabolo, nisi renascantur in Christo. In his verbis meis testimonium Apostoli, quod interposui, prætermisit, cujus se premi magna mole sentiebat. Ego enim cum dixissem homines trahere originale peccatum, mox adjunxi : De quo Apostolus ait : « Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt : » quo testimonio, ut diximus, prætermisso, cætera illa contexuit quæ supra commemorata sunt. Novit enim quemadmodum soleant hæc verba apostolica, quæ prætermisit, accipere catholicorum corda fidelium, quæ verba tam recta, et tanta luce fulgentia, tenebrosis et tortuosis interpretationibus novi hæretici obscurare et depravare moliuntur. Deinde alia mea verba subtexuit, ubi dixi, Nec advertunt, quod ita nuptiarum bonum malo originali quod inde trahitur non potest accusari, sicut

[1] Vide lib. II de Nuptiis et Concupisc. cap. 3. — [2] Rom. V, 12.

adulteriorum et fornicationum malum bono naturali quod inde nascitur non potest excusari. Nam sicut peccatum, sive hinc sive inde a parvulis trahatur, opus est diaboli; sic homo, sive hinc sive inde nascatur, opus est Dei. Etiam hic ea prætermisit, in quibus aures catholicas timuit. Nam ut ad hæc verba veniretur, supra dictum erat a nobis: Hoc ergo quia dicimus, quod antiquissima atque firmissima catholicæ fidei regula continetur, isti novelli et perversi dogmatis assertores, qui nihil peccati esse in parvulis dicunt quod lavacro regenerationis abluatur, tanquam damnemus nuptias, et tanquam opus Dei, hoc est, hominem qui ex illis nascitur, opus diaboli esse dicamus, infideliter vel imperite calumniantur. His ergo nostris prætermissis sequuntur illa nostra quæ posuit, sicut supra scriptum est : « Quo usque simplicitati, qui hæc loqueris, religiosorum pectorum et imperitis auribus perstabis illudere? quem ad finem sese impudentia effrenata jactabit? Nihil te, cum hæc scriberes, censura doctorum virorum: nihil reverentia futuri judicii, nihil ipsa litterarum monumenta moverunt? Patere jam fallaciam tuam, et deprehensam teneri non vides? Quid in primo, quid in secundo opere conscripseris, quem nostrum ignorare arbitraris? Libuit enim prorsus, et decuit, his te compellare modis, quibus in parricidam publicum eloquens Consul infremuit[1]. »

Augustinus. Bene facis, indicare nobis, ne forte non agnosceremus, de invectivis Ciceronis te ista sumpsisse atque vertisse : sed non timemus Julianum, cum videmus factum esse Tullianum : imo potius dolemus insanum, cum videmus sensum perdidisse Christianum. Quid enim insanius, quam prohibere a parvulis medicum Christum, dicendo non esse in eis quod venit ille sanare? Cicero in-

[1] Cicer. Orat. I in Catilin.

vectus in patriæ parricidam, eam defendebat civitatem quam rex ejus Romulus, congregatis undecumque peccatoribus, condidit : tu autem tot parvulos, qui sine sacro baptismate moriuntur, et clamas peccatum nullum habere, et ad civitatem Regis, ad cujus imaginem facti sunt, non permittis accedere.

XXIII. Julianus. « Apostoli me testimonium prætermisisse confingis, quod nec tibi opitulari potest, et a me prætermissum non est; sed eo insertum ordine, quo a te fuerat collocatum : utque in primo fideliter commemoratum, ita etiam in quarto operis mei libro, licet cursim et breviter, explanatum est [1]. Commemorationem quoque catholicæ Ecclesiæ, quam tu ad hoc feceras, ut catholicam fidem desererent a te decepti, et catholica miserabiles appellatione gauderent, non prætermisi. Et quamvis nulla argumentorum vis in ejusmodi verbis esset, tamen a me haud aliter dictorum tuorum caput propositum est, quam a te fuerat ordinatum. Lege editos libros meos; responsionisque fidem, quam tu arguis fraudis, aspiciens, me interim pronuntia vera dicere : tu vero, si consuetudo tua permiserit, erubesce. Sed jam ostensa inexcusabili falsitate, quæ semper quidem turpis, fit tamen turpior cum locum censoris invadit, et deformitatem suam decori exprobrat alieno : responde, quid Manichæis sensibus aut nomen Ecclesiæ aut Apostoli verba conducant, ut ea cum tam magna invidia prætermissa causeris. »

Augustinus. Jam superius respondi huic calumniæ tuæ, qua mihi verborum tuorum minus integre positorum objicis falsitatem. Sed quod fecit ille decerptor, tu mihi tam libenter non tribueres, si eorum qui hæc legunt, nolles esse deceptor.

XXIV. Julianus. « Hoc semper fuit maximum inter-

[1] Vide lib. vi contra Julian. cap. 24.

Manichæos Catholicosque discrimen, et limes quidam latissimus, quo a se mutuo piorum et impiorum dogmata separantur, imo magna moles sententias quasi cœli a terra profunditate disjungens, quod nos omne peccatum voluntati malæ, illi vero malæ conscribunt naturæ : qui cum diversos sequuntur errores, sed velut de capite fontis istius effluentes, consequenter ad sacrilegia flagitiaque perveniunt; sicut catholici e regione, a bono inchoantes exordio, bonis aucti processibus, ad religionis summam, quam ratio munit et pietas, pervehuntur. Tu igitur malum naturale conatus asserere, profano quidem voto, sed inefficaci intentione usurpasti Apostoli testimonium, quem hac eadem perscriptione ostendo nihil tale sensisse, quale tu persuadere conaris, quod repugnantibus modis et illum catholicum confiteris, et dicta ejus Manichæo æstimas suffragari. »

Augustinus. Quos doctores catholicos Manichæo asseras suffragari, qui in verbis apostolicis intellexerunt trahere parvulos originale peccatum, nec vestro more insano velut sanam laudare naturam, sed ei sanandæ adhibuerunt medicinam potius christianam, si christiano corde cogitares, erubesceres, contremisceres, obmutesceres.

XXV. Julianus. « Numquid non idem, Adimantus et Faustus, (quem in libris Confessionis tuæ præceptorem tuum loqueris[1],) hæresiarchæ sui traditione fecerunt, obscuriores quasque vel de Evangelio, vel de Apostolorum epistolis sententias rapientes et corradentes, ut profanum dogma nominum auctoritate tuerentur? Quanquam quid dico de Manichæis? omnes prorsus hæreses inventa sua, quibus pietate et fide exorbitaverunt, Scripturarum elocutionibus sententiisque communiunt.

[1] Confer lib. v Confess. cap. 6 et 7.

Augustinus. Illi obscuras sententias in suum dogma convertere, vos apertas ipso vestro dogmate obscurare conamini. Quid enim apertius quam quod ait Apostolus, « Peccatum in hunc mundum per unum hominem in» tasse, et per peccatum mortem, et ita in omnes homi» nes pertransisse[1]? » Quod si probare idem cogeretur Apostolus, ipsam generis humani miseriam testem daret, quæ incipit a vagitibus parvulorum, et usque ad decrepitorum gemitus pervenit. Nullo enim modo sub cura omnipotentis et justi eadem tam magna miseria naturæ irrogaretur humanæ, nisi in duobus hominibus tota de paradisi felicitate in hanc infelicitatem peccati merito pelleretur.

XXVI. Julianus. « Num igitur ideo aut libri sacri auctores probabuntur errorum, aut crimina pereuntium, Scripturarum dignitas expiabit? »

Augustinus. Hoc vobis dicite.

XXVII. Julianus. « Extinguatur itaque indisciplinatarum expositionum libido : nihil agere contra manifestam Dei justitiam verba credantur : quæ si ejus personæ sunt, quam venerari necesse est, defendantur explanationibus divinæ congruentibus æquitati; sin autem non metuendo sunt auctore prolata, etiam ineliquata pellantur. Igitur nunc de Dei judicio disputatur, de quo dicitur, « Deus fi» delis, in quo non est iniquitas, justus et sanctus Dominus » Deus[2]. » Et iterum. « Justus Dominus, et justitiam di» lexit, æquitatem vidit vultus ejus[3]. » Et iterum : « Om» nia judicia tua æquitas[4]. » Innumera sunt testimonia, quibus æquitas divina in sacris voluminibus prædicatur : de qua nemo tamen vel gentilium, vel hæreticorum præter Manichæos Traducianosque, dubitavit. »

Augustinus. Ex hac æquitate grave jugum est super fi-

[1] Rom. v, 12. — [2] Deut. xxxii, 4. — [3] Psal. x, 8. — [4] Id. cxviii, 127.

lios Adam a die exitus de ventre matris eorum[1] : quod omnino esse asserit iniquum, qui negat originale peccatum.

XXVIII. Julianus. « Ita enim omnibus generaliter, docente natura, inculcatum est, Deum justum esse, ut manifestum sit, Deum non esse, quem constiterit justum non esse. Potest igitur et homo justus esse : Deus vero esse nisi justus non potest. »

Augustinus. Tibi dic.

XXIX. Julianus. « Qui cum est hic unus verus cui credimus, et quem in Trinitate veneramur, dubio procul in omnes judicii est ratione justissimus. »

Augustinus. Tibi dic : et ostende justum esse, ut cum tam manifesta miseria, vel ad tam manifestam miseriam nascatur, a quo peccatum originale non trahitur.

XXX Julianus. « De hujus itaque legibus ita probari et vindicari non potest, quod esse constat injustum; ut si hoc fieri posset, illius divinitas tota vilesceret. Ab eo igitur probabitur de Scripturis sanctis injustitiæ dogma firmari, a quo approbari quiverit Trinitatem cui credimus divinitatis gloria posse privari. »

Augustinus. Verum dicis : sed vobis dicite, qui gloriam Christo, qua parvulos sanat, molimini auferre.

XXXI. Julianus. Quod quoniam nec ratio sustinet ulla, nec pietas : aut doce, vel posse esse, vel justum esse, imputari cuiquam naturale peccatum; aut a Scripturarum sanctarum contaminatione discedito, quarum sententiis sanciri æstimas quod iniquum cogeris confiteri.

Augustinus. Erratis : vos potius iniquum cogimini confiteri grave super parvulos jugum; si quemadmodum nullum habent proprium, ita nullum trahunt originale peccatum.

[1] Eccli. XL, 1.

XXXII. JULIANUS. « Quod si neutrum horum quæ diximus, facies; et huic Deo te asseris credere, cujus institutis injustitiam communiri æstimas : cognosce multo te novum antiquo Manichæo esse pejorem, qui talem Deum habeas, qualem Manichæus Dei sui est commentus inimicum. »

AUGUSTINUS. Vos pejus quam Manichæi sævitis in parvulos. Illi quippe animam saltem, quam partem Dei putant, sanari per Christum in parvulo volunt : vos autem, quem nec in anima, nec in carne ullum malum habere dicitis, per Christum sanari nulla ex parte permittitis. Et præclari prædicatores sic prædicatis Jesum, ut eum negetis parvulorum esse Jesum. Unde namque hoc nomen acceperit, in Evangelio legite, et nolite Salvatorem non salvis parvulis denegare[1].

XXXIII. JULIANUS. « Quas mihi ergo tu hic ambages, quæ cervicalia mendaciorum et ineptiarum, quæ Jerusalem fornicanti Ezechiel propheta imputat[2], admovebis, in quibus muliebres animæ cubent, nomina mysteriorum tenentes, cum in ipsam divinitatem retecta profanitate commiserint. Remotis omnibus præstigiis et advocatarum sæpe a te plebecularum catervis, doce justum esse quod per Scripturas sanctas affirmare conaris. »

AUGUSTINUS. Plebecularum, quas irrides, catervæ, noverunt catholicam fidem, quæ a Salvatore salvari confitentur infantes, et ideo Pelagianorum, qui hoc negant, detestantur errorem.

XXXIV. JULIANUS. « Ne ergo in infinita volumina extendatur oratio, hic, hic harum de quibus agimus, rerum genus, species, differentia, modus, qualitasque cernatur : imo sollicitius utrum sint, unde sint, ubi sint, quid etiam mereantur, et a quo. Hoc enim modo nec diu per

[1] Matth. I, 21. — [2] Ezech. XIII, 18.

disputationum anfractus errabitur, et certum quod teneri debeat apparebit. »

AUGUSTINUS. Ideo centra unum librum meum libros octo scripsisti[1], quia per tua compendia dialectica diu disputare noluisti.

XXXV. JULIANUS. « Creatoris hic igitur et creaturæ ratio vertitur, id est, Dei et hominis : judicat ille, judicatur iste : itaque justitiæ et culpæ quæ sit natura videatur. Justitia est, et ut ab eruditis definiri solet, et ut nos intelligere possumus, virtus, (si per Stoïcos liceat alteri alteram præferre) virtutum omnium maxima fungens diligenter officio ad restituendum sua unicuique, sine fraude, sine gratia. »

AUGUSTINUS. Dic ergo qua justitia retributum sit parvulis grave jugum tam magnæ manifestæque miseriæ : dic qua justitia ille parvulus adoptetur in baptismo, ille sine hac adoptione moriatur; cur non sit ambobus honor iste communis, aut ab isto honore alienatio, cum sit ambobus seu bona seu mala causa communis. Non dicis, quia nec Dei gratiam, nec Dei justitiam homo magis Pelagianus quam Christianus sapis.

XXXVI. JULIANUS. « Quod si eam maximam dici Zeno non siverit, qui tantam virtutum copulam unitatemque confirmat, ut ubi fuerit una, omnes dicat adesse virtutes, et ubi una non fuerit, omnes deesse; atque illam veram esse virtutem, quæ hac quadrua jugalitate perficitur : tunc quoque nobis plurimum præbebit auxilii, cum docuerit, nec prudentiam, nec fortitudinem, nec temperantiam posse sine justitia contineri; secundum quam veritatem et Ecclesiastes pronuntiat, « Qui in uno pecca- » verit, multa bona perdet[2]. »

AUGUSTINUS. Audi eumdem Ecclesiasten dicentem :

[1] Contra lib, II de Nuptiis et Concupisc. — [2] Eccle. IX, 18.

« Vanitas vanitatum, et omnia vanitas : quæ abundantia » hominis in omni labore suo, quem ipse laborat sub » sole [1], » etc. Et dic mihi quare homo etiam vanitati similis factus est [2], qui factus fuerat similis veritati. An hinc excipis parvulos, quos videmus crescendo, et si bene erudiantur, proficiendo, tam magnam minuere, cum qua nati sunt, vanitatem; nec ea tota carere, nisi omnes dies vanitatis velut umbra transierint.

XXXVII. Julianus. « Hæc igitur augusta virtus, expunctrix uniuscujusque meritorum, in operibus quidem imaginis Dei, id est, humanæ animæ pro creaturæ ipsius modo et viribus intermicat : in ipso vero Deo, omnium quæ sunt ex nihilo conditore, immenso et claro per æternum orbe resplendet. Origo ejus divinitas est, ætas ejus æternitas, et æternitas ultro citro nescia vel desinere vel cœpisse. Ut ergo genus ejus (quo nomine nihil aliud quam originem intelligi volo) Deus est : ita species ejus in legum promulgatione judiciorumque apparet effectibus. »

Augustinus. Si origo justitiæ Deus est, ut fateris, cur homini ab ipso dari justitiam non fateris, et potius humanæ voluntatis arbitrium, quam Dei donum, vis esse justitiam ; ut sis in eis de quibus dictum est : « Ignorantes » Dei justitiam, et suam volentes constituere, justitiæ Dei » non sunt subjecti [3] ? » Erubescite tandem, obsecro, et ab illo justitiam poscite, qui est, ut fateri compulsi estis, origo justitiæ.

XXXVIII. Julianus. « Differentiam vero ejus non absurde intelligere possumus, variam pro opportunitate temporum dispensationem. Verbi gratia, hostiæ de pecoribus in Vetere Testamento fuerant imperatæ. Id tunc implere pertinebat ad reverentiam jussionis : nunc vero indicta eorum dissimulatio ita servit justitiæ præcipienti,

[1] Eccle. I, 2 et 3. — [2] Psal. CXLIII, 4. — [3] Rom. X, 3.

ut tunc oblatio serviebat. Modus vero ejus est vel status, quod nec cuiquam amplius quam vires patiuntur indicit, vel quod misericordiam non retundit. Qualitas autem ejus intelligitur, per quam piis mentibus sapit dulciter. Est igitur procul dubio justitia, sine qua Deitas non est; quæ si non esset, Deus non esset : est autem Deus, est itaque sine ambiguitate justitia. Non est autem aliud quam virtus omnia continens, et restituens suum unicuique, sine fraude, sine gratia. Consistit autem maxime in divinitatis profundo. »

AUGUSTINUS. Definisti esse justitiam virtutem omnia continentem, et restituentem suum unicuique, sine fraude, sine gratia. Proinde videmus eam sine fraude restituisse denarium eis, qui per totum diem in opere vineæ laboraverant : hoc enim placuerat, hoc convenerat, ad hanc mercedem se fuisse conductos negare non poterant [1]. Sed dic mihi, quæso te, quomodo eis sine gratia tantumdem dedit, qui una hora in illo opere fuerunt. An amiserat fortasse justitiam ? Cohibe itaque te potius. Neminem quippe fraudat divina justitia : sed multa donat non merentibus gratia. Cur autem huic sic, illi autem sic aspice quod secutus adjungis. Verissime quippe dicis, eam consistere maxime in divinitatis profundo. « In hoc pro» fundo est, quod neque volentis, neque currentis, sed » miserentis est Dei [2]. » In hoc profundo est, quod ille parvulus in honorem adoptatur per regenerationis lavacrum, ille in contumelia relinquitur, non admittendus ad regnum : cum amborum in neutram partem sit meritum per voluntatis arbitrium.

XXXIX. JULIANUS. « Testimonium vero, ut ab auctore suo, ita etiam vel a probis, vel ab improbis meretur, quod et illos jure provexerit, et istos jure damnaverit. Cum

[1] Matth. xx. — [2] Rom. ix, 16.

vero per se nec boni quidquam nec mali merentibus misericordiam liberalem esse permittit, nihil sentit injuriæ; quia et hoc ipsum, ut sit clemens operi suo Deus, cum in severitatem non cogitur, pars magna justitiæ est.»

Augustinus. Saltem misericordiæ nomen attende, et unde dicta sit, respice. Quid igitur opus est misericordia, ubi nulla est miseria? Miseriam porro in parvulis si nullam esse dicitis, eis misericordiam præbendam negatis; si ullam esse dicitis, malum meritum ostenditis. Neque enim sub Deo justo miser esse quisquam nisi mereatur potest. Ecce duo parvuli jacent; unus eorum baptizatus, alter non baptizatus expirat: cui eorum dicis Deum fuisse clementem? Si uni, ostende alterius malum meritum, qui negas esse originale peccatum: si ambobus, ostende baptizati ullum bonum meritum, qui negas gratiam, ubi nulla est acceptio personarum; et dic, si potes, cur ambos adoptare noluerit, qui certe ambos ad imaginem suam condidit. An ita justus est, ut non sit omnipotens, si voluit et non potuit? Ubi certe illorum nullus noluit, ne impedimentum potestatis divinæ referatis ad meritum voluntatis humanæ: hic certe nulli eorum dicere potest Deus, Volui, et noluisti. Aut si propterea non vult infans, quia plorat cum baptizatur: ambo ergo relinquantur, ambo enim nolunt: et tamen unus assumitur et alter relinquitur, quia magna est gratia Dei, et verax justitia Dei. Sed quare ille potius quam ille: inscrutabilia sunt judicia Dei.

XL. Julianus. « Quos enim fecit quia voluit, nec condemnat nisi spretus: si cum non spernitur, faciat consecratione meliores; nec detrimentum justitiæ patitur, et munificentia miserationis ornatur.

Augustinus. Qui non condemnat nisi spretus, dic utrum spernat suam imaginem nisi spretus? Quod si non audes,

dic unde spernat eos quos parvulos non adoptat, a quibus eum spretum non invenies, nisi eos invenias in Adam : ubi simul invenies, ut spernantur deberi omnibus per justitiam, nec tamen sperni omnes propter ineffabilem et inscrutabilem gratiam ?

XLI. JULIANUS. « His igitur justitiæ, quas præmisimus, divisionibus explicatis, discutiamus quæ sit definitio peccati. Equidem affatim mihi tam philosophantium quam eorum qui catholici fuerunt, quod quærimus scripta suppeditant : sed vereor ne refrageris, et si philosophorum ego senatum advocavero, tu continuo sellularios opifices omneque in nos vulgus accendas. »

AUGUSTINUS. Contumeliosus es in infirma mundi, quæ Deus elegit ut confunderet fortia [1]. Denique ipsi confundunt eos qui confidunt in virtute sua. Ubi quid dicam, vos estis ? Prorsus me tacente apparetis, cum vos non taceatis.

XLII. JULIANUS. « Vociferans cum fœminis, cunctisque calonibus, et tribunis, quibus octoginta aut amplius equos tota Africa saginatos collega tuus, nuper adduxit Alypius [2]. »

AUGUSTINUS. Aut calumniaris, aut nescis quid loquaris : et ideo, aut mendax, aut temerarius, ista loqueris. Quid te autem nequius, si hæc ipse finxisti ? quid stolidius, si fingentibus credidisti ? Jam vero quod etiam scribere ausus es, neque veritus ne ad ea loca libri pervenirent tui, quæ terra marique transeuntem seu venientem collegam meum Alypium susceperunt, ubi legi apertissime tua falsiloquia sine tua irrisione vel potius detestatione non possunt ; cui non dico impudentiæ, sed dementiæ comparatur ?

XLIII. JULIANUS. « Nequaquam te acquiescere eruditorum sententiis, ut addas, secundum quod intellectui tuo

[1] I Cor. XXI, 19. — [2] Vide infra, n. 74, et lib. III, n. 35.

congruit dixisse Apostolum, quia stultam fecit Deus sapientiam mundi[1]: disputatores vero nostros sine metu a te posse despici, quod nulla auctoritate talium premaris. »

Augustinus. Tu eos despicis, qui eis docentibus originale peccatum ita resistis, ut tanquam Manichæos insuper crimineris, me nominans, illos significans.

XLIV. Julianus. « Quid ergo? Acquiescam prorsus tibi, faciamque in hoc loco jacturam omnium quorum adminiculo uti possem, contentusque ero definitione quæ ad indicium bonæ naturæ post Manichæorum secretum de ore tuæ honestatis effugit. In eo igitur libro cui titulus est, vel, De duabus animabus, vel, Contra duas animas, ita loqueris: Expecta, sine prius peccatum definiamus. Peccatum est voluntas admittendi vel retinendi quod justitia vetat, et unde liberum est abstinere. Quanquam si liberum non est, nec voluntas dici potest: sed malui grossius, quam scrupulosius definire.»

Augustinus. Hic peccatum definitum est quod tantummodo peccatum est, non quod etiam pœna peccati. De hoc quippe agendum fuit, quando mali origo quærebatur: quale commissum est a primo homine ante omne hominis malum. Sed tu aut non potes intelligere, aut non vis.

XLV. Julianus. « O lucens aurum in stercore! Quid verius, quid plenius dici a quoquam vel orthodoxo potuisset? « Peccatum est, inquis, voluntas admittendi vel retinendi quod justitia vetat, et unde liberum est abstinere. Ostendit hoc Ecclesiasticus: « Deus, inquit, fecit » hominem, et dimisit eum in manibus consilii sui: posuit » ante eum vitam et mortem, aquam et ignem: quod pla» cuerit ei, dabitur illi[2]. » Et per Isaïam Deus: « Si volue» ritis, inquit, et audieritis me, quæ bona sunt terræ

[1] I Cor. I, 20. — [2] Eccli. XV, 14 et seqq.

» edetis. Si nolueritis, nec audieritis, gladius vos comedet [1]. » Et Apostolus : « Resipiscite juste, et nolite » peccare [2]. » Atque iterum : « Nolite errare, Deus non » irridetur; quæ enim seminaverit homo, illa et metet [3]. »

AUGUSTINUS. Hæc testimonia propter illam voluntatem dicta sunt, in qua quisque id quod vult agit : ut si non habetur, ab eo poscatur qui in nobis operatur et velle [4] : si autem habetur, fiant opera justitiæ, et ei qui illam operatus est agantur gratiæ.

XLVI. JULIANUS. « Voluntas itaque motus est animi, in jure suo habentis utrum sinistrior ad prava decurrat, an dexterior ad celsa contendat. »

AUGUSTINUS. Quid est ergo : « Ne declines in dexteram, » neque in sinistram [5] ? »

XLVII. JULIANUS. « Motus autem animi ejus, qui jam per ætatem judicio rationis uti potest ; cui cum pœna monstratur et gloria, aut contra commodum vel voluptas, adjutorium et velut occasio offertur, non necessitas imponitur partis alterutræ. Hæc igitur voluntas, quæ alternatur, originem possibilitatis in libero accepit arbitrio : ipsius vero operis existentiam a se suscipit, nec est prorsus voluntas antequam velit, nec potest velle antequam potuerit et nolle ; nec utrumque habet in parte peccati, id est, velle et nolle, antequam usum rationis adipiscatur. Quibus collectis, apparet te verissime definisse : Peccatum est voluntas retinendi vel admittendi quod justitia vetat, et unde liberum est abstinere. Hoc ergo peccatum, quod claruit nihil esse præter voluntatem, constat genus, id est, ipsam originem ab appetitu proprio suscepisse. Hujus species jam in unoquoque, qui dicuntur atomi, reperitur. Differentia vero et in varietate culparum, et in ratio-

[1] Isai. I, 19. — [2] I Cor. XV, 34. — [3] Gal. VI, 7. — [4] Philip. II, 13. — [5] Prov. IV, 27.

nibus temporum. Modus est ipsa immoderatio : nam si modus est servire cui debeas, qui hoc prætermittit, veri modi transgressione delinquit. Hic tamen dici subtiliter potest, modum esse peccati, quia nemo plus quam potest delinquit : nam si supra vires, inefficaci voluntate peccatur; hoc ipsum fieri vel sola potuit voluntate. Qualitas autem ascribatur vitio, per quam ostenditur quid amaritudinis, vel dedecore convehat vel dolore. Est ergo peccatum, quia si non esset, nec tu sequereris errores ; nihil est autem aliud, præter voluntatem excedentem ab eo calle, cui debet insistere, et unde liberum est non deflectere. Fit autem de appetitu inconcessorum ; et nusquam est nisi in eo homine, qui et habuit voluntatem malam, et potuit non habere. »

AUGUSTINUS. Ipse est Adam, quem nostra illa definitio, quæ tibi placuit, intuebatur, cum dicerem, Peccatum est voluntas retinendi vel consequendi quod justitia vetat, et unde liberum est abstinere. Adam quippe omnino, quando peccavit, nihil in se habebat mali, quo nolens urgeretur ad operandum malum, et propter quod diceret : « Non quod volo facio bonum, sed quod nolo malum » hoc ago[1] : » ac per hoc id egit peccando, quod justitia vetabat, et unde liberum illi fuerat abstinere. Nam ei qui dicit : « Quod nolo malum hoc ago, » abstinere inde, liberum non est. Ac per hoc, si tria ista discernas, et scias aliud esse peccatum, aliud pœnam peccati, aliud utrumque, id est, ita peccatum, ut ipsum sit etiam pœna peccati; intelligis quid horum trium pertineat ad illam definitionem, ubi voluntas est agendi quod justitia vetat, et unde liberum est abstinere. Peccatum namque isto modo definitum est, non peccati pœna, non utrumque. Habent autem tria ista genera etiam species suas, de quibus nunc

[1] Rom. II, 29.

longum est disputare. Horum sane trium generum si requirantur exempla, primi generis in Adam sine ullo nodo quæstionis occurrit. Multa quippe sunt quæ agunt homines mala, a quibus eis liberum est abstinere[1] : sed nulli tam liberum est, quam illi fuit, qui Deo suo, a quo erat conditus rectus, nullo prorsus vitio depravatus astabat. Secundi autem generis, ubi tantummodo est pœna peccati, exemplum in eo malo est, quod quisque ex nulla parte agit, sed tantummodo patitur : velut cum pro suo scelere, qui peccavit, occiditur, sive alia corporis pœna quacumque cruciatur. Tertium vero genus, ubi peccatum ipsum est et pœna peccati, potest intelligi in eo qui dicit, Quod nolo malum hoc ago. Ad hoc pertinent etiam omnia quæ per ignorantiam cum aguntur mala, non putantur mala, vel etiam putantur bona. Cæcitas enim cordis, si peccatum non esset, injuste argueretur : arguitur autem juste, ubi dicitur, « Pharisæe cæce[2] ; » et aliis plurimis divinorum eloquiorum locis. Eademque rursus cæcitas si peccati pœna non esset, non diceretur : « Excæcavit enim illos » malitia illorum[3] : » quod si de Dei judicio non veniret, non legeremus : « Obscurentur oculi eorum ne videant, » et dorsum eorum semper incurva[4]. » Quis porro volens cæcus est corde, cum velit nemo cæcus esse vel corpore ?

Proinde originale peccatum nec ad illud pertinet quod primo loco posuimus, ubi est voluntas malum operandi, unde liberum est abstinere ; alioquin non esset in parvulis, qui nondum voluntatis utuntur arbitrio : nec ad illud quod secundo commemoravimus ; de peccato enim nunc agimus, non de pœna, quæ non est peccatum, quamvis peccati merito subsequatur : quam quidem patiuntur et parvuli, quia inest eis corpus mortuum propter pecca-

[1] Vide lib. v de Civit. Dei, cap. 12, et lib. xxi, cap. 26. — [2] Matth. xiii, 26. — [3] Sap. ii, 21. — [4] Psal. lxiii, 24.

tum[1]; non tamen mors corporis ipsa peccatum est, vel corporales quicumque cruciatus : sed pertinet originale peccatum ad hoc genus tertium, ubi sic peccatum est, ut ipsum sit et pœna peccati ; quod inest quidem nascentibus sed in eis crescentibus incipit apparere, quando est insipientibus necessaria sapientia, et mala concupiscentibus continentia ; origo tamen etiam hujus peccati descendit a voluntate peccantis. Fuit enim Adam, et in illo fuimus omnes[2] ; periit Adam, et in illo omnes perierunt.

XLVIII. JULIANUS. « Meretur autem et ab honestis execrationem, et ab illa justitia, cujus hic tota causa vertitur, legitimam condemnationem. Omnibus itaque auleis reductis profer aliquando luce palam, per quid doceas naturale esse peccatum. Certe nihil superius falso vel de divinæ laude justitiæ, vel de culpæ definitione collectum est. Ostende ergo, hæc duo in parvulis posse constare : si nullum est sine voluntate peccatum, si nulla voluntas ubi non est explicata libertas, si non est libertas ubi non est facultas per rationem electionis ; quo monstro peccatum in infantibus invenitur, qui rationis usum non habent? Igitur nec eligendi facultatem, ac per hoc nec voluntatem : atque his irrefutabiliter concessis, nec aliquod omnino peccatum. His igitur molibus pressus, videamus quo eruperis. Nullo, inquis, peccato parvuli premuntur suo, sed premuntur alieno. « Necdum claruit quid mali sentias. Suspicamur enim te ad invidiam cujuspiam hominis, cujus iniquitatem ut Pœnus orator exprimeres, hæc in medium protulisse. Apud quem igitur impollutam innocentiam scelus gravavit externum? Quis ille fuit, qui hos adjudicaret reos, tam excors, tam trux, tam oblitus Dei et æquitatis, barbarus perduellis? Laudamus prorsus ingenium tuum : apparet eruditio, non potuisti aliter,

[1] Rom. VIII, 10. — [2] Ambros. lib. VII in Luc. cap. XV, num. 234.

dignam generis humani odio, judicis nescio cujus, imo tyranni allegare personam, quam jurando non solum eum non pepercisse his qui nihil peccavissent, verum etiam his qui nec peccare potuissent. Solet quippe apud suspiciosum animum bona conscientia laborare pro defensione sui, ne forte deliquerit, quia delinquere vel potuit : absolute autem vindicatur a crimine, qui ipsa rei impossibilitate defenditur. Pande igitur quis est iste innocentium addictor. Respondens Deus : percussisti quidem animum, sed quia vix tantum sacrilegium fidem meretur, quid dixeris ambigamus[1]. Scimus enim homonyme usurpari nomen hoc posse : « Sunt quippe dii multi et domini multi; nobis tamen unus est Deus Pater ex quo omnia, et unus est Dominus Jesus Christus per quem omnia[2]. » Quem igitur Deum in crimen vocas? Hic tu sacerdos religiosissime, retorque doctissime, exhalas tristius et horridius aliquid, quam vel Amsancti vallis (3), vel puteus Averni, imo scelestius quam ipsa in his locis idolorum cultura commiserat. Deus, ais, ipse qui commendat suam charitatem in nobis, qui dilexit nos, et Filio suo non pepercit, sed pro nobis illum tradidit, ipse sic judicat, ipse est nascentium persecutor, ipse pro mala voluntate æternis ignibus parvulos tradit, quos nec bonam, nec malam voluntatem scit habere potuisse. Post hanc ergo sententiam, tam immanem, tam sacrilegam, tam funestam, si sanis judicibus uteremur, nihil præter execrationem tui referre deberem. Justa enim, et probabili gravitate, indignum te disputatione censerem, qui eo usque ab religione, ab eruditione, a communibus postremo sensibus aufugisses, ut quod vix ulla barbaries, Dominum tuum criminosum putares.

AUGUSTINUS. Non est magnum, quod vides non habere

[1] I Cor. VIII, 5 et 6. — [2] Rom. V, 8, et VIII, 32.

parvulos propriam voluntatem ad eligendum bonum, vel malum. Illud vellem videres, quod vidit qui scribens ad Hebræos dixit[1], filium Israël Levi in lumbis Abraham patris sui fuisse, quando est ille decimatus, et ideo etiam istum in illo fuisse decimatum. Ad hoc si haberes oculum christianum, fide cerneres, si intelligentia non valeres, in lumbis Adam fuisse omnes qui ex illo fuerant per concupiscentiam carnis orituri; quam, post peccatum, quo illi sua nuditas nuntiata est, sensit, aspexit, erubuit, operuit. Unde Ambrosius doctor meus[2], tui quoque doctoris excellenter ore laudatus: Quod igitur gravius est, inquit, hac se Adam interpretatione succinxit, eo loci, ubi fructu magis castitatis se succingere debuisset. In lumbis enim quibus præcingimur, quædam semina generationis esse dicuntur. Et ideo male ibi succinctus Adam foliis inutilibus, ubi futuræ generationis non fructum futurum, sed quædam peccata signaret. » Merito etiam dicit, quod paulo ante memoravi : « Fuit Adam, et in illo fuimus omnes; periit Adam, et in illo omnes perierunt[3]. » Hoc tu non videns, mihi cæcus oblatras : sed in me quidquid dicis, profecto et in ipsum dicis. Utinam ergo ita mihi cum illo commune sit præmium, sicut abs te audio cum illo commune convicium. Quid est quod clamas, et dicis : « Si sanis judicibus uteremur, nihil præter execrationem tui referre deberem? » Possum-ne tecum largius, beneficentius, liberalius agere, quam ut ipsum inter nos constituam judicem, de quo tui doctoris Pelagii judicium jam tenemus? En adest ille, qui inter Latinæ linguæ scriptores, flos quidam speciosus enituit, cujus fidem, et purissimum in Scripturis sensum ne inimicus quidem ausus est reprehendere. Hoc Pelagius de Ambrosio

[1] Hebr. VII, 10. — [2] Ambros. lib. de Paradiso, cap. 13. — [3] Id. lib. VII in Luc. cap. 15.

judicavit[1]. Quid ergo de hoc quod inter nos agitur, judicavit Ambrosius? Dixi superius ejus de peccato originali sine ulla obscuritate vel ambiguitate sententias : sed si parum est, adhuc audi. Omnes, inquit, sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est. Quid ad ista respondes? Illa de Ambrosio dixit præclara Pelagius, ista pro me contra te manifesta pronuntiavit Ambrosius : istum reprehende de quo dicit magister tuus, quod eum ne inimicus quidem ausus est reprehendere, et qui sanos judices quæris, istum nega sanum, ut te plane profitearis insanum. Sed indignaris homo piissimus, quod parvuli non renati, si moriantur ante propriæ voluntatis arbitrium, propter aliena dicantur peccata damnari, ab eo qui commendat charitatem suam in nobis[2], qui dilexit nos, et Filio suo non pepercit, sed pro nobis illum tradidit : quasi non de illo gravius conquerantur stulti et indocti similes tui, qui dicunt, Ut quid creat, quos impios futuros et damnandos esse præscivit? Ut quid eos postremo, donec ad impietatem damnabilem perveniant, facit vivere, quos antequam tales fierent, ex hac vita posset auferre; si animas amat, si commendat charitatem suam in nobis, si Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum? Quibus si dicatur : « O homo tu quis es qui respon» deas Deo? Inscrutabilia sunt judicia ejus[3] : » irascuntur potius, quam mitescunt. « Sed novit Dominus qui sunt » ejus[4]. » Si ergo sanis judicibus uti cupis, audi judicem sanum singulariter a tuo doctore laudatum. « Fuit, inquit, Adam, et in illo fuimus omnes; periit Adam, et in illo omnes perierunt[5]. » Sed peccatis, inquis, alienis non uti-

[1] Pelag. lib III de libero Arbitrio. Vide lib. de Gratia Christi, cap. 42 et 43. Ambros. lib. I de Pœnitentia, cap. 2 vel 3. — [2] Rom VI, 8, et VIII, 31. — [3] Id. IX, 20, et XI, 33. — [4] 2 Tim. II, 19. — [5] Ambros. lib. VII in Luc. cap. 15.

que perire debuerunt. Aliena sunt, sed paterna sunt : ac per hoc jure seminationis atque germinationis et nostra sunt. Quis ab hac perditione liberat, nisi qui venit quærere quod perierat[1]? In eis ergo quos liberat, amplectamur misericordiam : in eis autem quos non liberat, agnoscamus judicium occultissimum quidem, sed sine ulla dubitatione justissimum.

XLIX. JULIANUS. « Pugnasse quidem cum principe tenebrarum Deum lucis, Manichæus finxit, et credidit; addiditque, ejus captivam teneri in hoc orbe substantiam : sed tantam infelicitatem colore pietatis nititur excusare, affirmans eum quasi bonum pro patria dimicasse civem, atque ideo objecisse membra, ne perderet regna. Tu qui hæc didiceras, quantum ea vel ad tempus deserendo profeceris intuere : dicis, Deum necessitatem non pertulisse belli, sed iniquitatem admisisse judicii; nec tenebrosis hostibus, sed perspicuis subjacere criminibus; non impertisse postremo substantiam suam, sed æternam violasse justitiam. Quo quis vestrum pejor sit, aliis æstimandum relinquo. Illud tamen liquet, ad unum vos opinionis nefas redire. Nam et Manichæus subscribit inquitatem Deo suo, cum eum allegat damnaturum in ultimo die membra quæ tradidit : et tu per hoc illum asseris infelicem, per quod corrupit gloriam qua cluebat, et persequendo innocentiam quam creavit, perdidit justitiam qua sacerrimus fuit. Tantum igitur huic, quem tu inducis, Deo, ille quem magister tuus commentus fuerat, antecellit, quantum excusabilius, prælio superatum esse quam vitio. »

AUGUSTINUS. Si tibi placet innocentia parvulorum, remove ab eis, si potes, grave jugum quod est super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum[2]. Sed puto quod Scriptura, quæ hoc dixit, melius te noverat quid

[1] Luc. XIX, 10. — [2] Eccli. XL, 1.

esset innocentia creaturæ, et quid justitia Creatoris. Quis autem non videat, si habent parvuli, qualem prædicas, innocentiam, in gravi jugo eorum Dei non esse justitiam? Porro quia in jugo gravi eorum divina justitia est; non est in eis talis, qualem prædicas, innocentia. Nisi forte tibi in hac quæstione laboranti, Deus justus quidem, sed infirmus quodam modo subvenire poterit, quia suis imaginibus, ne innocentes gravis jugi miseria premerentur, subvenire non potuit : ut eum dicas voluisse quidem, quia justus est, sed non potuisse quia omnipotens non est : atque ita de his augustiis exeas, ut fidei caput perdas, qua fide primitus in Symbolo confitemur credere nos in Deum Patrem omnipotentem. Deus igitur tuus, in tot et tantis malis quæ parvuli patiuntur, aut justitiam, aut omnipotentiam, aut ipsam curam rerum humanarum est perditurus : quodlibet autem istorum dixeris, vide quid eris?

L. JULIANUS. « Amolire te itaque cum tali Deo tuo de Ecclesiarum medio : non est ipse, cui Patriarchæ, cui Prophetæ, cui Apostoli, crediderunt, in quo speravit et sperat Ecclesia primitivorum quæ conscripta est in cœlis[1] : non est ipse quem credit judicem rationabilis creatura; quem Spiritus sanctus juste judicaturum esse denuntiat. Nemo prudentium, pro tale Domino suum unquam sanguinem fudisset : nec enim merebatur dilectionis affectum, ut suscipiendæ pro se onus imponeret passionis. Postremo iste quem inducis, si esset uspiam, reus convinceretur esse, non deus; judicandus a vero Deo meo, non judicaturus pro Deo. Ut igitur prima fidei fundamenta cognoscas; noster Deus, Ecclesiæ catholicæ Deus, substantia nobis ignotus est, et ab aspectu similiter remotus[2]; quem vidit nemo hominum, nec videre potest;

[1] Hebr. XII, 23. — [2] I Tim. VI, 16.

ut æternus sine principio, ita sanctus justusque sine vitio; omnipotentissimus, æquissimus, misericordissimus, innotescens solo splendore virtutum; factor omnium quæ non erant, dispensator eorum quæ sunt, examinator cunctorum qui et sunt, et futuri sunt, et fuerunt, in ultimo die: terram, cœlum, et cuncta simul elementa moturus: excitator cinerum, et corporum restitutor: sed propter solam justitiam, hæc quæ diximus, cuncta facturus. »

AUGUSTINUS. Si Deum Patriarcharum colis, quare non credis circumcisionem octavi diei, quæ præcepta est Abrahæ, præfigurationem fuisse regenerationis in Christo[1]? Hoc enim si crederes, videres non potuisse juste animam parvuli exterminari de populo suo, si die non circumcideretur octavo, nisi alicui fuisset obligata peccato. Si Deum Prophetarum colis, cur non credis quod per eos toties Deus dixerit: « Reddam peccata patrum in filios[2]? » Si Deum Apostolorum colis, cur non credis corpus mortuum propter peccatum? Si Deum colis in quo speravit et sperat Ecclesia primitivorum, quæ conscripta est in cœlis, cur non credis baptizandos parvulos erui de potestate tenebrarum[3], cum eos propter hoc exsufflet atque exorcizet Ecclesia, ut ab eis potestas tenebrarum mittatur foras? Ille vero, quem sperat judicem rationalis creatura, quæ in sanctis ejus est et fidelibus, lege nobis præter regnum bonis et supplicium malis, quem tertium locum præparaverit et promiserit non regeneratis innocentibus tuis? Quomodo autem dicis, neminem prudentum pro Domino, quem colimus, sanguinem fundere; cum eum coluerit et pro eo sanguinem fuderit gloriosissimus Cyprianus, qui vos in ista quæstione suffocat; dicens, parvulum ex Adam

[1] Gen. XVII, 12 et 14. — [2] Exod. XXXIV, 7. — [3] Jerem. XXXII, 18. — [4] Rom. VIII, 10.

carnaliter natum, contagium mortis antiquæ prima nativitate contrahere? Vides-ne te potius reum, qui blasphemas istum sanctorum martyrum Deum? Dicis te colere omnipotentissimum, æquissimum, misericordissimum Deum: sed ipse est omnipotentissimus, qui jugum grave, quo premuntur filii Adam ex die nativitatis suæ, procul dubio ab eis posset auferre, imo ne ullo tali jugo prorsus gravarentur efficere: sed ipse est æquissimus, qui nullo modo illud imponeret, imponive permitteret, nisi peccata in eis, cum quibus nati sunt, inveniret, quorum reatum renatis idem ipse misericordissimus solveret. Si ergo te delectaret divina justitia, videres profecto quod ex ipsa veniat, non utique injuste a parvulis incipiens, nota omnibus humana miseria, qua peragitur hæc vita, a primis fletibus nascentium, usque ad extremos halitus morientium; sanctis tantum et fidelibus, sed in alia vita, felicitate promissa.

LI. JULIANUS. « Pro hoc igitur Deo meo, quem mihi qualem credo omnis creatura et sancta Scriptura denuntiat, rectius dixi facerem, si nec librorum te concertatione dignum putarem. Verum quoniam mihi potissimum hoc a sanctis viris, nostri temporis confessoribus, munus impositum est, ut dicta tua quid habeant ponderis rationisque discutiam, opportunum fuit ostendere prius, non a te credi ei Deo, qui in catholicorum semper Ecclesia prædicatus est, et usque ad finem ubi illa fuerit prædicabitur. »

AUGUSTINUS. Ego potius non te ostendisse, quod te ostendisse dicis, ostendi; et ei me Deo credere, qui a catholicorum semper Ecclesia prædicatus est, si nimium cæcus non sis, edocui.

LII. JULIANUS. « Nunc vero consequenter inspiciam, quibus hoc, quod expugnat fides piorum, testimoniis affirmare coneris. Sed quoniam institui libro tuo secundo,

quem Alypius detulit, obviare, ne confunderetur rescripti series, paucis adhuc, usque dum ad testimonium Apostoli, quo plurimum tibi videris muniri, sermo perveniat, respondendum est. Illis ergo, quæ supra posui, verbis tuis hæc quæ sequuntur adjungis : » In his itaque quæ prætermisit, hoc timuit [1], quia cuncta Ecclesiæ catholicæ pectora convenit, fidemque ipsam antiquitus traditam atque fundatam, clara quodam modo voce compellat, et adversus eos vehementissime permovet quod diximus, quia nihil peccati esse in parvulis dicunt, quod lavacro regenerationis abluatur. Omnes enim ad Ecclesiam non propter aliud cum parvulis currunt, nisi ut in eis originale peccatum generatione primæ nativitatis attractum, regeneratione secundæ nativitatis expietur. Deinde ad nostra superiora verba revertitur, quæ nescio cur repetat. Eos autem qui de tali commixtione nascuntur, dicimus trahere originale peccatum; eosque de parentibus qualibuscumque nascantur, non negamus adhuc esse sub diabolo, nisi renascantur in Christo. Hæc verba nostra et paulo ante dixerat. Deinde subjunxit quod de Christo diximus, Qui de eadem sexus utriusque commixtione nasci noluit. Sed etiam hic prætermisit quod ego posui : Ut per ejus gratiam eruti de potestate tenebrarum, in regnum illius, qui de eadem sexus utriusque commixtione nasci noluit transferantur. Vide, obsecro te, quæ nostra verba vitavit, tanquam inimicus omnino gratiæ Dei, quæ venit per Jesum Christum Dominum nostrum. Scit enim ab illa Apostoli sententia, qua dixi de Deo Patre : « Qui nos eruit de potestate tenebrarum, et tran» stulit in regnum Filii charitatis suæ [2]; » improbissime et impiissime parvulos separari : ideo procul dubio verba ista prætermittere quam ponere maluit. « Ego-ne sum

[1] Vide lib. I de Nuptiis, cap. 2. — [2] Coloss. I, 13.

inimicus gratiæ Dei, homo omnium impudentissime, qui in primo libro meo, unde tu ista a contextu suo avulsa repuisti, ut aliquid sine ratione garrires, professione pura et plena os tuum mysteriis Manichæorum madens tuorumque damnavi? »

AUGUSTINUS. Numquid ut habeas causam bonam conviciando facturus es? Dic quorum meorum os, sicut meum damnasse te jactas? Dicturus es Manichæorum, sed ut maledicus, non ut veridicus [1]. Ego enim et Manichæos detestor, et adjutores eorum, in quibus appetis principatum, et utrosque adjuvante ac subveniente Domino Deo nostro catholica veritate redarguo. Sed ostendam meos, quos in me tanto nequius quanto astutius criminaris. In hac enim causa, ubi originalis peccati vertitur quæstio, propter quod me nomine Manichæorum atrocissimis dignum arbitraris opprobriis, meus est Cyprianus [2], qui cum peccasse nihil dixerit parvulum, non tamen tacuit, eum contraxisse peccati ex Adam prima nativitate contagium. Meus est Hilarius [3], qui cum exponeret quod in Psalmo legitur : « Vivet anima mea et laudabit te : » Vivere se, inquit, in hac vita non reputat, quippe qui dixerat : « Ecce in iniquitatibus conceptus sum, et in delictis pe-» perit me mater mea [4]. » Scit sub peccati origine, et sub peccati lege se natum. Meus est a tuo doctore excellentissime laudatus Ambrosius, qui dixit [5], Omnes homines sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est : sicut habes lectum, dicente David, « Ecce enim iniquitatibus con-» ceptus sum, et in delectis peperit me mater mea. » Ideo Pauli caro, corpus mortis erat. Meus est Gregorius [6], qui

[1] Vide lib. I Operis prioris contra Julian. cap. 8 et seqq. — [2] Cyprian. Epist LXIV, ad Fidum. — [3] Hilar. in Psal. CXVIII. — [4] Psal. L, 7. — [5] Ambros. lib. I de Pœnitentia, cap. 2. — [6] Gregor. Nazianz. Orat. in Christi Nativitatem.

cum de baptismo loqueretur, Venerare, inquit, nativitatem, per quam terrenæ nativitatis vinculis liberatus es. Meus est Basilius [1], qui cum ageret de jejunio : Quia non jejunavimus, inquit, decidimus de paradiso; jejunemus ut ad eum redeamus. Meus est Joannes Constantinopolitanus dicens, Adam peccavit illud grande peccatum, et omne hominum genus in commune damnavit [2]. Hi omnes, et alii socii eorum eadem sententies, quos commemorare longum est, mei sunt : si agnoscis, et tui sunt; sed mei doctores, improbatores tui. Quomodo igitur os meum meorumque damnasti ? cum istorum, quos esse conspicis meos, concordissimo et veracissimo potius ore ipse damneris? Istis-ne tu luminibus civitatis Dei, mente tenebrosissima, fronte impudentissima, lingua procacissima audes crimen objicere Manichæi ? Si autem non audes, cur mihi non ob aliud audes, nisi quia hoc dico, quod dicunt quibus non audes ?

LIII. JULIANUS. « Ibi namque hic est a me collatus ordo verborum, cum dixissem auctorem Deum cœli et terræ, omniumque quæ in eis sunt, ac per hoc et hominum propter quos cuncta facta sunt. Non autem me fugit, inquio, cum hæc dicimus, illud de nobis disseminandum esse, quia gratiam Christi necessariam parvulis non putemus. Quod Christianos populos laudabiliter et vehementer offendit : si tamen dicti per se nefarii non nos arbitrarentur auctores : eo enim modo nec de fratribus suis falsa credendo crimen incurrerent, et studiosos se circa amorem fidei comprobarent. Munienda igitur nobis ista pars est contra impetum vanitatis, et confessione brevi os obloquentium consuendum. Nos igitur in tantum gratiam baptismatis omnibus utilem ætatibus confite-

[1] Basil. sermo 1 de Jejunio. — [2] Joan. Chrysost. Homil. de Lazaro resuscitato.

mur, ut cunctos qui illam non necessariam etiam parvulis putant, æterno feriamus anathemate. Sed hanc gratiam locupletem spiritalibus donis credimus, quæ multis opima muneribus ac reverenda virtutibus, pro infirmitatum generibus et humanorum statuum diversitatibus, una, tam remediorum collatrice quam munerum, virtute medicatur. Quæ cum admovetur, non est mutanda pro causis: jam enim ipsa dona sua pro accedentium capacitate dispensat. Sicut enim artes omnes non pro diversitate materiarum, quas arripiunt excolendas, ipsæ quoque aut detrimenta aut augmenta patiuntur, sed idem [1] semper atque uno modo se habentes multiplici decorantur effectu, ita et secundum Apostolum: « Una fides, unum baptis» ma [2]: » et multiplicantur et dilatantur in donis, nec tamen in mysteriorum mutantur ordinibus. Sed hæc gratia non adversatur justitiæ, quæ maculas eluit iniquitatis: nec facit peccata, sed purgat; quæ absolvit reos, non calumniatur innocuos. Christus enim qui est sui operis redemptor, auget circa imaginem suam continua largitate beneficia; et quos fecerat condendo bonos, facit innovando adoptandoque meliores. Hanc igitur gratiam, per quam reis venia, illuminatio spiritalis, adoptio filiorum Dei, municipatus Jerusalem cœlestis, sanctificatio, atque in Christi membra translatio, et possessio regni cœlorum mortalibus datur, qui aliquibus negandam putat, omnium bonorum execrationem meretur. »

Augustinus. In his omnibus quæ commemorasti gratiæ Dei muneribus, illud quod prius posuisti, dari per illam reis veniam, non vis ad parvulos pertinere, quos ullum reatum negas ex Adam trahere. Cur ergo cætera multis negat Deus parvulis, qui sine hac gratia in illa ætate moriuntur? Cur, inquam, non eis datur illuminatio spirita-

[1] *Forte* eædem. — [2] Ephes. IV, 5.

lis, adoptio filiorum Dei, municipatus Jerusalem cœlestis, sanctificatio, atque in Christi membra translatio, et possessio regni cœlorum? Hæccine tot munera tam necessaria, tot imaginibus suis nullum secundum vos peccatum habentibus negaret Deus, penes quem summa potestas est, cum hoc beneficium non a se prohibeat voluntas contraria parvulorum? Tu certe ut hanc a vobis amolireris invidiam, qua dicimini parvulis baptismi gratiam denegare, dixisti quod eam gratiam, qui aliquibus negandam putat, omnium bonorum execrationem mereatur. Non igitur eam Dei omnipotentis æquitas negaret innumerabilibus parvulis, qui sine hac sub ejus omnipotentia moriuntur, si mali nihil in ejus occulto judicio mererentur. A quo judicio de stirpe Adam venientibus omnibus debito, quicumque secundum gratiam, non secundum debitum liberantur, non in suis meritis, sed in Domino glorientur. Vos ergo si carere vultis opprobrio, quo Ecclesiæ catholicæ detestabiles facti estis, sinite Christum parvulis esse Jesum [1]. Quod omnino non erit, si non eis conferet propter quod hoc nomen accepit, id est, si non eos salvos faciet a peccatis eorum. Hoc igitur de ista gratia dicite, ut offensione Christianorum de qua conquerimini careatis, quod dixit catholicus doctus doctorque Gregorius [2], Venerare nativitatem, per quam terrenæ nativitatis vinculis liberatus es. Nullo itaque modo ad istam gratiam pertinere parvulos confitemini, quandiu negatis eos nativitate cœlesti a terrenæ nativitatis vinculis liberari.

LIV. Julianus. « Quæ quoniam, ut locus interim hic patiebatur, munivi, revertamur illo unde digressi sumus; de hoc ipso, ubicumque opportunum fuerit, plenius locuturi. Ecce quanta confessionis luce, et eos qui baptisma parvulis denegarent, et vos qui ejus præjudicio justitiam

[1] Matth. 1, 21. — [2] Gregor. Nazianz. in Christi Nativit.

Dei audetis maculare, reprobravi : protestans aliud me non tenere, quam instituta mysteria iisdem, quibus tradita sunt verbis, in omni prorsus ætate esse tractanda, nec pro causarum varietate debere mutari : verum fieri peccatorem ex malo perfecte bonum; innocentem autem qui nullum habet malum propriæ voluntatis, ex bono fieri meliorem, id est, optimum : ut ambo quidem in Christi membra transeant consecrati; sed unus deprehensus in mala vita, alter in bona natura. Ille enim innocentiam quam exortus acceperat, prava actione corrupit : hic vero sine laude, sine crimine voluntatis, hoc solum habet, quod a Deo conditore suscepit, qui infucata primævitate felicior, bonum simplicitatis suæ vitiare non potuit, nullum habens de actibus meritum, sed hoc solum retinens, quod tanti opificis dignatione possedit. »

Augustinus. Quare ergo grave jugum super eum a die exitus de ventre matris ejus[1]? Cur tanta corruptibilitas corporis, ut hac aggravetur anima ejus? Cur tanta mentis obtunsio, ut etiam plagis erudiatur tarditas ejus? Quo usque, Juliane, gravis es corde? Quo usque diligis vanitatem, et quæris mendacium[2], quo vestra hæresis fulciatur? Numquid si nemo peccasset, si natura humana in ea qua condita est bonitate mansisset, etiam in paradiso ad istas homo miserias, ut alia taceam, nasceretur?

LV. Julianus. « Ætas igitur illa sicut misericordiam Christi prædicat innovata, id est, innovantis mysterii virtute provecta; ita iniquitatem judicis, infamiam justitiæ, aut accusata, aut aggravata convincit. »

Augustinus. Ex qua vetustate ætas illa dicitur innovata, cum sit ortu nova? Labia dolosa sunt ista : si vis agnoscere vetustatem, ex qua parvuli christiana gratia renovantur, audi fideliter quod ait homo Dei Reticius ab

[1] Eccli. XL, 1. — [2] Sap. IX, 15. — [3] Psal. IV, 3.

Augustoduno Episcopus[1], qui cum Melchiade Romano Episcopo quondam judex sedit, Donatumque damnavit hæreticum. Hic enim cum de christiano baptismate loqueretur : « Hanc igitur, inquit, principalem esse in Ecclesia indulgentiam, neminem præterit, in qua antiqui criminis omne pondus exponimus, et ignorantiæ nostræ facinora prisca delemus ; ubi et veterem hominem cum ingenitis sceleribus exuimus. » Audis-ne non postea perpetrata, sed etiam ingenita scelera veteris hominis? Numquid Manichæus fuit iste Reticius? Quomodo ergo non dolose innovari parvulos dicitis in christiana regeneratione, qui mala quæ ingeneravit antiqui criminis pondus in vetere homine non vultis agnoscere? Deinde si aggravata ætas illa iniquitatem judicis convincit, ut dicis, ita-ne non est aggravata gravi jugo super filios Adam? Et tamen non est hinc iniquus Deus ; ac per hoc merito est aggravata. Nullum est autem hujus ætatis meritum malum, si non est originale peccatum.

LVI. Julianus. « Non ergo unitate sacramenti rea monstratur infantia, sed veritate judicii nihil aliud quam innocens approbatur. »

Augustinus. Invenisse te putas quare baptizetur : dic quare exsuffletur. Certe Pelagii auctoris vestri magna et invicta est putata sententia, ubi ait : « Si Adæ peccatum etiam non peccantibus nocuit, ergo et Christi justitia etiam non credentibus prodest[2]. » Quid ergo de parvulis dictis, quando baptizantur, credunt, ad non credunt? Si dixeritis, Non credunt : quomodo non eis Christi justitia etiam non credentibus prodest, ut regnum cœlorum possideant? Aut si prodest, ut cogimini confiteri : sic igitur eis nocuit Adæ peccatum nondum peccandi habentibus

[1] Reticius, episcop. Augustod. Vide lib. I contra Julian. cap. 3. — [2] Vide lib. III de Peccat. merit., cap. 2.

voluntatem, quomodo eis prodest justitia Christi nondum caedendi habentibus voluntatem? Si autem dixeritis, Per alios credunt : sic etiam per alium peccaverunt. Et quoniam verum est quod per alios credunt, (propter hoc enim et fideles per totam Ecclesiam nuncupantur :) profecto pertinent ad illud quod ait Dominus : « Qui autem non » crediderit, condemnabitur[1]. » Condemnabuntur ergo si per alios non credant, cum per se ipsos non valent credere : condemnari autem juste nullo modo possent, si non sub peccato, ac per hoc et sub peccati principe nascerentur. Propter hoc ergo et exsufflantur. Removete ab eis deceptoriam vanitatem vestram : sinite parvulos venire ad Jesum qui salvum facit populum suum (in quo utique et ipsi sunt) a peccatis eorum[2].

LVII. Julianus. « Quanquam mihi, ut de statu explicanpo immorer parvulorum, consequentia rationis indicit, quæ res sua lege conjunctas dividi non sinit. Cæterum facilior esset jactura nascentium, si non eis compericlitaretur ipsa majestas. Excusa igitur Deum, et accusa parvulum : justum doceatur ille quod facit, qui sine justitia Deus esse non potest; et quævis suscipiat persona supplicium. Cæterum nunc extra sacrilegium res quas putas esse consertas, mutuo sibi vehementer repugnant. Dicis enim quoniam unis mysteriis, ut idololatræ ac parricidæ, imbuuntur et parvuli, omnes scelestos posse convinci : et addis rem multo absurdiorem, a sacramenti hujus quo de agimus auctore aliena peccata innocentibus imputari. Hoc est quod pugnare dixi, quia non capit rerum natura, ut uno tempore et adeo sit misericors Deus, ut propria unicuique confitenti peccata condonet; et adeo crudelis, ut innocenti impingat aliena. Horum prorsus cum alterum dederis, alterum tulisti : si donat veniam reis, non calumniatur

[1] Marc. XVI, 16. — [2] Id. x. 14, et Matth. I, 21.

innoxiis ; si calumniatur innocuis , nunquam parcit obnoxiis. »

Augustinus. Tu potius facis injustum Deum , cum tibi videtur injustum peccata patrum reddere in filios, quod se ille facere et verbis sæpe testatur et rebus ostendit. Tu, inquam , facis injustum Deum , sub cujus omnipotentis cura cum videas gravi jugo miseriæ parvulos premi, nullum eos peccatum habere contendis , simul accusans et Deum, et Ecclesiam : Deum quidem ,si gravantur et affliguntur immeriti ; Ecclesiam vero, si exsufflantur a jure diabolicæ potestatis alieni. Ubi autem somniasti, idololatris et parricidis originalia parvulorum nos æquare peccata ? Verumtamen mysteriis indita remissio peccatorum , in peccatis, et majoribus, et minoribus, et pluribus, et paucioribus , et singulis , vera est : in nullis vero peccatis, sicut esse parvulorum dicitis , falsa est. Sic autem aliena sunt originalia peccata propter nullum in eis nostræ voluntatis arbitrium , ut tamen propter originis contagium esse inveniantur et nostra. Quid est ergo, quod clamas, et dicis non posse Deum , et dimittere peccata majoribus propria , et imputare parvulis aliena ? nec vis attendere, quod non nisi in Christo renatis utraque : non renatis autem in Christo, neutra dimittat ? Ipsa sunt enim christianæ gratiæ sacramenta abscondita sapientibus et prudentibus , et revelata parvulis [1]. In quibus o si esses, nec quasi magnus in tua virtute confideres , profecto intelligeres, sic imputari generatis parvulis injustitiam primi hominis ad subeundum supplicium, quemadmodum imputatur parvulis regeneratis justitia secundi hominis ad obtinendum regnum cœlorum : quamvis voluntate atque opere proprio nec illum in malo, nec istum in bono reperiantur imitari.

[1] Matth. xi, 25.

LVIII. JULIANUS. « Nihil itaque in verbis tuis, coactus ut dicis timore, præterii. Quid enim in tam elegantis ingenii possem pavere monumentis, nisi forte hoc solum, quod horrorem de obscœnitatis tuæ impugnatione perpetior. »

AUGSTINUS. Si emeres ista convicia, prodigum te dicerem : gratis tibi adjacent', cur non eis fruaris, quibus maledicum animum pascis ?

LIX. JULIANUS. « Audi igitur contra ea quæ dixisti, breviter : non sunt Ecclesiæ catholicæ pectora, quæ sermo tuus convenit, si a pietate et ratione discordant. Quod utrumque committunt, cum nec de Dei æquitate bene æstimant, nec mysteriorum, quæ criminantur, sapientiam et divitias intelligunt. Non est hæc fides antiquitus tradita atque fundata, nisi in conciliis malignantium, inspirata a diabolo, prolata a Manichæo, celebrata a Marcione, Fausto, Adimanto, omnibusque eorum satellitibus, et nunc a te in Italiam, quod graviter gemimus, eructata. »

AUGUSTINUS. Quo ore, qua fronte concilium malignantium dicis, consensionem tot catholicorum, qui Doctores Ecclesiarum fuerunt ante nos ? Quasi vero si in concilio episcoporum, quod non salubriter, sed jactanter, propter vestras quæstiones debere dicitis congregari, sederent episcopi quos supra memoravi, ut alios omittam, Cyprianus, Hilarius, Ambrosius, Gregorius, Basilius, Joannes Constantinopolitanus, aliquos eorum qui nunc manent facile inveniretis, quos eis in doctrina ecclesiastica antiquitus tradita æquare, nedum præferre possetis. Cum ergo ipsi contra vos de peccato originali proferant apertas clarasque sententias, et quas paulo ante posui, et alias plurimas ; horum-ne in catholica veritate consensum audetis malignantium appellare concilium ? et cogitatis,

quid istis contradicatis, ac non potius quo fugiatis, si eis consentire non vultis? Sed quoniam me dixisti eructasse in Italiam quod gematis, eumdem illum episcopum Italiæ a tuo doctore laudatum in tuam frontem replico Ambrosium [1]. Omnes homines, inquit, sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est, sicut habes lectum, dicente David, « Ecce in iniquitatibus conceptus sum, et in » delictis peperit me mater mea. » Ideo Pauli caro corpus mortis erat, sicut ipse ait : « Quis me liberabit de corpore » mortis hujus [2] ? » Christi autem caro damnavit peccatum, quod nascendo non sensit, quod moriendo crucifixit, ut in carne nostra esset justificatio per gratiam, ubi erat ante colluvio per culpam. Hanc ego fidem antiquitus traditam dico atque fundatam : tu renuis, et cui relucteris, non respicis. Numquid huic eam a diabolo dicere poteris inspiratam ? Numquid iste Manichæus est ? numquid Marcion ? Faustus ? Adimantus ? Non utique, sed longe his dissimilis, longeque contrarius. Pelagius certe dicat quis iste sit. Ille, ille est, cujus fidem, et purissimum in Scripturis sensum ne inimicus quidem ausus est reprehendere, Quid est, Juliane ? ubi te vides ? Ille, cujus ne inimicus quidem reprehendere ausus est fidem, hanc habebat fidem, quam tu ita reprehendis, ut eam tribuas conciliis malignantium. Ecce non est eorum, sed est Ambrosii : quia vera est, quia sana est, quia, ut dixi, antiquitus tradita atque fundata est, hæc et mea est. Non ego hanc in Italiam (quod vos gemere dicitis) eructavi : sed potius ab isto episcopo Italiæ hanc prædicante et docente lavacrum regenerationis accepi. Quoniam fides ista catholica est, et tamen tua non est : tu ergo ubi es ? Vide, obsecro, et redi. Videre tibi expedit, non invidere : redire cupimus, non perire.

[1] Ambros. lib. 1 de Pœnitentia, cap. 2 vel 3. — [2] Rom. VII, 14.

LX. JULIANUS. « Nihil est peccati in homine, si nihil est propriæ voluntatis, vel assensionis: hoc mihi hominum genus, quod vel leviter sapit, sine dubitatione consentit. Tu autem concedis nihil fuisse in parvulis propriæ voluntatis : non ego, sed ratio concludit, nihil igitur in eis esse peccati. Nequaquam ergo propter hoc ad Ecclesiam deferuntur, ut infamentur, imo ut infament Deum : sed deferuntur, ut laudent Deum, quem et bonorum naturalium etdonorum spiritalium protestantur auctorem. »

AUGUSTINUS. Non infamantur, cum exsufflantur : sed eruuntur de potestate tenebrarum : nec infamant Deum, sed quo creatore nati sunt, hoc indigent salvatore : et ideo renascendo, ex Adam transferuntur ad Christum. Ubi autem dixisti : « Nihil est peccati in homine, si nihil est propriæ voluntatis, vel assensionis : » plenius verum diceres, si adderes, vel contagionis.

LXI. JULIANUS. « Originale autem peccatum si generatione primæ nativitatis attrahitur, nuptias quidem a Deo institutas damnare potest, cæterum auferri a parvulis non potest : quoniam quod innascitur, usque ad finem ejus, cui a principiorum causis inhæserit, perseverat. »

AUGUSTINUS. Nec nuptias damnat, quia non ipsæ sunt causa ejus ; et aufertur ab omnipotente illo, qui et homo nasci potuit sine illo.

LXII. JULIANUS. « Nullam itaque tibi calumniam commovemus, quasi damnes nuptias, et quasi hominem, qui ex illis nascitur, opus diaboli esse dicas ; nec infideliter hoc objicimus, nec imperite colligimus : sed qui sit consequentium sententiarum effectus, sollicite et simpliciter intuemur. Nunquam sunt enim sine commixtione nuptiæ corporales. Tu dicis, quicumque ex illa commixtione nascuntur, ad diabolum pertinere : dubio procul pronuntias nuptias ad jus dæmonis pertinere.»

Augustinus. Numquid nos dicimus, sine commixtione corporis nuptias in paradiso esse potuisse, si nemo peccasset? Sed non ibi esset malum, quo nunc bene utitur, pudicitia conjugalis. Illud autem malum est a vulnere, quod diabolica inflixit astutia. Hinc rea tenetur propago mortalium : hinc est qui nascitur sub principe peccato-donec renascatur in Christo, qui nullum habuit omnino peccatum ; a quo solo vinculum solvitur mortis, quia solus fuit liber in mortuis [1].

LXIII. Julianus. « Dicis trahi naturæ conditione peccatum, qui vis hoc malum a voluntate primi hominis accidisse. Differo hic responsionem, qua convincendus es, quod sine verecundia mentiaris. Sed quod ad præsentem locum spectat, colligo, et sapientiæ ratiocinanti credo, quod naturam videlicet diabolicam sine ambiguitate definias. Nam si in ea vel per eam est, propter quod homo a diabolo possidetur ; irrefutabiliter diaboli est, per quod Dei imaginem sibi potuit vindicare. Imo nec imago Dei est, quæ per exortum suum in regno diaboli est. »

Augustinus. Credis, sed opinanti stultitiæ, non ratiocinanti sapientiæ. Sine parvuloserui de potestate tenebrarum, ut Christi transferantur in regnum. Nam dicendo eos veteris delicti non habere contagium, et sic removendo a misericordia Salvatoris, qui salvum facit populum suum a peccatis eorum [2], unde vocatus est Jesus; nihil agis, nisi ut ira Dei maneat super eos, de quibus locutus est Job dicens, « Homo natus ex muliere, brevis vitæ, et » plenus iræ, et sicut flos fœni decidit, fugit autem sicut » umbra, et non stabit : nonne et hujus curam fecisti, et » hunc fecisti intrare in conspectu in judicium? Quis enim » erit mundus a sordibus? ne unus quidem, etiamsi unius

[1] Psal. LXXXVII, 6. — [2] Matth. I, 21.

» fuerit diei vita ejus super terram[1]. » Sed videlicet, homo misericors, miseraris imaginem Dei, ne dicas eam sub peccato carnaliter nasci. O quam crudelis est ista vana misericordia tua, quæ parvulis negat misericordiam Salvatoris sui, qui venit quærere quod perierat[2]. Per illas igitur sordes, sine quibus homo Dei dicit esse neminem, etsi unius diei sit vita ejus super terram, sibi vindicat diabolus imaginem Dei, non per substantiam, quam creavit Deus. Vitiata est enim natura, non vitium est.

Sed tu, « Nec imago Dei est, inquis, quæ per exortum suum in regno diaboli est. » Quid si tibi alius dicat, Non est imago Dei, quæ nullo rea peccato, non tamen intrat in regnum Dei : nonne, quid respondeas non habebis, si vana respondere nolueris? Et certe propterea est homo imago Dei, quia factus est ad similitudinem Dei[3]. Cur ergo et vanitati similis factus est, propter quod deis ejus velut umbra prætereunt? Non enim ab hac vanitate separaturus es parvulos, cum dies eorum velut umbra prætereant. Postremo numquid eos et a viventibus separabis? Audi ergo eum qui dicit in Psalmo : « Ecce veteres po-» suisti dies meos, et substantia mea tanquam nihil ante » te; verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens[4]. » Cum ergo sit imago Dei omnis homo vivens, dic unde sit etiam vanitas omnis homo vivens? sed quid dicturus es, qui non vis agnoscere; aliud horum esse ex conditione Dei, aliud accidisse ex conditione peccati? Permittite, quæsumus, ut homo vivens, qui ad Dei similitudinem factus est, eruatur a potestate tenebrarum, sub qua vanitati similis factus est : eruatur autem nunc interim a reatus obligatione; post hanc vero corruptibilem vitam, ab omni etiam vanitate.

[1] Job, XII, 1, juxta LXX. — [2] Luc. XIX, 10. — [3] Psal. CXLIII, 4. — [4] Id. XXXVI, 6.

LXIV. Julianus. Si igitur legas opus meum, desines mirari, cur ad verba tua, quæ supra posueram, reverterim. Promiseram quippe me de scriptis tuis probaturum, quoniam tu inter impietatem quam biberas, et ejus invidiam quam timebas, pariter utrumque dixisses, et quod a catholicis, et quod a Manichæis asseri solet. Est itaque ibi talis ordo verborum admotus tuo capiti, quod nunc fronte sycophantæ interpolatum fuisse mentitus es. Scio me magna pollicitum, id est, ut de adversarii sermonibus approbarem, et eos qui homines opus Dei negant, jure damnari, et istum ipsum, qui hoc confitetur, nihil aliud agere, quam ut peculium diaboli confirmet esse, quidquid de nuptiarum fœcunditate procedit. Hoc enim genere, patrocinii sui quoque legibus, Manichæorum opinio destruetur. Verum id tota libri ejus exordia publicarunt. Ait enim opus esse divinum homines, qui ex nuptiis, id est, ex maribus nastur et fœminis : qua sententia omne quod erat acturus evertit, nosbisque assentitur dicentibus esse impios, qui hæc audeant denegare. Absoluta igitur jam una pars est : superest ut ostendam, id eum quod nuper impugnarat astruere. Quibus dictis partem tum capitis retractavi in qua dixeras, » Eos, qui de tali commixtione nascuntur, dicimus trahere originale peccatum, eosque de parentibus qualibuscumque nascantur, non negamus adhuc esse sub diabolo, nisi renascantur in Christo, et per ejus gratiam de potestate eruti tenebrarum, in regnum illius qui ex eadem sexus utriusque commixtione nasci noluit, transferantur. « Cur ergo putes hinc te excusari posse ab errore Manichæorum, quia ausus es sententiam, cum qua omnibus ingenii tui viribus luctabaris, inserere; cum hoc non patrocinium erroris tui, sed testimonium sit stultitiæ singularis, qui putas Calliphontis more virtutem et vitia, justitiam et iniquitatem oratione tua posse in fœdera con-

venire? Quod autem ait Apostolus, « Qui eruit nos de » potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii di» lectionis suæ[1] : » lege quartum operis mei librum, et tunc tibi quid Magister gentium senserit innotescet. »

AUGUSTINUS. Sexto nostro responsum est quarto tuo, et nunc ego magis admoneo, ut illa tua et mea legant, qui volunt scire, quantum ibi fueris a veritate devius, et quanta sis veritate convictus. De hac autem chartula, in qua ex tuis libris quædam decerpta conscripta sunt, liberum tibi est mihi imputare quod ille fecit, qui eam misit homini, a quo missa est mihi. Ille quippe quod voluit, in ea posuit ex opere tuo, et quod voluit prætermisit : unde tibi jam supra breviter satisque respondi. Quid te obscuris tuis adversus Apostoli manifesta conaris involvere? Ille Deum prædicans ait, Qui eruit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii charitatis suæ[2] : et tu dicis hoc ab illo, exceptis parvulis, dictum. Si ergo non eruuntur parvuli de potestate tenebrarum, non sunt mortui : si non sunt mortui, non pro eis mortuus est Christus : tu autem etiam pro ipsis Christum mortuum confiteri; et idem dicit Apostolus, « Unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui » sunt[3]. » Conclusio hæc Apostoli invicta est : ac per hoc quia et pro parvulis mortuus est, profecto etiam parvuli mortui sunt. Mortuus est porro Christus, ut evacuaret eum qui potestatem habebat mortis, id est, diabolum. Sine igitur parvulos, ut vivant, de potestate erui tenebrarum. Quid est autem, quod mihi Calliphontis morem objicis, vel errorem, in eo quod me putare dicis virtutem et vitia, justitiam et iniquitatem oratione mea posse in fœdera convenire? Ego quidem absit ut hoc vel corde teneam, vel sermone suadeam : sed tam bene te intellexisse

[1] Coloss. I, 13. — [2] Ibid. — [3] 2 Cor. V, 14.

istum philosophum gratulor[1]. Etenim cum ille putaverit in virtute animi et voluptate corporis esse hominis bonum; tu eum dicis virtutes et vitia voluisse conjungere : ac per hoc, sicut decuit, vitium judicasti esse corporalis appetentiam voluptatis : vitium est igitur libido, quam laudas. Subrepsit itaque undecumque tuis sensibus veritas, ut susceptæ tuæ causam paululum deserens, quod dicimus diceres.

LXV. Julianus. Argui ergo, et jure argui, dejectam et debilem varietatem, qua fuerat effectum, ut et nuptias te non damnare præmitteres, et diceres, ob viri et fœminæ commixitionem, quam de nuptiarum conditione et natura venire perspicuum est, imo in qua sola (quantum ad conflictum nostrum respicit (nuptiarum veritas est, homines in diaboli jura transcribi.

Augustinus. Si in sola viri et fœminæ commixtione est veritas nuptiarum : eadem ergo est veritas adulteriorum quæ nuptiarum, quia in utrisque est ista sexus utriusque commixtio. Quod si absurdissimum est; non in sola, ut deliras, commixtione maris et fœminæ nuptiarum veritas est, quamvis sine illa nuptiæ filios propagare non possint : sed alia sunt ad nuptias proprie pertinentia, quibus ab adulteriis nuptiæ discernuntur, sicut est thori conjugalis fides, et cura ordinate filios procreandi, et quæ maxima differentia est, bonus usus mali, hoc est, bonus usus concupiscentiæ carnis, quo malo adulteri utuntur male.

LXVI. Julianus. « Quam commixtionem ita execrabilem persuadere conatus es, ut velis intelligi Christum non propter signi splendorem, sed propter damnandam sexuum conjunctionem nasci de virgine matre voluisse. Quid ergo unquam a quoquam dici improbius aut impudentius potuit, quam hoc, quod duos velut reges de hu-

[1] Vide Cicer. lib. II Academ. quæst. et lib. II de Finibus; et Lactant de falsa Sapientia, lib. III, cap. 7.

manitatis possessione certantes his signis, et duo eorum regna separasti, ut diceres, diaboli esse quidquid nuptiæ protulissent, Dei vero solum quod virgo peperisset? Quid est aliud, virginis fœcundatorem et egentissimum ostendere inopia portionis suæ, et eumdem negare eorum qui prodeunt de nuptiis hominum conditorem? Teneat igitur verbi tui lector diligens chirographum, sciatque te, discipulum fidelem Manichæorum et Traducianæ nationis primatem, nihil aliud quam commixtionem legitimi damnasse conjugii. »

Augustinus. Non habes exercitatos sensus ad separandum bonum a malo. Et hominum et Angelorum natura atque substantia vel bonorum vel malorum Deo creatore subsistit : sed vitia naturarum atque substantiarum, quæ Manichæi naturas dicunt esse atque substantias, veritas autem negat, Deus justus atque omnipotens ordinatione judiciaria esse permittit; et ipsa sunt mala, quæ nisi ex bonis et in bonis naturis inesse non possunt. Sic sunt autem in diaboli potestate quæcumque illi, Deo judicante, subduntur, ut a Dei potestate, sub qua et ipse diabolus constitutus est, aliena esse non possint. Cum igitur omnes Angeli et omnes hominas sub Dei sint potestate, inanis est loquacitas tua, qua dicis Deum et diabolum divisisse inter se, quis eorum quos habeat sub propria potestate. In quem vero crudo pectore evomas istas, quibus pasceris, contumelias, paulisper attende. En adest ille Ambrosius; de hoc in quod inveheris, quid dicatvide[1] : Quomodo solus, inquit, potuit justus esse, cum generatio omnis erraret, nisi natus ex virgine generationis obnoxiæ privilegio minime teneretur? Audi adhuc, audi, et protervam linguam frontis elisione compesce[2] : Non enim virilis coïtus vulvæ virginalis secreta reseravit, sed immaculatum semen inviolabili utero

[1] Ambros. lib. de Arca. — [2] Id. lib. II in Luc. cap. II, v. 23.

Spiritus sanctus infudit ; solus enim per omnia ex natis de fœmina sanctus Dominus Jesus, qui terrenæ contagia corruptelæ, immaculati partus novitate non senserit, et cœlesti majestate depulerit. Cernis nempe, quod dico, quis dixerit? cernis, quidquid contra me dicis, contra quem dicas? Si enim ego hinc sum discipulus Manichæi, hoc est et ille. Non est autem hoc ille, qui hæc ante nos dixit. Non est hoc igitur, quisquis hæc dicit : sed hæreticus manifestus est, quisquis huic antiquo catholico dogmati contradicit.

LXVII. Julianus. « Sed jam pergamus ad cætera. De me itaque scribens post illa quæ supra texui verba tua, hæc quæ sequuntur adjungis. » Post hæc illud nostrum posuit [1], ubi diximus : Hæc enim quæ ab impudentibus impudenter laudatur, pudenda concupiscentia, nulla esset, nisi homo ante peccasset : nuptiæ vero essent, etiamsi nemo peccasset : fieret quippe sine isto modo seminatio filiorum. Huc usque ille verba mea posuit ; timuit enim quod adjunxi, in corpore vitæ illius, sine quo nunc fieri non potest in corpore mortis hujus : et hic ut meam sententiam non finiret, sed eam quodam modo detruncaret, illud Apostoli testimonium formidavit, ubi ait : « Miser ego » homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus ? » Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum [2]. » Non enim erat corpus mortis hujus in paradiso ante peccatum, propter quod diximus, in corpore vitæ illius, quæ ibi erat, sine isto morbo seminationem fieri potuisse filiorum, sine quo in corpore mortis hujus fieri non potest. « Tenes tu quidem consuetudinem tuam, equidem in hoc potissimum opere consequenter, ut qui contra veritatem agis, nihil verum loquaris : sed numerosis eruditionis tuæ peccatis correptionum multitudo vix sufficit. Ideo hic

[1] Vide lib. I de Nuptiis, cap. 2. — [2] Rom. VII, 24 et 25.

jam breviter annotabo, te fallere: me autem, vel post hoc opus intelliges, insolentem esse mendacii. Tibi ergo hujus vitii vindica totam possessionem, ut ab Evangelio, nec sane injuria, audire possis, quia ab initio mendax es[1], sicut et pater tuus, vel ille ad cujus te dicis dominum pertinuisse nascentem, vel alter secundarius, qui te eligantibus, quæ tamen inter honestos nominari non queant, imbuit sacramentis. Totum ergo hoc protuli in opere meo priore, quod tu prætermissum esse confingis: quod quanta sit disputationis veritate ac luce convictum, si prope ultimas primi voluminis mei partes legas, etiam ipse poteris confiteri. Non ergo tua detruncata sententia, sed integra valenti est responsions destructa. »

« Nunc autem audi breviter: Apostolus hoc quod ait: « Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis » hujus? gratia Dei per Jesum Christum Dominum nos» trum [2], » non ad mortalitatem nostri corporis retulit, quam caro animalium de naturæ institutione suscepit; sed ad consuetudinem delinquendi; a quo reatu post incarnationem Christi, per Testamentum Novum, quisquis ad virtutis studia migraverit, liberatur. Ibi ergo sub persona Judæorum loquens, illecebrarum cupiditate etiam post interdictum sacræ Legis errantium, ostendit unicum esse in illa tempestate subsidium, si crederent Christo; qui sic indicebat cautiones de futuris, ut veniam condonaret peractis; nec insistebat reis intentatione supplicii, sed currentes liberalissimo gremio confovebat; non exanimans terrore depressos, sed reparans benignitate correctos: quam benignitatem ipse jam senserat, qui dicebat: « Humanus sermo, quoniam Christus Jesus venit in hunc » mundum peccatores salvos facere, quorum primus sum » ego; sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me

[1] Joan. VIII, 44. — [2] Rom. VII, 24 et 25.

» ostenderet Christus Jesus omnem patientiam, ad exem» plum eorum qui credituri sunt illi in vitam æternam [1].» Quod ut intelligeres ad vitam malam, non ad naturam hominum pertinere; ne per adventus Christi causam, putares ab eo etiam parvulos peccatores pronuntiatos; ait : In me ostendit omnem patientiam. Patientia autem Dei illa est, de qua ad Romanos loquitur : « An ignoras » quoniam bonitas Dei ad pœnitentiam te adducit? secun» dum autem duritiam tuam et cor impœnitens thesaurizas » tibi iram in die iræ [2]. » Exercetur ergo patientia Dei, cum non exiguo tempore expectatur humana conversio. In parvulis autem non potest apparere patientia. Si enim essent peccata naturæ, quæ eis Salvator ascriberet; patiens quidem falso, sævus vero certissime diceretur. Non potest autem Deus nisi pius et justus esse, quod est Deus meus Jesus Christus : cujus patientiam, vel Paulus diu persecutor, vel alii sub quorum persona loquitur, experti sunt; quia diu expectati sunt, licet sero liberati. Ac per hoc ab Apostolo vita hominum, non natura damnatur. »

« Commendans ergo hanc gratiam Judæis, quia lex punit scelestos, nec habet illam efficentiam misericordiæ, quam baptisma, in quo confessione brevi actuum delicta purgantur, ostendit debere illos currere ad Christum, implorare opem hujus indulgentiæ; et advertere quod lex morum vulneribus comminetur, gratia vero efficaciter celeriterque medeatur. Corpus itaque mortis, peccata dixit esse, non carnem : nam si de membrorum miseria pronuntiasset, quam peccato æstimas contigisse, rectius mortem corporis, quam corpus mortis vocasset. Verum ut scias, secundum consuetudinem Scripturarum peccata membra dici; lege ad Colossenses, ubi ipse Apostolus ait : « Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram,

[1] I Tim. I, 15 et 16. — [2] Rom. I, 4 et 5.

» fornicationem, immunditiam, et avaritiam, quæ est » simulacrorum servitus, propter quæ venit ira Dei in » filios incredulitatis, in quibus et vos aliquando ambu- » lastis, cum viveretis in illis[1]. » Ecce quomodo membra appellat, quæ peccata pronuntiat. Corpus autem peccati hic[2] ipsum ad Romanos[3], « Vetus homo noster, inquit, » simul confixus est cruci, ut destruatur corpus peccati, » ut ultra non serviamus peccato. » Hoc itaque more et hic exclamavit sub persona, ut diximus, Judæorum : « Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis » hujus[4] ? » id est, quis me liberabit a reatu peccatorum meorum quæ commisi, cum vitare potuissem ; quæ legis severitas non donat, sed ulciscitur : quis me ab his membris, id est, a vitiis, quæ improborum imitatione collegi, ut peccati plenum corpus extruerem, poterit vindicare ? quis, inquam ? Et respondit, quasi rerum ipsarum voce commonitus : « Gratia Dei per Jesum Chris- » tum Dominum nostrum[5]. » Gratia Dei, quæ acceptam fert justitiam fidelium sine operibus[6], secundum quod David dicit : « Beati quorum remissæ sunt iniquitates, » et quorum tecta sunt peccata : beatus vir cui non im- » putavit Dominus peccatum[7]. » Qui ergo facit hominem beatum, etiam ipse beatus est, justitia sempiterna, per quam non donat peccatum, nisi quod jure potuit imputare. Non autem jure potuit imputare, si non illud cui imputatur, potuit et cavere. Nemo autem potest cavere naturalia. Igitur nullus prorsus habere potest de naturæ necessitate peccatum. Hæc breviter dixisse sufficiat. »

Augustinus. Conatus es quidem quod ait Apostolus : » Quis me liberabit de corpore mortis hujus ? » in sensum vestrum disputando convertere : sed hoc te non posse,

[1] Coloss. III, 5, et seqq. — [2] *Alias* hoc. — [3] Rom. VI, 6. — [4] Id. VII, 24. — [5] Ibid. 25. — [6] Ibid. 4. — [7] Psal. XXXI, 1 et 2.

ille melius vidit, qui viro illustri chartulam misit ; et ideo verba mea commemorans id prætermisit, ne tua rideretur expectata et prolata responsio. Quis enim non rideat, quod nescio utrum vobis persuadere potueritis, et tamen aliis persuadendum putastis, Judæi Apostolum induxisse personam, nondum sub Christi gratia constituti, atque dicentis : « Miser ego homo, quis me liberabit de » corpore mortis hujus ? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum [1]. » Ita-ne vero Judæus, nondumque Christianus est, qui dicit, Dei gratia me liberabit per Jesum Christum Dominum nostrum? Verum hoc omitto : illud autem quis ferat, de præteritis suis peccatis putare hominem dicere : Quis me liberabit de corpore mortis hujus? ut ei per ignoscentis Christi gratiam remittantur : cum dilucide appareat, unde ad ista verba pervenerit. Ecce verba ejus sunt in auribus nostris : videamus ergo, utrum ex eo quod egit volens, an ex eo quod agit nolens, miserum se esse fateatur. Clamat homo : Non quod volo ago, sed quod odi, illud facio. Clamat : « Jam non ego » operor illud, sed id quod habitat in me peccatum : scio » enim quia non habitat in me, hoc est, in carne mea » bonum ; velle enim adjacet mihi, perficere autem bonum » non invenio : non enim quod volo, facio bonum ; sed » quod nolo malum, hoc ago [2]. » Non ait, feci ; sed, facio : non ait, operatus sum, sed operor : non ait, egi ; sed ago : et hoc non quod volo, sed quod nolo. Postremo condelectatur Legi Dei secundum interiorem hominem : videt autem aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ ; qua lege utique compellitur, non quod vult, facere bonum, sed quod non vult malum, hoc agere. Propter hoc exclamat : « Miser ego homo, quis me libe» rabit de corpore mortis hujus ? » Et tu contra clarissi-

[1] Rom. VII, 24 et 25. — [2] Ibid. 15 et seqq.

mam veritatem oculos claudis, gemitumque ejus exponis, non ut omnibus patet, sed ut tibi placet, dicens : « Quis me liberabit de corpore mortis hujus ? hoc est, quis me liberabit a reatu peccatorum meorum, quæ commisi. » Ille dicit : Quod nolo malum hoc ago : et tu dicis, « quæ commisi? » Usque adeo-ne desperas de hominibus qui hæc legunt, ut non ipsum malint audire quam te, et ipsi potius quam tibi credere ? Sine hominem gratiam Dei, non solum quia peccavit, ut absolvatur, verumetiam ne peccet, ut adjuvetur, exposcere : quod isto loco agitur. Qui enim dicit : Quod nolo malum hoc ago, non est locus ut dicat : « Dimitte nobis debita nostra ; » sed, « Ne nos inferas in » tentationem [1]. Unusquisque autem tentatur, sicut ait » apostolus Jacobus, a concupiscentia sua abstractus et » illectus [2]. » Hoc malum est de quo ait : « Scio quia non » habitat in me, hoc est, in carne mea bonum [3]. » Hoc malum est in corpore mortis hujus. Hoc malum non fuit in paradiso ante peccatum ; quia nondum erat hæc caro corpus mortis hujus [4] : cui dicetur in fine : « Ubi est, mors, » contentio tua [5] ? « sed tunc dicetur, « cum corruptibile » hoc induerit incorruptionem, et mortale hoc induerit » immortalitatem [6] : » nunc autem corpus est mortis ; quia idem ipse dixit Apostolus : « Corpus mortuum est propter » peccatum [7]. »

Audi catholicos intellectores Apostoli ; accipe eorum verba, non mea, cum quibus accipio convicia tua : audi non Pelagium, sed Ambrosium [8]. Etiam Pauli caro, inquit, corpus mortis erat; sicut ipse ait : « Quis me liberabit » de corpore mortis hujus ? » Audi non Cœlestium, sed Gregorium [9] : « Intra nosmetipsos, inquit, propriis vitiis

[1] Matth. VI, 12 et 13. — [2] Jacob. I, 14. — [3] Rom. VII, 18. — [4] I Cor. XV, 5. — [5] Ibid. 55. — [6] Ibid. 53. — [7] Rom. VIII, 10. — [8] Ambros. lib. I de Pœnitent. cap. I vel 3. — [9] Gregor. Nazianz. Apolog. I, de Fuga sua.

ac passionibus impugnamur, et die noctuque ignitis stimulis corporis humilitatis hujus et corporis mortis urgemur, nunc latenter, nunc etiam palam, provocantibus ubique, et irritantibus rerum visibilium illecebris, luto hoc fæcis, cui inhæsimus, cœni sui fœtorem venis capacioribus exhalante; sed et lege peccati, quæ est in membris nostris, legi spiritus repugnante. His tu luminibus cœlestis civitatis oblatrans : « Corpus mortis (inquis) peccata dixit esse, non carnem : » negans Apostolum hoc ad mortalitatem nostri corporis retulisse ; « quam caro, inquis, animalium de naturæ institutione suscepit. » Hoc enim sapis, quod Pelagius in judicio Palæstino ficto corde damnavit [1], Adam scilicet mortalem factum, ita ut sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset. Ac sic resistens his viris, et aliis eorum sociis fidei sanæ, tot tantisque doctoribus, cogeris implere paradisum, etiamsi nemo peccasset, dolore parturientium, labore nascentium, gemitibus languentium, funeribus morientium, mœrore lugentium. Quid igitur mirum, si et de isto paradiso, quod est Ecclesia, foras istis ; qui paradisum illum, de quo foras ierunt, qui nos in istas miserias peccando miserunt, talem facitis, qualem non dico Christianorum nullus, sed nec hominum quisquam suspicari audet, si non sit insanus.

LXVIII. Julianus. « In primo enim opere latius disputata sunt. Quamvis nec tu dilucide loquaris, quam mortem intelligi velis, cujus corpus dicis in paradiso non fuisse ante peccatum : quia in libris, quos ad Marcellini nomen edidisti, mortalem Adam factum fuisse professus es [2]. Qnod vero adjungis morbum esse negotium nuptiarum, leniter audiri potest, si hoc solum de tuis parentibus dicas. Conscius enim forte esse potes matris tuæ morbi alicujus

[1] Vide lib. de Gestis Pelagii, cap. 11 et 33. — [2] Lib. II de peccator. Merit. cap. 3 et 4.

occulti, quam in libris Confessionis[1], ut ipso verbo utar, meribibulam vocatam esse signasti. Cæterum in sanctorum connubio, et in omnium honestorum, nullus omnino morbus est. Quia nec Apostolus morbum pro remedio concessit, cum per reverentiam nuptiarum a morbo fornicationis, Ecclesiæ homines muniebat : qui sensus quomodo et frontem tuam et dogma penitus eraserit, primi voluminis mei prope ultima parte monstratur : quod et in toto ipsius responsionis corpore, prout locorum opportunitas attulit, explicatum est. »

AUGUSTINUS. Nusquam sic apparuit dolus tuus, et per scientiam damnata conscientia. Scis enim, scis omnino : tam quippe apertum est, ut qui libros illos legit, hoc nescire non possit : scis, inquam, in libris quos ad Marcellinum edidi, me vehementer egisse contra incipientem surgere jam tunc hæresim vestram, ne crederetur Adam, etiam si non peccasset, fuisse moriturus. Sed quoniam mortalem hactenus dixi, quia poterat mori ; poterat namque peccare : tu eis qui libros illos non legerunt, nec fortasse lecturi sunt, fuco insidioso, si hæc tua legerent, subripere voluisti ; quasi ego ita dixerim, Adam mortalem factum, ut sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset. Hoc enim vobiscum agitur, hinc tota de hac re inter nos et vos vertitur quæstio, quod nos dicimus, Adam si non peccasset, nec corporis mortem fuisse passurum ; vos autem, sive peccasset, sive non peccasset, corpore fuisse moriturum. Quid est ergo, quod ignorare te fingis, quam mortem intelligi velim, cujus corpus dico in paradiso non fuisse ante peccatum? cum scias, in libris illis quid egerim, quamque aperte dilucideque egerim, non fuisse Deum puniendo dicturum peccatori, « Terra es, » in terram ibis[2], » (quod de morte corporis dictum quis

[1] Vide lib. IX Confess. cap. 8. — [2] Gen. III, 19.

non intelligit?) si Adam etiam nulla iniquitate commissa iturus esset in terram, id est, vel vorpore moriturus.

Quod autem etiam matrem meam, quæ te nihil læsit, nec contra te aliquid disputavit, convicio lacerandam putasti, victus es maledicendi libidine, non timens quod scriptum est, « Neque maledici regnum Dei possidebunt[1]. » Sed quid mirum est, quod te inimicum etiam ejus ostendis, cum sis inimicus gratiæ Dei, qua eam dixi ab illo puellari vitio liberatam? Ego vero parentes tuos tanquam catholicos Christianos honorabiles habeo eisque gratulor, quod ante defuncti sunt, quam hæreticum te viderent.

Non autem dicimus, morbum esse negotium nuptiarum, quod est liberorum procreandorum causa concumbere, non satiandæ libidinis; quam tu negas morbum, cum fatearis adversus eam provisum fuisse conjugale remedium. Nam utique ne fornicatio perpetretur libidini, quam laudas, contradicitur, obsistitur, repugnatur. Ut si eum, qui procreandis filiis constitutus est, transgreditur limitem, saltem qui ei cedit, in conjuge venialiter peccet : conjugibus enim loquebatur Apostolus, ubi cum dixisset; « Nolite fraudare invicem, nisi ex consensu ad tempus, » ut vacetis orationi; et iterum ad ipsum estote, ne vos » tentet Satanas propter intemperantiam vestram : » continuo subjecit, atque ait, « Hoc autem dico secundum veniam, non secundum imperium[2]. » Hoc itaque malo sola bene utitur intentione propagandæ prolis pudicitia conjugalis : huic malo venialiter in conjuge ceditur, non causa prolis, sed carnalis tantummodo voluptatis, huic malo resistitur, ne appetius damnabilis voluptatis expleatur. Hoc malum habitat in corpore mortis hujus : propter cujus motum, etiam mente non consentiente impor-

[1] I Cor. VI, 10. — [2] Id. VII, 5-6.

tunum, dicitur, « Scio quia non habitat in me, hoc est, » in carne mea bonum[1]. » Hoc malum non erat in corpore vitæ illius, ubi aut voluntati servientibus etiam genitalibus membris, libido nulla erat, aut omnino se unquam contra voluntatis arbitrium non movebat. Hujus mali repente exorti puduit eos, qui prius quam peccarent, nudi erant, et non pudebat eos[2]. Hujus mali laudes impudenter sparsisti etiam quatuor illis libris tuis, quibus coactus sum respondere sex meis.

LXIX. JULIANUS. « Ut autem ad istam commemorationem humanæ miseriæ et divinæ gratiæ veniret Apostolus, supra dixerat, « Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me in lege peccati : post hæc verba exclamavit, Quis me liberabit de » corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum » Dominum nostrum[3]. » Constat quidem præmissis illis quæ posuisti, subdidisse Apostolum, « Miser ego homo, » quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei » per Jesum Christum Dominum nostrum. » Sed non quærimus impræsentiarum, utrum hoc Apostolus dixerit : verum qua fide, quo sensu, qua ratione dixerit quærimus. Ille enim in membris legem per flagitiorum usum sanctis consiliis inter principia tamen emendationis rebellem, consuetudinem mala vocabat, quæ ab eruditis etiam sæculi dici solet secunda natura. Ante pauca enim eos, ad quos loquitur, cum exprobratione conveniens dixerat, » Humanum est quod dico, propter infirmitatem carnis » vestræ; sicut enim exhibuistis membra vestra servire » immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem : ita nunc » exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificatio- » nem[4]. » Utque ostenderet quia carnem, non hoc corpus quod causas in seminibus habet, sed vitia abusive

[1] Rom. VII, 18. — [2] Gen. II, 25. — [3] Rom. VII, 23. — [4] Id. VI, 19.

vocaret; post duo capita fortasse subjungit, « Cum esse-
» mus in carne, passiones peccatorum quæ per legem os-
» tenduntur, operabantur in membris nostris, ut fructifi-
» carent morti[1]. » Sic dixit, Cum essemus in carne, quasi eo tempore cum disputaret, in carne non esset : sed qui Scripturas novit, genus hoc elocutionis agnoscit. Et ideo ubi verborum communitas ingerit quæstionem adhibeatur regula rationis, ad cujus æqualitatem, quæ putabantur deflexisse, tendantur. Cæterum Faustus Manichæorum episcopus, præceptor tuus, hoc vel maxime Apostoli testimonio contra nos nititur, dicens ab eo nihil aliud his sermonibus, legis videlicet quæ repugnans consilio in membris habitet, quam naturam malum malam significatam fuisse. Unde nihil minus a te fieri debuit, quam hic locus sic intelligi, quomodo ab illis exponitur, ne, cum per easdem lineas, quas Faustus torsit, ingrederis, non disputasse, sed præterita reddidisse videaris. »

AUGUSTINUS. Respondeat tibi, non Faustus Manichæus, sed catholicus doctus doctorque Gregorius : qui non « inter principia, ut dicis emendationis, in membris legem per flagitiorum usum sanctis consiliis rebellem, consuetudinem malam vocabat, quæ ab eruditis etiam dicit solet secunda natura : » sed legem peccati quæ est in membris nostris repugnans legi mentis, mortali huic terrenoque corpori nostro plane aperteque tribuebat dicens[2] : « Legem peccati quæ est in membris nostris, legi spiritus repugnare, dum imaginem regiam quæ intra nos est, captivam ducere studet; ut spoliis ejus cedat, quidquid illud est quod in nos beneficio divinæ ac primæ illius conditionis influxit. Unde vix aliquis, inquit, fortasse longa se et districta regens philosophia, et paulatim animæ suæ nobilitatem recolens, naturam lucis, quæ in

[1] Rom. VII, 5. — [2] Gregor. Nazianz Apolog. I de Fuga sua.

se est, humili huic et tenebroso luto conjuncta, revocet ac reflectat ad Deum. Vel si certe propitio Deo agat, utrumque pariter revocabit; si tamen longa et assidua meditatione insuescat sursum semper aspicere, et deorsum male trahentem ac degravantem materiam sibimet astrictam frænis arctioribus sublevare. Hæc dicebat beatus Gregorius, non inter principia emendationis suæ, sed jam episcopus, volens exponere, vel potius quæ nota sunt, admonere, in quali quantoque certamine cum vitiis interioribus, propter corpus quod aggravat animam, constituti sint sancti. Quod certamen utique non fuisset in illo beatæ pacis loco, id est, paradiso deliciarum sanctarum, si nemo peccasset. Non enim corpus mortis hujus ibi esset, cujus corruptibilitate anima gravaretur[1] : sed corpus vitæ illius, ubi non caro concupisceret adversus spiritum, ut necesse esset spiritui concupiscere adversus carnem; sed felici utriusque concordia natura lætaretur humana. Si ergo Manichæos introducentes aliam naturam mali atque substantiam expugnare velles, non adjuvare; profecto istas omnibus apertas a parvulis incipientes humanæ vitæ miserias cum tuis deceptoribus non negares; sed unde in eas collapsa sit nostra natura, quæ beata est primitus instituta, cum catholicis fidelibus et præclarissimis doctoribus diceres.

LXX. Julianus. Ut igitur quod egimus colligatur, nec ego dictis tuis fraudem intuli, nec tu attulisti aliquid, quod vel dilutiore pietatis colore perfunderes, nedum Scripturis testibus approbares. Nec hoc quod tu putas, intellexit Apostolus : nec alia prorsus in paradiso fuit conditio commixtionis, quam qualis nunc in conjugiis agitur, quam a se institutam Deus, tam ipsorum conditione sexuum et qualitate membrorum, quam frequentata

[1] Gal. v, 17.

benedictione perdocuit. Quibus absolutis claret, cunctos, qui a te decipiuntur, ira esse quam misericordia digniores, quoniam in excusationem criminum suorum, quæ mala voluntate committunt, te auctore infamant nativitatem, ne corrigant actionem.

Augustinus. Actio pia est in hac vita Deum colere, et ejus gratia contra vitia interna pugnare, eisque ad illicita instigantibus cogentibusve non cedere; et ubi ceditur indulgentiam, atque ut non cedatur adjutorium Dei affectu religiosæ pietatis exposcere. In paradiso autem, si nemo peccasset, non esset actio pietatis expugnare vitia; quoniam permansio felicitatis esset vitia non habere. Sed non est indicium hominum contra vitia veraciter dimicantium, ea quæ impudenter frequentatur a vobis laudatio vitiorum. Ita-ne vero, Juliane, quando dicebat Ambrosius[1], « Omnes homines sub peccato nacimur, quorum ipse ortus in vitio est; aut me dicebat auctore, aut infamabat nativitatem, ne corrigeret actionem? Ita-ne vero Gregorius[2], » quando dicibat, Venerare nativitatem, per quam terrenæ nativitatis vinculis liberatus es : aut quando dicebat de Christo loquens, vel de Spiritu sancto[3], Per hunc primæ nativitatis maculæ purgantur, per quas in iniquitatibus concipimur, et in delictis genuerunt nos matres nostræ : aut quando dicebat Hilarius de rege David[4], Scit sub peccati origine, et sub lege peccati esse se natum : infamabant isti viri nativitatem, ne corrigerent actionem? Audebis-ne persuadere cordi tuo, quod Pelagianorum actio actioni præferatur istorum? Date veniam, nunquam vos vitam melius illis agere crederemus, nec si non sic amaretis concupiscentiam carnis, ut eam, qualis nunc est

[1] Ambros. lib. I de Pœnitentia, cap. 2 vel 3 — [2] Gregor. Nazianz. Orat. in Christi Nativit. — [3] Id. Orat. in Pentecosten. — [4] Hilar. in Psal. CXVIII, v. 175.

contra spiritum concupiscens, etiam in paradiso ante peccatum collocare velletis. Nam si ut dicis, « non alia fuit in paradiso conditio commixtionis, quam qualis nunc in conjugiis agitur : » erat ibi et ante peccatum libido carnalis, sine qua non potest nunc sexus uterque misceri. Si ergo non vultis, in illa beatitudine membra genitalia nondum pudenda, ad opus suum peragendum, quo proles seminaretur, voluntati hominum sine libidine potuisse servire; adhuc quæro eamdem libidinem qualem tunc fuisse credatis. Voluntatem certe quando esset necessaria, sequebatur; an etiam quando non erat propter propagandos filios necessaria, stimulabat tamen animum, et propelllebat in concubitus vel quosque damnabiles, vel cum conjuge veniales? Si enim talis erat, qualis nunc est; hoc sine dubitatione faciebat, sive illi resisteretur per temperantiom, sive per intemperantiam cederetur. Ac sic, homo libidini aut peccando servire cogeretur, aut bello intimo repugnare : quorum alterum honestati, alterum paci felicitatis illius, si humanum sensum habetis, non convenire sentitis. Remanet igitur, ut si libido ibi esset, ita esset subdita voluntati, ut rectam quietamque mentem, nec ad delictum traheret, nec ad prælium provocaret et spiritum obedientem Deo, ac fruentem Deo, nec peccare, nec pugnare compelleret. Quæ quoniam nunc talis non est, sed ipsa licita inhianter, non obtemperanter appetit; in illicitis autem aut spiritum dejicit, aut contra spiritum concupiscit; agnoscite malum vitiata naturæ integritate contractum : quo malo bene utitur propagandi officio castitas conjugum, et de quo malo ducitur generationis obnoxiæ vinculum, regeneratione solvendum.

LXXI. JULIANUS. « Sed de hoc satis sit, nunc quæ sequuntur arripiam. » In corpore[1] igitur mortis hujus, quale

[1] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 2.

in paradiso ante peccatum profecto non erat, alia lex membris nostris repugnat legi mentis : quia et quando nolumus, et quando non consentimus, nec ei membra nostra ut impleat quod appetit exhibemus; habitat tamen in eis, et mentem resistentem repugnantemque sollicitat; ut ipse conflictus etiamsi non sit damnabilis, quia non perficit iniquitatem; sit tamen miserabilis, quia non habet pacem. Naturalem esse omnium sensuum voluptatem, testimonio universitatis docemus. Hanc autem voluptatem et concupiscentiam ante peccatum in paradiso fuisse, res illa declarat, quia ad delictum via per concupiscentiam fuit, quæ cum pomi decore oculos incitasset, spem etiam jucundi irritavit saporis. Non ergo potuit hæc concupiscentia, quæ cum modum non tenet, peccat; cum vero intra limitem concessorum tenetur, affectio naturalis et innocens est; non, inquam, potuit fructus esse peccati, quæ docetur, non suo quidem vitio, sed voluntatis, occasio fuisse peccati. Lege et de hoc secundum librum meum: invenies hoc quod dicimus etiam tuo posse animo persuaderi. Quod vero quasi acutule posuisti, legem quidem peccati esse in membris nostris; sed tunc habere peccatum, quando consentimus; tunc vero solum prælium suscitare, quando non consentimus, et indicere miseriam pace turbata; quis non prudens pugnare perspiciat? Nam si lex peccati, id est, peccatum, et necessitas peccati membris est inserta naturaliter; quid prodest non ei præbere consensum, cum propter hoc ipsum quod est, necesse sit subire supplicium? Aut si est lex quidem peccati, sed quando ei non consentio non peccat; inæstimabilis potentia voluntatis humanæ, quæ (si dici permittat absurditas) cogit ipsum non peccare peccatum. Sed revertitur eo, ut quod dicis asystaton sit: nam si non peccat, nec lex peccati est; si lex peccati est, peccat; si vero peccat, solum-

quia est, quomodo ei obsisti potest, ut non peccetur, quæ repelli non potest, ut a peccati opere desinatur? »

AUGUSTINUS. Secundo libro tuo jam respondi quarto meo, teque inania dixisse convici : sed videant qui legunt, utrum respondendum sit homini, qui in tantam progreditur insaniam, ut cum fateatur malum esse peccatum, bonam esse dicat concupiscentiam peccatorum. Et tamen respondere compellimur, nolentes deserere hominum ingenia tradiora, ad quos istæ litteræ potuerint pervenire. Quid est ergo quod loqueris, nesciens quid loquaris? Ergo-ne et in paradiso ante malesuadi venena serpentis, ante corruptam sermone sacrilego voluntatem, illiciti cibi libido jam fuit? Et quod intolerabilius dicitur, ad malum provocabat, et mala non fuit? et videbant illi homines fructum ligni prohibiti, et concupiscebat, sed ut non manducarent, concupiscentia spiritus carnis concupiscentiæ repugnabat; et vivebant in loco illo tantæ beatitudinis non habentes in se ipsis pacem mentis et corporis? Non usque adeo dementes estis, ut ista credatis; non usque adeo impudentes, ut ista dicatis. Ergo intelligite, vel intelligentibus obstrepere vana loquacitate nolite. Præcessit mala voluntas, qua serpenti subdolo crederetur; et secuta est mala concupiscentia, qua cibo inhiaretur illicito. Non itaque ibi qualiscumque cupiditas qualicumque reluctata est voluntati; sed ei potius depravatæ depravata servivit. Ac per hoc quamvis jam utraque mala esset, tamen voluntas cupiditatem, non voluntatem cupiditas duxit : non præcessit voluntatem, nec restitit voluntati. Denique si ante peccati consummationem ab opere illicito averteretur voluntas, sine labore ullo cupiditas illicita sedaretur. Hinc loquens beatus Ambrosius[1], Caro, inquit, in naturam regressa vigoris sui agnoscit altricem, atque ausu deposito

[1] Ambros. in Luc. cap. XII, v. 52.

contumaciæ, moderationis animæ conjugatur arbitrio; qualis fuit, cum inhabitanda paradisi secreta suscepit, antequam veneno pestiferi serpentis infecta sacrilegam famem sciret, divinorumque memoriam præceptorum animæ sensibus inhærentem edacitatis studio præteriret. Hinc peccatum manasse proditur, tanquam corpore animaque genitoribus : dum corporis natura tentatur, anima male sana compatitur; quæ si appetentiam corporis refrenasset, in ipso ortu esset extincta origo peccati. » Vides-ne quemadmodum doctor catholicus, et christiana sapientia præditus, ipsam cibi illiciti concupiscentiam, quam tu, si non permittatur implere quod appetit, asseris innocentem, jam famem sacrilegam nuncupavit. Et tamen si anima utique voluntate correcta, hanc appetentiam corporis refrenasset, in ipso, ut ait, exortu extincta esset origo peccati : sed quoniam non represso appetitu illiciti cibi, ad peccati consummationem perventum est; non extincta est origo peccati, sed etiam manavit in posteros : et tanta est carnis et spiritus dissensio subsecuta, ut in naturam, sicut idem doctor alio loco dicit, per prævaricationem primi hominis verteretur[1].

Sed tu adversus hæc, « naturalem esse omnium sensuum voluptatem testimonio universitatis docere te » dicis : quasi non posset in corpore, non mortis hujus, sed vitæ illius, ita esse omnium sensuum voluptas naturæ sufficiens ut summa in jura virtutis animi carnisque concordia, nulla concupiscerentur illicita. O quam multum erras qui ex ista, quæ nunc est. corruptibilitate atque infirmitate naturæ sanctas paradisi delicias atque illam beatitudinem conjicis ? Alia erat illa immortalitas, ubi homo poterat non mori : alia est ista mortalitas, ubi homo non potest nisi mori : alia erit summa immortalitas, ubi homo

[1] Ambros. lib. VII in Luc. n. 141.

non poterit mori. Quid litigas de concupiscentia litigante, hoc est, de lege in membris repugnante legi mentis? Lex peccati dicitur, quia suadet peccata, atque ut ita dixerim, jubet; et si ei mente serviatur, sine excusatione peccatur. Peccatum dicitur, quia peccato facta est, appetitque peccare. Reatus ejus regeneratione solutus est, conflictus ejus ad agonem relictus est. Malum est, clarum est. Non viribus nostræ voluntatis, ut putas, huic obsistimus, nisi divinitus adjuvemur. Debellandum hoc malum est, non negandum : vincendum est, non defendendum. Postremo si ei consentis, malum agnosce peccando : si ei resistis, malum agnosce pugnando.

LXXII. Julianus. «Vel quid prodest ejus rei modestia, cujus accusat se ipsa præsentia ? Vide ergo quo tua acumina provehantur. Primo quia peccat natura sine voluntate : quod non potest. Secundo quia est peccatum, et non peccat, id est, una res est, et non est. Deinde quando turbat pacem, miserabilis est, nec pro tanto crimine plectitur dissipatæ quietis : quando autem perficit iniquitatem, damnabilis est. Sed lex peccati sicut meretur ipsa tormentum, ita excusat hominis voluntatem. Quia lex et cogens, et naturalis, et nunquam recedens, superari utique a voluntate non potest : et nemo propter hoc reus est, quod vitare non potuit. Sed nec ipsa Lex peccat : quia aliud facere non potuit. Deus autem inevitabilia reatui ascribit ; nec ut tantum mali faciat, ab ullo cogitur : omnibus igitur absolutis hic solus in crimine reperitur, qui mira fronte imputat aliis necessitatem , cum ipse sine necessitate delinquat. Macte virtute prudentiæ nobilissime disputator, qui gradibus Punicæ dialexeos , ut commendares dona , evertisti judicia ; ut simulares gratiam, subruisti justitiam ; ut infamares naturam , criminatus es hominum Conditorem ; et ita criminatus es, ut non solum aliquo peccatore,

sed ipsa lege peccati, Deus tuus nocentior apparet. Et post hæc profanissime catholicis sacerdotibus convicium facis, ut dicas eos negare gratiam Christi, cujus æquitatem tuentur : cum nos laudemus quidem clementiam remediorum, sed legum manente justitia.

AUGUSTINUS. Utinam catholicos agnosceres sacerdotes, qui longe priusquam esse cœpistis, dixerunt concupiscentiam carnis, quæ concupiscit adversus Spiritum, quamvis adversus eam etiam spiritus concupiscat, quæ lex intelligitur esse peccati resistens legi mentis post peccatum quod in paradiso perpetratum est, humanam vitiasse naturam : unde sine illa modo nascitur nemo; eique spiritus adversatur in sanctis, ut juste vivant, pugnando contra illam, donec perfecta hominis salute, et carne cum spiritu plenissime concordante jam non sit. Dicit Ambrosius [1], per prævaricationem primi hominis in naturam vertisse dissensionem carnis et spiritus : eamque dissentionem sic Cyprianus ostendit, in quo Pœno Punicam dialexim, ut puto, irridere non audes, quod facere in me ausus es : « Est [2], inquit, inter carnem et spiritum colluctatio, et discordantibus adversum se invicem quotidiana congressio, ut non quæ volumus ipsa faciamus, dum spiritus cœlestia et divina quærit, caro terrena et sæcularia concupiscit : et ideo petimus inter duo ista, ope et auxilio Dei concordiam fieri, ut dum et in spiritu et in carne voluntas Dei geritur, quæ per eum renata est anima servetur. Quod aperte atque manifeste Apostolus sua voce declarat : « Caro, » inquit, concupiscit adversus spiritum, et spiritus adver» sus carnem [3]; hæc enim invicem adversantur sibi, ut non » ea quæ vultis, ipsa faciatis. » Hanc tu concordiam carnis et spiritus, quam nos optare, et a Domino dicit orare Cy-

[1] Ambros. lib. VII in Luc. cap. XII, v. 52. — [2] Cyprian. de Orat. Domin. — [3] Gal. V, 17.

prianus, nec in paradiso ante peccatum fuisse concedis : aut si fuit, cur non fateris eam per prævaricationem primi hominis vitiata periisse natura, beatæque paci animæ et corporis miseram successisse discordiam ? Et indignaris nobis, quod velut catholicis sacerdotibus, id est, vobis, faciamus nostro sermone convicium, quia dicimus vos negare gratiam Christi : cum vos istis vere catholicis sacerdotibus impudentissime ac profanissime conviciemini his verbis, quæ in me, qui eorum fidem sequor et tueor, indigesto furore ructatis.

Apostolus dicit : « Spiritu ambulate, et concupiscentias » carnis ne perfeceritis [1]. » Rogo, cur eas appellat, si nullæ sunt ? cur eas perfici vetat, si bonæ sunt. Sed adhuc quales sint, ostendit et dicit : « Caro enim concupiscit adver» sus spiritum, et spiritus adversus carnem ; hæc enim » invicem adversantur, ut non ea quæ vultis faciatis. » Quibus dicebat : Ut non ea, quæ vultis faciatis? numquid Judæis, secundum mirabilem vestram intelligentiam, nondum sub Christi gratia constitutis ; et non eis quibus dixerat : « Ex operibus legis spiritum accepistis, an ex » auditu fidei [2] ? » Fideles itaque Christianos dicebat non ea quæ vellent facere, concupiscente adversus spiritum carne. Quid ita, nisi quia volebant inferiorem partem suam consentire superiori, id est, carnem spiritui, nec valebant perficere quod volebant, eisque restabat non consentire illi vitio, sed adversum carnem spiritui concupiscere? Verum et si hoc in eis erat, quod vos putatis, ut propter consuetudinem malam etiam nolentes male viverent ; quid est ergo quod dicis, naturam sine voluntate peccare non posse, cum istos non volentes peccare fatearis? Cur autem dicta sit concupiscentia carnis peccatum, lexve peccati, jam supra diximus : cui si bonum est non consentire ad

[1] Gal. v, 16. — [2] Id. III, 2.

illicita, profecto ipsa malum est, qua concupiscuntur illicita, et si nulla consensione, nulloque opere perpetrantur. Judicia Dei porro vos evertitis, qui generis humani miserias incipientes a parvulis, sine ullo peccati merito fieri dicitis; nec donum Dei poscitis, ne intretis in tentationem, hoc est, ne peccetis [1]: in vestra enim virtute confiditis [2], et vos in Psalmo sancto notatos esse atque damnatos, vel non videtis cæci, vel stolidi non doletis.

LXXIII. Julianus. «Verum jam pergamus et ad verba mea, quæ de præfatione sublata, sibi impugnanda proposuit [3]:» Satis igitur admonuerim, sic istum verba mea quasi refellenda sibi proponere voluisse, ut alibi mediis detractis sententias interrumperet, alibi extremis non additis decurtaret; et cur hoc fecerit, sufficienter ostenderim? Nunc ad ea, quæ sicut voluit, nostra proposuit, quæ sua posuerit, videamus. Sequuntur enim jam verba ejus, et sicut iste insinuavit, qui tibi chartulam misit, prius aliquid de præfatione conscripsit, procul dubio librorum eorum, de quibus pauca decerpsit. Id autem ita sese habet. « Doctores, inquit, nostri temporis, frater beatissime, et nefariæ, quæ adhuc fervet, seditionis auctores, ad hominum, quorum sanctis studiis uruntur, contumelias et exitium decreverunt per ruinam totius Ecclesiæ pervenire; non intelligentes quantum his contulerint honoris, quorum ostenderunt gloriam nisi cum catholica religione non potuisse convelli. Nam si quis aut liberum in hominibus arbitrium, aut Deum esse nascentium conditorem dixerit, Cœlestianus et Pelagianus vocatur. Ne igitur vocentur hæretici, fiunt Manichæi: et dum falsam verentur infamiam, verum crimen incurrunt: instar fe-

[1] Matth. xxxvi, 41. — [2] Psal. xlviii, 7. — [3] Vide lib. ii de Nuptiis, cap. 2 vel 3.

rarum, quæ circumdantur pinnis, ut cogantur in retia; quibus quoniam deest ratio, in verum exitium vana formidine contruduntur. Cognosco verba mea, sed non a te cum integritate prolata : et licet non in his certaminis summa consistat, quia de præfatione sunt ; tamen ut levitas tua liqueat, frater beatissime, in eo loco positum non est, sed in primo statim versu libri. Item cum dixissem, » ad hominum quorum sanctis studiis uruntur, contumelias et exitium ; « addidi, » quoniam iter aliud non patebat, decreverunt per ruinam totius Ecclesiæ pervenire. « Post quod etiam dixi, » quia liberi confessor arbitrii et Dei conditoris, Cœlestianus et Pelagianus vocatur, quo simplices, « inquio, » sermone perterriti, ut ab invidia nominis exuantur, etiam sanam fidem deserunt; credituri procul dubio, nec liberum esse in hominibus arbitrium, nec Deum nascentium Conditorem, quando illud quod prius affirmaverant, utrumque deseruerint. « Hoc autem totum a te prætermissum est. Post quod sunt illa quæ posuisti, quam sane vera, et quam inexpugnabilia, haud difficilis erit opera comprobare. Nec ego igitur quidquam de tuis dictis minus, nec tu vel primum caput, ita ut a me ordinatum fuerat, retulisti. Quod ideo inculco, ut gravitas Pœni scriptoris emineat.»

Augustinus. Qui de libris tuis, quæ volui decerpta, cui voluit legenda transmisit, ipse quod mihi imputas fecit : nec aliud etiam te ipsum existimo credere. Neque enim in eodem libro meo, contra quem latras, non sum prælocutus, cui sim chartulæ respondere compulsus : sed quæris conviciando quid dicas, sentiens te nihil validum dicere disputando. Quanquam et in his meis verbis, quæ mox tibi quasi refellenda proponis, id quod dico advertere potuisti : non enim dicerem : Non est ita ut loqueris, quicumque ista dixisti; si certus essem te illa dixisse, non

eum qui qualem voluit, et cui voluit Scripturam misit, quam mihi missam refutare susceperam. Sed Deo gratias, quod universo ipsi operi tuo, unde quæ voluit, sicut ei placuit, iste decerpsit, ita Domino adjuvante respondi, ut omnia tua quæ contra antiquissimam catholicam fidem novus hæreticus erexeras, machinamenta subverterem.

LXXIV. Julianus. « Contra hæc ergo verba mea, quæ scripseris audiamus [1]. » Non est ita ut loqueris, quicumque ista dixisti : non est ita ; multum falleris, vel fallere meditaris : non liberum negamus arbitrium ; sed si vos Filius liberaverit, ait Veritas, tunc vere liberi eritis [2]. Hunc vos invidetis Liberatorem, quibus captivis vanam tribuistis libertatem. A quo enim quis devictus est, sicut dicit Scriptura, huic et servus addictus est [3] : nec quisquam nisi per gratiam Liberatoris isto solvitur vinculo servitutis, a quo est hominum nullus immunis. « Per unum quippe hominem » peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, » et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes pec» caverunt [4]. » Amplissimam esse nostri negotii dignitatem, ut ipsa rerum consideratio et appensio indicat, quas tuemur, ita etiam vester pavor ; qui contra nostrorum sanguinem, pecuniarum effusione, hæreditatum largitate, equorum transmissione, populorum seditione, potestatum corruptione pugnantes, et fidem vestram quæ a nobis impugnatur, erubescitis profiteri, et ad nostræ sententiæ, aqua deviastis, verba confugitis. »

Augustinus. Aut sciens calumniaris, si tu ista mentiris ; aut nesciens quid loquaris, cum mentientibus credis : sed jam satis sit quod superius tuæ vanitati, vel etiam malignitati ad ista respondi.

[1] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 3. — [2] Joan. VIII, 36. — [3] 2 Petr. II, 19. — [4] Rom. V, 12.

LXXV. Julianus. « Tam enim scelestum est, quod suscepit prævaricatio pudenda Babylonis, ut cum a nobis objicitur, a vobis negetur : et tam sanctum est, quod a nobis creditur, ut sub umbra ejus delitescere, licet adversaria mente, cupiatis. Nam cum ego quidquid disputationis vestræ sparsim membris tenebatur exprimerem, et summam quæstionis in brevitatem cogerem, ut ecclesiasticæ dissensionis causa, quanta et qualis esset, sine fumo et nebulis proderetur, dixi liberum a vobis arbitrium negari, et Deum nascentium conditorem; porro a nobis id utrumque defendi, et ob hoc vos imperitis auribus de nominibus catholicorum virorum, qui propter fidem apostolicam quam tuemur, nobiscum laborant, ciere inanem fragorem, ut qui timuissent Cœlestiani a vobis dici, amitterent cœlestis fidei dignitatem; et qui expavissent ne a vobis Pelagiani dicerentur, in Manichæorum pelagus præcipitarentur; putarentque se imperiti quique non posse Christianos appellari, si eos Traduciani Pelagianos vocassent : cum e regione prudentes statuerent, quamvis nominum invidiam sibi et injuriam sustinendam magis, quam fidem catholicam relinquendam. Sed ne vel hoc ipsum convicii genus vestro inventum ingenio glorieris, recordamini, ab omnibus quidem hæreticis diversa nos vocabula solere suscipere : sed in Synodo Ariminensi vehementius claruisse, quid apud plumbeos animos vel ambiguitas verbi, vel comminatio novi vocabuli possit sceleris obtinere. Nam cum sub Ariano principe, vir magnæ constantiæ, fidei sanissimæ, Athanasius Alexandrinus episcopus, dilapso a fide Apostolorum omni pene mundo, et impiatis temporibus obstitisset, atque ob hoc in exilia coactus esset; de sexcentis et quinquaginta, ut fertur, episcopis, vix septem inventi sunt, quibus chariora essent Dei præcepta quam regis; videlicet

ut nec in Athanasii damnationem convenirent, nec Trinitatis confessionem negarent. Illa vero omnis dejectorum pectorum multitudo, extra injuriarum metum, hac est potissimum vel nominis comminatione, ne Athanasiana vocaretur, vel interrogationis calliditate decepta. »

AUGUSTINUS. Athanasianos vel Homousianos Ariani catholicos vocant, non et alii hæretici. Vos autem non solum a catholicis sed etiam ab hæreticis, vobis similibus et a vobis dissentientibus, Pelagiani vocamini : quemadmodum non tantum a Catholica, sed ab hæresibus etiam vocantur Ariani. Vos vero soli nos appellatis Traducianos, sicut illi Homousianos, sicut Donatistæ Macarianos, sicut Manichæi Pharisæos, et cæteri hæretici diversis nominibus.

LXXVI. JULIANUS. « Nam cum proponerent Ariani, qui rerum ea tempestate potiebantur, Homousion sequi vultis, aut Christum? Responderunt continuo, quasi in nomen religiosi, Christum se sequi; homousion repudiavere : atque ita exeunt gestientes, velut qui Christo crederent, quem jam negaverant homousion, id est, unius cum Pater substantiæ denegando. Ita ergo et nunc vos fabricatores doli, imperitas terretis aures, ut si nolunt laborantium pro fide virorum appellatione respergi, et liberum arbitrium negent, et Deus hominum conditorem. Hoc igitur a me in illo loco constat objectum; et quam non falso, præsens disputatio palam faciet. Respondisti ergo hoc modo : » Non negamus liberum arbitrium : « et nihil aliud subjunxisti de tuo. Consequens enim fuerat, ut impleres sine tergiversatione sententiam; cumque præmisisses non te negare arbitrii libertatem adderes, sed confitemur datam a Deo libertatem arbitrii in hominum permanere natura. »

AUGUSTINUS. Quomodo manet libertas in eis, qui ut li-

berentur a servitute, qua victori peccato addicti sunt, divina indigent gratia, nisi quia liberi sunt et ipsi, sed sed justitiæ? unde dicit Apostolus : « Cum essetis servi » peccati, liberi fuistis justitiæ[1]. »

LXXVII. JULIANUS. « Impleveras enim hoc sermone aliquid, contra quod si fuisses locutus ulterius, nimium impudens; sin autem omnia concinenter, vel tarde posses apparere correctior. Nunc vero me dicis fallere, qui quod objeci, per te probo, et tu statim in eo quod te putas consequenter instruxisse mentiris. Ais quippe, » Non liberum negamus arbitrium : et subjungis testimonium Evangelii, « Sed si vos Filius liberaverit, ait Veritas, » tunc vere liberi eritis[2]. » Cum hoc in illo loco a Domino nostro Jesu constet in liberum arbitrium non fuisse prolatum, cujus expositionem sententiæ paululum differentes, definitionibus et divisionibus, quid nostrum alteruter sentiat, explicemus. Debet quippe, secundum omnium doctorum disciplinam, inchoatio disputationis a definitione sumi. »

AUGUSTINUS. Apostoli ergo, qui disputationum suarum inchoationes non a definitione sumpserunt, non erant docti? Et tamen erant doctores gentium, et contemptores doctorum talium, de quibus te delectat inflari. Quod autem ait Dominus, Si vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis, conaberis quidem in tuam detorquere sententiam : sed quam te non sequatur, cum conari cœperis, apparebit.

LXXVIII. JULIANUS. « Omnis quippe, ut ait ille[3], quæ ratione suscipitur de aliqua re disputatio, debet a definitione proficisci, ut intelligatur quid sit id de quo disputatur. Ita ergo et nos, sicut supra de justitiæ et peccat definitione disseruimus, nunc quoque videamus quæ li-

[1] Rom. VI, 20. — [2] Joan. VIII, 36. — [3] Cicer. de Officiis, cap. I.

bertati arbitrio competat, ut planum sit, quis ei nostrûm consentiat, quis repugnet. Libertas arbitrii, qua a Deo emancipatus homo est, in admittendi peccati et abstinendi a peccato possibilitate consistit.

AUGUSTINUS. Emancipatum hominem dicis a Deo : nec attendis hoc cum emancipato agi, ut in familia patris non sit.

LXXIX. JULIANUS. « Factum est enim animal rationale, mortale, capax virtutis et vitii, quod posset ex concessa sibi possibilitate vel servare Dei mandata, vel transgredi, vel magisterio naturali conservare jus humanæ societatis, liberumque haberet alterutram velle partem, in quo peccati et justitiæ summa est. Nam cum aliud secundum virtutem indigentibus, aut de misericordiæ fontibus, aut de justitiæ immulget uberibus; hoc operatur foris jam ipsa justitia, quam intus voluntas sancta concepit et peperit.

AUGUSTINUS. Utrum de suo justitiam conceperit, hoc vobiscum agitur, qui ignorantes Dei justitiam, vestram vultis constituere[1] : cum voluntas sancta utique justitiam sancta cogitatione concipiat, de qua scriptum est, « Cogi» tatio sancta servabit te[2] : » dicit autem Apostolus : « Non » quia idonei sumus cogitare aliquid quasi ex nobismet» ipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est[3]. » Hoc si intelligatis, non aliud intelligetis esse arbitrium laudabiliter liberum, nisi quod fuerit Dei gratia liberatum.

LXXX. JULIANUS. « Sic et cum e diverso statuens prave agere in aliorum injuriam, vel iniquus quis fuerit, vel crudelis; operatio qua nocet aliis, a nequitia foras proficiscitur, quam intus mala voluntas seminavit et genuit : cum vero deest facultas, per quam in proximos vis secretæ voluntatis erumpat, in ipsa tamen sola voluntate, quæ ali-

[1] Rom. x, 3. — [2] Prov. II, 11, juxta LXX. — [3] 1 Cor. III, 5.

quid vel boni vel mali, non impetu brevi, sed cogitatione appetituque patraverit, vel benignitatis est ratio impleta, vel malignitatis. »

AUGUSTINUS. Sicut intelligis voluntatem etiam sola cogitatione rationem vel benignitatis vel malignitatis implere, si eo modo intelligas, quod de bona et sancta cogitatione loquens Apostolus ait, non esse nos idoneos cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed sufficientiam nostram ex Deo esse; poteris corrigi, et humilis suscipere gratiam, cui te superbia fecit inimicum, dum vis in eis esse, qui confidunt in virtute sua [1]; non in eis qui dicunt, « Diligam te, Domine, virtus mea [2]. »

LXXXI. JULIANUS. « Et boni igitur possibilitas, et mali, bona est : quoniam posse bonum facere, aula virtutis est : posse malum facere, testimonium libertatis est. »

AUGUSTINUS. Non est ergo liber Deus, de quo dictum est, Negare se ipsum non potest [3]. Et de quo etiam ipse dixisti, « Deus esse nisi justus non potest : et alio loco, Non potest autem Deus, inquit, nisi justus et pius esse. »

LXXXII. JULIANUS. « Per hoc igitur suppetit homini habere proprium bonum, per quod ei subest posse facere malum. Tota ergo divini plenitudo judicii tam junctum habet negotium cum hac libertate hominum, ut harum qui unam agnoverit, ambas noverit. Unde fit, ut harum unam qui violaverit, ambas violet. Sic igitur et libertas humani custodiatur arbitrii, quemadmodum divina æquitas custoditur. Hic intellectus liberi arbitrii est, qui et fatorum opinionem, et Chaldæorum supputationem, et Manichæorum phantasias, veritati ecclesiasticæ subjugavit. Hic intellectus est, qui cum illis, quos enumeravimus, vos etiam a Christo monstrat alienos. Liber-

[1] Psal. XLVIII, 7. — [2] Id. VII, 2. — [3] 2 Tim. II.

tas igitur arbitrii, possibilitas est vel admittendi vel vitandi peccati, expers cogentis necessitatis, quæ in suo ut pote jure habet, utrum surgentium partem sequatur, id est, vel ardua asperaque virtutum, vel demersa et palustria voluptatum. »

AUGUSTINUS. Homo quandiu stetit in bona voluntate liberi arbitrii, non opus habebat ea gratia, qua levaretur, cum surgere ipse non posset : nunc vero in ruina sua, liber est justitiæ, servusque peccati; nec potest servus esse justitiæ, et liber a dominante peccato, nisi eum Filius liberaverit.

LXXXIII. JULIANUS. « Quod ut breviter absolvatur, possibilitas est ad hoc solum excubans, ne homo vel in peccatum a quoquam impellatur, vel a peccato abstrahatur, voluntate captiva : quam non posse capi, si dedi ipsa noluerit, testatur fortitudo, cujus lacerti in contemptu dolorum et per gentiles et per Christianos assidue clâruerunt. »

AUGUSTINUS. Hoc est utique, quod agit hæresis vestra : ad hoc enim additis et gentiles, ne piæ fortitudinis opus Dei gratia Christiani facere potuisse, aut fecisse credantur; quæ Christianis est propria, non Christianis gentilibusque communis. Audite ergo, et intelligite : fortitudinem gentilium mundana cupiditas[1], fortitudinem autem Christianorum Dei charitas facit; quæ diffusa est in cordibus nostris, non per voluntatis arbitrium, quod est a nobis, sed per Spiritum sanctum qui datus est nobis[2].

LXXXIV. JULIANUS. « Si ergo est, ut ratio prodidit, arbitrrii libertas propulsatrix necessitatum, ut nemo sit vel bonus vel malus, cui non sit liberum esse contrarium; quemadmodum tu aut confessus es liberum arbitrium,

[1] Prosper. Sentent. 295, et Arausic. conc. can 17. Vide lib. de Patientia, cap. 17. — [2] Rom. v, 5.

usurus tali testimonio quod captivis convenit, aut tale testimonium subdidisti, post quam liberum fueras confessus arbitrium ? » Ais enim : Non negamus arbitrium liberum ; sed, « si vos Filius liberaverit, ait Veritas, tunc » vere liberi eritis [1]. » Manifestum est Christum in illo loco ad captivam conscientiam verba fecisse ; quam liberam non esse prodebat ; sed obnoxiam ei ultioni, quæ condemnat peccata, libera voluntate commissa. Quam sententiam tu male intelligens, id est, non intelligens, aut forte in te intelligens, et huc natura sua repugnante trahens, in eo posuisti loco, ubi a tuis sermonibus tota sui proprietate discordat. Ut enim ipsa verba jungamus : Quod liberatur, captivum est : quod captivum est, liberum non est : quod liberum est, captivum non est. »

Augustinus. Alia est remissio peccatorum, in eis quæ male facta sunt ; alia charitas, quæ facit liberum ad ea quæ bona facienda sunt. Utroque modo liberat Christus : quia et iniquitatem ignoscendo aufert, et inspirando tribuit charitatem.

LXXXV. Julianus. « Tu utrumvis hic simpliciter confitere, et cavillari desine ; aut dic nobiscum liberum esse arbitrium, et remove testimonium, quod suo tempore congrue prolatum est : aut sicut in his libris, quos nunc per Alypium ad Bonifacium misisti, dic captivum esse arbitrium, quod nos liberum dicimus ; et desine te negare Manichæum. »

Augustinus. Manichæus immutabilem substantiam mali naturæ Dei sui miscet insanus, et eamdem naturam Dei potius corruptibilem facit, et sub aliena natura vult esse captivam : fides autem catholica, bonam, sed tamen mutabilem, creaturam in deterius voluntate mutatam ; ac per hoc, depravata sua vitiataque natura, non sub aliena

[1] Joan. VIII, 36.

substantia, sed sub peccato suo ream dicit serviliter detineri. Ac per hoc, et de ipso liberatore multum ab eo nostra diversa sententia est : Manichæus enim dicit opus esse liberatore, ut a nobis naturam separet alienam : nos autem, ut sanet et vivificet nostram. Tu ergo adjutorem Manichæi te non esse ostende, si potes, qui miserias hominum, cum quibus eos nasci, quoniam sine dubio sentit, sine dubio consentit genus humanum, nolens tribuere peccato vitiatæ naturæ nostræ, facis ut eas ille permixtæ nobis naturæ tribuat alienæ.

LXXXVI. JULIANUS. « Cæterum duo ista quæ jungis, liberum et non liberum, id est, liberum et captivum, illi quidem rei de qua agitur, convenire non possunt : tibi vero stultitiam singularem, impudentiam novam, impietatem veterem inesse testantur. »

AUGUSTINUS. Liberos dicimus ad facienda opera pietatis eos, quibus dicit Apostolus : « Nunc autem liberati a » peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum » in sanctificationem, finem vero vitam æternam [1]. » Hunc in sanctificatione fructum, qui fructus procul dubio charitas est, atque opera ejus, nullo modo habere possumus a nobis ; sed habemus pes Spiritum sanctum, qui datus est nobis. De ipso quippe fructu loquebatur magister Deus, quando palmitibus in se manentibus dicebat : « Sine me » nihil potestis facere [2]. » Sed stultitiam singularem nobis inesse conviciaris, quia Deus virtus est, nec in nostra virtute confidimus : et impudentiam novam, quia concupiscentiam carnis, qua caro concupiscit adversus spiritum, non tua fronte laudamus : et impietatem veterem, quoniam dogmata antiqua catholica, quæ docuerunt qui Ecclesiam Christi ante nos in ejus gratia vera pietate rexerunt, contra perversitatem vestram novitiam quantoul-

[1] Rom. VI, 22. — [2] Joan. XV, 5.

cumque labore defendimus. In te igitur agnosce stultitiam, in te impudentiam, in te impietatem, non veterem sane, sed novam.

LXXXVII. Julianus. « Sed jam tempus est, ut de Evangelii sententia disseratur. « Dicebat, inquit evange- » lista Joannes, Jesus ad Judæos eos, qui crediderunt ei : » Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei » eritis, et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos[1].» Id est, Dominus noster Jesus loquebatur ad credentes sibi, ut de nulla sæculi nobilitate gaudentes, nec de Abrahæ sibi semine gloriam vindicantes, niterentur et studerent virtutibus, et nullis post agnitionem Christi servire peccatis, ut veram libertatem conscientia gaudente retinerent, et spe certorum, id est, æternorum, vindicarentur a cupiditate aliorum omnium, quæ propter fragilitatem sui, vana frequenter et falsa dicuntur. Tunc responderunt ei Judæi, non intelligentes de qua Jesus libertate dixisset : « Semen Abrahæ sumus, et nemini servi- » mus unquam[2] : quomodo tu dicis, liberi eritis ? » Multis enim modis libertas appellari solet : ut in hoc loco sanctitas ; ut resurrectio in Apostolo, ubi dicit creaturam liberari a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei[3] ; ut libertas quæ notior est, ad distinctionem dicitur servitutis. Eo autem nomine et libertas nuncupatur arbitrii. Dividantur ergo causæ, ne res multum distantes confundantur nominis communione. Hic ergo non arbitrii libertatem Dominus dicit esse liberandam : sed illa integra permanente, convenit Judæos, ut accipientes indulgentiam liberentur a reatibus, et eam quæ apud Deum maxima est, libertatem occupent, ut incipiant nihil debere criminibus. Denique sequitur Evangelista : « Res- » pondit eis Jesus : Amen, amen dico vobis, quoniam

[1] Joan. VIII, 31 et 32. — [2] Ibid. 33. — [3] Rom. VIII, 21.

» omnis qui facit peccatum, servus est peccati. Servus » autem non manet in domo in æternum, filius autem » manet in æternum? Si ergo Filius vos liberaverit, tunc » vere liberi eritis [1]. »

AUGUSTINUS. Attende quod dictum est : Omnis qui facit peccatum. Non enim ait, qui fecit; sed, qui facit. Et non vis eum ab hoc malo liberare homines : non vis eum hoc loco talem promittere libertatem, qua peccatum non faciamus; sed ideo tantummodo liberare, quia fecimus.

LXXXVIII. JULIANUS. « Aperuit, de qua hic servitute loqueretur. « Omnis, inquit, qui facit peccatum, servus » est peccati [2]. » Hoc autem ipsum quam vehemens est contra errorem vestrum, quia dicit, servum non esse peccati, nisi eum qui fecerit ipse peccatum; nec posse cuiquam adhærere peccatum, quod non is de quo agitur, per se, aut actione, aut vel sola commiserit voluntate. Quam etiam ostendit universitatem humani generis non posse jam a diabolo possideri, cum distinctionem facit inter servum et filium, id est, justum et injustum. Hic enim. ut se Christus, ita etiam unumquemque sanctorum a servorum conditione separabat : sicut fuerunt et ante Vetus, et in Vetere Testamento, quos in domo Patris sui manere, et in mensa ejus denuntiat jucundari [3]. Totum hoc autem exhortationis genus inepte prolatum esset, si non liberi arbitrii homines conveniret. »

AUGUSTINUS. Convenit plane ideo facientes peccatum, quia servi sunt peccati, ut accepta libertate quam promittit, desinant facere peccatum. Regnabat namque peccatum in eorum mortali corpore, ita ut obedirent concupiscentiis ejus, et exhiberent membra arma iniquitatis, peccato [4]. Contra hoc ergo malum, quo peccatum facie-

[1] Joan. VIII, 34-35. — [2] Ibid. — [3] Luc. XIII, 28. — [4] Rom. VI, 12, 13.

bant, libertate indigebant, quam promittebat : « Omnis » enim, inquit, non qui fecit, sed qui facit peccatum, » servus est peccati [1]. » Quid verba lucida caliginosis disputationibus obscurare conaris ? Erumpunt omnino, et te licet obsistente, fulgore suo vincunt tenebras tuas. «Omnis, ait, qui facit peccatum, servus est peccati.» Audis, qui facit : et tu non exponere, sed supponere vis, qui fecit. Audiant ergo, quibus ipse aperit sensum, ut intelligant Scripturas : audiant : « Omnis qui facit peccatum, » servus est peccati [2]. » Et quærant accipere libertatem, ut non faciant peccatum, clamantes ad eum, cui dicitur : « Itinera mea dirige secundum verbum tuum, et ne do» minetur mihi omnis iniquitas [3]. » Cur autem illudis sensibus tardis, et ita insinuas verba Domini. quasi dixerit servum non esse peccati, nisi eum qui fecerit ipse peccatum. Fraude agis, non hoc dixit : non enim ait : Nemo est servus peccati, nisi qui facit peccatum ; sed ait : « Omnis qui facit peccatum, servus est peccati.» Sunt enim servi peccati originalis, qui peccatum ipsi nondum faciunt ; et ab hoc vinculo servitutis regeneratione solvuntur. Non igitur omnis qui servus est peccati, facit peccatum ; sed omnis qui facit peccatum, servus est peccati : sicut non omne animal equus est ; sed tamen omnis equus animal est. Ubi est dialectica tua, qua te inflare consuesti ? Tam doctum et acutum quare te ista fugiunt ? aut quare insidiaris indoctis et tardis, si te ista non fugiunt ?

Quis autem nostrum dicit, universitatem hominum a diabolo possideri ; cum sanctorum tanta sint millia, quæ non possidentur a diabolo ? Sed dicimus, eos solos a diabolo non possideri, quos Christi liberat gratia ; cujus gratiæ vos estis inimici. Si enim hanc gratiam non oppugnaretis, sed intelligeretis ; procul dubio etiam ante Vetus

[1] Joan. VIII, 34. — [2] Luc. XXIV, 45. — [3] Psal. CXVIII, 133.

Testamentum, et tempore Veteris Testamenti, omnes sanctos, a servorum conditione separatos, eadem liberatos Christi gratia videretis.

LXXXIX. Julianus. « Denique ut intelligas, non eum naturæ eorum exprobrare, sed vitæ; sequitur : « Scio quia » filii Abrahæ estis [1]. » Ecce de qua illi se liberos dixerant originis dignitate : nunc cui servituti obnoxii sint demonstrat dicens : « Quæritis me interficere, quia sermo meus » non capit in vobis. Ego quod audivi apud Patrem » meum, loquor ; et vos quæ vidistis apud Patrem ves- » trum, facitis [2].

Augustinus. Quid est : « Sermo meus non capit in » vobis ; » si natura etiam talis, qualis nunc indiget liberante, jem capax est sermonis ejus, sicut aperuit Apostolis ut intelligerent Scripturas [3]; sicut illi purpurariæ Thyatirenorum, ut intenderet in ea quæ a Paulo dicebantur [4]? »

XC. Julianus. Vide quam diversa sit naturæ ratio et voluntatis. Non negavit Jesus, carnem eorum pertinere ad semen Abrahæ : sed inculcat eis, quod ad diabolum patrem voluntatis iniquitate migraverint : qui ideo genitor eorum dicitur, quod criminum arguitur eruditor. « Res- » ponderunt, inquid, et dixerunt ei Judæi, Pater noster » Abraham est. Dicit eis Jesus : Si filii Abrahæ essetis, » opera Abrahæ faceretis : nunc autem quæritis me in- » terficere, hominem, qui veritatem locutus sum vobis, » quam audivi a Deo ; hoc Abraham non fecit : vos autem » facitis opera patris vestri [5]. » Aspicis ne quas faciat verborum divisiones Sapientia? Negat eos Abrahæ filios esse, quos supra dixerat esse filios Abrahæ : sed quoniam diversus est de natura ac voluntate tractatus, ostendit al-

[1] Joan. VIII, 37. — [2] Ibid. et 38. — [3] Luc. XXIV, 45. — [4] Act. XVI, 4 — [5] Joan. VIII, 39 et seqq.

terum esse prosatorem carnis innocuæ, alterum seductorem miseræ voluntatis.

AUGUSTINUS. Verum dicis incautus. In paradiso enim diabolus seductor beatæ voluntatis fuit, quam seducendo miseram fecit : nunc autem, sicut fateris, seductor est miseræ voluntatis. Ab hac ergo miseria, (ne per illam nunc facilius quam tunc ad illam seducta est, adhuc seducatur a diabolo), non eam liberat, nisi ille ad quem quotidie tota clamat Ecclesia, « Ne nos inferas in tenta» tionem, sed libera nos a malo[1]. »

XCI. JULIANUS. « Hic ergo ubi dixit Dominus, « Si vos » Filius liberaverit, vere liberi eritis[2]; » promisit indulgentiam reis, qui peccantes non arbitrii libertatem, sed conscientiam justitiæ perdiderunt. Liberum autem arbitrium et post peccata tam plenum est, quam fuit ante peccata : si quidem ipsius opera fiat, ut abdicent plerique occulta dedecoris, et flagitiorum abjectis sordibus, virtutum comantur insignibus.

AUGUSTINUS. Te audi saltem, ubi dicis propter consuetudinem peccatorum scriptum esse, « Non quod volo ago, » sed quod odi hoc facio [3]. » Quomodo ergo post peccata liberum est, quorum et si non propagine, quia non vultis, certe tamen consuetudine, quam solam huic necessitati victi contortique conceditis, sic perdidit libertatem, ut gemitus ejus feriat aures vestras, frontemque collidat; cum auditis, « Non quod volo ago ; » et, « Non quod » volo facio bonum, sed quod nolo malum hoc ago[5]? »

XCII. JULIANUS. Desine itaque impiare te, (si tamen ullum tibi fas aut nefas restat,) Christi verba sic exponendo, ut ille arbitrium negasse liberum videatur, sine cujus integritate æquitas ei proprii non potest constare judicii.

[1] Matth. VI, 13. — [2] Joan. VIII, 36. — [3] 2 Cor. IV, 2. — [4] Rom. VII, 15. — [5] Ibid. et 19.

AUGUSTINUS. Imo, ideo grave jugum est super filios Adam, a die exitus de ventre matris eorum[1], quia ei constat æquitas judicii : quod omnino iniquum esse, si non traherent originale peccatum, per quod homo vanitati similis factus est[2].

XCIII. JULIANUS. « Audi sane ubi vim humanæ libertatis ostendit : « Ego veni in nomine Patris mei, et non suscepistis me ; si alius venerit in nomine suo, illum accipietis[3]. » Et item, « Aut facite arborem bonam, et fructum ejus bonum ; aut facite arborem malam, et fructum ejus malum[4]. » Et item, « Si mihi non vultis credere, operibus credite[5]. » Atque omnibus vehementius, quod dicit intentionem suam humana voluntate impeditam fuisse : « Jerusalem, inquit, Jerusalem, quoties volui congregare filios tuos, sicut gallina pullos suos sub alas suas, et noluisti[6] ? » Post quod non sequitur, Sed te nolente collegi : verum, « Relinquetur vobis domus vestra deserta[7] ; » ut illos ostendat pro malo quidem opere jure puniri, sed ab intentione propria non debuisse ulla necessitate revocari. Sic enim et per Prophetam locutus erat : « Si volueritis, et audieritis me, » quæ bona sunt terræ comedetis ; si nolueritis, et non audieritis, gladius vos comedet[8]. » Quomodo ergo tu arbitrium liberum non negas, quod non quidem sermone tuo, sed Evangelii testimonio, sensu autem tuo, non liberum pronuntiasti ? »

AUGUSTINUS. Ignoscendum est, quia in re multum abdita ut homo falleris. Absit, ut impediatur ab homine omnipotentis et cuncta præscientis intentio. Parum de re tanta cogitant, vel ei excogitandæ non sufficiunt, qui putant Deum omnipotentem aliquid velle, et homine infirmo impendiente, non posse. Sicut certum est Jerusalem

1 Eccli. XL, 1. — 2 Psal. CXLIII, 4. — 3 Joan. V, 43. — 4 Matth. XII, 33. — 5 Joan. X, 38. — 6 Matth. XXIII, 37. — 7 Ibid. 38. — 8 Isai. I, 19 et 20.

filios suos ab illo colligi noluisse, ita certum est eum etiam ipsa nolente quoscumque eorum voluit collegisse. Deus enim, sicut homo ejus dixit Ambrosius, quos dignatur vocat, et quem vult religiosum facit[1]. Convenit autem Scriptura plerumque hominis voluntatem, ut quod habet, vel non potest, admonitus sentiat; et ab eo a quo sunt bona omnia, indigens poscat. Si enim exauditus fuerit in eo quod dicere jussi sumus, « Ne nos inferas in ten» tationem[2] : » procul dubio nulla decipietur inscitia, nulla cupiditate vincetur. Propterea ergo per Prophetam dictum est, « Si nolueritis, et non audieritis me, gladius » vos comedet[3]; » et cætera hujusmodi : ut cum invenissent in se ipsis victrices cupiditates, ad propellendum malum scirent a quo deberent poscere auxilium. Ideo autem dictum est, « Ecce relinquetur vobis domus vestra de» serta[4]; » quia plures ibi erant, quos obduratione et desertione judicaverat dignos, occulto judicio, justo tamen. Nam si ut dicis, « ab intentione propria utique mala, non debet homo ulla necessitate revocari : » cur apostolus Paulus adhuc Saulus[5], cædem spirans et sanguinem sitiens, violenta corporis cæcitate, et terribili de super voce, a sua pessima intentione revocatur; et ex persecutore prostrato, illius Evangelii, quod oppugnabat, laboriosior cæteris futurus prædicator erigitur? Agnosce gratiam; alium sic, alium autem sic Deus, quem dignatur vocat; et Spiritus ubi vult spirat[6].

XCIV. JULIANUS. Nam in illo opere, quod te supra dixi nuper Romam misisse, audacius quid sentires aperuisti. In primo enim libro, cum tibi similiter proposuisses quod nos objicimus, arbitrium vos liberum denegare, ita disseris constantissimus et subtilissimus disputator. »

[1] Ambros. lib. II in Luc. cap. IX, v. 58. — [2] Matth. XI, 13. — [3] Isai. I, 20. — [4] Matth. XXIII, 38. — [5] Act. IX. — [6] Joan. III, 8.

Quis autem nostrum dicat[1], quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de genere humano? Libertas quidem periit per peccatum, sed illa quæ in paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate justitiam; propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino in Evangelio suo, « Si vos Filius liberaverit, tunc » vere liberi eritis[2] : » Utique liberi ad bene justeque vivendum. Nam liberum arbitrium usque adeo in peccatore non periit, ut per ipsum peccent, maxime omnes qui cum delectatione peccant, et amore peccati, et eis placet quod eos libet : unde Apostolus, « Cum essetis, inquit, » servi peccati, liberi fuistis justitiæ[3]. » Ecce ostenduntur etiam peccato minime potuisse, nisi alia libertate, servire. Liberi ergo a justitia non sunt, nisi arbitrio libertatis : liberi autem a peccato non fiunt, nisi gratia Salvatoris. Propter quod admirabilis doctor etiam verba ipsa discrevit : « Cum enim servi essetis, inquit, pec- » cati, liberi fuistis justitiæ. Quem ergo tunc fructum » habuistis in his, in quibus nunc erubescitis? Nam finis » illorum mors est : nunc autem liberati a peccato, servi » autem facti Dei, habetis fructum vestrum in sanctifica- » tionem, finem vero vitam æternam. » Liberos dixi justitiæ, non liberatos : a peccato autem non liberos, ne sibi hoc tribuerent, sed vigilantissime maluit dicere liberatos; referens hoc ad illam Domini sententiam, Si vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis. Cum itaque non vivant bene filii hominum, nisi effecti filii Dei; quid est quod iste libero arbitrio vult bene vivendi tribuere potestatem? Cum enim hæc potestas non detur nisi gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, dicente Evangelio, « Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem

[1] Vide lib. I contra duas Epist. Pelagian. cap. 2. — [2] Joan. VIII, 36. — [3] Rom. VI, 20. — [4] Joan. I, 12.

» filios Dei fieri[1]. » Et item post modicum. » Datur ergo, inquis, potestas ut filii Dei fiant, qui credunt eum[2]. Quæ potestas, nisi detur a Deo, nulla esse potest ex libero arbitrio : quia nec liberum in bono erit, quod liberator non liberaverit : sed in malo liberum habet arbitrium, cui delectationem malitiæ vel occultus vel manifestus deceptor insevit, vel sibi ipse persuasit. Non itaque, sicut dicunt nos quidam dicere, et iste aude insuper scribere, omnes in peccatum, velut inviti, carnis suæ necessitate coguntur : sed si jam in ea ætate sunt, ut propriæ mentis utantur arbitrio, et in peccato sua voluntate retinentur, et a peccato sua voluntate retinentur, et a peccato in peccatum sua voluntate præcipitantur. Sad hæc voluntas, quæ libera est in malis, quia delectatur malis; ideo libera in bonis non est, quia liberata non est; nec potest homo boni aliquid velle, nisi adjuvatur ab eo qui malum non potest velle.

« In his omnibus verbis tuis, quæ posui, ita video gratiæ nomen cum liberi arbitrii negatione consertum, ut non tam mala sensus tui appellationum bonis vindicari queant, quam dignitas nominum dogmatum tuorum adhæsione vilescat. Non erga te his sermonibus honestasti, sed oramenta ipsa turpasti. Nos tamen ea quæ a te juncta sunt separamus, ut gratiæ divinitas ab scævis colligationibus enodata, nec responsione quatiatur; et gravitate catholicorum, non Manichæorum adulatione laudetur. Gratiam ergo Christi multiplicem confitemur. Primum munus ejus est, quod facti ex nihilo sumus, Secundum, quod ut viventibus sensu, ita sentientibus ratione præstamus; quæ impressa est animo, ut Conditoris imago doceretur[3] : ad cujus æque respicit dignitatem arbitrii consessa

[1] Joan. I, 12. — [2] Vide lib. I contra duas Epist. cap. 3. — [3] *Forte* diceretur.

libertas. Ipsi etiam gratiæ, beneficiorum quæ nobis præstare non desinit, augmenta reputamus. Ipsa gratia legem in adjutorium misit : ad ejus spectabat officium, ut rationis lumen[1], quod pravitatis exempla hebetabant et consuetudo vitiorum, multimodis eruditionibus excitaret, atque invitatu suo foveret. Ad istius ergo gratiæ, id est, divinæ benevolentiæ, quæ rebus causam dedit, plenitudinem spectavit, ut Verbum caro fierat, et habitaret in nobis[2]. Resposcens enim Deus ab imagine sua amoris vicem, palam fecit quam totum in nos inæstimabili egisset affectu, ut vel sero redamaremus eum, qui commendans charitatem suam nobis, « Filio suo non pepercit, sed pro nobis illum traddit[3] : » pollicens : quia si voluissem deinceps voluntati ejus obedire[4], Unigeniti sui præstaret nos esse cohæredes[5] .»

Augustinus. Homo Pelagiane, charitas vult bonum, charitas ex Deo est ; non per legis litteram, sed per spiritum gratiæ[6]. In hoc est prædestinatis adjutorium littera, quia jubendo et non juvando, admonet infirmos confugere ad spiritum gratiæ. Sic lege legitime utuntur, quibus bona est, id est, utilis[7] : alioquin per se ipsam littera occidit[8] ; qui jubendo bonum, et non largiendo charitatem, quæ sola vult bonum, reos prævaricationis facit.

XCV. Julianus. « Hæc ergo gratia, quæ in baptismate non solum peccata condonat, sed cum hoc indulgentiæ beneficio, et provehit, et adoptat, et consecrat : hæc, inquam, gratia, meritum mutat reorum, non liberum condit arbitrium ; quod eo accipimus tempore quo creamur : utimur autem, quo valentiam inter bonum et malum discretionis adipiscimur. Bonæ itaque voluntati innumeras adjutorii divini adesse species non negamus ; sed ita ut

[1] Isai. viii, 20, juxta LXX. — [2] Joan. i, 14. — [3] Rom. v, 8. — [4] Id. viii, 32. — [5] Ibid. 17. — [6] 1 Joan. iv, 7. — [7] 1 Tim. i, 8. — [8] 2 Cor. iii, 6.

non per adjutorii genera aut fabricetur quæ fuerit arbitrii destructa libertas, aut aliquando ea exclusa, vel boni vel mali cuiquam necessitas credatur incumbere ; verum arbitrio libero omne adjutorium cooperatur. »

AUGUSTINUS. Si non prævenit, ut operetur eam, sed prius existenti voluntati gratia cooperatur ; quomodo verum est, Deus in vobis operatur et velle [1] ? Quomodo præparatur voluntas a Domino [2] ? Quomodo charitas ex Deo est, quæ sola vult beatificum bonum [3] ? Aut si scientia Legis et eloquium Dei charitatem operatur in nobis, ut non per donum Dei, sed per nostræ voluntatis arbitrium diligamus, quod esse diligendum Deo docente cognoscimus, quomodo res minor ex Deo nobis est, et major ex nobis ? quia sine Deo donante scientiam, hoc est, docente, nosse non possumus ; illo autem charitatem quæ superminet scientiæ, non donante, diligere possumus [4]. Sic non sapiunt, nisi novi hæretici et gratiæ Dei nimis inimici.

XCVI. JULIANUS. « Hoc ergo arbitrium liberum, propter quod solum nos manifestari ante tribunal Christi, Magister gentium scribit [5], ut reportet, unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum, sicut catholici quidem confitentur ; ita vos non solum cum Manichæo, sed etiam cum Joviniano, quem nobis audes impingere, diverso quidem genere, sed impietate simili denegatis. Quod ut planius fiat, divisionum adhibeatur examen. Nos dicimus peccato hominis, non naturæ statum mutari, sed meriti qualitatem ; id est, et in peccante hanc esse liberi arbitrii naturam, per quam potest a peccato desinere, quæ fuit in eo ut posset a justitia deviare. »

AUGUSTINUS. Scimus vos ideo dicere, peccato hominis

[1] Philip. II, 13. — [2] Prov. VIII, 35, juxta LXX. — [3] I Joan. IV, 7. — [4] Ephes. III, 19. — [5] 2 Cor. V, 10.

naturæ statum non mutari, quia deseruistis fidem catholicam, quæ dicit primum hominem sic factum, ut non haberet moriendi necessitatem; peccato autem ita hunc statum naturæ fuisse mutatum, ut hominem necesse sit mori usque adeo ut etiam Spiritu jam regeneratis atque vivificatis Apostolus dicat : « Si Christus in vobis est, » corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus » autem vita est propter justitiam : si ergo spiritus ejus » qui suscitavit Jesum ex mortuis, habitat in vobis; qui » suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit et mor» talia corpora vestra per inhabitantem spiritum in vo» bis[1]. » Ideo utique dixit : Vivificabit et mortalis corpora vestra, quod in carnis resurrectione speramus, quia dixerat : Corpus mortuum est propter peccatum : et vos non vultis peccato statum mutatum esse naturæ. Verumtamen Pelagio cum in Palæstino judicio fuisset objectum, quod diceret infantes nuper natos in eo statu esse, in quo Adam fuit ante peccatum, negavit se dicere, idque damnavit[2]. Quod si fecisset corde veraci, jam fortasse vestra hæresis interiisset : postremo ipse saltem fuisset ab illa peste sanatus. Deinde quæro utrum vitio careat natura peccatrix : quod si absurdissimum est, habet ergo vitium : si habet vitium, procul dubio vitiata est. Quomodo ergo mutata non est, quæ cum fuisset sana, vitiata est? Ac per hoc, etiam excepto peccato illo, de quo Joannes Constantinopolitanus ait[3] : Adam peccavit illud grande peccatum, et omnes in commune damnavit: et illo ergo excepto, de quo damnationem humana natura originaliter trahit, quomodo sobrie dici potest, statum naturæ in homine non fuisse mutatum qui dicit : « Lex spiritalis est, » ego autem carnalis sum, venumdatus sub peccato; quod

[1] Rom. VIII, 10 et 11. — [2] Vide lib. de Gestis Pelagii, cap. 11 et 33. — [3] Joan. Constantinop. Homil. de Lazaro resuscit.

» enim operor ignoro, non enim quod volo ago [1] : » et cætera hujusmodi ; etiam si hanc mutationem non in eo nascendi traxit conditio, sed, ut vultis, contraxit consuetudo peccandi? Cernitis-ne, vanum esse quod dicitis, peccato hominis non naturæ statum mutari, sed meriti qualitatem ? Nisi forte dicatis, non naturam peccato mutari, sed hominem. Et quid est hoc, nisi hominem negare esse naturam ? Quando ista diceretis, si cogitaretis sana mente quod dicitis ?

XCVII. JULIANUS. « Manichæus dicit, voluntatem malam ab ea inspirari natura, quæ bonum velle non potest ; voluntatem vero bonam ab ea infundi natura, quæ malum velle non potest ; ita utique naturis singularum rerum imponit necessitatem, ut propriæ voluntates non possint velle contraria. Inter nos et illum certe grande chaos est : videamus nunc quantum ab eo tu recesseris. Dicis esse liberam voluntatem, sed ut malum tantummodo faciat, non autem esse in hoc liberam, ut malum desistat operari, nisi ei fuerit imposita necessitas volendi honum, ab ea natura, quæ, ut tuis utar sermonibus, » malum non potest velle [2]. « Definis ergo, genus hominum per liberum arbitrium nihil aliud quam peccare, nec aliud posse facere. Per quod absolute pronuntias, humanam naturam unum semper cupere quod malum est, et velle non posse contrarium : naturam autem Dei malum non posse velle ; et ideo, nisi necessitatis suæ participem fecerit malam hominum naturam, bonum in ea actionis esse non posse. Post hæc itaque utrum non multum ames Manichæum, in cordis tui secreto Deus viderit : quantum tamen ex dogmatum germanitate monstrantur, nihil aliud prorsus egisti, quam ut ordine commutato idem quod ille affirmarat astrueres. »

[1] Rom. VII, 14 et 15. — Vide lib. I contra duas Epist. Pelagian. cap. 3.

Augustinus. Utinam Manichæum fortiter destrueres, non turpiter adjuvares. Illle namque nimia perversus insania non dicit naturam mali cogi bene facere ab alia natura boni, quæ malum non potest velle ; sed naturam boni cogi male facere ab ea natura mali, quæ bonum non potest velle : ac per hoc mirabiliter demens naturam mali vult immutabilem, mutabilem vero naturam boni. Proinde voluntatem malam ab ea inspirari natura, quæ bonum velle non potest, certum est dicere Manichæum : voluntatem vero bonam ab ea infundi natura, quæ malum velle non potest, non dicit Manichæus, sicut tu de illo mitius suspicaris : quoniam boni naturam nullo modo immutabilem credit, quæ malum velle non possit, cui credit inspirari voluntatem malam ab ea natura, quæ bonum non potest velle, itaque fieri per mali naturam, ut malum velit boni natura, quam nihil vult esse aliud quam naturam Dei. Tu ergo hunc adjuvas, negando humanam peccato primi hominis vitiatam esse naturam, ut naturæ mali quam fingit, attribuat quidquid malorum in manifestissima invenit miseria parvulorum. Deinde cum displicet tibi, hominem non posse bonum velle, nisi adjuvetur ab eo qui malum non potest velle, nonne respicis ei te contradicere, qui dixit : « Sine me nihil potestis facere [1]? » et Scripturæ, ubi legitur : « Paratur voluntas » a Domino [2] : » et ubi legitur : « Deus est enim qui ope» ratur in nobis et velle [3] : » et ubi legitur : « A Domino » gressus hominis dirigentur, et viam ejus volet [4]. » Ubi nihil miror, nisi unde te Christianum dicas, cum his divinis tot et tam claris vocibus contradicas.

XCVIII. Julianus. Joviniano autem in una parte conjungeris : nam dicit in secundo operis sui libro, baptizatum hominem non posse peccare ; ante baptisma autem

[1] Joan. xv, 5. — [2] Prov. viii, 35. — [3] Philip. ii, 13. — [4] Psal. xxxvi, 23.

et peccare et non peccare posse. Tecum ergo putat, a tempore baptismatis imponi hominibus necessitatem boni, quod æque falsum est, quam quod tu putas, ante baptisma inesse hominibus necessitatem faciendi mali. Nam cum dicis tu: » Non potest homo boni aliquid velle, nisi adjuvetur ab eo qui malum non potest velle: « participatione utique gratiæ et naturæ bonæ vis hominem possibilitatem consequi faciendi boni; quod dicis tamen a tempore baptismatis posse contingere. Inter impietatem igitur medius et timorem, ad Joviniani consortium confugisti, sed Manichæi lupanar necdum reliquisti. Verumtamen tanto te innocentior Jovinianus, quanto Joviniano profanior Manichæus. Ut enim adhuc brevius quod egimus colligatur, Manichæus dicit: In omnibus hominibus inspiratrix malæ voluntatis tenebrarum natura delinquit, et aliud facere non potest. Tu dicis: In cunctis hominibus primi peccati tenebris infecta, et per hoc malæ voluntatis auctor natura delinquit, et bonum velle non potest. Jovinianus dicit: Voluntas quidem hominum, sed usque ad baptisma delinquit; postea autem nisi bonum velle non potest. Catholici, id est, nos dicimus, quod ab initio usque ad finem sine aliquo naturalium coactu, voluntas et ante baptisma in unoquoque delinquit, quæ illo ipso tempore quo peccat, potestatem habet recedere a malo, et facere bonum, ut constet ratio libertatis. Vestrum itaque nulli quidem veritas dogmatum constat: tamen cum ab uno principio erroris fueritis egressi, vel minus inhonestum erat, si quæ consequuntur admitteres; et quia cum Manichæo dicis, natura mala, id est, manca libertate delinqui, diceres cum eodem, nullo illam pacto posse mundari: quod quidem alibi affirmas; sed quod necessario consebatur adjungeres, ideo ei opus non esse baptismatis sacramentis. Aut si cum Joviniano, a tempore susceptæ fidei

imprimi asseris bonas cupiditates ; diceres cum eodem, bonam et ante baptisma fuisse naturam, quæ licet haberet possibilitatem mali, non tamen habuerit necessitatem, ac per hoc ad indissimulabile bonum consecrata pervenerit. Hoc enim modo, etsi rationi, nequaquam tamen eorum, quos sequeris, dogmatibus contravenires.»

Augustinus. Oblitus es quid dicamus : recordare, quæso. Nos sumus qui vobis reclamantibus dicimus, etiam justis, quandiu sunt in hac vita, non deesse, unde in oratione sua de se ipsis veraciter dicant : « Dimitte » nobis debita nostra [1]. » Quoniam si dixerint se non habere peccatum, se ipsos decipiunt, et veritas in eis non est [2]. » Quid est ergo quod inaniter loqueris, me Joviniano in ea parte conjungi, qua dicit baptizatum hominem non posse peccare ? Absit ut tam simus surdi et muti, ut non audiamus eorum qui baptizati sunt vocem, vel non cum eis dicamus : « Dimitte nobis debita nostra. » Ex quo autem homo incipit uti voluntatis arbitrio, et peccare et non peccare potes : sed alterum horum non facit, nisi adjutus ab eo qui dixit : « Sine me nihil potestis facere [3] : » alterum vero propria voluntate, sive a se ipso, sive ab alio deceptore seductus, vel peccato sicut servus addictus. Adjutos autem homines novimus Dei Spiritu, ut ea vellent quæ Dei sunt, ante baptismum, sicut Cornelium [4] : quosdam vero nec post baptismum, sicut Simonem Magum [5]. Judicia Dei sicut multa abyssus [6] : et gratia ejus non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia [7]. » Desine igitur conviciari nobis de Manichæo et Joviniano : quibus enim convicieris in nobis, quos subsecuti negare non possumus originale peccatum, videres si oculos haberes, et taceres si frontem haberes. Sic autem calumniosus

[1] Matth. vi, 12. — [2] 1 Joan. i, 8. — [3] Joan. xv, 5. — [4] Act. x, 2 — [5] Id. viii, 18. — [6] Psal. xxxv, 7. — [7] Rom. xi, 6.

es, ut alibi affirmasse me dicas, a peccatis hominem non posse mundari : cum ita dicam posse, ut eo quoque perducatur, ubi beatissimus peccare non possit.

XCIX. JULIANUS. « Nunc autem omnibus perfidus, dicis factam in natura carnis, peccati necessitatem. »

AUGUSTINUS. Tu nega dixisse Apostolum : « Cum essetis servi peccati, liberi fuistis justitiæ[1]. » Aut si hoc ab eo dictum esse non negas, non eum recte dixisse redargue. Si autem non audes; nega, si potes, eos quibus hoc dixit, habuisse in malis liberam voluntatem, quando fuerunt liberi justitiæ : aut habuisse[2] liberam in bonis, quando fuerunt servi peccati : et ab hac servitute eos aude dicere per se ipsos, non per Dei gratiam liberatos, quibus dicitur : « Nunc autem liberati a peccato, servi » facti estis justitiæ[3]. » Si autem dicis, a reatu præteritorum malorum, non a dominatu peccati, quo quisque justus esse non sinitur, eos fuisse Dei gratia liberatos; ut autem eis non dominaretur peccatum, ipsos facere potuisse si vellent, neque ad hoc indiguisse gratia Salvatoris : ubi ponis eum qui dicit : « Non quod volo facio bo» num, sed quod nolo malum hoc ago[4]? » Si enim sub lege, non sub gratia constitutus hæc loquitur : istum nega sub gravi necessitatis pondere ingemere; hunc ad bene vivendum et ad recte agendum per voluntatis arbitrium assere liberum, clamantem tibi, Mentiris, aut falleris; non quod volo ago. Si autem, sicut melius sensit Ambrosius, hoc etiam de se ipso dicit Apostolus : nec justorum est in hac vita ad perficiendum bonum tanta libertas propriæ voluntatis, quanta erit in illa vita, ubi non dicetur : « Non quod volo ago. »

C. JULIANUS. « Ut possessione æternitatis amissa, (quam

[1] Rom vi, 20. — [2] *Forte* assere habuisse. — [3] Rom. vi, 22. — [4] Florus, seu Beda vulgatus, ad Rom. viii.

quidem nunquam eam per exortum sui constat habuisse,) voluntas appetendæ jugiter pravitatis incumberet. Et adjungis, » Voluntas quæ libera est in malis, libera in bonis non est : « non minore plane stultitiæ professione, quam profanitatis, liberum vocas, quod dicis nisi unum velle non posse. »

Augustinus. Si liberum non est, nisi quod duo potest velle, id est, et bonum et malum; liber Deus non est, qui malum non potest velle, de quo etiam ipse dixisti, verumque dixisti : « Deus esse nisi justus non potest. » Siccine Deum laudas, ut ei auferas libertatem? an potius intelligere debes esse quamdam beatam necessitatem, qua Deus injustus non potest esse?

CI. Julianus. « Sed licet nulla ex parte constes, tamen quid attuleris prudens lector attendat. Consentiamus voluntatem liberam dici posse, quæ bonum velle non potest : hanc autem voluntatem in baptismate asseris liberari : Interrogo, ad quem modum liberatur, ut bonum semper velle cogatur, et malum velle non possit? an ut utrumque possit appetere? Hic tu si responderis, ut bonum semper velle cogatur : quam sis Jovinianista, etiam ipse cognoscis. Si autem dixeris, Quomodo potest esse voluntas libera, si bonum semper velle cogatur? Respondeo, Quomodo dicebatur ante voluntas libera, si malum velle tantummodo cogebatur? Si ergo responderis, sic fieri post baptisma liberam voluntatem, ut et peccare et non peccare possit; hoc ipso pronuntiabis liberum arbitrium non fuisse, cum utrumque non poterat. Clauderis undique disputationis tuæ laqueis : arbitrium ante baptisma liberum fuit; facultatem habuit faciendi boni, sicut facultatem habuit faciendi mali : et omnis dogmatis tui, quo malum naturale persuades, scena collabitur. »

Augustinus. De Manichæo et Joviniano jam me tibi

superius inveniet respondisse, qui legerit : quomodo autem dicas eum, cujus voluntatem nos dicimus a Domino præparari, ita fieri bonæ voluntatis, ut bonum velle cogatur, (quod absit ut dicatur a nobis,) viderit præclara intelligentia tua. Si enim cogitur, non vult : et quid absurdius, quam ut dicatur nolens velle quod bonum est? De natura etiam Dei vide quid sentias, homo qui dicis cogi hominem ut bonum velit, si malum velle non possit. Numquid enim Deus cogitur velle bonum, quia velle non potest malum, quoniam est omnino immutabilis? Natura vero humana quamvis mutabilis, quantum ad id pertinet quod condita est, bona est ; quæ non solum sine vitio facta est, verum etiam cum per vitium mala est, capax est boni, quo bona sit. Hæc vera sententia fallacem Manichæorum evertit insaniam.

In baptismo autem ita peccata omnia dimittuntur in Dei gratia, qua et ad ipsum baptismum homo præparata ab illo voluntate perducitur, ut deinceps quamvis concupiscat spiritus ejus adversus carnem, ne consentiat iniquitati, tamen et caro concupiscat adversus spiritum, ut non faciat et ille quod vult. Vult enim et istam carnis concupiscentiam non habere : sed non potest nunc ; propter quod adhuc in se ipso ingemiscit[1], adoptionem expectans redemptionem corporis sui, ubi sic habeat carnem, ut jam peccare non possit. Nunc ergo, non solum potest peccare post baptismum, verum etiam quia et bene reluctans concupiscentiæ carnis aliquando ab ea trahitur ad confessionem ; et quamvis venialia, tamen aliqua peccata committit : habet cur semper hic dicat : « Dimitte nobis debita nostra[2]. » Hæc quoque catholica veritas Joviniani redarguit vanitatem. Utrumque autem, id est, et quod contra Manichæum, et quod contra Jovi-

[1] Rom. VIII, 23. — [2] Matth. VI, 12.

nianum dicimus, hæresim vestram calumniasque subvertit.

CII. Julianus. « Sin autem liberum ante ad bonum non fuit, et factum est post baptisma ita liberum, ut malum facere non possit : nunquam quidem ei adfuit arbitrii libertas, et probatur sine reatu antea peccasse, et postea sine cura sanctitatis gloriam possidere. »

Augustinus. Ergo nec in Deo est arbitrii libertas, quia malum facere non potest, sicut negare se ipsum non potest : qui et nobis summo illo præmio largiturus est, ut non quidem ipsi Deo, sed tamen Angelis ejus æquales[1], nec nos peccare possimus. Hoc enim eis post lapsum diaboli pro merito bonæ voluntatis, qua in veritate steterunt, donasse credendus est, ut postea nullus per liberum arbitrium novus diabolus fieret.

CIII. Julianus. « Quo collecto convinceris inficiari prorsus dogmati tuo; ut promittas te liberum arbitrium non negare, quod antea mali, postea boni necessitate subvertis. »

Augustinus. Dicturus es, ut video, Deum necessitate premi, ut peccare non possit qui utique nec potest velle, nec vult posse peccare. Imo vero, si necessitas dicenda est, qua necesse est aliquid vel esse, vel fieri; beatissima est ista omnino necessitas, qua necesse est feliciter vivere, et in eadem vita necesse est non mori, necesse est in deterius non mutari. Hac necessitate, si necessitas etiam ipsa dicenda est, non premuntur sancti Angeli, sed fruuntur : nobis autem est futura, non præsens.

CIV. Julianus. « Verumtamen ad destructionem totam dogmatis tui proficit, ut etiam recordemur definitionum superiorum. Si peccatum non est nisi voluntas retinendi et admittendi quod justitia vetat, et unde liberum est

[1] I Tim. II, 13

abstinere; nullum peccatum in rebus penitus invenitur. »

AUGUSTINUS. Ista definitio peccati ejus est, quod peccatum tantummodo est, non quod etiam pœna peccati, qua periit libertas non peccandi : a quo malo non liberat, nisi ille, cui non tantum dicimus : « Dimitte nobis debita » nostra; » verum etiam, « Ne nos inferas in tenta- » tionem, sed libera nos a malo [1]. »

CV. JULIANUS. « Nam si non imputat justitia, nisi unde liberum est abstinere; et ante baptisma necessitas mali est, quoniam voluntas, sicut dixisti, ad faciendum bonum non est libera, perque hoc aliud agere non potest nisi malum : ab infamia mali ipsa quam patitur necessitate defenditur : quoniam apud eam justitiam gravari operibus suis non potest, quæ non imputat malum, nisi a quo liberum est abstinere. Post baptisma autem, si necessitas boni est, nullum utique potest esse peccatum. Vide igitur quam illud quod esse peccatum ratio demonstrat, inveniri nequeat in seminibus, quando secundum definitiones tuas jam nec in moribus invenitur. »

AUGUSTINUS. Multum erras, qui vel necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse pœnam, quod nulla necessitate commissum est. Si enim necessitas nulla peccandi est, (ut omittam vim mali ejus quod originaliter trahitur; hoc enim nullum esse vos vultis :) quid patiebatur, quæso, qui secundum vestrum sensum, tanta mole malæ consuetudinis premebatur, ut diceret : « Non quod volo facio bonum, sed quod » nolo malum hoc ago [2]? » Deinde cogitare te existimo, quid appetendum, quid vitandum sit in agenda vita, quanto labore discatur. Qui autem hoc nesciunt, ipsa boni appetendi malique vitandi ignorantia patiuntur peccandi necessitatem. Necesse est enim ut peccet, qui

[1] Matth. VI, 12 et 13. — [2] Rom. VII, 19.

nesciendo quid facere debeat, quod non debet facit. De quo genere malorum Deus rogatur, ubi dicitur : « Delicta » juventutis, et ignorantiæ meæ ne memineris[1]. » Quod genus delectorum si non imputaret Deus justus, non ea sibi dimitti posceret homo fidelis. Unde dicit et Dei famulus Job, « Signasti peccata mea in sacculo, et annotasti si quid invitus commisi[2]. »

Tu quoque ipse in libro novissimo tuo eorum, quos contra unum meum quatuor edidisti, ex affectionibus atque passionibus animi dicis « evenire hominibus affectionalem qualitatem, atque ita inhærescere, ut aut magnis molitionibus, aut nullis separetur omnino[3]. » Quisquis ergo ea timiditate peccaverit, quæ ab illo non potest separari, quid aliud quam necessitate peccabit? Sed vos ista peccata ex illis venire peccatis, quæ nulla necessitate commissa sunt, in illo saltem conceditis, qui dicit, « Quod nolo » malum hoc ago[4]. » Qui enim, ut istam patiatur necessitatem, non nisi peccandi consuetudine premitur; procul dubio prius quam peccaret, nondum necessitate consuetudinis premebatur. Ac per hoc, etiam secundum vos peccandi necessitas unde abstinere liberum non est, illius peccati pœna est, a quo abstinere liberum fuit, quando nullum pondus necessitatis urgebat. Cur ergo non creditis tantum saltem valuisse illud primi hominis ineffabiliter grande peccatum, ut eo vitiaretur humana natura universa, quantum valet nunc in homine uno secunda natura : sic enim a doctis appellari consuetudinem nos commemorandos putasti. Cum igitur et illa fateamur in hominibus esse peccata, quæ committuntur, non necessitate, sed voluntate, quæ tantummodo peccata sunt, unde, ab eis liberum est abstinere; et peccatis de ignorantiæ vel affectionum ne-

[1] Psal. xxiv, 7. — [2] Job, xiv, 47, juxta LXX. — [3] Vide lib. vi contra Julian. cap. 18. — [4] Rom. vii, 19.

cessitate venientibus, quæ jam non solum peccata, verum etiam pœnæ sunt peccatorum, plenum sit genus humanum : quomodo dicis definitionibus nostris peccatum nec in moribus inveniri? Sed quod non vultis, audite. A peccatis omnibus sive originalibus, sive moralibus, vel quæ facta sunt, vel ne fiant, non liberat nisi gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum [1], in quo regenerati sumus, et a quo didicimus orando dicere, non solum, « Dimitte nobis debita nostra , » id est, quia peccavimus; verum etiam, « Ne nos inferas in tentationem [2], id est, ne peccemus.

CVI. JULIANUS. Verum consignata hac disputationis summa prudentis animo lectoris, excutiamus quid baptisma tuum, quod propter solam genitalium commotionem dicis fuisse provisum, crediti sibi muneris exequatur. Profitetur se a peccatis homines expiare ; sed cum apud justitiam causa agitur voluntatis, non pronuntiatur rea, quæ aliud velle non potuit. Evanescente autem invidia reatus, etiam pompa indulgentis evanuit : quia non potest ignoscere, quod jure non potest imputare. Ac per hoc, promissionis suæ frustratur effectibus : quoniam nec invenit crimina, quorum remissione laudetur; nec habet hujus beneficii debitores, quo peccatorum vincla solvantur : quia in necessitatis asylo collocatos non potest malæ convincere voluntatis : per quæ omnia supervacuum deprehenditur. Verum quia gratia quæ a Christo provisa est, supervacua non est : rationabilis ejus munificentia teneatur, per quod rea voluntas convincitur peccatoris, quæ potuit utique tam bonum velle, quam malum voluit. Totum ergo figmentum necessitatis evanuit : ac per hoc nullum est de naturæ conditione peccatum ; sed liberum arbitrium in natura hominum perseverat :

[1] Rom. VII, 25. — [2] Matth. VI, 12 et 13.

quod ut tu cum Manichæis negas, ita nos cum Apostolis et omnibus catholicis confitemur.

Augustinus. Necesse est ut peccet, a quo ignoratur justitia : numquid ideo cum justitiam cognoverit, non sunt ei remittenda peccata, quæ ignorantiæ necessitate commisit? Aut quia jam cognovit quemadmodum vivere debeat, de se ipso ei præsumendum est ut juste vivat, non de illo cui dicitur, « Ne nos inferas in tentationem[1]? » Non est igitur impunitatis securitas in necessitate peccandi : sed ut non obsit ista necessitas, donat ille cui dicitur, « De necessitatibus meis erue me[2]. » Donat autem duobus modis, et præteritam dimittendo iniquitatem, et opitulando ne intremus in tentationem. « Unusquisque » vero tentatur a concupiscentia sua abstractus et illec» tus[3]. » Quæ suscepta tua tam tibi grata est, ut cum ab illa in consensionem quisque non trahitur, ipsam putes esse laudandam; quasi malum non sit res, quæ impellit in malum, si non ei cedat, sed resistat ille qui impellitur. Quamvis tu etiamsi ei consentiatur, illum qui cecidit, non ipsam quæ impulit; illum qui attractus est, non ipsam quæ attraxit; illum qui illectus est, non ipsam quæ illexit; magno vaniloquio contendas esse culpandum : quia scilicet, ut definis, male usus est bono : habes quippe tam malum spiritum, ut concupiscentia bona tibi videatur, qua caro concupiscit adversus spiritum.

Sed eleganter te existimas irrisisse de baptismo sententiam nostram, mendacissime affirmans, quod propter solam genitalium commotionem baptismum dicamus esse provisum. Non hoc dicimus : sed illud quod vos nova et hæretica perversitate subvertere conamini, dicimus, ideo divinitus esse provisum secundæ spiritalis nativitatis auxilium, quam fieri in se ipso Christus instituit, quoniam

[1] Matth. VI, 13. — [2] Psal. XXIV, 17. — [3] Jacob. I, 14.

secundum Adam carnaliter nati contrahunt mortis antiquæ prima nativitate contagium[1]. Ecce verbis usus sum Pœni episcopi Cypriani, contra quem tu etiam martyrem latras, cum Ecclesiæ fundatissimam fidem, pro qua Ecclesia fusus est ejus sanguis, oppugnas. Sicut enim Paulus apostolus dixit, « Per unum hominem peccatum intravit » in mundum, et per peccatum mors, et in omnis per- » transiit, in quo omnes peccaverunt : » ita et Cyprianus episcopus, intellector hujus Apostoli, confessus est, secundum Adam carnaliter natos contagium mortis antiquæ prima nativitate contrahere. Quid est ergo quod te Apostolis et omnibus catholicis fallaciter jungis, quandoquidem Apostolo fraudulenter, catholico autem Episcopo et Martyri, in eo quod sensit cum orientali et occidentali catholica Ecclesia, apertissime contradicis ?

CVII. Julianus. « Expositio sane, quam Pauli apostoli sermonibus admovisti, cum risu esset prætereunda, nisi Scripturarum terreret ignaros. « Cum essetis, inquit « Apostolus, servi peccati, liberi fuistis justitiæ[2]. » Dicere utique non poterat, liberatos ; quoniam hic sermo liberationis tunc decenter infertur et proprie, cum homo a noxiis liberatur ; liberi autem a virtutibus dici possunt, qui decernunt nihil debere virtutibus. Liber ergo et a bono et a malo dici potest, qui alteri serviens, alteri studet nihil debere : liberatus autem nisi a malo dici non potest ; quia verbum hoc liberationis, in se habet indicium illius qui propulsatur angoris. Quæ igitur hic quæstio Apostolo de verbis suis fieri potuit, cum ille more generis humani, a bono liberos, a malo dixerit liberatos? « Cum » ergo, inquit, servi essetis peccati, liberi fuistis justi- » tiæ ; quem fructum habuistis tunc in his, in quibus

[1] Cyprian. Epist. LXIV, ad Fidum. — [2] Rom. V, 12. — [3] Id. VI, 20.

» nunc erubescitis[1]? » Sed ne tu æstimares servos nos peccato fieri per naturam, audi ipsum Apostolum in iisdem locis loquentem : « An nescitis, quoniam cui exhibe» tis vosmetipsos servos ad obediendum, servi estis ejus » cui obeditis, sive peccati, sive obauditionis justitiæ[2]? » Vosmetipsos, inquit, exhibuistis peccato servos, ut intelligeres eum voluntati, non nativitati imputare peccatum Ob hoc ergo solum eos dixit liberos fuisse justitiæ, quia detrectassent ejus præcepta servare.

Augustinus. Si ob hoc solum dicti sunt homines liberi fuisse justitiæ, quod detrectassent ejus præcepta servare, ergo antequam acciperent præcepta justitiæ, quæ detrectarent servare, non erant liberi justitiæ, servique peccati; quis hoc dixerit? Ab hac ergo necessitate servitutis ille liberat, qui non solum dat præcepta per legem, verum etiam donat per spiritum charitatem, cujus delectione vincatur delectatio peccati : alioquin perseverat invicta, et servum suum tenet. « A quo enim quis devictus est, huic » et servus addictus est[3]. »

CVIII. Julianus. « Denique statim addit, ita eos servos esse justitiæ, sicut fuerant servi ante peccati. Per quod potes eos jam tu, si placet, liberos dicere peccato, cum serviunt justitiæ; sicut ab illo dicti sunt a justitia liberi, cum servirent delicto. Ineptissime itaque simplicitati apostolicæ voluisti calumniam commovere. Neque enim ille, ut putas, vigilantissime hoc quod æstimas intimavit : sed tu somniculosissime quod ille protulit intueris. Argumentaris quippe, ideo illum liberatos dicere maluisse, quam liberos, ut intelligeremus arbitrii libertate male quidem posse, bene autem fieri non posse. Verum ipse tibi verborum ejus ordo renititur. Nam si hoc, quod tu, putasset, quia libertate solum peccaretur; debuit dicere,

[1] Rom. VI, 20 et 21. — [2] Ibid. 16. — [3] 2 Petr. II, 19.

Liberi fuistis peccato; non, Liberi fuistis justitiæ: ut ille diceretur esse liber, cui operabitur ipsa libertas. Si enim placet etiam casuum pensare momenta, huic illos justitiæ dixit esse liberos, non ab hac justitia liberos. Consequentius ergo hac elocutione nos adjuvaremur, si etiam tam leves res premere vellemus. Sed absit hoc : sensum intelligimus Apostoli, et elocutionum simpliciter prolatarum officio contenti sumus. Nihil aliud dixit magister gentium, nisi, Liberi fuistis, non servistis, justitiæ : liberati estis, peccatorum veniam suscepistis, manente arbitrii libertate; per quam potuerunt et ante peccato, et postea obedire justitiæ.

Augustinus. Ex isto hæretico sensu, quo dicitis non fieri per gratiam liberationem a peccato, nisi cum de præterito accipitur venia; non autem etiam ne dominetur peccatum, cum quisque a concupiscentia sua trahitur in ejus assensum; etiam sanctorum orationibus contradicitis. Ut quid enim Deo dicitur, « Ne nos inferas in tentatio- » nem[1]; » si, ut hoc non fiat, in liberi arbitrii nostri est potestate, quod nobis naturaliter insitum est? Ut quid dicit Apostolus, « Oramus autem ad Deum, ne quid faciatis » mali[2]; » si Deus non liberat a peccatis, nisi veniam dando præteritis?

CIX. Julianus. « Denique quid exhortatio ipsius teneret, ostendit, præmittens. « Humanum est quod dico, » propter infirmitatem carnis vestræ : sicut enim exhi- » buistis membra vestra servire immunditiæ et iniquitati » ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra ser- » vire justitiæ in sanctificationem : cum enim servi essetis » peccati, liberi fuistis justitiæ[3]. » Ordinatissime prorsus ipsos dicit liberos fuisse justitiæ, quos convenerat ut membra sua in omni sanctificatione retinerent.

[1] Matth. vi, 13. — [2] 2 Cor. xiii, 7. — [3] Rom. vi, 19 et 20.

«Verum quia non parum hic immorati sumus, ut ostenderemus certissimum esse quod dixeram, quia negarent liberum arbitrium homines, qui vestro fuissent sermone deterriti, et in verum exitium vana formidine truderentur; atque te esse præcipuum arbitrii liberi negatorem : revertamur ad illum librum, qui est ad Valerium destinatus, ut probemus primo te negasse conditorem Deum ; nunc autem, alibi quidem negare, alibi scelestius multo quam negaveras confiteri. Et quidem quam in illo libro tuo priore absolute Deum negaveris Conditorem hominum, satis cum discuteretur apparuit : dixisti quippe, quod » genus humanum diabolus quasi plantati a se fruticis fructum jure decerperet [1] ; « multaque alia quæ loco a te argumentorum posita huic cooperantur errori. In hoc vero secundo libro, etsi universitate dogmatis tui idem agas ; tamen perniciosius niteris emendare sententiam, quam ante protulisti.»

Augustinus. Si tibi parum est Apostolus, qui dicit : « Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et » per peccatum mors, et ita in omnes homines pertran- » siit, in quo omnes peccaverunt [2]. » Ambrosius utique, non ut Manichæus, quo nomine tales, qualis ille fuerat fidei, criminaris ; sed ut catholicus intellexit Apostolum, eumque intelligens ait : Omnes homines sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est [3]. Ecce de quo tanquam de suo frutice diabolus fructum jure decerpsit ; non de natura quam Deus condidit, sed de vitio quod ipse plantavit. Neque enim qui nascuntur sub peccato, possunt nisi sub auctore esse peccati, si non renascantur in Christo.

CX. Julianus. « Verum suppleamus breviter responsionem, quæ capiti tuo, quod supra posuimus, debetur.

[1] Vide lib. de Nuptiis, cap. 23. — [2] Rom. v, 12. — [3] Ambros. lib. 1 de Pœnitentia, cap. 2.

Constanter itaque fideliterque respondeo, quia non invideamus liberatorem hominibus Dominum Jesum Christum; quos convenimus, ne vobis credentes, emendationis desperatione frangantur, et recedant ab eruditione Christi, quasi ea præcipientis, quæ capere mortalium natura non possit, quippe malo aggravata congenito.»

Augustinus. Sed et mors congenita est; et tamen ab ea liberat, qui quos vult vivificat [1]: ad quem debent confugere, qui volunt a malo congenito liberari; quod ut faciant, quis attrahat [2], in Evangelio lege.

CXI. Julianus. « Sed currant ad eum qui clamat: « Jugum meum suave est, et onus meum leve est [3]: » qui et malæ voluntati veniam pro inæstimabili liberalitate largitur, et innocentiam, quam creat bonam, facit innovando adoptandoque meliorem. »

Augustinus. Ipsi sunt homines, quibus invides liberatorem, quos habere malum, a quo liberentur, negas. Quomodo ergo constanter fideliterque respondes, quod non invideatis liberatorem hominibus Dominum Jesum Christum; cum potius pertinaciter et infideliter agas, ne ab illo salvi fieri credantur parvuli, sicut salvum facit populum suum a peccatis eorum; propter quod eum, Evangelio loquente, didicimus appellatum esse Jesum [4]? Non igitur docere poteritis liberatorem Christum vos hominibus non invidere, quia parvulos non esse homines nullo modo potestis ostendere.

CXII. Julianus. « Demiror itaque ausum te fuisse ponere testimonium, quo dicitur: « A quo enim quis » devictus est, huic et servus addictus est [5]. » Quod manifestissime pro nobis facit, asserentibus non posse quemque obnoxium esse diabolo, nisi qui fuerit post cer-

[1] Joan. v, 21.—[2] Id. vi, 44. — [3] Matth. xi, 30.—[4] Id. i, 21. — [5] 2 Petr. ii, 19.

tamen voluntatis degeneri deditione superatus. A te autem usurpari non debuit, cui vehementer repugnat, persuadenti in regno diaboli esse nascentes, qui sine voluntate propria nec vinci utique, nec peccare potuerunt. »

Augustinus. Quos dicis nascentes nec vinci, nec certare potuisse ab illo originem ducunt, in quo omnes peccaverunt : qui homo, quod est pejus, sine certamine victus est. Fuit enim Adam, et in illo fuimus omnes [1] : periit Adam, et in illo omnes perierunt. Sinite ergo parvulos inveniri ab eo, qui venit quærere quod perierat [2] : alioquin liberatorem Jesum, quoniam et ipsi homines sunt, prorsus hominibus invidetis, quantacumque loquacitate crudelitatem vestri hujus erroris obtegendam esse credatis.

CXIII. Julianus. « Quod quidem videns contra te valere plurimum, quasi ipso testimonio interrogatus : Per quid ergo parvuli in regno sunt adversariæ potestatis, si Scripturæ creditur, unumquemque, cum vincitur, tunc servum esse victoris, et constat infantiam sine usu rationis et voluntatis nec confligere potuisse, nec cedere ? addis [3] : « Per unum quippe hominem peccatum intravit in mun- » dum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines » pertransiit, in quo omnes peccaverunt [4]. » Sic est autem Deus nascentium conditor, ut omnes ex uno eant in condemnationem, quorum non fuerit renascentium liberator : ipse quippe dictus est figulus ex eadem massa faciens vas, aliud in honorem secundum misericordiam, aliud in contumeliam secundum judicium [5] : cui cantat Ecclesia : « Misericordiam et judicium [6]. » Hoc quod dicis, per unum intrasse peccatum, quo testimonio Apostoli plurimorum ineruditorum tamen pectora commovistis, licet

Ambros. lib. VII in Luc. cap. XV, n234. — [2] Luc. XIX, 10. — [3] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 3. — [4] Rom. V, 12. — [5] Id. IX, 21. — [6] Psal. C, 1.

in quarto libro [1] breviter quomodo intelligendum esset ostenderim, tamen adjuvante Christo, in hoc opere plenius exponemus, ita ut in secundo libro, prætermissis aliis, locus ipse apostolicus contextu suo plenissime disseratur. »

AUGUSTINUS. Ad id quod in quarto libro tuo breviter ostendisse te dicis, in sexto nostro tibi responsum est [2] : quod autem in hoc opere polliceris, cum reddere cœperis, ibi cum sis vaniloquus apparebit.

CXIV. JULIANUS. « Hic autem breviter admonuerim, quoniam suffragari tibi non potest ad ejus sententiæ confirmationem, quam omnis eruditio, omnis ratio, et Lex Dei convincit iniquissimam. Diligens ergo lector intendat quod pronuntiasti, Deum esse factorem malorum ; et tales eum condere, qui sine aliquo propriæ merito voluntatis eant in condemnationem prorsus omnes. »

AUGUSTINUS. Hoc dixi : quia facit hominum naturam, qui vitio mali sunt, quod ipse non fecit ; et de quo ipse bene facit, etiam cum mali sunt mali homines quos facit : quia in quantum homines sunt, non in quantum mali sunt, eos facit. Neque enim vasa in contumeliam fierent, nisi mali essent : qui tamen per naturam quam facit Deus, utique boni sunt ; mali autem secundum vitium, quod contra naturam quidem, sed tamen naturæ insevit inimicus ; ut ex hoc esset natura mala, hoc est, malus homo. Non enim potes esse ullum malum nisi in aliquo bono ; quia non potest esse nisi in aliqua natura : omnis autem natura, in quantum natura est, bonum est. Diligenter attendite, quomodo dicantur, quæ velut contraria inter se dici videntur, et non sunt : si tamen non penitus fumo superbæ contentionis oculos perdidistis.

CXV. JULIANUS. « Ac ne nesciremus de quo tempore

[1] Operis ad Turbantium. — [2] Vide lib. VI contra Julian. cap. 24.

loquereris; ab Adam, quem ais unum omnes fuisse, usque ad finem, qui baptizati non sunt, damnationi et diabolo obnoxios pronuntias inveniri. In qua sententia multo te perniciosius curare niteris, quam antea vulnerasti. Nam ut removeres invidiam quæ in te ruebat, quod diceres diabolum conditorem hominum; correctus confiteris Deum conditorem, sed talium quales ascribit Manichæus principi tenebrarum. »

Augustinus. Omnes homines sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est. Hoc non dixit hæreticus immundus Manichæus, sed catholicus sanctus Ambrosius [1]. Porro autem Manichæus nec omnem naturam, in quantum natura est, dicit bonam; nec eam quam dicit naturam malam, ullo modo dicit sanari posse ac fieri bonam: quod catholica fides dicit de natura humana pusillorum atque magnorum, et contra Manichæos et contra Pelagianos, utrosque diversis morbis, sed pariter insanos.

CXVI. Julianus. Enim vero credens malos esse homines conditione nascendi, illum eis deputavit auctorem, per quem mali operis crimen a Deo bono separaretur: et quoniam erraverat in definitione peccati, ut putaret naturale esse, quod nisi voluntarium esse non potest; consequenter deinceps malæ originis malum est commentus artificem; hic religiosior in Deum, contumacior in naturam. Tu vero dicis, malos quidem nasci, sed Deum esse auctorem malorum: contumacior tu in Deum, honorificentior in naturam: hæc quippe auctoris majestate defenditur, auctor autem fœditate operis accusatur. »

Augustinus. Accusa ergo Deum, si placet, operis fœditate: quandoquidem aliqua corpora tam fœda nas-

[1] Ambros. lib. 1 de Pœnitentia, cap. 2 vel 3.

cuntur, ut nonnulla in eis nimia deformitate etiam monstra dicantur. Non enim alius deus, sicut Manichæus fingit, aut dii minores, sicut Plato errat, sunt corporum conditores : sed utique Deus bonus et justus operatur etiam corpora talia : quæ si referas ad grave jugum super filios Adam, invenies eum nec malum, qualem Manichæus fabricandis corporibus adhibet [1] ; nec victum malisque implicatum atque commixtum, quod Manichæus de Deo bono credere non timet ; sed plane justum propter originale peccatum, qualem fides catholica novit, a qua vester error exorbitavit. Neque enim, si nemo peccasset, fœda atque monstrosa etiam in paradiso corpora nascerentur.

CXVII. JULIANUS. « Non timuisti, scelestissime, hoc applicare Deo, quod ne ei admoveret Manichæus, commentus est alium conditorem : ambo quidem estis veritatis inimici, sed putabatur ante te non posse ille impietate superari. »

AUGUSTINUS. Ante me erat Ambrosius, qui non erat Manichæus ; ante ipsum Hilarius, Gregorius ; ante hos Cyprianus, et cæteri, quos commemorare longum est, qui non erant Manichæi. Et tamen Ecclesiam docuerunt, quod in Ecclesia didicerunt, trahere parvulos originale peccatum, et exsufflandos in exorcismis, ut eruantur de potestate tenebrarum, et in regnum sui Salvatoris et Domini transferantur. Quoniam Christus, si etiam pro ipsis mortuus est [2], quod et tu coactus es confiteri : ergo omnes mortui sunt : et pro omnibus mortuus est [3] ; quod ait Apostolus : qui profecto si secundum verba tua etiam ipse Manichæus erit, jam tu quid eris ?

CXVIII. JULIANUS. « Tu vero justificasti, ut Propheta ait, sororem tuam Sodomam [4] : absolvi putabitur Mani-

[1] Eccli. XL, 1. — [2] Coloss. I, 13. — [3] 2 Cor. V, 14 et 15. — [4] Ezech. XVI, 51.

hæus, si tuis blasphemiis comparetur. Gloriatus in primo operis mei libro fueram, quod eo ore lacerarer, quo et Apostoli injuriam pertulissent: nunc vero expavesco magnitudinem felicitatis meæ ; ab eo vituperor, qui criminatur Deum. »

Augustinus. Ab eo vituperaris, qui cum Ambrosio et cæteris sociis ejus, etiam parvulorum liberatorem prædicat Christum : quem tu non solum criminaris tanquam mentientem, ubi dicit se venisse salvare et quærere quod perierat[1] ; verumetiam contradicis ei, ne salvandos parvulos quærat.

CXIX. Julianus. « Unde mihi accidit tantæ contumeliæ dignitas ? Nihil in me tale conferre laudando potuisses. Sensa mea dicis esse reprobanda ; sed Dei opera damnanda: me male disputare ; sed Deum nequiter creare pronuntias : me errare clamas ; illum sævire : me asseris nescire legem ; Deum vero nescire justitiam : me vociferaris catholicum non esse, quod dicam Christum provocare quos salvet ; Deum vero juras creare quos damnet, nec ob aliud condere, nisi ut eant omnes in condemnationem. »

Augustinus. Hoc et de præscientia Dei dici potest, quæ tamen a fidelibus negari non potest, et puto quod nec a vobis. Aut negate Deum præscium multos se damnaturum esse quos creat, ne videatur creare quos damnet ; et quod est mirabilius et inscrutabilius, multos, ne malitia mutet eorum intellectum[2], de hac vita non rapere, quos malos futuros non potest ignorare. Date honorem Deo : altitudini judiciorum ejus cedat vestrorum crepula ruina verborum, quasi nitida acuta, sed vitrea.

CXX. Julianus. « Inter te igitur et Manichæum prosatorem sensuum tuorum, video per profectum erudi-

[1] Luc. XIX, 10. — [2] Sap. VI, 11.

tionis tuæ magnam factam esse distantiam. Ille enim licet duos induxisset auctores, tamen spem salutis ex ea reliquit parte, qua dixit bonum Deum esse alienissimum ab iniquitate, et a crudelitate : tu vero unum bonum quidem Deum, sed eumdem malorum conditorem loquens, ut reverentiam divinitatis, ita spem salutis funditus sustulisti. »

AUGUSTINUS. Manichæi fingunt Deum crudeliter infirmum, qui partem suam, substantiam suam, membra naturæ suæ dilanianda et contaminanda hostibus tradidit, a quibus vastitatem sibi imminere cernebat : vos autem qui Deum omnipotentissimum non negatis, in gravi jugo parvulorum credi vultis injustum, negando originale peccatum.

CXXI. JULIANUS. « Non est enim qui subveniat reis, quando ipse qui est unus, desiderio creandarum miseriarum etiam eos punit, in quibus nihil aliud quam hoc quod ipse fecit agnoscit. »

AUGUSTINUS. Agnoscit ibi etiam quod ipse non fecit : peccatum quippe ipse non fecit. Alius autem similiter ut vos vanus posset dicere, Deum desiderio creandarum miseriarum etiam eos creare, quos damnaturum se esse ignorare non potuit, incomparabiliter plures, quam eos quos liberaturum se esse præscivit.

CXXII. JULIANUS. « Perspecta igitur abysso impietatis tuæ, licet nunquam quidquam possit profanius inveniri ; tamen quam hoc nihil habeat virium, et quid de illis quæ annexueras colligatur, brevi disputatione monstrabitur. Deus qui hoc appellari nomine voluit, ut omnipotentissimus, ita etiam justissimus creditur ; quorum si unum defuerit, neutrum aderit ; ut conditor benignissimus hominum, ita meritorum expunctor æquissimus : omne quod facit, bonum valde est. Ac per hoc, nemo naturali-

ter malus est : sed quicumque reus est, moribus, non exordiis accusatur.»

Augustinus. « Cur ergo grave jugum super exordia parvulorum sub Deo potentissimo atque justissimo ?

CXXIII. Julianus. « Nec malum itaque naturale est, nec Deus creare reos potest, nec in regno diaboli collocare. Quibus collectis et tu Manichæus, imo Manichæo pejor ostenderis : et sine peccato in hunc mundum humanitatis ingressus, et sub jure Dei, non diaboli, fructus fœcunditatis, et naturalis innocentia claruerunt.»

Augustinus. Ergo et Ambrosius, qui dixit : In primordia naturæ suæ, qui baptizati fuerint parvuli [1], a malitia reformantur, Manichæus, aut Manichæo pejor ostenditur, sicut conviciaris, aut furis.

CXXIV. Julianus. « Hoc igitur consignato, quid processum tuum consequatur attende. Prophetas, et Patriarchas, omnesque sanctos Veteris Testamenti constat baptismatis expertes fuisse, sed a Deo conditos propriis deinceps fulsisse virtutibus : sub diaboli ergo regno, contra testimonium legis, esse credentur æternis suppliciis mancipandi : quia ex Adam omnes pronuntiantur a te in condemnationem creati. »

Augustinus. Et ipsos antiquos justos eadem gratia liberavit, cui vos bellum indixistis : quamvis diversis usi fuerint pro tempore sacramentis. Quoniam quod de Christo credimus, hoc credebant. Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum homo Christus Jesus : cujus illis prænuntiatus est, nobis autem annuntiatus est humilitatis adventus ; claritatis vero qui in fine futurus est, et illis est prænuntiatus et nobis. Et illorum ergo et nostra in isto uno mediatore una fides est, et idem Spiritus fidei et in illis et in nobis : unde dicit Apostolus : « Habentes

[1] Ambros. lib. I in Luc. cap. I, v. 17, n. 34.

» autem eumdem spiritum fidei, secundum quod scrip» tum est : Credidi, propter quod locutus sum ; et nos » credimus, propter quod et loquimur [1]. » Unde autem sit hæc fides, ne ita gloriemur tanquam ex nobis sit, eumdem audiamus Apostolum : « Gratia, inquit, salvi » facti estis per fidem, et hoc non ex vobis, sed Dei » donum est [2]. » Et alio loco : « Pax, inquit, fratribus » et charitas cum fide a Deo Patre et Domino Jesu » Christo [3]. »

CXXV. « Quod si dixeris, quam sis aperte Manichæus, etiam patroni tui poterunt confiteri. Si vero intellexeris tantum veri Regis exercitum contra tuam dimicare sententiam, nec illis te afferre posse præjudicium : acquiesce destructum esse quod extrueras, et per hoc non ire omnes ex uno in condemnationem ; sed eos tantum qui rebelles voluntati Dei, sine pœnitentia, sine correctione, ultimo fuerint fine deprehensi. »

Augustinus. Adde et generatos, si non fuerint regenerati : quia in uno omnes peccaverunt [4].

CXXVI. Julianus. « Quod autem dictus est : « Figulus » ex eadem massa faciens aliud vas in honorem, aliud in » contumeliam [5]; » a te commemorari omnino non debuit : quia ut a nobis consequenter exponitur, ita tibi totum repugnat : nam cum alii in honorem, alii in contumeliam fieri dicuntur, juvatur sensus catholicorum, quo secundum diversitatem voluntatis humanæ, diversus etiam vasorum exitus prædicatur. »

Augustinus. Ambrosium audi [6], qui dicit : Omnes homines sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est. Sic quippe intellexit cum cæteris condiscipulis et condoctoribus suis, sine ulla dubitatione catholicis,

[1] 2 Cor. iv, 13. — [2] Ephes. ii, 8. — [3] Id. vi, 23. — [4] Rom. v, 12. — [5] Id. ix, 21. — [6] Ambros. lib. i de Pœnitentia, cap. 2 vel 3.

quod scriptum est de peccato et morte, quod per unum intraverit, et in omnes homines pertransierit [1]. Et intellige, hanc esse massam, de qua fiunt vasa, sive illa, sive ista. Nam si inscrutabilis quæstionis hujus ista esset solutio, quam tu sapis, secundum merita voluntatum; tam manifesta esset, ut nulla ejus difficultate compelleretur Apostolus dicere: « O homo tu quis es, qui respondeas Deo [2]? » De nondum natis enim agebatur, quorum non ex operibus, sed secundum propositum suum Deus unum dilexit, alterum odio habuit: unde ad hæc verba perventum est, ut de eadem massa et diversis vasis, et de potestate figuli diceretur.

CXXVII. Julianus. « Tu autem qui supra dixeras, omnes ire in condemnationem, qua testimonium fronte posuisti, quo pronuntiatur ire alius in honorem, alius in contumeliam? «

Augustinus. Sed gratia liberat a totius massæ damnatione quos liberat; quam vos negando, estis hæretici. Quantum enim pertinet ad originis meritum, ex uno omnes in condemnationem: quantum autem ad gratiam, quæ non secundum merita datur [3], quicumque ab ista condemnatione liberantur, dicuntur vasa misericordiæ: qui vero non liberantur, ira Dei manet super eos [4], veniens de justo judicio Dei; quod non ideo vituperabile, quia inscrutabile est: et propterea vasa iræ nuncupantur, quia et his bene utitur Deus, ut notas faciat divitias gloriæ suæ, in vasa misericordiæ [5]. Quod enim Deo judicante a cæteris exigitur, hoc istis eo miserante donatur: quas investigabiles vias Domini si æstimas improbandas, audi; « O homo tu quis es, qui respondeas Deo? »

CXXVIII. Julianus. « Nihil enim ita pugnat, quam

[1] Rom. v, 12. — [2] Id. ix, 20. — [3] Id. v, 16. — [4] Joan. iii, 36. — [5] Rom. ix, 23.

dicere omnes, et non omnes. Tu dicis, a figulo Deo omnes fieri in condemnationem : Apostolus dicit, non omnes in condemnationem, nec omnes in honorem ; quod in loco suo, quid habeat dignitatis absolvam. In ipsa tamen pronuntiatione sententiæ, constat inter vos magnam esse discordiam, nec eumdem esse figulum in condemnationem cuncta fingentem, quem Paulus dicat in honorem alios fabricantem : nec te illi credere, qui a magistro admirabili prædicatur ; quoniam tuus figulus omnes in condemnationem fingit, Apostoli figulus plurimos fingit in gloriam. »

Augustinus. Cum dicuntur omnes ex uno in condemnationem, ipsa massa significatur [1], ex qua fiunt a figulo alia vasa in honorem, id est, quæ assumuntur in gratiam, alia in contumeliam, id est, quæ ad luendum debitum relinquuntur ; ut filii gratiæ id sibi donari sciant, quod si exigeretur, non esset injustum ; ac sic non in se ipsis, sed in Domino glorientur [2].

CXXIX. Julianus. « Et hæc quidem dixerim, ut statim appareret, te esse aut imperitiæ aut impudentiæ singularis, qui tuorum vice, contrariis utereris : cæterum pietas explanabit et ratio, Deum meum neminem in contumeliam formare. »

Augustinus. Si Deus tuus in contumeliam neminem format, non est ipse Pauli apostoli Deus : ille quippe de Deo vero dicebat : « O homo, tu quis es, qui respondeas » Deo ? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit, Quid » me fecisti sic ? An non habet potestatem figulus luti, » ex eadem massa facere, aliud vas in honorem, aliud in » contumeliam [3] ? » Sed tu videlicet artifex magnus profers ex officina Pelagiana meliorem deum, qui nullum vas facit in contumeliam.

[1] Lupus Ferr. Collect. quæst. 1 de Prædest. — [2] 1 Cor. 1, 31. — [3] Rom. 20 et 21.

CXXX. Julianus. « Sed imaginem suam, id est, omnes homines bonos condere, qui etiam demolitos studiorum pravitate, reformare remediorum desiderat largitate. Ipsi quidem cantat Ecclesia misericordiam et judicium[1]; quia et illis est benignus qui nihil deliquerunt, et justo punit judicio eos qui boni a Deo conditi suapte voluntate peccarunt, ac misericordiæ subsidia respuerunt. Hanc igitur misericordiam, et hoc judicium cantat Ecclesia catholicorum : cæterum in vestra nihil potest tale resonare, quæ dicit sine justitia, sine judicio, sine misericordia, Deum conditorem malorum, formare quos puniat; atque ob hoc punire, quod eos ex Adam ipse formaverit. »

Augustinus. Jam quidem tibi superius ad omnia ista responsum est : tamen et hic breviter audi. Non abstinet Deus bonum formationis suæ etiam ab stirpe damnata : sed si tibi displicet, Deum creare quos damnet; contradic ei, si potes, ne creet eos, quos malos futuros, et in malignitate usque in finem perseveraturos, et ob hoc sine dubitatione damnandos esse præscivit : aut ei suggere, si videtur, ut tot millia parvulorum non baptizatorum, quos novit perdite esse victuros, et in æternum ignem, damnante ipso, cum diabolo ituros, rapiat ex hac vita, dum sunt innocentes et boni; ut si non in regno ejus, certe in loco aliquo secundæ felicitatis, quem talibus ædificavit hæresis vestra, vitam teneant sempiternam. Habes adhuc quod suggeras consiliarius Dei, pro filiis ejus quos regeneravit, quos adoptavit, et tamen malos atque damnandos futuros esse prævidit : ut antequam veniant in ream vitam, vitæ ipsius productione priventur, et ad regnum ejus, non ad supplicia æterna pertineant. Cum enim te invidiose dicere putaveris, Deum creare quos damnet; cogita quanto invidiosius possit dicere alius si-

[1] Psal. c, 1.

militer vanus, Deum regenerare quos damnet : cum sit in ejus omnipotentiæ potestate, antequam damnabiles fiant, eos de tentationibus mortalis vitæ hujus auferre. Si autem non potes ista dicere, nec Deo contradicere, nec illius sapientiæ tuum præbere consilium; « Quis enim cognovit » sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit [1]? » desine nobis introducere alterum figulum, qui non facit vasa in contumeliam; et ab isto qui ea facit reprehendendo cohibe te : et agnosce te; quia ut non te implices hoc sacrilegio, ideo tibi dicit Apostolus : « O homo tu » quis es, qui respondeas Deo [2]? »

CXXXI. Julianus. « Sed jam Apostolicæ sententiæ dignitas asseratur, ne putetur vel de aliquibus hoc sensisse, quod tu de omnibus æstimasti. Apostolus itaque Paulus disputans cum quæstionibus Judæorum, qui generis sui dignitate turgentes, dedignabantur coæquari sibi ex gentibus fideles, et justitiam Dei commendat, et gratiam, disputans ad earum munificentiam pertinere, quod et primo Judæos nobilitaverat legis agnitio, et quod deinceps etiam gentes asciverat Christi prædicatio. Unus enim utriusque populi conditor judicaturus et illos per legem, et istos sine lege, et istos in lege; quia non erat Judæorum Deus tantum, sed etiam gentium, reddens suum unicuique sine fraude, sine gratia [3], id est, sine cujusquam acceptione personæ, (quod exprimit nomen gratiæ in definitione justitiæ,) ita de semine venientes Abraham, cum nequiter vivunt, jure condemnat, ac de sua hæreditate proturbat, sicut etiam gentiles in simili operatione deprehensos; et e regione, utriusque populi bonas voluntates et veram fidem probitatemque actionum donat gaudiis sempiternis. Comprimit igitur gentium magister Judæorum tumorem, et ostendit non in seminibus humani generis,

[1] Rom. xi, 34. — [2] Id. ix, 20. — [3] Id. iii, 29.

sed in moribus esse distantiam ; ut se illi agnoscerent, nisi fideles esse curassent, nulla prærogativa circumcisi generis vindicandos : si quidem Jacob et Esaü una seminis exceptione concepti, et una vi parientis effusi, diversos nimium exitus pro meritorum diversitate pertulerint. »

Augustinus. Si secundum Apostolum saperes, non commemorares hoc loco merita Jacob, ubi eum dicit ille non ex operibus fuisse dilectum; ut gratiam commendet, quæ non secundum merita nostra datur[1] : alioquin merces non imputatur, sicut ipse dicit, secundum gratiam[2], sed secundum debitum. Quibus verbis quid ostendit, nisi gratiam non esse debitam, sed gratuitam? Hanc itaque commendabat, ubi dicebat : « Cum enim nondum nati es- » sent, neque egissent aliquid boni aut mali, ut secun- » dum electionem propositum Dei maneret, non ex ope- » ribus, sed ex vocante dictum est, quia major serviet » minori[3]. » Clara sunt quæ obscurare conaris : fumos tolle, Scripturarum lucem attende. Gratia quippe hominem prævenit, ut diligat Deum, qua dilectione operetur bona. Quod et Joannes apostolus apertissime ostendit, ubi ait, « Nos diligamus, quoniam prior dilexit nos[4]. » Non ergo diligimur, quia dileximus; sed quia dilecti sumus diligamus.

CXXXII. Julianus. « Esaü enim profanus et fornicator, propter unam escam vendens primitiva sua, quæsivit benedictionem quam spreverat, nec adeptus est, quamquam eam cum lacrymis poposcisset[5] : Jacob autem quietus et mitis, obediens parentum præceptis, et sanctificationum appetentissimus, ad hoc usque provectus est, ut sicut Abrahæ et Isaac, ita etiam et Jacob Deus in sancto populo diceretur. Cum igitur omnibus constaret exemplis,

[1] Rom. IX, 12. — [2] Id. IV, 4. — [3] Id. IX, 11 et seqq. — [4] Joan. IV, 19. — [5] Hebr. XII, 16.

Deum justo judicio bonis mentibus in quacumque gente suam misericordiam non negare, malas vero mentes nulla sinere stirpis nobilitate defendi; intelligerent Judæi, gentium fidem a se despici non debere : quia sicut non patrocinatur Israëlitarum stemma criminibus, ita etiam non impedimento est gentium origo virtutibus. Hoc ergo torum agens conflictu illo Apostolus; in quibusdam tamen locis, ad incurvandam circumcisorum arrogantiam, sub nomine gratiæ de sola Dei præjudicat potestate. »

Augustinus. Ergo ad incurvandam circumcisorum arrogantiam, sub nomine gratiæ mentitur Apostolus : nam Deus ex operibus eligit, non ex gratia. Quis ita sapiat, nisi hæreticus inimicus gratiæ, amicus superbiæ? Clamat vas electionis, et gratiæ, qua talis factus est[1], prædicator, non ex operibus dilectum esse Jacob : et tu commemoras opera Jacob, ex quibus eum dilectum esse contendis : et hoc faciens, mihi te existimas contradicere, cum sis novus Antichristus, eique apertissime contradicas in quo locutus est Christus[2].

CXXXIII. Julianus. « Ut illis in cæremoniarum et hostiarum observatione gloriantibus, perque hoc æstimantibus alias nationes nullis legis ritibus consecratas ad consortium sui nec posse admitti subito, nec debere, diceret, quia et si in illis observationibus fuisset summa justitiæ, haberet tamen in potestate sua Deus; quamdam facere populorum commutationem, ut rejiceret quos vellet, et quos vellet assumeret. Cui sensui respondet sub persona Judæorum, nihil debere jam exigi ab hominis voluntate; quandoquidem Deus, cujus vult miseretur et quam vult obdurat. Ad quod refert Apostolus, « O homo tu quis es, » qui respondeas Deo? » Et infert testimonium prophetæ Isaïæ, « Numquid dicit, inquit, figmentum ei qui se

[1] Rom. IX, 12. — [2] 2 Cor. XIII, 3.

» se finxit, Ut quid me fecisti sic. » Additque de suo : « Aut non habet potestatem figulus luti ex eadem massa » facere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam[1]? » Et est sensus ejusmodi : Quia ego commendavi voluntatem Dei, auctoritatemque gratiæ ejus exposui, dicens, quod misericordiam præstaret, cujuscumque misertus fuisset; tu mihi, o Judææ, calumniam concitasti, quasi commendatio prolata a me voluntatis et potestatis divinæ ad excidium justitiæ illius pertineret : et quia dixi, Facit quod vult; argumentatus es nihil jam reposci ab hominis voluntate debere, si Deus totum pro sua faceret voluntate; cum personæ dignitas locum excluserit quæstionis. Nam si dixissem, Facit Deus quod debet secundum justitiæ suæ leges, quæ de meritis judicat singulorum; nihil quale nunc objicis, utique retulisses : nunc vero quia dixi, Facit Deus quod vult; putasti me aliquid furatum esse de justitiæ dignitate. Utrumque igitur idem est. Nam cum de Deo dico, Facit quod vult; nihil aliud dico, quam, Facit quod debet : quia scio eum nihil aliud velle quam debet. Ubi ergo inseparabiliter voluntas cohæret æquitati quamcumque de illis nominavero, utramque signavi. »

Augustinus. Quomodolibet dicas Deum facere quod debet; gratiam nemini debet, multisque non reddit supplicium, quod malis eorum operibus debet, et largitur gratiam, quam nullis eorum bonis operibus debet. Quid enim debebat eidem ipsi Paulo, cum adhuc Saulus persequeretur Ecclesiam[2]? nonne supplicium? Quod ergo eum emissa voce de cœlo prostravit, quod excæcavit, quod ad fidem percipiendam quam vastabat, tam violenter adtraxit, procul dubio secundum gratiam non secundum debitum fecit, ut in eis esset reliquiis populi Israël, de quibus dicit : « Sic ergo et in hoc tempore reliquiæ per

[1] Rom. IX, 18 et seqq. — [2] Act. IX.

» electionem gratiæ factæ sunt; si autem gratia, jam non » ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia [1]. Quid » debebat etiam illis nisi supplicium, quibus dicit; Non » propter vos ego facio, domus Israël, sed propter nomen » meum sanctum, quod profanastis in gentibus [2]? » Facere ergo se dicit bona eorum in ipsis; sed propter nomen suum quod profanaverunt, non propter ipsos qui profanaverunt : nam propter ipsos si facere vellet, supplicium illis debitum redderet, non gratiam donaret indebitam. Quod enim se facturum dicit, ad hoc pertinet ut bona faciant, non quia boni erant qui profanaverunt nomen sanctum ejus. Denique apertissime dicit, eos bona esse facturos; sed se faciente ut ea faciant : ait quippe inter cætera, « Et faciam ut in justificationibus meis ambu- » letis, et judicia mea observetis et faciatis [3]. » His certe operibus merces imputatur secundum debitum : debetur enim merces [4], si fiant; sed gratia quæ non debetur, præcedit ut fiant. Debetur, inquam, bona merces operibus hominum bonis : sed non debetur gratia, quæ ipsos homines bonos operatur ex malis.

Postremo qui facere Deum dixisti quod debet, et alta cervice humana merita ventilasti, dic quæso, quibus meritis parvulorum debeat regnum cœlorum. Dicturus es forte, debere hoc eum gratiæ suæ, qua opitulante renati sunt. Propter hanc enim acceptam jam venire in ejus regnum merentur : sed ipsam gratiam, quam regenerandis exhibet, nullis eorum omnino meritis debet. Propterea Pelagius vester in episcopali judicio Palæstino [5], eos qui dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari, ne ipse damnaretur, damnare compulsus est : ubi et te ipsum, et se ipsum, qui hoc

[1] Rom. xi, 5 et 6. — [2] Ezech. xxxvi, 22. — [3] Ibid. 27. — [4] Arausic. ii Concil. can. 18, et Prosper. Sentent. 297. — [5] Vide lib. de Gestis Pelagii, cap. 14 et 35.

dicere non desistitis, sine dubitatione damnavit. Istam gratiam, vere gratiam, id est, gratuitam, nullisque meritis præcedentibus debitam, commendabat Apostolus, quando dicebat : « Cum enim nondum nati essent, nec aliquid » egissent boni aut mali, ut secundum electionem propo- » situm Dei maneret[1]. » Hæc est electio, de qua et illud dicitur : « Reliquiæ per electionem gratiæ factæ sunt ; si » autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam » non est gratia[2]. » Unde et hic, cum dixisset, ut per electionem propositum Dei maneret; continuo subdidit, « Non » ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia major » serviet minori[3]. » Contra istam veritatis tubam reclamas, et dicis, « Ad incurvandam circumcisorum arrogantiam, sub nomine gratiæ Paulus apostolus de sola Dei præjudicat potestate. Ubi quid dicis aliud, nisi, Ad incurvandam circumcisorum arrogantiam mentitur Apostolus, dicens non ex operibus dilectum esse Jacob; cum ex operibus sit dilectus, quia erat « Quietus, et mitis, obediens » parentum præceptis, et sanctificationum appetentissi- » mus? » Nec intelligis, non ideo quia talis erat, vel talis futurus erat, fuisse dilectum : sed talem, quia dilectus est, factum. Erubesce : non mentitur Apostolus; non ex operibus Jacob dilectus est; si enim gratia, jam non ex operibus : sed gratia dilectus, eadem gratia faciente bonis oportuit ut polleret operibus. Parce animæ tuæ, noli esse inimicus huic gratiæ.

CXXXIV. Julianus. « Ergo superbia illa quæ volebat otiari et desidiam suam ob id colore necessitatis obnubere, ut in susceptione gentium reclamaret Evangelio ; audit quoniam etsi sic esset quomodo tu commentaris, tamen supplicare Deo, non seditionem excitare deberes : quibus verbis nequitiam retundit hominis, qui diversitatem me-

[1] Rom. xi, 11. — [2] Id. xi, 5 et 6. — [3] Id. ix, 12 et 13.

ritorum ex voluntatis qualitate venientem, aucupans elocutionis ambiguum, ideo necessitati divinæ conabatur ascribere, ut assereret necesse esse alterum de duobus, id est, aut gentes ad promissionis non venire consortium, aut si hoc liceret Deo, extingui officia liberæ voluntatis. Verum quia id non sufficiebat negotio ; neque enim a tali magistro, sicut commendabatur auctoritas Dei, ita erat indefensa relinquenda justitia : subdit consequentissime, vasa quæ in contumelia et quæ in honore fiunt, habere hoc de propriæ stipendio voluntatis. « Si enim Deus vo-» lens ostendere iram, et notam facere potentiam suam » in multa patientia, in vasis iræ, consummatis in perdi-» tionem. Et ut notas faceret, inquit, divitias gloriæ suæ » in vasis misericordiæ, quæ præparavit in gloriam, quos » et vocavit nos, non solum ex Judæis, sed etiam ex gen-» tibus[1]. » Certe hic absolvit, quod superior conflictus operuerat, non inferri a Deo iram nisi his vasis quæ ad perditionem consummata fuerint; gloriam autem dari his quæ ad hoc fuerint præparata. A quo autem vasa hujus modi in susceptionem horum quæ diximus præparentur, ipsius Apostoli sermo patefecit. « In magna, inquit, domo, non » sunt tantummodo vasa aurea et argentea, sed et lignea » et fictilia; alia quidem in honorem, alia in contume-» liam. Si ergo mundaverit quis semetipsum ab his, erit » vas in honorem sanctificatum, utile Domino, ad omne » opus bonum paratum[2]. »

Augustinus. Ergo ipsa vasa ita se præparant, ut frustra de Deo dictum sit, quæ præparavit in gloriam? Hoc enim apertissime dicis : nec intelligis ita dictum esse, « Si » quis mundaverit semetipsum, ut ostenderetur et opus » hominis per voluntatem[3] : » sed, ingrate homo, præpa-

[1] Rom. IX, 22 et seqq. — [2] 2 Tim. II, 20 et 21. — [3] Prov. VIII, juxta LXX.

ratur voluntas a Domino, ideo utrumque verum est, et quia Deus præparat vasa in gloriam, et quia ipsa se præparant vasa in gloriam, et quia ipsa se præparant. Ut enim faciat homo, Deus facit; quia ut diligat homo, Deus prior diligit. Lege Ezechielem prophetam, unde quod satis visum est supra commemoravi : ista etiam verba reperies, id est, Deum facere ut præcepta ejus homines faciant, quorum miseretur, non propter merita eorum, quæ mala ibi esse commemorat, sed propter nomen suum; ut Deo sine meritis eorum faciente ut faciant præcepta ejus, incipiant merita bonorum habere factorum. Hæc est gratia quam negatis, non ex operibus quæ fiunt, sed ut fiant.

CXXXV. JULIANUS. Ecce officium liberæ voluntatis. Si, inquit, mundaverit quis semetipsum a societate vasorum vilium[1], (quo nomine vitia denotantur,) erit vas in honorem sanctificatum, utile Domino, ad omne opus bonum paratum. Hæc igitur vasa, studiis propriis, aut ad iram, aut ad gloriam præparantur : Deus autem notam facit potentiam suam in utroque, vel severitatem in impios exerendo, vel benedictionem fidelibus largiendo. Apparuit itaque, hanc sententiam egregii præceptoris, nec Manichæis opem sensibus attulisse, et e diverso nos consequenter armasse.

AUGUSTINUS. Quid calumniaris, quid salso criminaris nec quos et quales Ecclesiæ doctores crimineris attendis? Non cujusquam Manichæi, sed sancti Ambrosii verbis tibi respondeo[2] : Deus quos dignatur vocat, et quem vult religiosum facit. Hoc in veritate facit, hoc in veritate Scripturarum divinarum intellexit Ambrosius : sed judicium, cum alios facit, et alios non facit, occultum est. Propter quod dicitur homini per hominem, sed non ab homine. « O » homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit

[1] 2 Tim. II, 21. — [2] Ambros. lib. VII in Luc. cap. IX, n. 58.

» figmentum ei qui se finxit : Quid me fecisti sic? An non » habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere » aliud vas in honorem, aliud in contumeliam[1]. » Aufer tuas nebulas ab istorum serenitate verborum, quibus Dei quidem judicium significatur occultum ; sed ipsa tam clara sunt, ut se tua caligine obumbrari obscurarique non sinant.

CXXXVI. Julianus. Ac per hoc et tibi vehementer obnixa est, dicens, non omnes fingi in condemnationem, in quam tu omnes ire pronuntias. Absurdissime autem argumentari soles, ut dicas : Sed hi non finguntur in condemnationem, qui postea liberantur : cum nec sic possit sermonis apostolici tibi vel superficies convenire. Nam cum dicis tu : Omnes in condemnationem creantur lege nascendi, sed aliqui inde, licet perexigui, mysteriis liberantur ; non hoc asseris quod ille, qui non solum de condemnatis liberari prædicat, verum non omnes in condemnationem fingi, sed alios in contumeliam, alios in honorem. »

Augustinus. Ubi dixit apostolus, « Ex uno omnes in » condemnationem[2] ; » ipsam massam demonstravi, quæ tota vitiata ex Adam fluxit : ubi autem dicit, ex illa fieri vasa in honorem, gratiam commendat, qua homines quos creat, etiam liberat ; ubi vero, ex illa fieri vasa in contumeliam[3], judicium ostendit, quo homines, quamvis creet, non tamen liberat. Quod etiam vos de parvulis cogimini confiteri, quorum certe omnium unam esse massam non potestis negare, qualemlibet eam putetis : ex qua tamen alios in Dei regnum adoptari fatemini, quos procul dubio vasa in honorem facta conceditis ; alios vero non adoptari, quos facta vasa in contumeliam, nisi intelligenter consentiatis, impudenter negatis. Neque enim, si non est ista pœna damnationis, sicut vultis, non erit saltem contume-

[1] Rom. xi, 20 et 21. — [2] Id. v, 16. — [3] Id. ix, 21.

lia imaginis Dei, separari a regno Dei. Sed vos si illam perseveranter negabitis gratiam, ad hoc judicium vos pertinere monstrabitis : quod utique in parvulis injustum esset, si peccatum originale non esset.

CXXXVII. JULIANUS. Quod ut claruit Apostolum dixisse de moribus, ita apparet quanta testimoniorum Legis inopia labores, qui ab his sententiis contra fulmina rationis opem petis, quæ tibi dedignantur, imo natura sui subvenire non possunt.

AUGUSTINUS. Contra Apostolum dicentem, ex eadem massa aliud vas in honorem, aliud in contumeliam Deum facere ; nec dicentem, aliud nec in honorem, nec in contumeliam, quod utique diceret, si hoc quod vos de parvulis crederet : contra hunc ergo divinitus intonantem non est fulminea ratio vestra, sed fumea.

CXXXVIII. JULIANUS. Et hæc quidem quantum spectat ad testimonium Apostoli disputata sunt. Cæterum in Isaïa, unde ipsam sententiam Paulus assumpsit, in tantum non deterret Deus rationabilem creaturam a sui consideratione judicii, ut sicut per eumdem Prophetam dixerat, Quiescite agere perverse, discite bene facere, subvenite oppresso, et venite, arguite me, dicit Dominus[1] : ita etiam hic, ne quid potestate sola, non justitia videretur fecisse, dispensationum suarum dignatur aperire rationem. Afflicto enim in captivitate populo Judæorum redemptionis appropiare tempus, quo ad terram suam reverterentur, annuntiat ; et causam vel præcedentium angorum reserat, vel instantium gaudiorum. « Epuletur, inquit, cœlum desuper, et nubes » spargant justitiam ; oriatur ex terra misericordia et justi- » tia simul. Ego sum Dominus Deus qui creavi te, faciens » meliorem, præparavi te sicut lutum figuli. Numquid qui » arat, arabit terram per omnem diem? Numquid dicit.

[1] Isai. I, 16 et seqq.

» lutum figulo : Quid facis, quia uon operaris, quia non » habes manus? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit : Sapienter me finxisti; vel qui dicit patri : Quid generabis; et matri : Quid parturies? Quia sic dicit Dominus Deus Israël sanctus qui fecit futura : Interrogate me » pro filiis meis et filiabus, et pro operibus manuum mearum mandate mihi; ego feci terram et hominem super » eam; ego manu mea firmavi cœlum; ego omnibus sideribus mandavi : ego levavi cum justitia regem, et omnes viæ ejus rectæ; hic ædificabit civitatem meam, et » captivitatem populi mei reducet, non cum præmio, » nec cum muneribus, dixit Dominus Sabaoth[1]. »

Augustinus. Si intelligeres verba Prophetæ, intelligeres ibi regem, de quo dictum est, Ego levavi cum justitia regem, et omnes viæ ejus rectæ, hunc esse mediatorem Dei et hominum hominem Christum Jesum : sed intelligeres ut intelligendus est. Neque enim audebis eum dicere præcedentibus operum meritis Filium Dei factum ab initio, id est, a virginis utero. Qua ergo gratia homo ille ab initio factus est bonus, eadem gratia homines qui sunt membra ejus ex malis fiunt boni. Quid enim dicatis de Christo secundum hominem, non invenitis, id est, secundum id quod Verbum caro factum est[2] : quod ille qui Deus erat, et Deus mansit et homo factus est; quod ipse homo nunquam ita fuit homo, ut non esset unigenitus Dei Filius, propter unigenitum Verbum. Neque enim ut hoc esset, morum suorum de propria voluntate venientium meritis comparavit : sed, sicut verum dixit Ambrosius, quasi de Spiritu natus abstinuit a delicto[3]. Alioquin secundum vos, multi essent tales, si esse voluissent; atque ut ille talis non nisi unus esset, in potestate hominum

[1] Isai. XLV, 8-15. — [2] Joan. I, 14. — [3] Ambros. in Isai. Vide lib. I de Nuptiis, cap. 35.

fuit, qui tales esse noluerunt : quæ si attenditis quanta impietate dicantur, vel tacita cogitatione credantur; sicut agnoscitis Unigeniti naturam, quod « In principio erat » Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat » Verbum[1]; » Agnoscite et gratiam, quod Verbum caro factum est, et habitavit in nobis[2]. Ille igitur quos dignatur vocat, et quem vult religiosum facit, qui hominem quem voluit[3], unum sine ullis humanæ voluntatis præcedentibus meritis mediatorem Dei et hominum fecit.

CXXXIX. JULIANUS. « In hoc igitur loco hic sensus, quantum spectat ad historiam, continetur, ut Deus loquatur ad populum : Quia nec odio vos in captivitatem tradidi, nec nunc oblivione judicii de vinculis Babylonicæ captivitatis exemi ; sed ego, quantum in me est, paratus jugi vos benevolentia confovere, justitiæ meæ tamen debui, ut et delinquentes hostibus traderem, et recrearem liberaremque vexatos. Sicut enim rusticandi gnarus non semper uno imminet operi, ut solis findat arva dentalibus; sed diverso genere votivæ fertilitati rura componit; ita etiam ego dispensationum vices vario, ut tum pressuris, tum consolationibus voluntatem vestram frugibus possim aptare justitiæ. Denique ut intelligatis quanta æquitate agam vobiscum, possem mussitationes vestras pro potestate despicere, ut sicut figulo figmentum suum dicere non potest : Quid fecisti? ita etiam vobis silentii pondus imponerem : tamen contra hæc exempla provoco vos, ut pro filiis meis et filiabus, id est, pro vobis et operibus manuum mearum me interrogetis, et discatis, totum me juste, nec quidquam unquam fecisse crudeliter. »

AUGUSTINUS. Quod vis dicis, non quod dixit Isaïas : ille gratiam loquitur, contra quam tu loqueris.

[1] Joan. I, 1. — [2] Ibid. 14. — [3] Ambros. lib. VII in Luc. cap. IX, v. 58.

CXL. JULIANUS. « Et a Propheta ergo, et ab Apostolo, in exemplum adductus est figulus, nihil aliud præbiturus, quam comparationis officium; non tamen ut tam viles apud Deum esse homines indicentur, quam argilla est in fornace et orbe figulorum. Absoluta hac expositione quam præmisimus, admonemus secundum interpretationem recentem in eodem loco aliud relucere. « Rorate, inquit, » cœli desuper, et nubes pluant justum; aperiatur terra, » et germinet Salvatorem; et justitia oriatur simul : ego » Dominus creavi eum. Væ qui contradicit factori suo, » testa de samiis terræ : numquid dicit lutum figulo suo : » Quid facis? et opus tuum absque manibus est [1]? » Quibus verbis etsi secundum historiam Cyrus rex, secundum prophetiam tamen incarnatio Salvatoris exprimitur; qui quoniam erat de virgine nasciturus, Judæorum et omnium infidelium obstinatio convenitur, ne sint signis fidelibus perduelles. Cum enim præmisisset, « Aperiatur terra, et » germinet Salvatorem, et justitia oriatur simul : ego Do- » minus, inquit, creavi eum. »

AUGUSTINUS. Dic mihi quibus operibus hoc meruit homo Christus Jesus; et qua justitia Dei solus hoc meruerit, aude garrire; aut si non audes, tandem gratiam sine meritis confitere, non solum remittentem peccata homini, verum etiam in natura humana justitiam sancto Spiritu facientem. Non enim et homini Christo gratia peccata dimisit, aut non eum gratia talem fecit, ut ab initio semper esset bonus, sicut ab initio semper Dei Filius. Prorsus, sicut admoniti sunt, qui in eremo serpentum morsibus lethaliter vexabantur [2], ut illum qui in signo exaltatus fuerat, attenderent, ne perirent : ita sunt admonendi, qui vestris disputationibus venenantur, ut Christum attendant, et in illius hominis mediatoris justitia gratiam sine meritis vi-

[1] Isai I, 16 et seqq. — [2] Num. XLV, 8-15.

deant, unde a se vestri oris virus excludant. Denique in verbis Prophetæ, etiam secundum recentem interpretationem quam commemorasti ubi evidentius prophetatus est Christus, non inde assumpsisti unde disputares, nisi quod ex virgine natus est, quia dictum est, « Aperiatur terra, et germinet » Salvatorem : » de justitia vero ejus, quæ hic pariter prænuntiata est, nihil dicere voluisti, cum tu verba ipsa prophetica proposueris, ubi ait, « Rorate cœli desuper, et nubes pluant » justum ; aperiatur terra, et germinet Salvatorem, et » justitia oriatur simul. » Dic mihi quem justum nubes pluerunt, nisi quia Prophetæ et Apostoli Christum prædicaverunt, qui ex ipso virginis utero cum justitia natus est? Unde cum dictum esset, « Aperiatur terra, et germinet Sal» vatorem : » mox additum est, « Et justitia oriatur simul. » Ac per hoc, ea gratia fiunt justi homines qui renascuntur in Christo, qua gratia justus homo natus est Christus. Sicut ergo exemplum est vitæ, ut eum imitando juste agamus : ita est etiam exemplum gratiæ, ut in eum credendo inde nos fieri speremus justos per ipsum, unde factus est ipse, qui factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio, ut quemadmodum scriptum est, « Qui gloriatur, in Domino glorietur[1]. » Quoscumque itaque dente mortifero momordistis, hunc justum intueantur, et sanabuntur : hoc est, inde se credant accipere justitiam, unde Christo est innata justitia ; et ideo non in suo arbitrio, nec in suo merito, sed in Domino glorientur.

CXLI. Julianus. « Ante terra aperitur in germen, quam opera colentis semen accipiat : quod in puerperio virginis approbatur, quæ munere matris officium prævenit et exclusit uxoris. Quod ergo in usu non erat, id facturum se Deus omnipotens pollicetur ; et addit, præ-

[1] I Cor. I, 30 et 31.

videns infidelium multitudinem : « Væ qui contradicit fic-» tori suo, testa de samiis terræ. » Id est, væ his qui Deo promittente, fœtam fieri virginem non potuisse contendunt : cumque ipsi totidem licet de seminibus a Deo institutis, tamen interveniente Dei potentia, in visceribus fingantur maternis, obstipo studio affirmant, nequivisse carnem sine ministerio viri ex carne virginis fabricari. Tale est igitur quod vos, o pervicaces, non putatis me id facere potuisse, ac mihi de rei difficultate præscribitis, cum vos ipsos manibus meis constet effectos; quale, si lutum figulo suo, cum ab eo tractatur, diceret, Non habes manus; quibus tunc in vas aliquod formabatur. Ita ergo et vos, qui inquiritis quis filium virgini dederit sine viri semine, cognoscite eumdem esse qui vos fecit ex semine. Sed jam quoniam Scripturis sanctis expositio varia licet, utraque tamen pia et religiosa concinuit, primus terminetur liber : suo tamen fine commonens, ut opifex nascentium Deus credatur, innocentium tutor, catholicorum remunerator, Manichæorumque damnator. »

AUGUSTINUS. Ut sciant, qui intelligenter legunt, quemadmodum conatus fueris verba apostolica obnubilare clara; et recta pervertere, huic disputationi tuæ ex eadem oportet Apostoli disputatione respondeam[1]. Volens igitur beatus Paulus ostendere, quod ea quæ promisit Deus, potens est et facere; ubi maxime gratia commendatur, cujus estis inimici : neque enim in potestate hominum est, ut Deus impleat quæ promisit, et non in ipsius qui promisit : volens ergo id ostendere, « Non potest, inquit, excidere » verbum Dei : non enim omnes qui ex Israël, hi sunt » Israël; neque quia sunt semen Abraham, omnes filii; » sed in Isaac vocabitur tibi semen : hoc est, non hi qui » filii carnis, hi filii Dei, sed filii promissionis deputantur

[1] Beda et Florus, ad Rom. IX.

» in semen. Promissionis enim verbum hoc est ; ad hoc » tempus veniam, et erit Saræ filius[1]. » Tene in mente filios promissionis, quoniam qui promisit potens est et facere[2]. « Non solum autem, inquit, sed et Rebecca ex » uno concubitu habens Isaac, patris nostri : cum enim » nondum nati fuissent, aut aliquid egissent boni vel » mali, ut secundum electionem propositum Dei maneret, » non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia major » serviet minori[3]. » Et hic tene in mente electionem non ex operibus, quam quodam modo exposuit Propheta posterior ; quod subjungens Apostolus ait : « Sicut scrip- » tum est : Jacob dilexi, Esaü autem odio habui[4]. »

Hic occurrit quæstio, quæ perturbare posset non intelligentes altitudinem gratiæ : eamque sibi ipse proponens, ait, « Quid ergo dicemus, numquid iniquitas est » apud Deum? absit[5]. » Et ut doceret quod dixit, absit : Moyses[6] enim, inquit, dicit : « Miserebor cui misertus » ero, et misericordiam præstabo cui misericors fuero. » Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est » Dei[7]. » Hoc si attenderes, non extolleres contra gratiam merita voluntatis : ubi audis, Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Non ergo ideo misertus est Deus, quia voluit et cucurrit Jacob ; sed ideo voluit et cucurrit Jacob, quia misertus est Deus. « Paratur enim vo- » luntas a Domino[8] : » et, « A Domino gressus hominis di- » riguntur[9], et viam ejus volet[10]. » Deinde quia propter Jacob dicta est ista sententia generalis : « Non volentis, » neque currentis, sed miserentis est Dei[11] : » datur etiam exemplum de Pharaone, propter id quod dictum est : « Esaü autem odio habui, » et subjicitur, « Dicit enim

[1] Rom. IX, 6 et seqq — [2] Id. IV, 21. — [3] Id. IX, 10 et seqq. — [4] Ibid. 13, et Malach. I, 2. — [5] Rom. IX, 14 et seqq. — [6] *Forte* Moysi. — [7] Beda et Florus. — [8] Prov. VIII. — [9] Psal. VI, 23. — [10] Rom. IX, 16. — [11] Ibid. 13.

» Scriptura Pharaoni, quia ad hoc te excitavi, ut ostendam in te virtutem meam, et ut annuntietur nomen » meum in universa terra [1]. » Post hæc ad utrumque concluditur : « Ergo cujus vult miseretur, et quem vult, ob- » durat : sed miseretur utique secundum gratiam, quæ » gratis datur, non meritis redditur [2]; » obdurat autem secundum judicium, quod meritis redditur. De massa quippe damnata facere vas in honorem, manifesta est gratia : facere autem inde vas in contumeliam, justum judicium est.

Hinc jam subjiciens verba eorum, quibus hoc displicet, ait : « Dicis itaque mihi, quid adhuc conqueritur? Nam » voluntati ejus quis resistit? » Eosque cohibens : « O » homo, inquit, tu quis es qui respondeas Deo? Numquid » dicit figmentum ei qui se finxit, Quid me fecisti sic? An » non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa fa- » cere aliud quidem vas in honorem, aliud in contume- » liam [3]? » Vide si non consonat superioribus suis, et dissentit a tuis : qui putas hoc dictum secundum merita voluntatum, contra id quod ipse ait, « Cùm enim nondum » nati essent, nec aliquid egissent boni vel mali, ut se- » cundum electionem propositum Dei maneret, non ex » operibus, sed ex vocante dictum est, quia major serviet » minori [4] : » et contra id quod ipse ait, « Igitur non vo- » lentis, neque currentis, sed miserentis est Dei [5]. » Nec solum contra hæc quæ præcesserunt, verum etiam contra illa quæ subsequuntur. Vasa quippe iræ dicit [6], quæ sunt perfecta in perditionem; quod injustum esset, nisi omnibus ex uno in condemnationem venientibus jam damnata massa esset [7] : Et vasa dicit misericordiæ, quæ præparavit in gloriam : ad misericordiam quippe gratuitam, non debitam, pertinet de massa damnata vasa in gloriam præ-

[1] Rom. IX, 17. — [2] Ibid. 18. — [3] Ibid. 19 et seqq. — [4] Ibid. 11 et seqq. — [5] Ibid. 16. — [6] Ibid. 22 et 23. — [7] Beda et Florus ad Rom. IX.

parare; non solum ex Judæis, sicut dicit; sed etiam ex Gentibus, propter quod ponit testimonium de Osee propheta, « Vocavi non plebem meam, plebem meam; » et de Isaïa, « Propter Israël reliquiæ salvæ fient[1]. » Ut autem essent istæ reliquiæ[2], gratia Dei factum esse testimonio sequente docet, per eumdem Prophetam dicentem, « Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen[3]. »

Deinde ostendit Gentes ex fide apprehendisse justitiam : Israël autem ideo non apprehendisse, quia non ex fide, sed tanquam ex operibus. Fides enim habet, quod aliquanto post dicit : « Quoniam omnis qui invocaverit » nomen Domini, salvus erit[4]. » Ad quam salutem pertinet, ut opera bona et justitia nobis ex Deo sint, non ex nobis. Propter quod, de illis qui non ex fide, sed tanquam ex operibus offenderunt in lapidem offensionis, sequitur, et dicit : « Fratres, bona voluntas quidem cor» dis mei, et deprecatio ad Deum pro illis in salutem; » testimonium enim perhibeo illis, quia zelum Dei habent, » sed non secundum scientiam. Ignorantes enim Dei jus» titiam et suam justitiam quærentes constituere, justitiæ » Dei non sunt subjecti[5]. » Quod omnino et vos facitis : justitiam quippe vestram vultis constituere, cui Deus secundum merita retribuat gratiam ; nec vultis gratiam Dei præcedere, quæ vos faciat habere justitiam.

Deinde connexa sibimet serie disputationis, ad illud pervenit, ubi ait, « Dico ergo : numquid repulit Deus ple» bem suam? Absit : nam et ego Israëlita sum, ex semine » Abraham, ex tribu Benjamin : non repulit Deus ple» bem suam, quam præscivit. An nescitis in Elia quid di» cit Scriptura, quemadmodum interpellat Deum adver» sus Israël? Domine, prophetas tuos occiderunt, et altaria

[1] Rom. IX, 25-27. — [2] Isai. I, 9. — [3] Beda et Florus ad Rom. IX, 30 et seqq. — [4] Rom. X, 13. — [5] Ibid. I et seqq.

» tua suffoderunt, et ego relictus sum solus, et quærunt » animam meam. Sed quid dicit illi responsum divinum ? » Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvave- » runt genu ante Baal. Sic ergo et in hoc tempore reliquiæ » per electionem gratiæ factæ sunt. Si autem gratia jam » non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia. » Deinde vide quid adjungat : Quid ergo? inquit, quod » quærebat Israël, hoc non est consecutus ; electio autem » consecuta est[1]. Sed superius respice qualis electio, ubi » ait : Reliquiæ per electionem gratiæ factæ sunt : si au- » tem gratia, jam non ex operibus. Et hoc refert ad illud, » unde disputatio ista profecta est : Cum enim nondum » nati essent, neque aliquid egissent boni aut mali, ut se- » cundum electionem propositum Dei maneret; non ex » operibus[2]. » Hæc est electio gratiæ, non ex operibus, qua fiunt vasa in honorem, ut bona opera faciant ; quia bona opera subsequuntur gratiam, non præcedunt ; quoniam gratia Dei facit ut ea faciamus ; nec constituamus justitiam nostram, sed Dei justitia sit in nobis, id est, quam donat Deus nobis. Cæteri vero excæcati sunt : hoc est judicium, quo fiunt vasa in contumeliam ; ex quo judicio dictum est, « Esaü autem odio habui[3]. » Ex quo judicio dictum est etiam Pharaoni, Ad hoc te excitavi. Unde apparet vos sic intelligentes, vel potius non intelligentes Apostolum, ex operibus contra gratiam velle gloriari, et vestram justitiam volentes constituere, justitiæ Dei non esse subjectos. Nos vero Deum quidem parvulorum opificem prædicamus; sed ex eadem massa medium locum vasis, ubi nec in honorem fiant, nec in contumeliam, quem non dedit Apostolus, non damus; quod vos faciendo evaderetis judicium Dei, si eum tantummodo Manichæorum, et non omnium hæreticorum damnatorem demonstrare possetis.

[1] Rom. XI, 1-7. — [2] Id. IX, 11. — [3] Id. XI, 7.

LIBER II.

Refellitur liber Juliani ad Florum secundus, qui de illis est Apostoli verbis, Rom. 5. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines etc. *Julianum hic rejecto catholico sensu, (secundum quem Augustinus in libro 2. de Nuptiis et Concupiscentia cap. 27. ea verba de Adæ peccato generatione in omnes ipsius posteros transmisso exposuit:) frustra laborare, ut secundum Pelagianam hæresim de exemplo peccati, non in omnes posteros, sed in peccantes tantum imitatione transeuntis, intelligantur.*

I. Julianus. Commode nobiscum ageretur, si aut apud eruditos judices negotium veritatis tueri daretur facultas; aut quia hoc interim negatur, vel nullo imperitorum obverberaremur tumultu.

Augustinus. Tales certe eruditos judices quæris, qui nisi fuerint exculti et ornati liberalibus disciplinis, neque ignoraverint quid senserint etiam hujus mundi philosophi, de tuis dictis judicare non possint. Talis hic erat Ambrosius, quem judicem si non refugis, dubitare non debes, justissime te esse damnatum. Ille enim dixit, Omnes homines sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in

vitio est : ut his verbis suis[1], Christum Salvatorem, hoc est, Jesum ostenderet parvulis necessarium : cui tu cum contradicis, fatendum tibi est, ita te habere velle judices eruditos, ut nolis habere judices catholicos Christianos.

II. JULIANUS. « Et quia obtollendi in Ecclesiarum salutem trophæi damna perpetimur, quod bonæ causæ prudentia cognitorum miris erat delatura suffragiis ; vel nihil aliud ad contumelias nostras vulgi valeret assensio. De his ergo, quas dixi, hominum partibus una nobis prodesset, altera nihil noceret, si aut illa potestatem obtineret, aut ista verecundiam. Verum quia rerum est magna confusio, et stolidorum maxima multitudo ; eripiuntur Ecclesiæ gubernacula rationis, ut erecto cornu velificet dogma populare.

AUGUSTINUS. Si hoc quod asserimus, dogma populare est : non est ergo dogma Manichæorum hoc, quod in populis christianis mente perdita oppugnas. Manichæorum quippe dementiam in paucis merito contemnis : sed habes et tuam, qua nomine Manichæorum, eos populos quos judices refugis, reddere nobis conaris infestos ; quasi possint populi tua loquacitate decepti Manichæum dicere Ambrosium, Manichæum dicere Cyprianum, qui propter salutem etiam parvulo docuerunt esse originale peccatum. Tales autem populos non fecit, sed invenit Ambrosius ; non fecit, sed invenit etiam ipse Cyprianus : tales populos in Ecclesia invenit etiam pater tuus, quando baptizatus es, ut dicitur, parvulus : tales postremo populos catholicos invenistis et vos. Compescite vos, fatemur dogma nostrum esse populare : quia populus ejus sumus, qui propterea est appellatus Jesus, quia salvum facit populum suum a peccatis eorum[2] : a quo populo cum separare parvulos vultis, vos ipsos potius separatis.

[1] Ambros. lib. I de Pœnitentia. — [2] Matth. I, 21.

III. Julianus. « Ita cum prudentibus parum licet, vilibus autem quodlibet etiam licet; seditionum decreto exclusa est de Ecclesiis censura virtutum : nobisque hoc apud homines vulgi officit, quod accessio erroris esse renuimus; vulgi, inquam, qui sententiæ meritum de prosperitatibus ponderans, eam veriorem æstimat, quam pluribus placere conspexerit. »

Augustinus. Numquid Manichæus pluribus placet? nonne sicut parricidæ, et pauci, et pessimi sunt? Nolite ergo de paucitate gloriari: et quod est vanius, dicere quod pluribus placeat dogma nostrum, et objicere nobis detestabilium dogma paucorum.

IV. Julianus. « Quodque ait in Epicurum Tullius, manifesto argumento non dici illa subtiliter, quod cujuscemodi homines passim sibi ea profitentur placere. Id isti, sicut omnia, more perverso, ad sapientiæ putant testimonium pertinere.

Augustinus. Sed Tullium vicit atque convicit in hac sententia ille qui dicit, « Laudate Dominum omnes gen- » tes, laudate eum omnes populi[1]. » Quos tu quæris non veraciter docere, sed subtiliter fallere aliquos eorum, et vestræ addere paucitati, subtilitatem paucorum philosophorum sæcularium prædicando, et nos reprehendendo quod non dicantur nostra subtiliter, et ideo cujuscemodi homines passim sibi ea profiteantur placere. Me tamen aliquoties dixisti, nihil magis agere[2] quam ut non intelligar : quomodo ergo id quod defendo, multitudini placet, nisi quia multitudo ista catholica est, cui merito vestra hæresis displicet?

V. Julianus. « Delectat enim prorsus subantes animas, infamare quidquid unquam et usquam sanctorum fuit, ne clarorum operum castigentur exemplis. »

[1] Psal. cvi, 1. — [2] Vide lib. 1 de Nuptiis, cap. 19.

AUGUSTINUS. Subantes ergo animæ post te potius currunt, qui libidinem laudas : nam castæ animæ vituperando arguunt, quod expugnando laudantur.

VI. JULIANUS. « Delectat prorsus et penitus afficit, causari imbecillitatem naturæ, dicere carnem congenitis obnoxiam esse peccatis, nec in voluntate hominis emendationis effectum locare, sed studiorum crimina officia vocare membrorum : catholicam hanc fidem esse, ut liberum confiteatur arbitrium, sed per quod homo malum facere cogatur, bonum velle non possit.»

AUGUSTINUS. Quid nobis irasceris, qui emendationis effectum tanto certius appetimus, quanto fidelius eum a Domino petimus ? Frustra inflatam linguam voce superbiente dilatas: nolumus prorsus, nolumus eis annumerari qui confidunt in virtute sua [1]. Anima nostra Deo sitit, cui dicit : « Diligam te, Domine, virtus mea [2]. » Potest enim homo bonum velle ; sed præparatur voluntas a Domino [3] : in malum vero libens vergit vitiata, propter quod est sananda natura.

VII. JULIANUS. « Vanos vero hominum hæreticosque sermones, qui asserant Deum justum ad bonum opus liberum hominem condidisse, et esse in uniuscujusque potestate recedere a malo, ac studiis splendere virtutis, ut his qui flagitia in necessitatem carnis refundunt, sollicitudinum et timorum aculeus infigatur. »

AUGUSTINUS. Non dicimus hominum vanos hæreticosque sermones, qui asserunt Deum justum ad bonum opus liberum hominem condidisse. Talem quippe Adam condidit in quo fuimus omnes : sed peccando perdidit se, et omnes in se. Unde nunc non est in potestate filiorum hominis a malo liberari, nisi gratia Dei det potestatem filios Dei fieri [4]. Propter hoc, non his qui flagitia, sicut

[1] Psal. XLVIII, 7.—[2] Id. XVII, 2.—[3] Prov. VIII, juxta LXX.—[4] Joan. I, 1.

dicis, in necessitatem carnis refundunt; sed his qui ut in tentationes flagitiorum non inferantur, preces Deo fundunt, figitur aculeus sollicitudinis et timoris, ne consentiant superbissimis et Deo ingratissimis disputationibus vestris.

VIII. Julianus. « Postremo in Ecclesiis quæ magnum honorem et magnum populum possideant, prædicari tantam vim esse peccati, ut ante membrorum formam, ante initium adventumque animæ, jactis seminibus supervolans, in secretum matris invadat, et reos faciat nascituros, ortuque ipso antiquior expectet culpa substantiam; quæ lex peccati habitans deinceps in membris, captivum hominem cogat servire criminibus, non castigatione in turpitudinibus, sed misericordia digniorem : quandoquidem quod nos vitia pravæ voluntatis esse dicimus, id in Ecclesia a viris et fœminis magnisque pontificibus originalis passio nuncupatur. »

Augustinus. Respondet tibi Ambrosius pontifex magnus, hæresiarchæ vestri excellenter ore laudatus, et dicit : Male Eva parturivit, ut partus relinqueret mulieribus hæreditatem [1], atque unusquisque concupiscentiæ voluptate concretus, et genitalibus visceribus infusus, et coagulatus in sanguine, in pannis involutus, prius subiret delictorum contagium, quam vitalis spiritus munus hauriret. Sananda est itaque, Juliane, humana, Deo miserante, natura : non, te inaniter declamante, tanquam sana laudanda.

IX. Julianus. « Hæc ergo Manichæorum scorta dogmatum impurissimorum lenocinantur auribus. »

Augustinus. Ambrosium, si audes, criminare Manichæum. Attende in quem dicas, quod vis videri tanquam

[1] Ambros. lib. de Sacramento regenerat. seu de Philosophia citatur in lib. II contra Julian. cap. 6.

in me dicere : etsi ullus tibi vel Dei timor, vel humanus pudor est, conticesce. Me oportet cum talibus tua convicia, non solum patienter, verumetiam gratulanter audire; sed tu debes in talibus lacerandis et humana erubescere et divina judicia formidare.

X. Julianus. « Hæc in utroque sexu positos inimicos nostros urtica commovit, quæ olim quidem vitio malæ consuetudinis mordax, tamen exhortationum salutarium velut quibusdam curabatur unguentis. »

Augustinus. Urtica pungente prurit, sed qui libidinem laudat. Si autem propter malam consuetudinem, sicut sapis, clamat homo : « Non quod volo facio bonum, sed » quod nolo malum hoc ago [1] : » certe vel in isto fatemini humanam voluntatem vires bonorum operum perdidisse, cui nisi divinæ gratiæ subveniat adjutorium, quid ei prodest copiosum et ornatum cujuslibet exhortantis eloquium ?

XI. Julianus. « At nunc postquam pro medicamine cœpit offerri, et delectationi accessit auctoritas, ut consensu pene mundi, membripotens regina mentium, expugnatrix honestatis, et invicta animorum omnium captivatrix turpitudo baccharetur : nobis quanto honestior, tanto durior tuendæ veritatis causa facta est. Quia contra præcipites populos et suis remediis infensos, non multum valet raritas oratione medicantium. Quid igitur? horum-ne intuitu, receptui canere debebimus, et contumelias nostras ultum ire silentio, ac de conscientia portu aliorum ridere naufragia? Verum contradicit huic odio, primo benignitas quam generi debemus humano ; deinceps spes, fides, quam habemus in Deum, qui extra id quod frequenter desperatas temporum levavit ruinas ; constantiam tamen quam usque ad mortis horam exerceri voluit, etiam si

[1] Rom. VII, 19.

nullus inpræsentiarum sequeretur effectus, æterna remuneratione donavit. »

Augustinus. Quomodo levat Deus ruinas malarum voluntatum, (per quas utique tempora vituperantur, quando recte vituperantur,) nisi bonas voluntates operando in cordibus hominum ? Aut si possunt, ipsæ se levent, sicut dementissime sentiendo, magna ruina ruina facti estis. Unde pro vobis ipsum rogamus : atque utinam sic etiam de te, quemadmodum de fratre Turbantio, nos exaudire dignetur.

XII. Julianus. « Hac igitur fidei consolatione gaudentes immineamus cœpto operi, et disputationum promissa reddamus : non ambigentes hoc ipsum maximam esse præmii partem, quia in ejus dogmatis arce constitimus, quod cum tam multorum livor, sed plurium error oppugnet ; tamen ita supra casus evasit ancipites, ut invincibilis cluat possessione victoriæ.

Augustinus. Ipse tibi das palmam contra tot antitistes Dei, qui ante nos, ea quæ oppugnas, in Ecclesia Christi didicerunt, atque docuerunt, bibentes et ministrantes de fontibus Israël [1]. Hoc ergo quod facis, non est victoriæ possessione cluere, sed in odiosæ arrogantiæ cloacam deformiter fluere. Cluere quippe, pollere est : quomodo autem potes victoriæ possessione pollere, qui conaris catholica dogmata, antiqua, et invicta polluere ?

XIII. Julianus. « Nam si, ut et superior sermo patefecit, et secuturus docebit, quidquid ratio est, quidquid eruditio, quidquid justitia, quidquid pietas, quidquid testimoniorum sacrorum, huic quod tuemur dogmati suffragatur : nihil aliud inimici nostri toto adipiscuntur conatu, quam ut doctis quibusque imprudentissimi, sanctis contumacissimi, in Deum profanissimi comprobentur. »

[1] Psal. LXVII, 27.

Augustinus. Sed falsa loqueris : nam neque ratio, neque sana eruditio, neque justitia, neque pietas, neque sacra testimonia vestro dogmati suffragantur : imo, hæc omnia, sicut qui recte intelligunt judicant, vestrum dogma subvertunt. Ratio quippe cernit vix ad aliquid veri se posse pervenire tarditate impediente naturæ : eruditio pœnam laboris habet in eadem tarditate naturæ : justitia clamat non ad se pertinere, ut Adam filii gravi jugo premantur a die exitus de ventre matris suæ, sine ullo merito peccatorum : pietas adversus hoc malum, divinum poscit auxilium : sacra testimonia, ut hoc fiat, humanum admonent animum.

XIV. Julianus. « Et quidem quam nihil habeant Traduciani, quod vi qua proteruntur, rationis opponant, ut alia eorum scripta, ita hi contra quos agimus testantur libelli, qui directi [1] ad militarem virum (quod etiam ipse profiteri potest) aliis magis negotiis quam litteris occupatum, impotentiæ contra nos precantur auxilium, ac pro se sursum deorsum plebecularum, aut ruralium, aut theatralium scita commendant, quæ quo sint promulgata consilio, historia nulla commemorat. »

Augustinus. Non impotentiæ contra vos peccamur auxilium : sed pro vobis potius, ut ab ausu sacrilego cohibeamini, christianæ potentiæ laudamus officium. Vide sane quemadmodum rurales et theatrales dicas, Cyprianum, et Ambrosium, et tot eruditos in regno Dei scribas socios eorum.

XV. Julianus. « Illud tamen nequaquam inficiari possumus, quod plurimum, ut dixi, turbis placeat, luteis amen delicta voluntatis imputare naturæ, et infamatione seminum morum petulantiam vindicare : ut nunquam quis emendare conetur, quod sperat [2] in se ipso alterum perpetrare. »

[1] Libri de Nuptiis et Concupisc. — [2] *Forte* sciat.

Augustinus. Quis tibi dixit, quod alter perpetret peccatum cujusquam ? Quando quidem etiam ille qui dicit, Jam non ego operor illud, sed id quod in me habitat peccatum [1] : continuo subjiciens : « Scio enim quia non » habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum [2] ; » ostendit suum esse quidquid illud est : quia et ipsa caro ad eum pertinet, qui ex carne constat et spiritu. Et tamen non vis cum Ambrosio sapere, quod hoc malum, quo caro concupiscit adversus spiritum [3], prævaricatione primi hominis in naturam verterit. Sed et tu cum dicere soleas in his apostolicis verbis violentiam malæ consuetudinis exprimi, quid est, quod modo dicere voluisti : « Ut nunquam quis emendare conetur, quod scit in se alterum perpetrare ; » cum velis utique se ipsum emendare eum qui dicit : Non ego operor illud : et hoc velis fieri viribus propriæ voluntatis ; cum videas quam sit voluntas ejus infirma qui dicit : Non quod volo ago. Istum saltem quæso permittite divinum poscere auxilium, in quo defecisse cernitis suæ voluntatis arbitrium.

XVI. Julianus. Verum imbecillum cæcæ opinionis patrocinium multiplicat peccata, non minuit. Hic igitur miserorum pruritus et sponte ægrescentium, nullum contra ipsam rationem valebit pondus afferre : sed quia nonnullis Scripturarum locis, et maxime apostoli Pauli sermonibus confirmari asserunt naturale peccatum, quorum expositionem in secundum volumen distuli, ejusque reddendæ tempus est ; breviter prius, (ut fiat lector instructior,) et quæ sint acta, et quæ sint agenda distinguam. Ostensum est ergo, nihil posse per sanctas Scripturas probari, quod justitia non possit tueri : quia si in lege Dei est perfecta forma justitiæ, nihil per eam adversaria ejus, id est, injustitia sinitur virtutis acquirere : ac per hoc,

[1] Rom. VII, 17. — [2] Ibid. 18. — [3] Ambros. lib VII in Luc. cap. XII, v. 52.

quod ratio arguit, non potest auctoritas vindicare. Deinde probatum est, Deum nobis notum esse virtutibus : hujus ergo justitiam ut omnipotentiam confitendam : cujus si admittatur excidium, majestas incipiet tota nutare ; quia ita Deus justus est, ut si probaretur justus non esse, convinceretur Deus non esse : conclusumque est, nos Deum æquissimum in Trinitate venerari ; et irrefutabiliter apparuit, non posse ab eo peccatum alienum parvulis imputari. »

Augustinus. Quare non fateris ab omnipotente justo grave jugum super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum, sine ullo peccati merito non potuisse constitui.

XVII. Julianus. Sed ut de definitione justitiæ, ita etiam de peccati conditione dissertum est, quod peccatum apparuit nihil esse aliud quam malam voluntatem, cui esset liberum ab eo quod prave appetiverat abstinere. »

Augustinus. Hoc est omnino peccatum primi hominis, unde in homines mali origo descendit. Ei quippe valde liberum fuit, ab eo quod prave appetiverat abstinere : quia nondum erat vitium, quo caro concupisceret adversus spiritum : nondum dicebat, Non quod volo ago : nondum positus in carne peccati ullum necessarium habebat auxilium de similitudine carnis peccati.

XVIII. Julianus. Ac per hoc illustrissimo testimonio perdoctum est, in nascentibus non esse peccatum, quod in his usus voluntatis non poterat inveniri.

Augustinus. Et unde grave jugum, nisi quia ita non habent voluntatis usum, ut obnoxiæ tamen habeant originis vinculum.

XIX. Julianus. Liberum autem arbitrium negari ab his qui dicunt peccata esse naturalia, lucida est disputatione monstratum. Quod quidem Pœnus, non suo ser-

mone, ne minus ponderis haberet, sed Evangelii testimonio, quasi auctoratius, denegavit; quod nos exponendo Evangelicæ reddidimus dignitati. Apostoli quoque Pauli testimonium laqueis calumniatoris exemimus, et bonorum vasorum figulum Deum nostrum esse omnium conditorem, Propheta teste monstravimus.

Augustinus. Illic tibi responsum est, et quantum aberraveris a veritate monstratum.

XX. Julianus. His igitur maxime actis in primo libro, quorum unum aliquod abunde sufficit ad victoriam veritatis; ex abundanti quidem, superest tamen, ut Magistri gentium, qua » per unum hominem peccatum dixit intrasse in mundum [1], « sententiam disputemus : et definitionibus, quas præmisimus, cum necesse fuerit, adjuvandi; et probaturi nihil rationem fuisse mentitam; sed injustitiæ esse crimen, aliorum studia aliorum ortibus imputare; hocque ipsum quod iniquum est, quamvis nemo hinc dubitare debuerit, tamen Deo displicere, et ab eodem prohiberi, testimoniis legis, vel in hoc libro, vel in sequenti docebimus. Ex quibus necessario conficitur, et nos rectissime defendere, neminem cum peccato nasci, et Deum reos non posse judicare nascentes : ac per hoc, tam integrum esse liberum arbitrium, quam ante voluntatis propriæ usum innoxiam in unoquoque naturam.

Augustinus. Dic, videamus quod de Apostoli testimonio dicturus es, tam inaniter, quam superiora dixisti.

XXI. Julianus. Manichæos autem et pietati et rationi rebelles, qui putent et ante tempus voluntatis esse peccatum, quod rerum natura non sinit; et Deum esse, quem argumentantur injustum; et infamare sanctas paginas, quarum monumentis probari allegant crimen divinitatis : quod cum ex tribus nihil queat ratione monstrari, id est,

[1] Rom. v, 12.

nec sine voluntate peccatum, nec in Deo iniquitas, nec in lege perversitas; soli illi stulti, impudentes et impii demonstrentur. »

AUGUSTINUS. Erubesce : non fuit Ambrosius Manichæus[1], cum diceret, hominem prius subire delictorum contagium, quam vitalis spiritus munus haurire. Sed nec ista delicta, nisi ex voluntate extiterunt, unde originem trahunt : et ideo nec in Deo est iniquitas, qui propter hoc posuit nascentibus grave jugum : nec in lege perversitas, in qua hoc discitur esse verissimum; quod et ipsi videretis, nisi vos potius perversos oculos haberetis.

XXII. JULIANUS. Hæreat igitur hoc maxime prudentis animo lectoris, omnibus Scripturis sacris solum illud, quod in honorem Dei catholici sapiunt, contineri, sicut frequentium sententiarum luce illustratur : et sicubi durior elocutio moverit quæstionem, certum quidem esse, non ibi id quod injustum est, loci illius auctorem sapuisse; secundum id autem debere intelligi, quod et ratio perspicua, et aliorum locorum, in quibus non est ambiguitas, splendor aperuerit. Jam igitur ejus cum quo agimus verba ponamus. Equidem in illo capite dictorum suorum, quod usque ad figulum peccatorum Deum suum adduxerat, contra quod libro superiore confliximus, tenuiter dixit, « Per unum hominem peccatum intrasse in mundum[2] : » non est autem in expositione loci ipsius immoratus. Post quam vero multis verbis contra illa excerpta, quæ ad se confirmat missa, disseruit, pervenit ad aliquem dictorum meorum locum, quem sibi quasi oppugnaturus objecit; sed nihil secundum id quod fuerat pulsatus referens, ad hanc Apostoli sententiam convolavit, in qua dicit, » per unum hominem peccatum intrasse in mundum; « et secundum dogma suum, contextum loci ipsius expe-

[1] Ambros. lib de Philosoph. — [2] Rom. v, 12.

nere molitus est : propter quod ego, prætermissis aliis, ad eam properavi partem, ut quia me promiseram hanc esse quæstionem in secundo volumine soluturum, et fidem promissionis implerem, et argumentatio illius quæ esset ostenderem, ne putarer fecisse fraudem, si illius expositione suppressa, eam quam catholicam fatemur inferrem. »

Augustinus. Pelagianam illaturus es, non catholicam. Catholica illa est, quæ ostendit justum Deum in tot ac tantis pœnis et cruciatibus parvulorum; quos in paradiso ullus eorum nulla æquitate sentiret, si natura humana vitiata peccato, et merito damnata non esset.

XXIII. Julianus. « Retractans igitur in primo opere meo sententiam ejus, qua dixerat[1] : » Nam sicut peccatum, sive hinc, sive inde trahatur a parvulis, opus est diaboli ; sic homo, sive hinc, sive inde nascatur, opus est Dei : « ita autem a me nunc hic refertur, sicut in meo opere continetur, unde maximam partem fuerat iste furatus. »

Augustinus. Sic vera disputas, quomodo verum est quod ego illa furatus sum : cum potius ille cujus chartula mihi missa est, quod voluit atque ut voluit, ex opere tuo, arbitrio suo judicioque trsnstulerit.

XXIV. Julianus. « Respondi ergo ibi : Tu quidem (pace magisterii tui dixerim) tergiversaris : sed intellige quod ademerit tibi veritas licentiam pervagandi. Ecce enim et nos acquiescimus, quia peccatum opus est malæ voluntatis, vel opus est diaboli : sed per quid hoc peccatum invenitur in parvulo? Per voluntatem? at nulla in eo fuit. Per formam corporis? sed hanc Deus tribuit. Per ingressum animæ? sed nihil debet semini corporali, quæ nova a Deo conditur. Per nuptias? sed hæ pertinent ad opus paren-

[1] Vide lib. I de Nuptiis, cap. I.

tum, quos in hoc actu non peccasse præmiseras : quod si non vere id concesseras, sicut processus tui sermonis indicat, ipsæ sunt execrandæ, quæ causam fecerunt mali. Verum illæ substantiam propriam non habent; sed nomine suo personarum opus indicant : parentes igitur, qui conventu suo causam fecere peccato, jure damnabiles. Ambigi ergo jam non potest, conjuges æterno supplicio mancipari, quorum labore actum est, ut ad dominatum exercendum in homines diabolus perveniret. Quod si concesseris, illud totum quod antea tenuisse videbaris amittes, id est, quod hominem Dei opus dixeras. Necessario quippe sequitur, quia per commixtionem corporum origo progenitis est, si per originem malum in hominibus, per malum jus diaboli in homines, diabolum esse auctorem hominum, a quo est origo nascentium. Post quæ ipsius denuo verba repetivi : « Nam sicut peccatum, sive hinc, sive inde trahatur, opus » est diaboli; sic homo, sive hinc, sive inde nascatur, » opus est Dei[1]. » Ac protinus insurrexi hoc modo. Cum illam vocem timoris tui cogito, qua dicis nuptias malum non esse, istos alios sermones tuos sine risu considerare non possum. Si enim credis a Deo homines fieri, et esse conjuges innocentes; vide quam stare non possit, trahi ex his originale peccatum[2]. Certe non peccat iste qui nascitur, non peccat ille qui genuit, non peccat ille qui condidit : per quas rimas inter tot præsidia innocentiæ, peccatum fingis ingressum. »

Augustinus. Jam his verbis tuis, etiam cum ipsos libros tuos legissem, respondisse me sufficit. Verum et hic admoneo, Apostolum potius audiendum esse, quam te, qui non occultam rimam, sed apertissimam januam demonstravit, qua peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in

[1] Vide lib. 1 de Nuptiis, cap. 1. — [2] Ibid. cap. 28,

quo omnes peccaverunt[1] : quæ verba ejus, cum secundum vos, non secundum ipsum, exponere cœperis, tunc apparebit cui rectitudini veritatis loquacitate tortuosissima relucteris.

XXV. Julianus. « Hunc ergo de opere meo priore contextum, in hoc secundo libro suo sibi[2], licet cum interpolatione, proposuit. Nam et commemoratam a me formationem corporis, et ingressum animæ, quam novam in unoquoque a Deo conditam, tam ratio, quam legis sacræ Ecclesiæque catholicæ confirmat auctoritas, ut spero, arte præteriit. »

Augustinus. Qui legit sex libros meos, quibus refutavi quatuor tuos, de quorum primo quæ voluit, et sicut voluit, ille decerpsit, cui respondi in libro isto quem nunc frustra redarguere loquacissima vanitate conaris[3]; sic me tibi in tertio meo respondisse reperiet, ut videat, non me arte præteriisse quod dicis; sed illum potius cujus chartulæ respondebam, hoc de opere tuo noluisse transferre sive studio brevitatis, sive quia pertinere non putavit ad causam.

XXVI. Julianus. « Jam reliqua, licet aliquibus sermonibus variata, contexuit. Contra has ergo objectiones meas nihil quo repercuterer excogitavit : sed verum me collegisse, argumentandi inopia confessus, dicit mihi ad hæc omnia Apostolum respondere, qui pronuntiet, « per » unum hominem peccatum intrasse in hunc mundum. » In quo loco, quis eum eruditus sanum habuisse caput æstimet, qui non intellexerit aut prætereunda sibi esse contra quæ nihil poterat invenire, aut quæcumque excogitanda quæ referret objectis, ad quorum confirmationem Apostoli verba conjungeret. »

Augustinus. Sed melius verbis apostolicis refelleris

[1] Rom. v; 12. — [2] Vide lib. II de Nuptiis et Concupiscent. cap. 27 et 29. — [3] Ibid.

quam meis : nec tamen et apostolicis cedis ; sed mavis etiam ipsa pervertere, quam te corrigere.

XXVII. JULIANUS. « Quæsivi ergo consequentissime, ut omnis mecum eruditio recognoscat, peccatum quod opus est malæ voluntatis, et opus diaboli dicitur, per quid inveniretur in parvulo : si per voluntatem ; at nullam in eo fuisse, etiam hic, cum quo agimus, confitetur : si per nuptias ; sed has pertinere ad opus parentum, nemo qui dubitet, quos in hac commixtione non peccasse præmiserat : aut si concessionis hujus pœniteret disputatorem, sicut processus operis indicabat ; profiteretur esse reos parentes, quorum conventu regnum in imaginem Dei diaboli pararetur [1] : et addidi, necessariiis disputationum gradibus, per originale peccatum auctorem corporum diabolum definiri : quia si per originem malum in hominibus, per malum jus diaboli in homines ; diabolus est auctor hominum, a quo est origo nascentium. Quæ quoniam in antro Manichæorum Traducianos esse clusura deprehenderat : verti clavem, ut præberem captis effugium ; admonuique, ut si vere a Deo crederet homines fieri, pureque confiteretur esse conjuges innocentes, intelligeret trahi non posse ex his originale peccatum. Certe non peccat, inquam, iste qui nascitur, non peccat ille qui genuit, non peccat iste qui condidit [2] : per quas rimas, inter tot præsidia innocentiæ, peccatum fingis ingressum? Quid potuit, rogo, sanctius, quid verius, quid lucidius, quid brevius, firmiusque componi, quam post tria sumpta quæ inimico concedente susceperam, inferrem quartum, in quo erat summa conclusio ? Nam cum uno nonnunquam, aut duobus sumptis, tertium necessario colligatur, qua lege mihi post tria concessa, quartum quod his adhæ-

[1] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27, et lib. III contra Julian. cap. 24. — [2] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 28.

ret, non liceret inferre? Et hoc quidem in secunda disputatione: cæterum in priore, quinque mihi aut amplius conceduntur, post quæ fit legitima invictaque conclusio.»

Augustinus. Vide quam per multa vageris, timens ne Apostoli verba sine tuis præjudiciis audita te damnent, sicut jam Ecclesia catholica judicante damnarunt. Sed excurrere quo volueris, remorare quantum volueris, multiplica gyros tuos quaquaversum volueris: quandocumque ad eadem verba veritatis navis fallaciarum tuarum pervenerit, sine dubio naufragabis.

XXVIII. Julianus. « Jam igitur ad eum convertamur. Dederas mihi, peccatum opus esse voluntatis: potui statim dicere consequenter, Voluntas autem quæ peccet, in parvulis nulla est, peccatum igitur in parvulis non est. Verum ut pluribus premereris testibus, interrogavi sensim, per quid hoc peccatum inveniretur in parvulo; ne forte per voluntatem? Post quod, te connivente, suscepi nullam in eo fuisse conscientiam voluntatis: adjunxi, ne per primam culpam membrorum lineamenta traxisset? sed hæc a Deo informari, et per hoc bona esse concesseras. Petivi tertium, utrum per ingressum animæ, reatum advectum putares? sed hanc esse novam, nec quidquam seminibus debere constabat. Intulit deinceps, ne (quia nihil tibi de his remanserat arguendum) nuptias, id est, commixtionem corporum, diaboli opus vocares? sed has pertinere ad parentum operam, te quoque annuente, monstravi. Illis igitur omnibus quæ supra diximus absolutis, conjuges qui fuerant causa peccati, tradux tua diabolo mancipabat. Post quæ omnia, quod tibi propinquabat impegi, ut dicerem credere te diabolum auctorem corporum, cui commixtionis operam, sine qua origo corporum esse non poterat, deputasses. Et hæc quidem

disputatio, quo morbo oppressus esses, ostendit : illa autem secunda, et te miserabilem cum ejusmodi sensibus et catholicos etiam timoris tui suffragio invictos probavit. Te enim dante, a Deo fieri homines, et esse conjuges innocentes, ac parvulos per se nihil operari : his tribus sumptis, irrefutabiliter illatum est, cum non peccat ille qui nascitur, non peccat ille qui genuit, non peccat iste qui condidit, nullam remansisse rimam, per quam peccatum doceatur ingressum. Tibi ergo si displicet quod collectum est; abnue quod dedisti, et dic aut illum peccasse qui genuit, aut illum qui condidit, aut istum qui natus est : ex quibus unum insanum est, aliud Manichæum, tertium supra Manichæos : insanum, si dixeris delinquere parvulos ; Manichæum, si accusaveris conjuges, supra Manichæos, si peccati Deum æstimaris auctorem. Quod si hæc omnia tam aliena sunt a vero, ut adhuc ea metuas libere confiteri ; qua impudentia, homo omnium amentissime, hoc quod a nobis illatum est, persistis negare ? »

Augustinus. Cum ad verba Apostoli veneris, ibi non rimam non invenies, sed apertissimam januam, qua peccatum intravit in mundum : quam conaberis quidem claudere ; sed ex ore infantium atque lactentium [1], salvatorem potius Christum, quam te laudatorem quærentium, et non anfractuosis disputationibus, sed mutis fletibus miseriam suam multo certius contestantium, (quam profecto, si primi hominis rectitudo et beatitudo mansisset, nullo modo in paradiso habere potuissent,) cum tua tota loquacitate vinceris.

XXIX. Julianus. « Quatuor personarum causa vertitur, Dei opificis, duorum parentum de quibus materia præstatur operanti, et parvuli qui nascitur. Dicis tu in hoc choro habitare peccatum : interrogo ego, a quo fiat,

[1] Psal. viii, 3.

utrum a Deo ; negas : a patre ; totidem negas : a matre : idem negas : a parvulo ; negas : et adhuc non putas fuisse conclusum, quia non possit esse inter hos quatuor, quod ab his quatuor nullus admittit ? »

Augustinus .Quidquid vis dicas : ad verba Apostoli aliquando venturus es : et quisquis ea per istarum argumentationum tuarum loca singula recordatur, quæ nos assidue propter lectoris fastidium repetere nolumus, ipsa sua tibi recordatione respondet.

XXX. Julianus. « Ad quid ergo persuadendum aut Scripturas releges, aut conscios nominabis, qui adhuc quod sentis non potes definire ? Quid te juvat, ut Adam doceas deliquisse, quod ego penitus non refello ? Quærimus, Adam ante tot sæcula mortuo, peccatum, quo in diaboli jus Dei imago transcribitur, per quid inveniatur in parvulo ? »

Augustinus. Cur nec tu admittis in regnum Dei, nullum habentem secundum te meritum peccati, imaginem Dei ? Cur ministratur sanguis, qui de similitudine carnis peccati in remissionem fusus est peccatorum, quem bibat parvulus, ut habere possit vitam, si de nullius peccati origine venit in mortem ? Si hoc tibi displicet, aperte nega parvulum Christum, aperte nega pro parvulis mortuum, qui unus pro omnibus mortuus est : unde colligit quod dicit Apostolus : « Ergo omnes mortui sunt, et pro omni» bus mortuus est[1]. » Dic aperte : Mortui parvuli non sunt, qui peccatum nullum habent ; morte pro se Christi, in qua baptizentur, non opus habent. Jam dic evidenter, quod latenter sentis, quoniam satis prodis tua disputatione quod sentis : dic, inquam, parvulos frustra fieri Christianos : sed vide, utrum te ipsum debeas dicere Christianum.

[1] I Cor. v, 14.

XXXI. JULIANUS. « Si per commixtionem parentum : damna nuptias professione, quas argumentatione condemnas ; et deme nobis laborem, quo te convicimus esse Manichæum. Sin autem tu non id audes dicere, ac ratione[1] contumax concumbentibus inclinaris, ut per argumentorum hactenus inaudita portenta, dicas libidinem diabolicam esse, eamque in sensu coeuntium positam, ad voluptatem parentum, ad reatum pertinere nascentium, tuam quidem amentiam et turpitudinem prodis : sed precor ne tibi tantum arroges, ut putes nobis liberum non esse cum honore Dei nascentium innocentiam contueri ; cum tibi liceat et libeat, cum accusatione Dei, a reatu quem dicis libidinis, libidinantium membra purgare.

AUGUSTINUS. Quolibet pruritu libidinem, id est, concupiscentiam carnis laudes, dicit eam Joannes apostolus a patre non esse, sed ex mundo esse[2] : propter quam recte dicitur diabolus princeps mundi esse[3]. Nam scimus, quod mundum Deus fecerit. Hoc ergo malo concupiscentiæ carnis bene utitur pudicitia conjugalis ; ejusque mali reatum a nascentibus tractum solvit regeneratio spiritalis. Hoc quandiu non sapis, non catholicus, sed Pelagianus futurus es ; et Scripturis sanctis, quantumlibet eas defendere tibi videaris, contradicturus es. Me autem quoties propter hoc contradicis, Manichæum dicis, profecto et illum dicis, qui hominem membris genitalibus infusum, et concupiscentiæ voluptate concretum, ante dicit excipere delictorum contagium, quam vitalis spiritus munus haurire. Ambrosius est iste, Juliane : Ambrosium Manichæum dicis[4], insane.

XXXII. JULIANUS. « Nam cum pronuntias, concupis-

[1] *Forte* rationis. — [2] I Joan. II, 16. — [3] Joan. XII, 31. — [4] Ambros. lib. de Philosophia.

centiam carnis a principe tenebrarum in homine fuisse plantatam, eamque esse diaboli fruticem, ex se humanum genus quasi poma propria proferentem ; absolute quidem proderis, quod non Deum, sed diabolum dicas hominum conditorem : quo dogmate impiissimo, et conjugiorum negotium, id est, genitalium admixtio, et caro cuncta damnatur. »

AUGUSTINUS. Non damnatur : sed non a te quasi sana laudetur, ut etiam te confitente, a suo Conditore ac Salvatore sanetur. Nam hoc in quibus non fit, sine ulla dubitatione damnabitur.

XXXIII. JULIANUS. « Cum vero post hoc sacrilegium adjungis, et dicis, profiteri te diabolicam quidem esse gignentium conjugum voluptatem, diabolicam genitalium commotionem ; sed tamen et ipsa membra quæ moventur, et conjuges qui voluptate afficiuntur, reos non esse ; verum pro his omnibus novos homines, id est, rude opus in nascentibus Deitatis accusas : nihil quidem de Manichæorum impietate deponis ; sed tam immanem moti capitis ostendis furorem, ut consequentius fovendum, quam amputandum judicarentur, nisi voluntatem ac studium in hac re tuum, et multorum eversio, et tua obstinatio, et Scripturarum multiplicatio loqueretur. »

AUGUSTINUS. Has contumelias non indignanter audire debeo, cum his Ecclesiæ doctoribus qui per unum hominem in mundum introisse peccatum [1], sic intelligunt, ut rectus Apostolus loquitur ; non ut Julianus perversissimus opinatur. In his sunt, ut alios taceam, Afer Cyprianus, Gallus Hilarius, Italus Ambrosius, Græcus Gregorius : a quibus eruditissimis prudentissimisque judicibus, quales te non invenire vana præsumptione conquereris, hæresis vestra prius est damnata quam nata.

[1] Rom. v, 12.

XXXIV. JULIANUS. « Lege et de hoc quartum operis mei librum : et quantum diabolo, quem patrem tuum dicis, ac libidini matri tuæ, sub criminandi specie blandiaris, intelliges »

AUGUSTINUS. Legi etiam quartum tuum, et meo sexto ad ejus tibi cuncta respondi, quis autem nostrum vicerit, judicet pius lector amborum.

XXXV. JULIANUS. « Verum jam Apostoli verba videamus, quem mihi ad omnia, quem supra posui, respondere dixisti. » Ad omnia ista huic respondit Apostolus[1], qui neque voluntatem arguit parvuli, quæ propria in illo nondum est ad peccandum; neque nuptias, in quantum nuptiæ sunt, quæ habent a Deo non solum institutionem, verum etiam benedictionem; neque parentes, in quantum parentes sunt, invicem licite atque legitime ad procreandos filios conjugati : sed, « Per unum, inquit, hominem » peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, » et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes pec» caverunt[2]. » Quod isti si catholicis auribus mentibusque perciperent, adversum fidem gratiamque Christi rebelles animos non haberent, neque conarentur inaniter ad suum proprium et hæreticum sensum hæc apostolica verba tam dilucida et tam manifesta convertere, asserentes hoc ideo dictum esse, quod Adam peccaverit primum, in quo de cætero, quisquis peccare voluit, peccandi invenit exemplum; ut peccatum scilicet non generatione ab illo uno in omnes, sed illius unius imitatione transiret. Cum profecto, si Apostolus hic imitationem intelligi voluisset, non per unum hominem, sed per diabolum potius, in hunc mundum peccatum intrasse, et per omnes homines pertransisse dixisset. De diabolo quippe scriptum est, « Imi» tantur eum qui sunt ex parte ipsius[3]. » Sed ideo per

[1] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27. — [2] Rom. v, 12. — [3] Sap. II, 25.

unum hominem dixit, a quo generatio utique hominum cœpit, ut per generationem doceret iisse per omnes originale peccatum.

Augustinus. Dixisti verba libri mei, dic jam quemadmodum accipienda sint quæ ibi posui verba Apostoli : ut magis magisque manifesteris hæreticus, laudatorem te supponendo, ut auferas parvulis Salvatorem.

XXXVI. Julianus. « Abuti te imperitia faventium tibi, et delitescere sub ambiguitate verborum, quicumque ille fuerit operum nostrorum eruditus lector, intelligit. Reliquum vero vulgus, de quo Propheta loquitur ad Deum, Æstimasti homines sicut pisces maris [1] : mutua prægressione decipitur, ac salutiferæ discretione ignarum, totum putat conjungi posse rebus, quod viderit vocibus esse sociatum. Quid vero sit consequens, quid repugnans, quibusque concessis quid lex inexpugnabilis et reverenda orationis cogat inferri, nisi doctissimus attentissimusque non judicat. »

Augustinus. Adhuc circuis quærendo dialecticos, et vitando ecclesiasticos judices. Dic jam quomodo accipiendum sit, « Per unum hominem peccatum intravit in » mundum [2] : » melius videlicet hoc intelligens, quam ille qui dixit, « Omnes in Adam moriuntur, quia » per unum hominem peccatum intravit in hunc mun- » dum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines » pertransiit, in quo omnes peccaverunt [3]. » Illius igitur culpa mors omnium est. Et idem ipse alibi : Fuit Adam, et in illo fuimus omnes [4]; periit Adam, et in illo omnes perierunt. Ambrosius est ille, non quicumque de vulgo, cujus imperitam multitudinem non valentem de tuis disputationibus judicare, nimis alta cervice et proterva fronte

[1] Habac. I, 13. — [2] Rom. V, 12. — [3] Ambros. lib. IV in Luc. cap. IV, v. 38. — [4] Ibid. lib. VII, cap. 15, v. 24.

contemnis : Ambrosius est, inquam, cui nulla ex parte in ipsis litteris sæcularibus, de quibus multum inflaris, æquaris : in ecclesiasticis vero quis ille sit, audi vel lege Pelagium doctorem tuum, et noli amare sensum a sensu tanti hujus doctoris alienum.

XXXVII. Julianus. « Et hoc est propter quod maxime miserantes Ecclesiarum ruinas, ad virorum prudentia illustrium provocamus examen, ut non quid dicatur, sed quid consequenter dicatur appareat. Si enim sub tali concilio disceptaretur ; tibi utique non liceret, aut quod negaveras inferre, aut quod affirmaveras denegare : in libro vero tuo, quem nulla pudoris censura castigat, et quod catholici dicunt, et quod Manichæi, confidenter agglomeras, hac sola opinione contentus, si respondisse dicaris ; quid autem habeat ponderis oratio tua, quid constantiæ, cogitare etiam ineptum putas. »

Augustinus. Rogo dic jam quomodo intelligendum sit, « Per unum hominem peccatum intravit in mundum[1] : » quid adhuc calumniaris, conviciaris, tergiversaris? Si in concilio, cujus videris desiderare judicium, sederent Cyprianus, Hilarius, Ambrosius, Gregorius, Basilius, Joannes Constantinopolitanus, ut alios taceam ; numquid doctiores, prudentiores, veraciores judices quærere auderes? Ipsi contra dogmata vestra clamant, ipsi scriptis suis vestra scripta condemnant : quid quæris amplius? Hoc jam in primo et secundo librorum meorum satis docui, quod contra tuos quatuor ego sex edidi : sed ecce adhuc te audire paratus sum ; dic jam quomodo sit accipiendum, quod per unum hominem peccatum intravit in mundum.

XXXVIII. Julianus. « Denique sine cunctatione tribuens quæ poposci, quidque ex his confectum esset aspi-

[1] Rom v, 12.

ciens, profiteris te ad hoc quod extruximus, imbecillum esse; apostolum Paulum illis omnibus quæ diximus, obviare; quem tamen inducis eadem quæ tu dederas, concedentem. Ais enim, Apostolus neque voluntatem arguit parvuli, quæ propria in illo nondum est ad peccandum[1]: quo dato, jam convictum est, nec posse in illo quodpiam esse peccatum, cujus nulla alia conditio est, secundum definitionem quoque tuam, quam voluntas admittendi quod justitia vetat, et unde liberum est abstinere. »

Augustinus. Hæc definitio peccati est ejus, quod non est etiam pœna peccati. Nam ubi malæ consuetudinis voces esse contenditis[2], atque ita voces vestri dogmatis suffocatis, dic, si audes, quomodo voluntati hominis liberum sit abstinere a malo, ubi audis, « Non quod volo ago : » aut nega esse malum, ubi audis, « Non quod volo facio » bonum, sed quod nolo malum hoc ago[3]. » Sed utique agnoscimus, hoc peccatum pœnam esse peccati; et ideo discernendum ab illa definitione peccati, ubi voluntas hoc committit, unde liberum est abstinere. Intellige quod dico; et dic jam quæso, quomodo sit accipiendum, Per unum hominem peccatum intravit in mundum.

XXXIX. Julianus. « Ergo si Apostolus non arguit in illo propriam voluntatem, quam intelligit nec esse potuisse; pronuntiat utique, nec signum in eo criminis apparere, ea maxime judicante justitia, quæ non imputat peccatum, nisi a quo liberum est abstinere. Verum non hoc solum tribuisse contentus, addis, » Neque nuptias arguit Apostolus, in quantum nuptiæ sunt, quæ habent a Deo non solum institutionem, verum etiam benedictionem[4]. « Quod per se solum æque posset ad expugnandum peccatum naturale sufficere : quia si scit Apostolus, ut

[1] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27. — [2] *Forte* conceditis. — [3] Rom. VII, 19. — [4] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27.

scit, non esse nuptias arguendas, ad quarum conciliationem et ministerium et instrumentum pertinet a Deo instituta et benedicta sexuum cum voluptate commixtio; non potest de his diabolica germinare possessio, nec fructus earum reus est, apud eam maxime justitiam, quæ peccatum non imputat, nisi unde liberum est abstinere. »

Augustinus. Noli, obsecro, cum tali voluptate commixtionem conjugum in paradiso suspicari, qualem nunc facit libido, quæ non ad nutum voluntatis exurgit, quæ mentes etiam sanctorum, cohibenda quidem, sed tamen importuna sollicitat. Absit, ut a fidelibus et prudentibus talis voluptas paradisi, talis illa pax et felicitas cogitetur.

XL. Julianus. « Consideremus et tertium, quo benignitas tua in acquiescendi facilitate cernatur. » Neque parentes, in quantum parentes sunt invicem licite atque legitime ad procreandos filios conjugati, Apostolus arguit. « Expende quid dixeris, non argui ab Apostolo parentes, in quantum parentes sunt. Ideo ergo eos, in quantum parentes sunt, non posse diabolo fructificare, nec de his aliquid, in quantum parentes sunt, ad diabolum pertinere pronuntiat : filii autem in tantum pertinent ad parentes in quantum sunt : igitur nec rei, nec sub regno diaboli, nec arguendi a diabolo comprobantur. Ut enim hoc quod diximus, repetitione clarescat : In tantum sexuum conjunctio soboli participat, in quantum qui conjuges sunt, fiunt parentes; si autem aliquid inter se voluerint agere petulantius, vel per illicitos adulteriorum oberrare concubitus, hoc ad filios non potest attinere, qui de vi seminum, non de vitiorum obscœnitate nascuntur. »

Augustinus. Jamne confiteris etiam inter conjuges esse posse petulantiam commixtionis? Ecce quod facit tua illa pulchra suscepta : hoc enim nisi cum ei ceditur non fit, quando ad petulantiam, quam tu quoque reprehendis,

etiam conjuges liberorum procreandorum causa copulatos, nulla necessitate serendæ prolis impellit : cujus tantus laudator esse voluisti, ut nemo credat quod etiam oppugnator esse audeas; quippe quam sic laudare non erubuisti, ut eam te liberet, nec puderet, etiam in paradisi beatitudine collocare.

XLI. JULIANUS. « Igitur ad nascentes generantium, non flagitia, sed semina pervehuntur : vim autem seminum Deus instituit, et sicut confiteri cogeris, benedixit. »

AUGUSTINUS. Semina Deus instituit : sed qui possunt in natura vitiata bonum ejus a malo ejus ita discernere, ut neque putent naturam malum esse, neque vitium naturam esse, ipsi possunt discernere quid horum duorum ad Deum creare pertineat, quid sanare. Sed hoc vos non potestis, quandiu Pelagiani, non catholici estis. Dic jam, rogo, dic jam, quomodo sit accipiendum, quod per unum hominem peccatum intravit in mundum.

XLII. JULIANUS. « Filii igitur nec tunc rei sunt, quando in eorum generatione peccant parentes : quia in tantum ad liberos suos pertinent, in quantum parentes sunt : igitur[1] et tantum filii ad parentes pertinent, in quantum fili sunt. Naturæ quippe generantium constat germina communicare, non culpæ. Quod si ut ratio demonstrat, ita etiam Apostolum confirmare pronuntias ; merito nos, eo docente, defendimus peccata parentum ad filios pertinere non posse : quandoquidem et Apostolus Spiritu sancto clarus, et nos instructi luce rationis, et tu pondere impugnatæ a te veritatis oppressus, communiter vereque fateamur, parentes in quantum parentes sunt, reos non esse ; in tantum autem ad filios pertinere, in quantum parentes sunt : igitur filios in quantum filii sunt, id est,

[1] *Forte* in tantum.

antequam aliquid per voluntatem propriam operentur, reos esse non posse. »

AUGUSTINUS. Parentes quidem gignendo parentes sunt, et filii nascendo filii sunt : nec gignere autem, nec nasci malum est, quod pertinet ad institutionem Dei, et utrumque sine pudenda libidine posset in paradiso fieri, si nemo peccasset. Pudenda enim libido nisi aut peccato exorta, aut peccato vitiata esset, pudenda non esset; et aut nulla esset omnino, et sine illa ita servirent genitalia membra gignentibus, ut manus serviunt operantibus; aut ita esset subsequens voluntatem, ut nunquam posset sollicitare nolentem; qualem nunc eam non esse, castitas docet, quæ tales motus ejus expugnat, et in conjugatis, ne vel inter se indecenter lasciviant, vel in adulteria prolabantur, et in quibusque continentibus, nec huic consentiendo, dejiciantur. Ecce de qua trahitur originale peccatum : ecce per quam nasci noluit, qui venit, non suum ferre, sed nostrum auferre peccatum.

XLIII. JULIANUS. « Eant nunc, et omnia quidquid possunt Manichææ rationis moliantur ingenia, quam volunt longas patiantur cogitationum ærumnas : non arroganter, sed religiose polliceor, nunquam hanc instructuram posse quassari. »

AUGUSTINUS. Quam instructuram vocas, tibi ruina est, quæ te ita pressit, ut laudare cogeret quod expugnas : si tamen est in te qualiscumque castitas, quæ te faciat expugnare quod laudas.

LXIV. JULIANUS. « Qua igitur fronte subjungis : « Sed, Per unum hominem peccatum in mundum intravit, » et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertran» siit, in quo omnes peccaverunt [1] ? » quod interpretaris hoc modo, ut peccatum ab illo dicat Apostolus generatione

[1] Vide lib. I de Nuptiis, cap. 27. Rom. v, 12.

in posteros fuisse transmissum. Supra concesseras magistrum gentium nuptias, quibus Deus benedixerat, nihil accusare; voluntatem ad peccandum in nascente non esse, parentes autem, in quantum parentes sunt, licite sibi legitimeque ad procreandos filios conjugari : et addis illico, quasi dormiens priora dixisses, crimen ad posteros generatione transmitti. Si enim in tantum generant, in quantum parentes sunt; in quantum autem parentes sunt, licite sibi et legitime junguntur; et hæc conjunctio ab Apostolo non improbatur, quia a Deo non solum instituta, verum etiam benedicta est; quo ore, qua lege, qua fronte, hanc generationem reatus causam, radicem criminum, servam diaboli, esse confirmas? »

Augustinus. Jam nescio quoties hæc dicta sunt, eisque responsum est. Multiloquio tibi excitas caliginem, quæ te non permittit malitiam vitiorum a naturæ bonitate discernere : et usque ad odiosum fastidium eadem per eadem repetens, nondum dicis quomodo sit accipiendum, quod per unum hominem peccatum intravit in mundum.

XLV. Julianus. « Non ergo argui meretur ab Apostolo, et a diabolo possidetur; a Deo instituitur, et criminum fons est; a Deo postremo, ut confiteris, benedicitur, et a te frutex diabolicus accusatur. »

Augustinus. Nuptias benedixit Deus, non resistentem spiritui concupiscentiam carnis, quæ non fuit ante peccatum : peccatum autem, sicut nec illam concupiscentiam quæ resistit spiritui, non benedixit Deus. Nuptiæ porro, quas benedixit, si peccatum non fuisset admissum, quo natura vitiata est, aut sic uterentur genitalibus membris, quemadmodum aliis utimur, sine ulla libidine obedientibus voluntati; aut pudenda ibi libido non esset, quoniam nunquam resisteret voluntati, qualis nunc utique non est : quod profecto etiam tu sentis, quando ab ea solli-

citante atque illiciente dissentis. Nuptiæ tamen, etiam nunc laudabiles sunt : quia neque instituunt hoc malum in hominibus, sed inveniunt ; et eo malo bene utuntur intentione generandi, quamvis trahant inde qui generantur originale peccatum, propter quod sunt regenerandi.

XLVI. JULIANUS. « Quam mecum nihil egeris, litterarum omnium testatur eruditio : quam vero contra Apostolum nitaris, et contra Deum insanias, sententiarum tuarum pugna demonstrat. Sed ostenso jam, non posse hæc conjungi, quæ rerum natura dissociat ; interrogemus et Apostolum, ne illius putetur inesse sensibus, quæ in tuis est sententiis probata barbaries. »

AUGUSTINUS. Dic jam nunc saltem, quod tantis anfractibus differebas.

XLVII. JULIANUS. « Audio itaque Paulum pronuntiantem, quia, « Per unum hominem peccatum intravit inmun» dum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines » pertransiit, in quo omnes peccaverunt [1]. » Quod tu, non propter exemplum peccati, sed propter generationem dictum esse confirmas : nosque hæreticos vocas, qui id ad exempla referamus : illoque te juvari æstimas argumento [2]. Profecto si Apostolus imitationem, inquis, intelligi voluisset, non per unum hominem, sed per diabolum peccatum intrasse, et per omnes homines pertransisse dixisset. De diabolo quippe scriptum est : « Imitantur autem eum, » qui sunt ex parte ipsius [3]. » Sed ideo per unum hominem dixit, a quo generatio utique hominum cœpit, ut per generationem doceret iisse per omnes originale peccatum. « At ego video Apostolum nihil quod ad infamationem generationis spectaret humanæ : nihil quod ad condemnationem innocentiæ naturalis, nihil quod ad crimen divini operis, protulisse. »

[1] Rom. v, 12. — [2] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27. — [3] Sap. II, 25.

AUGUSTINUS. Diu dicis nihil, et cum hoc verbum repetere destiteris, dicturus es nihil. Quis enim non te rideat persuadere conantem, non pertinere ad generationem quod ait Apostolus : « Per unum hominem peccatum » intravit in mundum [1]; » cum ipse homo non sit genitus ab alquo, de quo cæteri gignerentur ; sed pertinere dicitis ad exemplum, cum exemplum peccati, quod posteriores imitarentur, non intrarit in mundum, nisi per eum qui nullum imitando peccavit. Primus namque peccavit. Hunc autem non Adam, sed diabolum esse, quis Christianus ignorat ? Quid est ergo quod te libet, nisi et non tacere, et nihil dicere ?

XLVIII. JULIANUS. « Denique id quod ipsa verba non indicaverant, tu colligere argumentatione conatus, subdis, quia si de imitatione loqueretur, diabolum commemorare debuerat ; sed quia de generatione voluisset intelligi, hominem dicere maluisse, quam dæmonem : Interrogo ergo, quæ fuerit tibi hujus opinionis occasio : quid enim ? negas tu hominum imitatione delinqui ? Et licet res absoluta Scripturarum attestatione non egeat, tamen audi David : « Noli æmulari inter malignantes, » neque zelatus fueris facientes iniquitatem ; ne æmulatus » fueris eum qui prosperatur in via sua [2]. » Deinde omnes Scripturæ Veteris Testamenti commonent Israëlem, ne ritum profanæ gentis imitetur. Quæ igitur necessitas id cogebat, ut Apostolus, si imitationem vellet intelligi, diabolum magis quam hominem nominaret, cum et hominum et diaboli nosset imitatione delinqui ? Aut ergo tu proba, non posse hominum imitatione peccari ; nec hoc in lege uspiam contineri, et sic assere suspicioni tuæ locum paratum ; aut certe si manifestum est, nulla magis re quam imitatione vitiorum invaluisse peccata,

[1] Rom. v, 12. — [2] Psal. XXXVI, 1.

grandi imperitia collegisti Apostolum de diabolo profecto dicturum fuisse, si imitationem voluisset intelligi. »

AUGUSTINUS. Nonne ante dixi nihil te esse dicturum, homo nihil loquendo loquacissime? Sunt quidem peccata imitationis in mundo, cum homines peccantum hominum exempla sectantur : non tamen per eos homines, quos quilibet imitantur, peccatum quod peccantes imitarentur, intravit in mundum ; sed per eum qui primus nullum imitando, peccavit : hic est diabolus, quem imitantur omnes qui sunt ex parte ipsius. Sic et peccatum, quod non imitando committitur, sed nascendo trahitur, per hunc intravit in mundum, qui primus hominem genuit. Nihil ergo dixisti, et non nisi ad quosdam decipiendos, quosdam fatigandos lectores, tacere noluisti.

XLIX. JULIANUS. « Quia ergo claret, imitationem malorum hominum non solum consequenter, sed et necessario dici ; hoc interim argumentum tuum jacere perspicuum est. Quod vero addis, de diabolo esse scriptum : « Imitantur eum qui sunt ex parte ipsius [1] : » et ego assentior dictum esse prudenter ab eo, quicumque libri ipsius auctor est, sed tibi non prodest, quod scribuntur quidam diaboli imitatione peccare, nisi docueris non posse hominum imitatione delinqui. »

AUGUSTINUS. Non hic quæritur utrum hominum imitatione peccetur : quis enim nesciat, etiam hominum imitatione peccari? Sed quæritur, quale peccatum per unum hominem intrarit in mundum ; utrum quod imitando committeretur, an quod nascendo traheretur. Quia illud primum, id est, quod imitando committeretur, non nisi per eum intravit in mundum, qui primus neminem imitatus cæteris imitaturis peccandi introduxit exemplum, hoc est, diabolus : hoc autem alterum, id est, quod nas-

[1] Sap. II, 25.

cendo traheretur, non nisi per eum intravit in mundum, qui primus a nemine generatus, generandis cæteris originis ingessit initium ; hic est Adam. De imitatione igitur Angelorum et hominum intellige te nihil ad causam pertinens dicere ; sed tantum tacere noluisse. Disputamus enim, non de quocumque peccatore, qui quandocumque peccavit in mundo[1] ; sed de illo per quem peccatum intravit in mundum: ubi si quæratur exemplum imitationis, diabolus invenitur, si contagium generationis Adam. Proinde, dicens Apostolus : « Per unum hominem peccatum intravit in mundum[2], » peccatum generationis intelligi voluit. Imitationi enim peccatum, non per unum hominem, sed per diabolum intravit in mundum.

L. Julianus. « Nam cum utrumque ex more dicatur, aliquando quod diabolum quis imitatus, invideat; aliquando quod hominem æmulatus, aut invidia, aut flagitiosorum[3] sordibus oblinatur; hoc quoque imitationis nomen utrique possit convenire personæ, id est, et cum de homine, et cum de diabolo dicitur : tu perridicule ineptire voluisti, per imitationis intellectum Adam non potuisse monstrari. »

Augustinus. Numquid per quemcumque hominem, quem peccando alius imitatur, peccatum intravit in mundum? Dic, si potes, quid sit, « Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, sive mors, sive peccatum, sive potius cum morte peccatum. » Nam peccatum, cujus imitatione peccatur, non nisi per diabolum intravit in mundum, qui primus non imitando fecit, quod alii facerent imitando.

LI. Julianus. « Ad reliqua festinat oratio : sed premendus adhuc locus est, ut divisionibus quam possumus

[1] Beda et Florus ad Rom. vi. — [2] Rom. v, 12. — [3] *Forte* flagitiorum.

brevibus, lectori et intelligentia rei et memoria suggeratur. In omnibus quidem pene rebus homonymorum, quæ æquivoca appellamus, conditio reperitur. »

Augustinus. Promiseras te intelligentiam suggesturum esse lectori, et loqueris de homonymis et æquivocis : quomodo ergo te ipsi saltem Pelagiani intellecturi sunt, nisi prius ad scholas dialecticorum, ubicumque terrarum potuerint inveniri, propter hæc dicenda mittantur? An forte et categorias Aristotelis, ante quam tuos libros legant, eis exponens ipse lecturus es? Cur non et hoc facias, homo ingeniosissimus, quando quidem a deceptis miseris pasceris otiosus?

LII. Julianus. « Sed ut nunc nobis sermo de præsentibus sit, generatio proprie sexibus imputatur, imitatio autem semper animorum est. Hic ergo affectus animi, quod possibiliter voluerit imitantis, hominem pro diversitate causarum aut accusat, aut provehit : ita sit ut in bono et Deum, et Angelos, et Apostolos dicatur imitari : Deum, « Estote perfecti, sicut Pater vester perfectus » est[1] : » Angelos, « Fiat voluntas tua, sicut in cœlo et » in terra[2] : » Apostolos, « Imitatores mei estote, sicut » et ego Christi[3]. » In malo vero imitatur diabolum, sicut dicitur, « Imitantur eum qui sunt ex parte ipsius[4] : » imitantur homines, « Nolite esse tristes sicut hypocritæ, » exterminantes facies suas[5] : » imitantur animalia, cum mandatur, « Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus » non est intellectus[6]. » His ergo verbis, tam adhortantibus quam deterrentibus, ostenditur imitationis affectus, qui utique si esse non posset, non indiceretur cavendus. »

Augustinus. Sed peccatum imitationis, id est, quod imitatione fieret, non intravit in mundum, nisi per eum,

[1] Matth. v, 48. — [2] Id. vi, 10. — [3] I Cor. xi, 1. — [4] Sap. ii, 25. — [5] Matth. vi, 16. — [6] Psal. xxxi, 9.

qui ut imitatione peccaretur, sine imitatione peccavit : et non est Adam certe iste, sed diabolus. Qui enim dixit, intravit in mundum[1]; initium peccati hujus ostendit : quod initium manifestum est, non esse factum per hominem, sed per diabolum; si peccatum quod imitarentur peccantes, velimus attendere. Restat igitur, ut peccatum, quod per unum hominem intravit in mundum, non imitationi, sed generationi recte possit attribui. Agimus sane Deo gratias, quoniam contra vestrum locutus errorem, voluntatem bonam qua imitamur bonos, non viribus nostri liberi arbitrii, sed auxilio Dei esse tribuendam, velut coruscante tibi veritate confessus es : quandoquidem ut Angelos imitemur, non præsumendum a nobis, sed a Domino demonstrasti esse poscendum, sic exponens quod oramus et dicimus, « Fiat voluntas tua, sicut in cœlo et » in terra[2]. »

LIII. Julianus. « Sed ut imitationis vocabulum rebus diversis manifestum est communiter convenire; ita generatio vere et proprie generantem substantiam indicat : non proprie autem, sed abusive studiis applicatur. Et tamen quia hic est jam usus loquendi, et quod indicarit agnoscitur, et proprietatibus præjudicium afferre non sinitur. Dicitur ergo diabolus generare peccantes, secundum quod Dominus in Evangelio : « Vos, ait, ex patre diabolo es- » tis. » Quo sermone, eum dixit criminosorum patrem, cujus malignitatem convincebantur imitari : et tamen in absoluto est intelligentia, quia per hoc nomen, videlicet, nec diabolo sexus, nec hominibus illis aëria sit ascripta substantia. Jam igitur quod confici hinc voluerimus appareat. Si proprie nunquam hominem homo judicaretur imitari, et Apostolus per Adam omnes peccasse dixisset : ego libere præscriberem usu Scripturarum esse Aposto-

[1] Rom. v, 12. — [2] Matth. vi, 10. — [3] Joan. viii, 44.

lum vindicandum, ut quomodo Dominus diabolum dixerat patrem, qui substantia generare non poterat, ita Apostolus hominem scripsisset imitabilem, ne quid docuisse contra rationem perspicuam crederetur. »

Augustinus. Numquid Adam prior in peccato imitabilis fuit, ut merito per illum hoc peccati genus intrasse diceretur in mundum? Nonne diabolus prior imitabilis in peccato extitit? Per illum ergo intrasse in mundum peccatum, Apostolus diceret, si peccatum quod imitando alii facerent, eo loco vellet intelligi.

LIV. Julianus. « Nunc vero si colligam, quæ sunt in Evangelio abusive prolata, non sustinent. Multo magis apostolus Paulus nullam errori occasionem præbuit, qui nihil dixit improprium, si pronuntiavit, peccatorem primum hominem sequentibus peccantibus exemplum fuisse. »

Augustinus. Non ergo debuit isto duos proponere, unum ad peccatum, alterum ad justitiam, Adam scilicet, et Christum. Si enim primum peccatorem, propter peccatum quod imitati sunt cæteri, posuisset Adam; profecto primum justum, propter justitiam cæteris imitandum, non Christum poneret, sed Abel: primus quippe Abel, nullum hominum imitans, sed cæteris imitandus, justus fuit. Sciens autem quid loqueretur Apostolus, Adam posuit ad peccatum, Christum ad justitiam; quia illum noverat generationis, istum regenerationis auctorem.

LV. Julianus. Ac per hoc bardissime argumentatus es, quod si apostolus Paulus per imitationem transisse peccatum voluisset intelligi, diabolum magis, quam Adam nominasset: cum clareat, et hominis et diaboli malum non nisi imitatione transire potuisse. Verum disjecto quod tu extruxeras, non tam meis quam ipsius rationis manibus, quid nunc a nobis afferatur attende. »

Augustinus. Non te disjecisse quod struxeram, nec sanæ rationis, sed vanæ tuæ opinionis manus te frustra intulisse structuræ nostræ, utriusque nostrum verba qui legerint judicabunt.

LVI. Julianus. « Ostendit Apostolus non a se dictum esse peccatum generatione transisse, quando nominans hominem, adjecit unum; unus enim numeri principium est : et ille explicans per quem diceret intrasse peccatum, non solum eum nominavit, verum etiam numeravit : « Per unum, inquit, hominem peccatum in hunc mun» dum transiit[1]. » Hic autem unus præbendæ imitationi sufficit, generationi implendæ non sufficit. Peccatum autem transiit; sed per unum. Manifestum est, imitationem hic, non generationem coargui, quæ nisi per duos fieri non potest. Aut igitur ostende, per Adam solum sine muliere generationem extitisse; nec hoc enim ab elegantia tui abhorret ingenii : aut certe quoniam vides generationem nisi per duos constare non posse, assentire vel sero, accusatum non esse per unum numerum opus duorum, « Per unum, inquit, hominem peccatum intravit in mun» dum : » qui dixit per unum, intelligi per duos noluit. Quid, rogo, quærebat inter hæc dogmata numerus, ut Apostolus tanta cura, non solum hominem, sed unum hominem nominaret? Verum apparet cautus augusti sermo consilii, qui revelante Spiritu sancto, temporum nostrorum præcavit et exarmavit errores : ne in infamationem quippe aliquid instituti a Deo conjugii vel benedictæ fœcunditatis dixisse putaretur; cum causa posceret ut peccati replicaret exordia, per eum dixit numerum transisse peccatum, qui fœtibus non poterat convenire. Et certe primi homines ambo deliquerant, qui ambo merito vocantur forma posteris fuisse peccati : cur non igitur Apostolus per duos ait transisse peccatum; quod et ad fidem

magis historiæ congruebat? Verum nihil potuit ab eo prudentius fieri : vidit enim si duos nominasset, qui prævaricationi initium exemplumque præstiterant, et per eos affirmasset transisse peccatum, errori occasionem patere, ut putaretur per duorum nomina conjunctionem fœcunditatemque damnasse. Ideoque prudentissime unum maluit nominare, qui non sufficiens ad generationis indicium, ad signum abundaret exempli; atque imitationem accusatus gravaret, nec fœcunditatem numeratus argueret. Et ut breviter quod egimus colligatur, fœcunditas in primis hominibus instituta, nisi per duos agi non potest : peccatum autem Apostolus intrasse pronuntiat, sed per unum. »

Augustinus. Prædixeram te nihil esse dictorum; et ita esse, cuivis tardissimo clarum est. Numquid enim Evam non imitantur peccantes, aut peccatum generis humani non magis ex ipsa sumpsit initium? « A muliere initium » factum est peccati, et propter illam, sicut scriptum est, » morimur omnes[1]. » Cur ergo non vis attendere, propterea potius Apostolum unum dixisse hominem, per quem peccatum intravit in mundum, quia non imitationem, sed generationem volebat intelligi? Sicut enim a muliere initium peccati fuit, sic initium generationis a viro est : prior enim vir seminat, ut fœmina pariat : ideo per unum hominem peccatum intravit in mundum, quia per semen generationis intravit, quod a viro excipiens concepit fœmina : quo more nasci noluit, qui solus sine peccato est natus ex fœmina.

LVII. Julianus. « Irrefutabiliter confectum est, peccatum illud ostendi ab Apostolo moribus ad posteros, non seminibus fuisse devectum : quanta ergo de ore tuo effluxerit falsitas, intuere. » Sed ideo per unum hominem Aposto-

[1] Beda et Florus, ad Rom. vi. — [2] Eccli. xxv, 33.

lus dixit[1], a quo generatio utique hominum cœpit, ut per generationem doceret iisse per omnes originale peccatum. « Cum ideo Apostolus per unum hominem dixerit, ne putaretur isse per omnes originale peccatum. Ineptis ita, ut vix teneam cachinnum, qui dicis generationem ab uno homine cœpisse; cum et diversitas sexuum, et lectio divina testetur, generationem non esse potuisse, nissi duo prius homines, id est, vir et mulier extitissent. »

Augustinus. Qui hoc legunt, legant iterum superiorem responsionem meam; aut si ejus bene meminerunt, deliramenta hujus irrideant. Quamvis possem dicere, ideo non duos, sed unum hominem dixisse Apostolum, per quem peccatum intravit in mundum; quia scriptum est, « Erunt duo in carne una : » unde Dominus ait, « Igitur » jam non sunt duo, sed una caro[3] : » maxime quando vir adhæret uxori, et initur concubitus. De concubitu autem proles gignitur, trahens originale peccatum, vitio propagante vitium, Deo creante naturam : quam naturam conjuges, etiam bene utentes vitio, non possunt tamen ita generare, ut possit esse sine vitio : quod ille qui sine ipso natus est vitio, evacuat in parvulis, etiam nolente Juliano.

LVIII. Julianus. « Aut si forte, (quoniam aliter dogma tuum stare non potest,) Adam ex se concepisse et peperisse responderis : Apostolum quidem non hoc sensisse nulli dubium; tu vero quid sexui tuo volueris evenire monstrabis. »

Augustinus. Non expavescis quod scriptum est, « Neque » maledici regnum Dei possidebunt[4]? » Neque enim tam fœda convicia nihil te adjuvantia, nisi maledicendi libidine, loquereris.

[1] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27. — [2] Gen. II, 24. — [3] Matth. XIX, 6.— [4] I Cor. VI, 10.

LIX. Julianus. « Verum hæc omissa faciamus, et illud quod a vobis apparet posse in hoc loco referri, rationis viribus deteramus. Si ergo dixeris, scriptum esse de hac commixtione, quod fiant duo in carne una, et secundum hunc modum, Apostolum per unum hominem dixisse, ut adhærentia sibi generantium membra signaret : respondebo hoc quoque contra vestram impietatem valere. Non enim dictum est, Erunt duo homines in uno homine; sed, Erunt duo in carne una : quo unitionis nomine voluptas illa coëuntium, et libido quæ sensum afficiens membra consternat, ac, sicut ille prudens intellexit, unam carnem gestit efficere a Deo instituta et corporibus ante peccatum doceretur inserta.

Augustinus. Si ut essent duo in carne una, facere nisi libido non posset, (quam susceptam tuam talem prorsus, qualis nunc a te et laudatur et expugnatur, quam pudendam confiteris et sine pudore sic diligis, audes etiam paradisi possessione dotare,) nullo modo etiam in Christo et in Ecclesia posset intelligi, « Erunt duo in carne una[1]. » Neque enim tam longe exorbitas a veritatis via, ut etiam conjunctioni Christi et Ecclesiæ, hanc audeas importare libidinem. Porro si possunt sine ista esse duo in carne una Christus et Ecclesia; potuerunt etiam vir et uxor, si nemo peccasset, non pudenda libidine, de qua erubescit et qui eam laudare non erubescit, sed merito laudanda charitate conjungi, et filiorum procreandorum causa esse duo in carne una. Unde Dominus cum dicit, « Igitur jam non sunt » duo, sed una caro[2] : » non utique dicit, non sunt duæ, sed una caro. Quid ergo non sunt duo, nisi homines? sicut Christus et Ecclesia simul non duo Christi, sed unus est Christus : unde et nobis dictum est; « Ergo Abrahæ

[1] Gen II, 24. — [2] Matth. XIX, 6.

» semen estis : » cum de illo dictum sit Abraham, « Et se-» mini tuo, quod est Christus[1]. »

LX. Julianus. « Ac per hoc nihil sibi vel de jucunditate ejus, vel de verecundia potest diabolus vindicare. »

Augustinus. Quid est quod dicis, « de verecundia? » An confusionem nominare confunderis? Et tamen pudendam libidinem, et ante peccatum fuisse dicis in eis de quibus dicit Scriptura, « Nudi erant, et non confunde-» bantur[2]. »

LXI. Julianus. Verumtamen hic Apostolus si quid tale sensisset, per unam carnem, non per unum hominem peccatum intrasse dixisset. Per generationem vero substantia carnis soboli sola participat : quia non anima de anima, sed caro de carne trahitur : in nomine autem hominis, et animus proprie indicatur et corpus : ac per hoc Apostolus unum hominem nominando, nec negotium fœcunditatis ostendit, in qvo nihil præter substantiam carnis impertiri noverat; nec duos intelligi voluit, qui unum inculcavit, ut doceret imitatione transisse, non generatione peccatum. »

Augustinus. Quid est ergo, « Jam non sunt duo, sed » una caro[3]; » nisi, non sunt duo homines; propter unam carnem? Cum et ipsa caro posset dici homo, a parte totum : sicut, « Verbum caro factum est[4]; » quia homo factus est, de quo dictum est. Apostolus etiam quod ait, « Exterior homo corrumpitur[5] : » puto quod carnem intelligi voluit. Propter quod recte loquimur, cum dicimus hominis sepulcrum : quamvis caro ibi sola sepulta sit. Nec erravit quæ dixit, « Tulerunt Dominum meum de » monumento[6]: » quamvis sola caro ibi posita fuerit. Ma-

[1] Gal. III, 29 et 16. — [2] Gen. II, 25. — [3] Matth. XIX. — [4] Joan. I, 14. — — [5] I Cor. IV, 16. — [6] Joan. XX, 13.

nente ergo de animo obscurissima quæstione, potuit dici, « Per unum hominem peccatum intravit in mundum; » etiam si ad propaginem sola caro pertineat. Hæc itaque attende, et quam nihil dixeris vide.

LXII. Julianus. « Hic jam, licet egerit partes suas veritas, tamen ut sit intentus lector, admoneo. Plurimum igitur in hoc conflictu de meo jure deposui, secutusque quo adversarii temeritas provocaverat, adeo sanæ fidei scita defendi, ut etiamsi magistri gentium verba essent, quibus illum usum Traducianus putavit; liqueret tamen eum nihil de naturali sensisse peccato, qui nominando hominem, sed unum, non utique generationem criminis, sed exempla culpasset. »

Augustinus. Exemplum dedisti, sed vanitatis in te ipso : quia si exemplum peccati a primo peccatore homine Apostolus poneret, id est, Adam, profecto exemplum justitiæ a primo homine justo poneret, id est, Abel.

LXIII. Julianus. Constat autem non esse apostolicorum verborum eum ordinem, quem inimicus noster putavit. Argumentatur quippe hoc modo : » Si Apostolus imitationem, inquit, voluisset intelligi, non per unum hominem, sed per diabolum peccatum intrasse, Et per omnes homines pertransisse dixisset. De diabolo quippe scriptum est, « Imitantur eum qui sunt ex parte ejus[1]. » Sed ideo per unum hominem dixit, a quo generatio utique hominem cœpit ut per generationem doceret iisse per omnes originale peccatnm. « In hoc ergo mentitur, quod affirmat beatum Paulum pronuntiasse, quia per unum hominem peccatum intraverit in mundum, atque ita in omnes homines pertransierit : hoc, inquam, in magistri Gentium sermonibus non tenetur : ille quippe non dixit peccatum transisse, sed mortem. Est ergo orde verborum.

[1] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27. — [2] Sap. II, 25. — [3] Rom. V, 12.

« Sicut per unum hominem peccatum in mundum intra-
» vit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines per-
» transiit, in quo omnes peccaverunt[1]. » Sublimis informator Ecclesiæ, quid sibi dicendum esset expendit : « Per
» unum, inquit, hominem peccatum intravit in mundum,
» et per peccatum mors, et ita in omnes homines per-
» transiit. » Jam nominaverat mortem, atque peccatum; quid fuit necesse, ut in eo quod pertransisse dicebat, mortem a peccati communione separaret; ut signanter ostenderet, in hunc quidem mundum per unum hominem intrasse peccatum, et per peccatum mortem; in omnes vero homines non peccatum transisse, sed mortem, utique judicii illatam severitate, prævaricationis ultricem, non corporum semina, sed morum vitia persequentem; nisi quia commendare et præmunire curavit, ne vestro dogmati opitulatus aliquid putaretur? »

Augustinus. In eo quidem loco, ubi dictum est : « Per
» unum hominem peccatum intravit in mundum, et per
» peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit[1] : » utrum peccatum, an mors, an utrumque per omnes homines pertransisse dictum sit, videtur ambiguum : sed quid horum sit, res ipsa tam aperta demonstrat. Nam si peccatum non pertransisset, non omnis homo cum lege peccati, quæ in membris est, nasceretur : si mors non pertransisset, non omnes homines, quantum ad istam conditionem mortalium pertinet, morerentur. Quod autem dicit Apostolus, In quo omnes peccaverunt : « in quo, » non intelligitur nisi in Adam, in quo eos dicit et mori; quia non erat justum, sine crimine transire supplicium. Quacumque te vertas, nullo modo catholicæ fidei fundamenta subvertes : præsertim quia et tu ipse tibi adversaris, qui nunc dicis non peccatum transisse,

[1] Beda et Florus, ad Rom. v.

sed mortem; cum superius dixeris, Apostolum ideo non duos homines, sed unum inculcasse, ut doceret imitatione transisse, non generatione peccatum. Transiit ergo cum morte peccatum : quid est quod nunc dicis, non peccatum transisse, sed mortem?

LXIV. Julianus. « Quantum igitur inter te et Paulum distet, intende. Ille dicit, per unum hominem : tu, per duos, id est, per generationem. Ille pronuntiat, in primo homine et peccatum et mortem fuisse, ad posteros vero solam transisse mortem : tu contra asseris, et peccatum ad omnes et interitum cucurrisse. »

Augustinus. Jam respondum est : relegant qui volunt quæ supra diximus, ne superfluo eadem iterum iterumque repetamus.

LXV. Julianus. Impudenter igitur sub umbra ejus nominis delitescis, cum nimis diversa contrariaque dicatis. Ille enim arguit opus hominum, tu opus Dei : ille studia delinquentium, tu innocentiam vitamque nascentium : ille voluntatem hominum, tu naturam. »

Augustinus. Superius ad omnia ista responsum est : unde jam te irridet qui meminit; qui vero non meminit, si illa relegerit, profecto ista tua vana cum irriserit, te dolebit.

LXVI. Julianus. « Intravit igitur, secundum Apostolum, per unum hominem peccatum in hunc mundum, et per peccatum mors; quoniam illum et reum, et damnationi mortis perpetuæ destinatum, mundus aspexit. In omnes autem homines mors pertransiit; quia una forma judicii prævaricatores quosque etiam reliquæ comprehendit ætatis : quæ tamen mors, nec in sanctos, nec in innocentes ullos sævire permittitur ; sed in eos pervadit, quos prævaricationem viderit æmulatos. »

Augustinus. Hoc loqueris, quod objectum est hære-

siarchæ vestro Pelagio in episcopali judicio Palæstino [1], quod ita factus fuerit Adam, ut sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset. Hanc enim mortem qua omnes morimur, de qua dictum est : « A muliere initium factum » est peccati, et propter illam omnes morimur [2], » non vix ex peccato in omnes fecisse originaliter transitum ; ne cogaris fateri simul etiam originaliter transisse peccatum. Sentis quippe, quam iniquum sit, sine merito transisse supplicium. Verumtamen tam catholicum est quod expugnare conaris, ut hoc ille cui, sicut dixi, objectum est, nisi damnasset, profecto ex illo judicio damnatus exiisset. Mors ergo et ista, qua spiritus a corpore separatur, et illa quæ dicitur secunda, qua spiritus cum corpore cruciabitur, quantum attinet ad meritum generis humani, in omnes homines pertransiit : sed gratia Dei, per eum qui venit, ut moriendo regnum mortis auferret, ea resurrectione cujus in illo præcessit exemplum, mortem regnare non sivit. Hoc tenet catholica fides, hoc tenent judices quos Pelagius formidavit ; hoc non tenent hæretici quos Pelagius seminavit.

LXVII. Julianus. « Quæ prævaricatio, licet non sit facta naturalis ; fuit tamen forma peccati : atque ob hoc, licet non aggravet nascentes, tamen accusat imitantes. »

Augustinus. Etsi tu oblitus es grave jugum quod aggravat nascentes ; nos te non desistimus commonere.

LXVIII. Julianus. « Mors autem judicialis transiit in eo quo peccaverunt omnes, sed libera voluntate : quo verbo, id est, omnes, Scripturarum more multitudo, non universitas indicatur. »

Augustinus. Frustra recta verba torquere, et clara obscurare conaris. In eo peccaverunt omnes, in quo mo-

[1] Vide lib. de Gestis Pelagii, cap. 11 et 33. — [2] Eccli. xxv, 33.

rtuntur omnes : ipse est Adam, in quo si parvuli non moriuntur, profecto nec in Christo vivificabuntur : sed quoniam sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur [1]; ideo qui volunt hæc verba pervertere, ipsi eis manentibus evertuntur.

LXIX. JULIANUS. « Sed jam pergamus ad reliqua, ut cui dogmati Apostolus concinat, sicut ex multa parte claruit, processibus sacri sermonis ostendat. » Quid autem aliud indicant etiam sequentia verba apostolica? Cum enim hoc dixisset, adjunxit: Usque ad legem peccatum in mundo fuit[2]: id est, quia nec lex potuit auferre peccatum. Peccatum autem non deputabatur, cum lex non esset. Erat ergo, sed non deputabatur, quia non ostendebatur quod deputaretur : sicut enim alibi dicit : « Per Legem cognitio » peccati [3]. » Sed regnavit, inquit, mors ab Adam usque ad Moysen. Hoc est quod supra dixerat, usque ad Legem[4]. Non usque ad Moysen, ut deinceps non esset peccatum; sed quia nec Lex per Moysen data regnum potuit mortis auferre, quæ non regnat utique nisi per peccatum. Regnum porro ejus est, ut hominem mortalem in secundam etiam, quæ sempiterna est, præcipitet mortem. Regnavit autem, in quibus? etiam in his, inquit [5], qui non peccaverunt, in similitudinem prævaricationis Adæ, qui est forma futuri. Cujus futuri, nisi Chisti? et qualis forma, nisi a contrario? Quod alibi etiam dicit : « Sicut in Adam om- » nes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur [6]. » Sicut in illo illud, ita in isto istud ipsa est forma. Sed hæc forma non omni ex parte conformis est : unde hic Apostolus secutus adjunxit : « Sed non sicut delictum, ita et » donatio. Si enim ob unius delictum multi mortui sunt, » multo magis gratia Dei et donum in gratia unius homi-

[1] I Cor. XV, 21. — [2] Vide lib II de Nuptiis, cap. 27. Beda et Florus, ad Rom. v, 13. — [3] Rom. III, 20. — [4] Id. v, 14. — [5] Ibid. — [6] I Cor. XV, 22.

» nis Jesu Christi in multos abundavit[1]. » Quid est, multo magis abundavit ? Quia omnes qui per Christum liberantur, temporaliter propter Adam moriuntur, propter ipsum autem Christum sine fine victuri sunt. « Nihil aliud consequentibus Apostoli sermonibus indicari professus es quam originale peccatum : quod nos approbavimus ipso sui exordio non ab eo ostensum fuisse, quia per unum, non per duos, peccatum transisse signaverat. »

Augustinus. Jam responsum est, et adhuc tu vana loqueris : neque enim hoc mirum est : adhuc enim quid responderim nescis : tunc eris impudentior quando scieris, si vanis relictis vera tenere nolueris.

LXX. Julianus. «Verumtamen utrum id quod præterierat, vel nunc intimet, expendendum est. « Uque ad » Legem, inquit, peccatum in mundo [2]. » Tu dicis quia hoc peccatum Apostolus naturale voluerit intelligi : quæro ergo, si usque ad Legem fuit, cur desierit esse post Legem. Neque enim acquiesco, ut usque ad Legem, usque ad finem ejus, potius quam usque ad exortum intelligam. Mecum facit verbi proprietas : quod dicit usque ad Legem fuisse, ostendit non esse post Legem ; et quodcumque tempore ablatum est, naturale non fuit. Quod ergo infregit censura Legis, et infringendo ex multa parte restinxit, imitatione apparet, non generatione susceptum.»

Augustinus. O intellectum, quid aliud dicam, quam hæreticum ! Si ergo Lex abstulit peccatum, quia sic vis intelligi « usque ad Legem : » fuit ergo per Legem justitia. « Si per Legem justitia ; ergo Christus gratis mortuus » est [3]. » Si autem peccatum Lex non abstulit ut non esset, quod prius eam fecisse dixeras, et mox te pœnituit ; sed tamen peccatum Lex infregit, ut postea correxisti, et ex multa parte restinxit : mentitus est qui ait : « Lex

[1] Rom. v, 15. — [2] Ibid. 13. — [3] Gal. II, 21.

» subintravit ut abundaret delictum [1]. » Sed quia verum ille dixit, tu nihil dicis; et tamen dicendo, hæretica pertinacia contradicis.

LXXI. JULIANUS. «Verum ne videar hic nimis tecum agere tenaciter, acquiescamus, quod « usque ad Legem, » usque ad Christum possit intelligi : concedis ergo peccatum hoc quod dicis originale, non esse post Christum? Et quomodo, et in Apostolorum membris, et in omnibus baptizatis, et usque hodie post tot sæcula adventus Christi, opus diaboli, fruticem adversariæ potestatis, legemque peccati manere, vigere, vivere dicis?

AUGUSTINUS. Hoc non dico : nihil dicis. Aliud est peccatum, aliud concupiscentia peccati, cui non consentit qui per gratiam Dei non peccat : quamvis et ipsa concupiscentia peccati vocetur peccatum, quia peccato facta est. Sicut scriptura quælibet, manus ejus dicitur cujus manu facta est. De quo autem dictum est : « Ecce Agnus Dei, » ecce qui tollit peccata mundi [2]; » ipse reatum peccati, quod generatione trahitur, regeneratione dissolvit; ipse Spiritum donans facit non regnare peccatum in nostro mortali corpore ad obediendum concupiscentiis ejus [3]; ipse quotidiana indulgentia, propter quam quotidie dicimus : « Dimitte nobis debita nostra [4], » si quid concupiscentia peccati etiam bene resistendo certantibus male persuaserit, misericors delet; ipse gravi ruina elisos erigit pœnitentes; ipse ubi non possit omnino peccari, perducet constituetque regnantes, quando dicitur : « Ubi est, mors, » contentio tua? ubi est, mors, aculeus tuus? Aculeus » autem mortis est peccatum [5]. » Ecce quomodo peccatum mundi Agnus ille Dei tollit, quod Lex auferre non potuit.

[1] Rom. v, 20. — [2] Joan. I, 29. — [3] Rom. VI, 12. — [4] Matth. VI, 12. — [5] I Cor. xv, 35 et 36.

LXXII. JULIANUS. «Verum videamus et reliqua. « Peccatum autem non deputabatur [1], ait Apostolus, cum Lex » non esset : » post quod tu subdis : Erat ergo, sed non deputabatur, sicut alibi dicit : « Per Legem cognitio peccati [2].» Si ergo per Legem peccati facta est cognitio, et peccatum traducis ante Legem non imputabatur ; ostende hoc imputatum fuisse sub Lege. Nam si per Legem peccati cognitio, ante Legem ignoratio peccati ; ambigi non potest hanc fuisse causam maximam promulgandæ Legis, ut proderetur et caveretur, quod prius latebat.»

AUGUSTINUS. Ut proderetur, verum dicis, hoc et nos dicimus : ut autem caveretur, non Lex, sed gratia ; non littera, sed Spiritus fecit. Lex enim subintravit, non ut caveretur, sed ut abundaret peccatum, et superabundaret gratia, qua peccatum et deleretur factum, et ne fieret caveretur [3].

LXXIII. JULIANUS. « Hic sit ergo summa certaminis : aut ostende imputatum sub Lege fuisse cuiquam originale peccatum, ostende fuisse monstratum ; et consentiam de hoc peccato Apostolum locutum fuisse.»

AUGUSTINUS. Ostendo quidem, quod provocas ut ostendam : sed si oculos aperiatis ad ea quæ videre non vultis, et ne ab aliis videantur, nebulas contentionis offunditis. Circumcisio carnis [4], Lege præcepta est ; qua non posset melius significari, per Christum regenerationis auctorem tolli originale peccatum. Cum præputio quippe omnis homo nascitur, quemadmodum cum originali peccato [5] : et octavo die lex circumcidi carnem præcepit, quia Christus die Dominico resurrexit, qui post septimum sabbati octavus est : et circumcisus præputiatum gignit, trajiciens in illum quo ipse jam caruit ; sicut baptizatus in filium

[1] Rom. v, 13. — [2] Id. III, 20. — [3] Id. v, 20. — [4] Prosper. Sentent. 298. — [5] Gen XVII, 12.

quem generat carne, reatum tamen trajicit originis, quo absolutus est ipse. Postremo in Lege scriptus est Psalmus: « Ego in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis » mater mea in utero me aluit [1]. » Quod videritis profecto, nec auderetis aliquid contradicere, si Cypriano et Ambrosio, cæterisque talibus Ecclesiæ doctoribus, fidei oculos similes haberetis.

LXXIV. JULIANUS. « Aut certe quia hoc in Lege non potest inveniri, acquiesce impudentissime, de eo peccato loqui Apostolum, quod imitatione trahitur, voluntate committitur, ratione arguitur, Lege ostenditur, æquitate punitur. »

AUGUSTINUS. De omni peccato quod per Christum tollitur, dictum est: Usque ad Legem peccatum in mundo fuit: quoniam Lege non tollitur, sive originale, sive additum, sive quod erat et ante Legem, sive quod etiam Lege subintrante abundavit. Cum autem ais, de eo peccato loqui Apostolum, quod æquitate punitur: expergiscere, et vide ibi esseet originale peccatum. Non enim aliter æquitas Dei grave jugum imponeret ipsis quoque exordiis parvulorum: quod jugum cura nostra sæpe commemorat, ut cervicem tuam, si non inflexerit, frangat. Nam hoc peccatum etiam Lege monstrari, præcepto circumcisionis ostendi [2]. Quod Quod si negas tu, doce quo peccato proprio, si non circumcideretur, interibat anima parvuli de populo suo. Scio, non doces: sed volens nos fatigare, nec taces.

LXXV. JULIANUS. « Cæterum quod fingitis, originale peccatum, nec per unum transmitti potest, quoniam generatio per duos agitur. »

AUGUSTINUS. Jam responsum est: Lege quæ hinc a me dicta sunt, et invenies te vana dixisse.

LXXVI. JULIANUS. « Nec potuit aliquando esse, si potest

[1] Psal. L, 7. — [2] Gen. XVII, 14.

aliquando non posse : quia naturalia ab initio substantiæ usque ad terminum illius perseverant. »

Augustinus. Hoc et de morte posses dicere; nam etiam cum ipsa nascimur : « Corpus enim mortuum est propter » peccatum[1] : » sed et si non propter peccatum, sicut desipitis ; nascimur tamen sine dubitatione mortales : et tamen mors atque mortalitas non erit, immortaliter viventibus nobis. Sicut ergo mors originalis est, et tamen potuit esse, potest non esse, melius nostra manente natura : sic et originale peccatum, et potuit esse, generatione tractum; et potest non esse, regeneratione detractum.

LXXVII. Julianus. « Nec a Lege ostensum est, vel ostendi potuit ; quia nunquam legislator usque ad hanc veniret amentiam, ut præciperet cuiquam : Noli ita, vel ita nasci : et quod admoneri non decuit ut corrigatur, justum esse non potest ut puniatur. »

Augustinus. Non præcipitur homini quo modo nascatur : sed præceptum est quo modo ille viveret. præceptumque violavit; a quo parente peccatum originale deducitur. Præcipitur etiam ut infans circumcidatur, damnandus nisi circumcidatur : cui tamen non solum aliquid aliud, sed nec saltem circumcisio ipsa præcipitur. Ac per hoc, non quidem præcipitur homini quo modo nascatur : « Mundus tamen non est a sorde peccati, nec infans cujus » est unius diei vita super terram[2]. » Lege verba sancti Job : et invenies te esse mendacem, loquente illo quem Deus dixit esse veracem.

LXXVIII. Julianus. « Et quod usque ad Legem est, ostenditur non esse post Legem, ostenditur postremo non esse post Christum. »

Augustinus. Ita reatus hujus peccati ostenditur non

[1] Rom. VII, 10. — [2] Job, XIV, 4.

esse post peccatorum abolitionem, sicut mors post carnis resurrectionem.

LXXIX. JULIANUS. « Ac per hoc, secundum argumentationem quoque tuam, olim non est : secundum testimonium veritatis, nunquam fuit. »

AUGUSTINUS. O si vos non essetis, qui contra testimonium veritatis falsum testimonium vestrum et dicitis, et insuper scribitis.

LXXX. JULIANUS. « Et ut quod egimus, inculcetur memoriæ lectoris ; definisti quondam peccatum, et optime, nihil esse aliud quam voluntatem admittendi quod justitia vetat, et unde liberum est abstinere.

AUGUSTINUS. Jam responsum est, quod peccati sit ista definitio, non ejus quod sit et pœna peccati.

LXXXI. JULIANUS. « Quæ definitio ad intelligendam quoque justitiam Dei aperuit viam, ut censeremus æquitatem divini neutiquam stare judicii, nisi illud imputasset in peccatum, a quo nosset liberum fuisse ei, qui propter hoc affligitur, abstinere. »

AUGUSTINUS. Propter quid ergo affliguntur parvuli, si nullum habent omnino peccatum ? An omnipotens et justus Deus injustas pœnas a tot innocentibus prohibere non potuit ?

LXXXII. JULIANUS. « Magistrum vero gentium rationem privilegio auctoritatis armantem, pronuntiasse, quia per unum hominem in hunc mundum culpa transierit ; quo nomine separavit opera nuptiarum, quæ sine duorum negotio esse non possunt ; commendavimus : atque ob hoc ab illo unum fuisse nominatum, ne quis duos intelligere auderet. »

AUGUSTINUS. Jam responsum est : assidue te dèlectat vana garrire.

LXXXIII. JULIANUS. « Et re vera multo ego consequen-

tius, unum quem Apostolus dicit, unum assero, ut doceam vitium imitationis, non generationis fuisse, quam Traducianus unius nomine, qui dicitur peccati fuisse vestibulum, seminibus rem admovet voluntatis, quod rerum natura non recipit. »

AUGUSTINUS. Desine quod jam refellimus iterare : quid nos cogis adhuc eadem atque eadem dicere contra tantam sapientiam tuam, qua putas ideo non significari generationem, ubi dictum est : « Per unum hominem peccatum » intravit in mundum [1] ; » quia per duos fit generatio, non per unum : quasi peccatum illud, quod non vultis generatione, sed imitatione transisse, unus admiserit? Cum ergo et ipsum fuerit a duobus admissum, cur per unum hominem dictum est : Peccatum intravit in mundum ; nisi quia non a fœmina concipiente atque parturiente, sed a viro seminante est generationis exordium ; aut quia jam non sunt duo, quando per coïtum una fit caro ?

LXXXIV. JULIANUS. « Postea quoque ad Legem ventum est, ad cujus usque tempus præscripsit Apostolus non ostensum viguisse peccatum. Quod tu tempus usque ad finem Legis protelare conatus es, non intelligens nequidquam te argumentatum ; quandoquidem constringendus a nobis esses, ut probares hoc peccatum, de quo mentiris Paulum locutum, et quod asseris usque ad abolitionem regnasse Veteris Testamenti, vel imputatum fuisse, vel imputari potuisse sub Lege ; vel certe acquiesceres, non regnare post Christum, ut sensibus tuis saltem inflexa violenter Apostoli sententia consonaret. Horum autem nihil reddi a te potest. Fidei ergo nostræ in solido est puritas collocata, cui et rationis instituta, et justitiæ dignitas, et Apostoli per omnia scita conveniunt. »

AUGUSTINUS. Nihil te dicere, et quod respondimus

[1] Rom. v, 12.

monstrat, et tu ipse. Apostolus quod ait : « Usque ad » Legem peccatum in mundo fuit [1] : » non originale tantum, sed omne peccatum intelligi voluit : et ideo usque ad Legem fuit, quia nec Lex potuit auferre peccatum [2]. Usque ad Legem quippe dictum est, ut etiam ipsam Legem sententia ista concluderet : quomodo dictum est in Evangelio : « Omnes ergo ab Abraham usque ad » David generationes quatuordecim [3] : » non enim excepto David, sed ipso etiam computato numerus iste completur. Sicut ergo cum audimus quatuordecim generationes usque ad David, non excipimus David, sed ipsum etiam computamus : ita cum audimus, Usque ad Legem peccatum in mundo fuit, non excipere Legem, sed etiam ipsam computare debemus. Quia sicut David non est extra numerum, qui dictus est usque ad ipsum; sic Lex non est extra permansionem peccati, quod fuisse dictum est usque ad ipsam. Ac per hoc, nemo tollit peccatum, quod nec Lex, quamvis sancta et justa et bona, potuit auferre, nisi ille de quo dictum est : « Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata » mundi [4]. » Tollit autem et dimittendo quæ facta sunt, ubi et originale comprehenditur, et adjuvando ne fiant, et perducendo ad vitam ubi fieri omnino non possint.

LXXXV. JULIANUS. « Sed videamus et reliqua. Postquam ergo dixisti [5] : » Hæc forma non omni ex parte conformis est, adjungis : Unde hic Apostolus secutus adjunxit : « Sed » non sicut delictum, ita et donatio [6] : si enim ob unius de» lictum multi mortui sunt, multo magis gratia Dei et do» num in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abun» davit. » Quam sententiam hoc modo exponis : Quid est, multo magis abundavit? nisi quia omnes qui per Christum liberantur, temporaliter propter Adam moriuntur, propter

[1] Rom. v, 13. — [2] Beda et Florus, ibid. — [3] Matth. I, 37. — [4] Joan. I, 29. — [5] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27. — [6] Rom. v, 15

ipsum autem Christum sine fine victuri sunt? « Pronuntiavit certe Apostolus, de cujus nobis est opinione certamen, efficacius operari ad collationem salutis et copiosius gratiam Salvatoris, quam peccatum Adæ ; ut ostenderet multo vehementius profuisse Christum, et pluribus profuisse, cujus gratia (ut ipso ejus verbo utar) abundavit in plures, quam prævaricationem primi hominis nocuisse, quem tu dicis seminibus illigasse peccatum. »

AUGUSTINUS. Multo magis abundavit, dixit ; non in magis multos, id est, non in plures. Quis enim non videat pluses esse in genere humano, in quos non abundavit? ut ex pluribus ostenderetur quid universæ massæ justo judicio deberetur, nisi ubi vellet Spiritus spirare, et Deus quos dignaretur vocaret, et quem vellet religiosum faceret [1]?

LXXXVI. JULIANUS. « Proba igitur, hoc quod intellexit Apostolus vestris cohærere dogmatibus. »

AUGUSTINUS. Legantur verba ejus sine perversitate legentium, qualis est in vobis ; et nulla alia probatio requiretur.

LXXXVII. JULIANUS. « Si enim Adam, ut dicitis, peccato naturali generavit omnes in condemnationem, tantumque de suis visceribus in sobolem virus effudit, ut in natura hominis cuncta Dei instituta turbaret ; »

AUGUSTINUS. Quando parvulum spiritus vexat immundus, animamque ejus et corpus affligit, sensus sanitatemque pervertit ; nonne universa ejus, quam Deus instituit, natura turbatur? nec invenitis omnino tanti hujus mali meritum, negantes originale peccatum. Cur enim non hic attendis, in natura hominis per diaboli virus cuncta Dei instituta turbari? Dic causam parvuli, dic reatum ejus cui recens nato ista contingunt, qui non vis verba Apos-

[1] Ambros. in Luc. cap. IX.

tolica sic accipere, quemadmodum accipit ex quo est instituta catholica Ecclesia, et quemadmodum suis tam perspicuis malis confitetur ipsa natura. Et tamen si bene consideremus, Dei nullo modo instituta turbantur : quoniam præscius futurorum cuncta constituit : nec totum quod meretur apostatica creatura, singulis reddit; sed in mensura, et numero, et pondere disponens omnia, neminem sinit mali aliquid perpeti, quod non meretur; quamvis non tantum, quantum massæ debetur universæ, singulus quisque patiatur.

LXXXVIII. Julianus. « Ut sine dono diaboli, ad quod dicis libidinem sexuum pertinere, nuptiæ quas Deus creaverat, esse non possent; imo illis quas ordinaverat, institutionis suæ honore avolantibus, has quarum ordo permansit, cum motione genitalium, cum pudore coëuntium, cum calore et consternatione membrorum, cum jucunditate sensuum, cum iniquitate nascentium, diaboli, non Dei, opus esse cogeret atque convinceret :»

Augustinus. Si malum vitiorum, quod nisi in aliquo bono esse non potest, a naturarum bonitate discernas, nec excusabis diabolum, nec accusabis Deum : nec excusabis libidinis malum, nec accusabis nuptiarum bonum.

LXXXIX. Julianus. « Ipsam postremo arbitrii libertatem unius peccati impulsione subrueret; ut nemo deinceps in potestate haberet vetera crimina virtutis electione respuere, sed uno omnes in condemnationem eversæ humanitatis torrente raperentur. »

Augustinus. Cur non potius miraris, universi generis humani ab exordio nativitatis tantam miseriam, ut nemo beatus nisi ex misero fiat, neque nisi post hanc vitam malis omnibus careat, cui per Dei gratiam præstatur ut careat? Hoc mirando, te corriges; et justum Dei judicium, (quoniam per unum hominem peccatum intravit in mun-

dum,) in generis humani non injusta afflictione cognosces.

XC. JULIANUS. « Si hæc, inquam, cuncta in Dei imaginem primi hominis invexit iniquitas, manifestum est nimis esse imbecillam Christi gratiam in suis muneribus, quæ nihil quod his tot trabalibus malis mederetur invenit : aut si invenit, affirma. Singula enim nunc singulis conferamus. Si Adam præter voluntatis opera, ipsius naturæ instituta subvertit, nihil debuit magis Christus, quam ea quæ ab illo fuerant elisa, reparare, his videlicet vestigiis quibus ille subruerat. »

AUGUSTINUS. Hoc facit, sed non quomodo tu vis. « Quis » enim cognovit mentem Domini, aut quis consiliarius » ejus fuit[1]? »

XCI. JULIANUS. « Id est, ut in nuptiis baptizatorum neutiquam sentiretur libido ; nec eodem modo, quo etiam cæterarum gentium, genitalia moverentur. »

AUGUSTINUS. Non ergo debuerunt baptizatæ cum gemitu parere; quoniam hoc, (quod negare non potes) pœna est fœminæ peccatricis.

XCII. JULIANUS. « Recederet postremo post donum gratiæ coëuntium pudor, nec iret per membra quietis imitatio, nec paterentur sensus onera dulcedinis; liberum postremo baptizatis redderetur arbitrium, ut per correctionem naturæ, expulsa lege peccati, tam possibile confitereris esse mortalibus, nitere splendore virtutum, quam sordibus horrere vitiorum : imo penitus nec mortales, qui sacramentis imbuuntur, esse deberent. »

AUGUSTINUS. Et tamen, Juliane, tales nuptias in paradiso constituere non te pudet, ubi coëuntium confiteris pudorem. Ergo-ne aliquid pudendum erat, ubi nihil nisi laudandum, qui supra cuncta laudandus est, Conditor

[1] Isai XL, 13, et Rom. XI, 34.

instituerat? Sed quis potest hoc sapere et dicere, nisi quem non pudet id laudare quod pudet?

XCIII. Julianus. « Si enim pugnat medicina cum vulnere, et mors peccato dicitur accidisse, ablationem mortis amotio peccati debet operari. »

Augustinus. Adhuc quidem dicitis, Adam sic fuisse factum, ut sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset : sed ista dicentes jam vos magister vester in episcopali judicio Palæstino, nec sine se ipso, quia non se correxit[1], Pelagius ipse damnavit : Deus autem non in isto sæculo maligno beatificat suos, quibus hic peccata dimittit, et spiritus gratiæ pignus impertit. Ideo eis qui etiam malis sæculi hujus vel delectabilibus, vel sævis atque asperis, partim non utuntur, partim bene utuntur, futurum promisit sæculum, in quo mala nulla patiantur; ubi tales essent et nuptiæ, quales in illo paradiso, si nemo peccasset, esse potuissent, in quibus nihil pudendum esset : sed nec tales erunt, quoniam beatorum numero impleto, cui sint nuptiæ necessariæ, generatio ipsa non erit.

XCIV. Julianus. « Verum cum nihil horum quæ diximus, baptizatorum constet evenire corporibus; non potuisse autem aliter, id est, non debuisse, quam his medicinæ modis totum fieri, veritas clarior sole monstraverit : confitendum tibi est, aut illa quæ prius enumeravimus, non accidisse peccato, et ideo nec vulnera fuisse naturæ; ut constet ratio gratiæ, per quam manifestum est, illa de suis ordinibus mota non esse : aut certe negandum, in mysteriis Christi quidquam esse medicinæ, quæ de tot secundum te morbis ne unum quidem sanare potuerint. »

Augustinus. Imo vero hinc deberetis agnoscere, si mente sobria viveretis, quam magnum illud peccatum fuerit, quod per unum hominem intravit in mundum, et

[1] Vide lib. de Gestis Pelagii, cap. 11 et 33.

cum morte in omnes homines pertransiit : quando quidem malis hujus sæculi, cum quibus homines oriuntur, nec baptizati, jam reatu ablato, omnibus eruuntur, nisi post hanc vitam; in qua nos oportet, etiam promissis bonis, exerceri adhuc malis. Nam si merces fidei continuo redderetur, jam nec fides ipsa esset; quæ mala præsentia videns, ideo pie tolerat, quia bona promissa non videns, fideliter et patienter expectat.

XCV. Julianus. « Sic egi hactenus, quasi vim donorum et vulnerum, in contrariis licet effectibus, æqualem tamen Apostolus æstimasset : crescit autem dubio procul sublimitas sanæ fidei, quam tuemur; cum consideratur Paulus, non solum remediis gratiæ ægritudinem non prætulisse culparum, verum etiam copiosiora beneficia judicasse dispendiis. »

Augustinus. Verum est : temporalia quippe sunt dispendia regeneratorum; beneficia vero erunt sine dubio sempiterna : sed dispendia, quæ nascentes flendo testantur, dicite quo merito sub justissimo et omnipotentissimo Judice eis, si nullum peccatum attrahunt, irrogentur.

XCVI. Julianus. « Quid ergo etiam hæc disputatio collegerit, prudens lector attendat. Apostolus dixit in plures abundasse donationem Christi ad salutem, quam Adæ culpa nocuisset. »

Augustinus. « Non hoc dixit : sed, multo magis abundavit gratia in multos[1]; hoc est, magis abundavit, non in magis multos, id est, non in plures, sicut jam responsum est.

XCVII. Julianus. « Qua culpa tu illas clades, quas supra enumeravimus, dicis accidisse naturæ, ex quibus nec unam in his qui ad Christi perveniunt sacramenta, constat sanari; ac per hoc multo plus iniquitatem primi

[1] Rom. v, 15.

hominis ad nocendum asseris habuisse virtutis, quam gratia Christi obtinet ad medendum : quo collecto, ostensum est, quantam inter Catholicos et Manichæos, tantam inter te et apostolum Paulum esse discordiam. »

AUGUSTINUS. Tollit gratia Christi originalis peccati reatum, sed rem invisibilem invisibiliter tollit : dimittit etiam cuncta peccata, quæ homines male vivendo insuper addiderunt. Judicium quippe ex uno delicto in condemnationem ; quia et unum illud quod a nascentibus trahitur, trahit ad æternam condemnationem, si non remittatur : nec tamen hoc solum gratia dimittit ; alioquin tantum valeret ; sed cum ipso dimittit et cætera ; ergo plus valet ; propter quod dictum est : « Judicium quidem ex » uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis » in justificationem[1]. » Donat etiam gratia, ut contra concupiscentiam carnis spiritus concupiscat : et si quando fidelis homo in hoc certamine venialiter vincitur, debita dimittit oranti, et quando damnabiliter vincitur, dat humiliorem pœnitentiam, qui tribuat indulgentiam. Donat postremo vitam æternam et animæ et corpori, ubi qualia et quanta bona sint cogitare quis possit? Quomodo ergo plus nocuit primi hominis iniquitas, quam profuit secundi hominis, hoc est, Christi bonitas ; cum ille temporaliter nocuerit, Christus autem et temporaliter adjuvet, et liberet ac beatificet in æternum? Quæ cum ita sint, sententia nostra catholica, non Manichæa est ; et ideo nec Pelagiana est, quia catholica est.

XCVIII. JULIANUS. « Frivolam sane expositionem in hoc loco tuam optimo jure despicerem, et irrepercussam præterirem, quasi nimis humo cohærentem, nisi vererer, ne pellaciæ magis quam constantiæ crederetur. Loqueris ergo hoc modo : « Quid est, multo magis abundavit, nisi

[1] Rom. v, 16.

quia omnes qui per Christum liberantur, temporaliter propter Adam moriuntur, propter ipsum autem Christum sine fine victuri sunt[1]? « Quo sermone, si quid consequenter diceretur attenderes, omnem arcem tuam, id est, traducem cecidisse faterere. Dicis enim, ideo multo magis abundasse Christi gratiam, quia per eam vita conferatur æterna, cum per Adæ peccatum subeunda sit corruptio temporalis. Si ergo nihil aliud intulit Adam præter corporis mortem, contra quem Christus copiosiore beneficio vitam contulit sine fine durantem; apparet non peccatum Adæ ad posteros transisse, sed mortem. »

Augustinus. Apparet te propterea irrisisse quod dixi, vel potius te irridere finxisse, ut his qui te non intelligunt, videreris dicere aliquid, cum diceres nihil : primum quia eis dixi Adam temporali morte nocuisse, quos Christi liberat gratia : quos enim occulti quidem, sed judicii justi veritate non liberat, etiamsi parvuli moriantur, æterna morte plectuntur. Quomodo ergo hinc apparet, non peccatum Adæ ad posteros transisse, sed mortem; nisi quia hoc vis putari, quod perstrepunt verba tua, non quod sequitur verba mea? Nos enim dicimus utrumque transisse, et a Christo utrumque clamamus auferri, reatum scilicet peccati plenissima remissione peccatorum, mortem vero beatissima resurrectione sanctorum; quæ propterea non statim regeneratis datur, ut exerceatur fides, qua id quod non videtur speratur : hoc enim et in se ipsis et in parvulis suis cum sperant fideles, utique sunt fideles. Ecce quod dicimus, ecce cui catholicæ veritati contradicitis : sed magis contra vos, quam contra illam dicitis, quidquid hæreticis disputationibus dicitis.

XCIX. Julianus. « Constabit autem consequentissime, mortem perpetuam, id est, pœnam sempiternam ad nos

[1] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27.

non fuisse transmissam, ac per hoc peccatum Traducis esse non posse. Ut enim breviter, quid tenendum constet, appareat : ab Apostolo dona Christi peccato primi hominis præferuntur : tu per hoc peccatum tuum, id est, Traducis, unam dicis an duas transisse mortes. Si unam, et corporalem, ut hic confessus es, constat gratiam Christi antecellere peccato primi hominis : et jam nascitur nemo peccator ; quia, si ut supra dixisti, regnum peccati est, ut in secundam homo mortem, id est, in pœnam perpetuam præcipitetur, et per Adam mortem corporis solum advectam dicis ; nec peccatum per Adam ad posteros, nec mors æterna transmittitur. »

Augustinus. Jam responsum est : nihil dicis. Regnum enim peccati etiam in æternam præcipitat mortem, nisi per Christi gratiam remittatur : verumtamen ista quoque mors temporalis nulla esset, nisi Adam non moriendi possibilitatem peccati merito perdidisset : hanc enim peccatori denuntiavit Deus dicens : « Terra es, et in terram » ibis[1]. » Hanc sine merito peccati suscipere dignatus est Christus, ut per illam quidem moriendo iret in terram, sed resurgendo terram levaret in cœlum : ac si æterna morte destructa, temporalem fidelibus ideo non auferret, ut adversus eam resurrectionis fides in hujus vitæ agone certaret.

C. Julianus. « Sin autem dixeris, per peccatum Adæ naturalem factam esse iniquitatem, duasque accidisse mortes, unam æternam, alteram temporalem ; per Christi autem gratiam unam interim auferri a persona, non a natura, id est, perpetuam, temporalem vero remanere : Apostolus convincitur falsitatis, qui dixit multo magis profuisse gratiam, quam nocuisse peccatum : Apostolus autem argui non potest : tu igitur jure reprobaris. »

[1] Gen. III, 19.

AUGUSTINUS. Ego dixi, una resurrectione beatorum ambas mortes tolli, et istam ne sit anima sine corpore suo, et illam ne aggravetur, vel affligatur anima etiam corpore suo. Sic autem ista fidelibus ad tempus relinquitur, ut habeat per illam fides adjumentum; quemadmodum postea reis tollitur, ut quod de suo corpore non recedunt, miseriæ sit incrementum. Ac per hoc eis, qui regenerantur in Christo, et de isto sæculo maligno electi exeunt, manifestum est plus prodesse gratiam, quam nocuisse peccatfim, quod per unum hominem in mundum intravit, et cum morte per omnes homines pertransiit. Apostolus itaque redargui non potest, quia verum dixit : sed tu non intelligis, aut contra id quod intelligis, asserere quod falsum est, hæretica contentione conaris.

CI. JULIANUS. « Apostolus dixit, magis gratiam Christi, quam Adæ abundasse culpam : non igitur natura ab eo, non generatio, non fœcunditas, sed voluntas, electio mali, morum pravitas accusatur. »

AUGUSTINUS. Si nihil nocuit generatio, nihil præstat regeneratio : si non est natura vitiata, non habent Christum parvuli salvatorem : si malum et bonum meritum singulorum in eorum propria est voluntate, quo merito Christus regnum Dei parvulis confert, qui in neutram partem sua voluntate usi sunt? Postremo quoniam duos posuit Apostolus, unum ad peccatum, non diabolum, sed Adam; et unum ad justitiam, non Abel, sed Christum; ut non exemplis imitatio, sed generationi regeneratio referretur; si non trajicit peccatum in homines generatos Adam, non donat Christus parvulis regeneratis justitiam; quia nec generati, nec regenerati parvuli usi sunt propria libertate. Ite nunc si vultis, et clamate si audetis, justitiam parvulis non donari; nec eos habituros esse justitiam, quando habitabunt in illo regno, ubi erunt, sicut scriptum est,

cœli novi, et terra nova, in quibus justitia inhabitat[1] : aut ex vestro, quo inebriati estis, meracissimo dogmate, delirate in illo regno justitiam parvulos habituros quidem, sed propriæ voluntatis meritis, non divinæ gratiæ largitate. Quod si dicere non audetis, (hic enim merita comparari, ibi autem præmia reddi fatemini;) cur fateri dubitatis, sive non vultis, sic eos ex Adam potuisse habere peccatum sine meritis propriæ voluntatis malæ, quemadmodum a Christo recepturi sunt justitiam sine suis meritis præcedentibus voluntatis bonæ?

CII. Julianus. « Ac per hoc, si quem in rebus adhuc humanis locum veritas habet, et non strepitu iniquitatis totus omnino mundus obsurduit, ratione, disputatione, et Apostoli fide, atque ipsa ejus sententia teste, perdoctum esse fatebitur, inter Traducianos et Catholicos tantum esse discrimen, quantum inter Paulum et Manichæum, quantum inter sapientiam et stultitiam, quantum inter rationem et insaniam, quantum inter constantiam dictorum, et eam fluctuationem quam nova fœditate perpeteris, ut in iisdem pene versibus quod dixeris neges, quod negaveris asseveres. »

Augustinus. Jam responsum est : rogo te, si aliquid dicere non potes, tace si potes; sed quod pejus est, nec hoc potes.

CIII Julianus. Et non, inquit, sicut per unum peccantem, ita est et donum : nam judicium ex uno in condemnationem[2], gratia autem ex multis delictis in justificationem. « Quibus Apostoli verbis admoves expositionem tuam ita se habentem : » Ex uno ergo, quid, inquis, nisi delicto? Quia sequitur, Gratia autem ex multis delictis[3]. Dicant isti quomodo ex uno delicto in condemnationem, nisi quia sufficit ad condemnationem etiam unum origi-

[1] 2 Petr. III, 13. — [2] Rom. V, 16. — [3] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27.

nale peccatum, quod in omnes homines pertransiit. Gratia vero ideo ex multis delictis in justificationem, quia non solum unum illud solvit, quod originaliter trahitur; sed etiam cætera, quæ in unoquoque homine motu propriæ voluntatis adduntur. Si enim ob unius delictum mors regnavit per unum[1], multo magis qui abundantiam gratiæ et justitiæ accipiunt, in vita regnabunt per unum Jesum Christum. Itaque sicut per unius delictum in omnes homines ad condemnationem, ita et per unius justitiam in omnes homines ad justificationem vitæ. « Post quæ Apostoli verba, quasi aliquid confeceris, insultando de nobis loqueris : » Adhuc permaneant in vanitate mentis suæ, et dicant unum hominem non propaginem trajecisse, sed exemplum præbuisse peccati[2]. Quomodo ergo per unius delictum in omnes homines ad condemnationem, et non potius per multa sua cujusque delicta? nisi quia etiam si illud unum sit tantum, idoneum est perducere ad condemnationem, etiam nullis additis cæteris; sicut perducit parvulos morientes, qui ex Adam nascuntur, si in Christo non renascantur? Quid ergo a nobis quærit iste, quod non vult ab Apostolo audire, per quid peccatum inveniatur in parvulo; utrum per voluntatem, an per nuptias, an per parentes? Ecce, audiat per quid, audiat et taceat, per quid peccatum inveniatur in parvulo : Apostolus, Per unius delictum, inquit, in omnes homines ad condemnationem. « Nihil te quidem magis timere quam interrogationem perscrutatricem animi tui et dogmatis novimus : inde est quippe, quod omnibus opibus negationem examinis a mundi potestatibus comparatis; intelligitis enim agendum vobis vi esse, cum deserimini rationis auxilio. »

[1] Rom. v, 18 et 19. — [2] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27. Beda et Florus, ad Rom. v.

AUGUSTINUS. Vis non timere potestatem? bonum fac[1]. Non est autem bonum, contra apostolicum sensum exerere et asserere hæreticum sensum[2]. Quid adhuc quæris examen, quod jam factum est apud Apostolicam sedem? quod denique jam factum est in episcopali judicio Palæstino, ubi Pelagius vestri auctor erroris procul dubio damnatus esset, nisi ista quæ tu defendis, dogmata vestra damnasset. Damnata ergo hæresis ab episcopis non adhuc examinanda, sed coërcenda est a potestatibus christianis.

CIV. JULIANUS. « Sed non tua opinio apud prudentes tantum valebit, ut cum tu sis caput horum et causa malorum, de conflictu medio Apostoli te objectione subducas; et putes illum pro te esse feriendum : quo potissimum contra vos præceptore armamur ac principe. Ut ergo quid tibi dicendum sit, consequenter agnoscas : si mihi et tibi super hoc esset nulla dissensio, quod Apostolus naturali peccato Manichæorum dogma firmaret, tunc tuum caput petenti, illum constanter opponeres : nunc vero cum inviolabilis apud me magistri gentium dignitas perseveret, ejusque verba tua lædi expositione non patiar, qui secundum regulam prolatam rationis stulto impuro, et impio assero dogmati repugnare, nihilque eum pro peccato naturali dixisse convinco; qua tu impudentia ingeris, ut vel pro te mihi ille respondeat, qui non interrogatur, quoniam nec de ejus sapientia dubitatur; vel me vociferaris nolle audire ab Apostolo, quod in te ab Apostolo nobis tradita intelligentiæ sanitate detestor? »

AUGUSTINUS. Numquid non post Apostoli verba a me interposita nihil aliud quam tacere debuisti? Et tamen contra illa nihil dicens, nec secundum illa aliquid dicens, mihi non taces, et jactas inter cætera, quod ego sim caput horum et causa malorum : quasi ego prior vel credide-

[1] Rom. XIII, 3. — [2] Vide lib. 1 Operis prioris contra Julian. cap. 1.

rim, vel esse disputaverim originale peccatum. Tam quippe imperitos hæc tua credis esse lecturos, qui nesciant quam multi ante nos Ecclesiæ clarique doctores, sic ista Apostoli verba intellexerint et exposuerint, quemadmodum tota ex ipso initio sui catholica intelligit vel credit Ecclesia : quæ doctorum verba si mala sunt, sicut vos dicere non timetis; quomodo ego sum, quæso te, caput horum et causa malorum; nisi quia tu es caput harum, quas mihi rabiosus ingeris, calumniarum? Nam si sano cerebro considerares humanæ vitæ miserias a primis fletibus infantium usque ad extremos gemitus morientium; videres profecto, quod nec ego, nec tu, sed ille Adam fuerit caput horum et causa malorum : quod nolens videre clausis oculis clamas, et justum Dei esse judicium, et non esse originale peccatum. Quæ duo inter se quam sint contraria, procul dubio cerneres, non dico si horum malorum caput non esses, quia utique non es; sed si sanum caput haberes, quod habere posses, si doctores sequendo catholicos caput Pelagium non haberes.

CV. Julianus. « Exprimatur igitur vis argumentorum tuorum. Post quam dixit Paulus, quia multo magis abundasset gratia Salvatoris ad medendum, quam prævaricatio primi hominis ad nocendum, sequitur : » Et non sicut per unum peccantem, ita est et donum : nam judicium ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in justificationem. « Quod tu delictum unum ad condemnationem sufficiens, originale esse contendis, » in omnes videlicet homines pertransiens : gratiam autem ideo ex multis delictis in justificationem dici, quia non solum illud unum solvit, quod originaliter trahitur, sed etiam cætera quæ in unoquoque homine motu propriæ voluntatis adduntur. « Ad quod confirmandum paulo post argumentaris, quia si hoc unum delictum ad condemnationem

sufficiens Apostolus dixisset imitatione susceptum, addere debuisset, omnes homines ad condemnationem non per unum ire delictum, sed per multa sua quæque voluntate commissa. In quibus quoniam elaqueandus est Apostoli sermo a cassibus Manichæorum, ut sit attentus lector, admoneo. Ais ergo secundum nostrum sensum, quo asseritur prima culpa formam præbuisse peccantibus, debuisse Apostolum, sicut gratiam ex multis delictis in justificationem dixit operari, ita ex multis peccatis dicere regnasse mortem. Porro hoc argumento contra te omnino luctaris : convinco enim secundum dogma tuum, inconsequenter Apostolum pronuntiare, Gratia autem ex multis delictis in justificationem, qui dixerat, Ex uno peccato judicium in condemnationem. Ut enim egredientes de nostris finibus, in vestra regione versemur : si libertas arbitrii primo est eversa peccato, et in omni deinceps hominum genere manca adeo remansit, ut non sit ei possibile nisi tantummodo malum facere, non autem habeat in facultate electionem partis alterius, id est, recedere a malo et facere bonum; sed iniquitatis necessitate depressa appetentiæ criminum parere compellitur : si perrupta omni lege justitiæ. facta sunt naturalia quæ fuerant voluntaria; si lex peccati habitat in membris, quæ tyrannidem in imaginem et opus Dei, nuptiarum verecundia et jucunditate sortita est; si frutex diaboli in visceribus pangitur ante animam, et cum incrementis naturalibus adolescit, frondescit, et pestifera fruge ingravescit : si hæc, inquam, ut dicitis, una primi hominis culpa progenuit; consequentius dicitur ex uno delicto in condemnationem genus ire mortalium, quam ex multis delictis gratiam liberare; ut magis proprie intelligatur dici posse hæc gratia ex uno delicto liberare, quos liberat. Nulla enim alia motu propriæ voluntatis adduntur. si omne malum, fracta arbitrii libertate,

exclusa honestate desiderii, infectrix seminum culpa primi genitoris operatur. »

Augustinus. Unde fieri potest, ut homo qui conaris apostoslica verba pervertere, possis loqui nisi perverse? Nam utique, cum ad illud delictum, quod generatio trahit, usus voluntatis accesserit, quem non habent parvuli, in multas et varias cupiditates arbor multorum pullulat peccatorum : quod antequam fieret, etiam ipsum unum trahebat ad damnationem, si ante voluntatis usum parvulus finiret hanc vitam. Neque enim quia major damnatio debetur jam magno et multiplicato malo, ideo nulla parvo et nondum multiplicato debebatur. Quomodo ergo regeneratio, quæ multiplicatum per usum voluntatis malum tollit, non plus præstat, quam nocuit generatio, quæ hujus quamvis magni et multiplicis mali, nondum tamen auctum, et nondum multiplicatum traxit initium, quod solum sine ulla pullulatione remaneret, si nullus voluntatis usus, quo augeretur et multiplicaretur, accederet? Voluntas autem, antequam bonæ liberati ad operandam veram justitiam gratia Dei subveniente reddatur, multis aliis etiam causis, præter originis vitium, movetur ad peccandum, vel non movetur; unde fit, ut ipsi impii quibus vel nondum subvenit, vel nunquam subventura est gratia, quæ justificat impium, alii magis, alii minus peccent. « Judicium ergo ex uno in condemnationem; quia » damnantur et hi, qui unum illud generatione traxerunt : » gratia autem ex multis delictis in justificationem[1]; » quia non solum illud cum quo nascitur homo, sed quidquid aliud delictorum voluntatis usus illi malo addidit, tollit. Hæc est apostolicorum verborum catholica veritas, quam nulla hæretica loquacitate depravas, quantalibet nos prolixitate vanitatis et loquacitatis exerceas.

[1] Rom. v, 16.

CVI. JULIANUS. Ac per hoc, si est naturale peccatum tantorum auctor malorum, gratia Christi nequaquam multa delicta donando justificationem operatur : sed uni peccato indulgendo negotium benignitatis exequitur; quod cum se spondet acturam, fidem faciet promissis, si hæc quæ dicuntur per peccati vulnus invecta curaverit : cæterum si et post remedia quæ detulit, eadem tamen diabolicorum morborum series perseverat; voto ejus gratificatio, præsumptioni venia debetur, quia ad curandum innatas pestes virtus ei defuit, non voluntas. »

AUGUSTINUS. Jam responsum est : intellige, et tace. Aliter gratia certantem facit, atque adjuvat; aliter victorem sine hoste ullo, vel externo, vel interno, in æterna pace conservat : ista laboriosa militia est in præsenti sæculo, illa beata requies in futuro. Sed si tu cum vitiis carnalibus in te ipso bellum non geris, erubesce : si geris, obmutesce.

CVII. JULIANUS. Quid igitur hac disputatione confectum est? Sensui videlicet tuo et Apostolo non convenire. Apostolus enim ait, multa delicta gratiæ liberalitate donari : dogma vero tuum asserit, unum peccatum naturale; quod legem peccati vocas, in cunctis hominibus desideria iniquitatis effingere. In absoluto itaque est, a te naturam quæ est opus Dei, ab illo argui voluntatem. Non autem aliter prorsus eloqui debuit, quam elocutus est, id est, ex uno condemnationem fieri posse peccato : quia et primus ille homo per unum peccatum delinquendi præbuit exemplum; et sicut illi ipsi ad condemnationem una prævaricatio abundavit, sic etiam cæteris ad reatum una potest culpa sufficere. Propter quod Ecclesiastes, « Qui in uno » peccaverit, multa bona perdit[1] : » et Jacobus, « Si to- » tam legem observaveris, offendas autem in uno, factus » es omnium reus[2]. »

[1] Eccle. IX, 1 — [2] Jacob. II, 10.

Augustinus. Ergo peccatum Adæ ipsum solum læsit, non et genus humanum. Non enim in tantum eris absurdus, ut dicas, peccato ejus læsos esse vel lædi homines nescientes, vel non credentes utrum fuerit, et quid egerit : quia etsi nescientes homines aliquid imitantur, eo tamen peccato lædi et fieri peccatores, quod ante annorum millia factum esse nesciunt, nimis insipienter dicis; nisi hoc peccatum ad omnes generatione transisse fatearis. Dicentes autem quod Adæ peccatum ipsum solum læserit[1], et non genus humanum, nisi damnaret Pelagius, damnaretur ab eis judicibus, qui Manichæi utique non sunt.

CVIII. Julianus. Gratia vero Domini Jesu Christi non est ita data, ut per singula peccata, quasi per singula vulnera, singula quoque indulgentiæ remedia provideret, diversisque baptismatibus peccatis variis veniam præberet : sed pro efficacissimæ potestate medicinæ, quæ criminibus, id est, malæ voluntatis operibus admovetur, ita communiter subvenit, ut diversas species reatuum unius vi consecrationis abstergat.

Augustinus. Quomodocumque dicas datam gratiam Domini Jesu Christi, separas ab ea parvulos, quos ea salvos fieri negas : ut scilicet vobis ipsa vocabula pro vestro arbitrio dividentibus, Christus ad parvulos pertinere videatur propter regnum Dei, quo non nisi baptizatos posse pervenire conceditis; Jesus autem sit ab eis prorsus alienus, quoniam non in illis operatur, unde hoc vocatur. Scriptum est enim : « Vocabis nomen ejus Je» sum[2]; » continuoque causam subjiciens, quare Jesum : » Ipse enim salvum faciet, inquit, populum suum a pec» catis eorum. » Quod in parvulis fieri negantes, et a nomine Jesu illos, et ab ejus populo separatis : et audetis

[1] Vide lib. de Gestis Pelagii, cap. 11 et 33. — [2] Matth. 1, 21.

indignari, quod vos potius ab eodem populo separamini? Quantum autem attinet ad delicta voluntaria, sicut ex multis judicium mittit in condemnationem, sic ex multis gratia in justificationem. Quare ergo dictum est, « Judi- » cium ex uno in condemnationem, gratia autem ex mul- » tis delictis in justificationem[1] : » nisi quia hoc loco non est opposita voluntati voluntas, aut imitationi imitatio; sed generationi regeneratio? Sicut enim generatio judicium habet ex uno in condemnationem; ita regeneratio gratiam ex multis delictis in justificationem. Clarum est quod voluit intelligi Apostolus : vos si subditas aures aperiatis, contentiosa ora claudetis.

CIX. Julianus. « Prudenter ergo, cum de Adam loqueretur, nominavit unum peccatum, quod voluit intelligi formam prævaricationis fuisse : ideo, inquam, unum et non multa memoravit, quia sciebat unum tantum Adæ peccatum in legis historia contineri. Gratiam vero ex multis delictis in justificationem, imbutos a se laudavit emittere, ne beneficii pauperis suspicio nasceretur : et si dixisset, Gratia ex uno in justificationem; non tam omnia videretur abolere, quam singula. Quod ergo præmisit unum peccatum, fidem servavit historiæ : quod subdidit, ex multis gratia in justificationem, munificentiam mysterii commendavit et copiam. »

Augustinus. Quid autem opus erat, ut de Adam loqueretur, cum Christi gratiam commendaret; nisi quia per illum generatio, per istum regeneratio est?

CX. Julianus. « Quæ expositio, ut rationi concinit, ita vos destruit : hoc enim ipso confiteri tibi necesse est, in omnibus superioribus verbis Apostolum de peccato Manichææ traducis non locutum, quando in commemoratione gratiæ multa absolvi peccata monstravit.

[1] Rom. v, 10.

Augustinus. Manichæos tu adjuvas, quibus inducendi aliam naturam malam das locum, negando in originali malo esse causam miseriæ parvulorum : quam miseriam in paradiso utique non haberent, si perseverante ibi naturæ humanæ rectitudine ac beatitudine nascerentur.

CXI. Julianus. « De istorum enim peccatorum genere, quæ multa esse, et dimitti omnia per gratiam commendavit, ostendit se etiam illud unum superius dixisse peccatum : tu autem hæc multa ea consentis esse, quæ committuntur ab unoquoque homine motu propriæ voluntatis : et illud ergo unum de eodem genere est. »

Augustinus. Simul cum illo uno, dico esse multa, non præter illud : potest autem et hoc recte dici de eodem genere esse, si ad originem referatur; quia et ipsum ex primi hominis voluntate manavit, quando illius peccatum intravit in mundum, et per omnes homines pertransiit.

CXII. Julianus. « Ut intelligatur ab unoquoque, motu propriæ voluntatis attractum; et jam non fœcunditas seminum, sed studiorum pravitas arguetur. Cæterum si illud unum originale voluisset intelligi, non utique in sequentibus peccata multa dixisset, quæ per gratiam dimissa testatur. »

Augustinus. Quare non dixisset, nisi quia hoc volunt Pelagiani? sed non vult veritas, qua Pelagiana redarguitur novitas, et vincitur vanitas. Multa enim delicta, ex quibus gratia mittit in justificationem, simul cum illo uno multa sunt; ex quo uno judicium, etiam si alia non addantur, mittit in condemnationem. Sic ergo Adam unum delictum potuit generatis inserere, Christus autem regeneratis multa dimittere; quoniam plus iste profuisse, quam ille nocuisse monstratur.

CXIII. Julianus. « Et quamvis quæ acta sunt, ad de-

fensionem veritatis exuberent : tamen ad ea quæ inferimus, ut sit lector intentus, admoneo. Apparebit enim irrefutabiliter, nihil in his locis apostolum Paulum de natura, sed de conversatione mortalium disputasse : vim nempe gratiæ Christi et peccati primi e regione constituens, comparansque effectus utriusque, laboravit ostendere, magis Christi profuisse mysterium, quam primi hominis nocuisse peccatum. Id autem docuimus in sensu Traducis non posse constare. Ut ergo multa quæ enumeravit, ita hoc peculiariter ad laudem voluit gratiæ pertinere, quod ait, « Judicium ex uno in condemnationem, » gratia autem ex multis delictis in justificationem vitæ[1]. » Quod hoc modo naturalis mali assertor exposuit : » Ideo, inquit, ex uno in condemnationem, quia sufficiens est illud unum peccatum, quod originaliter trahitur, ad condemnationem ducere, sicut ducit parvulos, qui ex Adam nascuntur, si in Christo non renascantur ; etiam si alia peccata nulla sint. Gratia autem ex multis delictis in justificationem ; quia non solum illud dimittit, quod originaliter trahitur, sed etiam cætera quæ ab unoquoque, motu propriæ voluntatis adduntur. Ecce professus es, licet impietate Manichæa, esse quidem naturale peccatum, verumtamen unum, ob quod ais nascentes debere damnari. »

Augustinus. Qui dixit, Omnes sub peccato nascimur[2]. Manichæus non erat. Sed vos, responde, quid sitis, qui tot imagines Dei, sine ullius peccati merito, separatis a regno Dei, negatis damnari judicio Dei, et facitis duas æternas felicitates, unam quæ sit in regno Dei, alteram quæ sit extra regnum Dei : dicite obsecro, In ea felicitate quæ extra Dei regnum erit, ullus-ne regnabit, an nullus ?

[1] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27. — [2] Ambros. lib. II de Pœnitentia, cap. 2 vel 3.

Si nullus, liberior erit procul dubio sine ullo rege illa felicitas : si vero ullus in ea regnabit, quis erit rex imaginum Dei, qui non erit Deus? Porro si Deus erit, vos introducitis alterum Deum ; et me dicitis Manichæum? Quod si Deus ipse ibi regnabit, cujus illæ imagines sunt; etiam ipsæ imagines ejus in veri Dei sui regno felices erunt. Et ubi erit, « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non » potest introire in regnum Dei[1]? » An tandem aliquando extra regnum Dei infelices futuros fatemini parvulos non renatos? Dicite ergo hujus infelicitatis meritum, verbosi et contentiosi, qui negatis originale peccatum?

CXIV. Julianus. « Proba ergo, hoc in eis, quod gratiæ Christi apostolus Paulus ascripsit, impleri, videlicet ut ex multis delictis justificationem operetur, id est, ut justitiam peccatorum plurium una semel remissione contribuat : aut ergo doce parvulos multis obnoxios esse criminibus, ut eis quoque illud persuadeas convenire, in quo laudem munificentiæ Christi Apostolus collocavit, ut ex multis eos constet liberatos esse peccatis ; aut confitere, Paulum nihil in his locis de parvulis, nihil de hominum disputasse natura, quando ea dimitti gratiæ liberalitate testatus est, quæ te quoque annuente nequeunt in nascentibus inveniri. »

Augustinus. Quid est quod loqueris? Quid est quod tibi obstrepit loquacissima vanitas, ne intret in aures tuas manifestissima veritas? Utique Jesus, qui ex multis delictis salvum facit populum suum, non prætermittit etiam originalia singula parvulorum ; quia in eisdem multis et ipsa sunt.

CXV. Julianus. « Gratia, inquit, ex multis delictis in » justificationem[2]. » Tu parvulos non plus quam uni obnoxios dicis esse peccato. Vides ergo in eorum persona

[1] Joan. III, 5. — [2] Rom. V, 16.

laudem gratiæ claudicantem; quia non invenit multa peccata, quorum remissione laudetur. Quod dixit itaque apostolus Paulus, » Gratia autem ex multis delictis in justificationem, « falsissimum esse in parvulorum statu proditur. Quo hinc tu igitur conaberis exilire ? Procul dubio dicturus es (hinc enim sensum tuum superior sermo patefecit,) hoc quod ait Apostolus, » Gratia autem ex » multis delictis in justificationem, « falsissimum esse in parvulorum statu proditur. Quo hinc tu igitur conaberis exilire? Procul dubio dicturus es (hinc enim sensum tuum superior sermo patefecit,) hoc quod ait Apostolus: » Gratia autem ex multis delictis in justificationem; « apud homines perfectæ ætatis impleri, qui multis delictis per motum propriæ voluntatis convincantur obnoxii, in parvulis autem non ex multis, sed ex uno delicto fieri justificationem. »

Augustinus. Non erat magnum, ut intelligeres ab hac justificatione, quam Salvator ex multorum delictorum dimissione suis confert, vos potius subtrahere parvulos, quibus nullum peccatum remitti posse contenditis : non autem nos, qui cum dicimus per unum peccantem missos omnes in condemnationem, nullam excipimus ætatem; quia hoc delictum etiam majoris ætatis homines habent : itemque cum dicimus ex multis delictis justificare gratiam, nullam nihilominus excipimus ætatem; quoniam qui multa peccata dimittit, (quo multorum nomine utique omnia intelliguntur,) profecto ulla non prætermittit, hoc est, nec pessimorum plura, nec aliquorum pauciora, nec singula parvulorum. Hoc ergo ut videretis, non erat magnum, nisi invideretis parvulis medicum Christum, eumque illis Jesum prorsus esse nolletis, horrenda impietate, mira cæcitate, blasphema loquacitate. Quid est autem insanius, quam velle gratiam Christi ad

eos tantummodo pertinere, quorum sunt multa peccata? Hac quippe ratione, vel potius mentis excæcatione, non solos huic gratiæ subducitis parvulos, quos nullum ex origine reatum trahere existimatis, sed omnes omnino qui multa peccata non habent : quoniam sic putatis intelligendum quod ait Apostolus, « Gratia autem ex multis » delictis in justificationem[1], » ut ad istam gratiam nemo pertineat, nisi cui dimittit multa peccata. Ac per hoc, quoniam nullum peccatum, sicut opinamini, parvulus habet, profecto cum creverit, et peccare jam cœperit, non dico si pauca peccata, sed si adhuc unum forte commiserit, et ad Christi baptismum venerit, nullo modo ad istam gratiam pertinebit; quia non ex multis delictis in justificationem mittitur, sed ex uno. Puto quod non usque adeo cordis in vobis prævalet surditas, ut vos hæc tanta erubescere non compellat absurditas. Porro si pertinet ad istam gratiam etiam cui unum peccatum dimiserit; sic dixit Apostolus, Gratia ex multis delictis in justificationem : ut totius populi peccata voluerit, qui per illam justificatur, intelligi, aliis illic habentibus plura, aliis pauciora, aliis etiam singula, quæ utique multa sunt omnia.

CXVI. Julianus. « Verum tali expositione, qua quidem nec pervertere sensum, nec subfugere valebis, tamen non solum præstigias tuas, sed etiam illius, quam in nos inflammabas, figmentum invidiæ perdidisti. Graviter quippe nos in fidem commisisse jactabas, qui dicimus gratiam quidem Christi uniformiter esse tradendam, nec debere verba ejus et instituta concuti[2]; sed æqualiter cunctis a se imbutis adoptionis et sanctificationis et promotionis dona conferre : verum non omnes accedentes in unis reatibus invenire; sed eos quidem qui propria voluntate peccaverint, sine cujus opere nullum potest esse peccatum, libe-

[1] Rom. v, 16. — [2] Confer lib. 1, n. 53.

rare de reatu, et de malis facere bonos; innocentes autem infucata primævitate felices, pro nullo opere malæ voluntatis arguere, cujus apud eos novit experientiam non fuisse? »

Augustinus. O dementiam singularem! Hoc disputare est, an insanire? Cum miseria se natos esse parvuli flendo testantur, quos non vis Christum habere Jesum; et felices eos dicis, quos tamen ejus non admittis in regnum: quod regnum si Christiana charitate diligeres, ab illo separari magnam esse miseriam judicares.

CXVII. Julianus. « Sed de bono facere meliores: atque ad unum quidem collem omnes, quos susceperit, sanctificationis evehere, sed non omnes in eadem vitiorum palude deprehendere; verum alios invenire in statu innocentium, alios in studiis noxiorum. Hoc ergo quia dicimus, quod fidei sanitate, præsidio rationis, atque intelligentiæ pietate munitur, per quod et Christi gratia jure laudatur, nec Deo applicatur ullus reatus; tu dicis auctoritatem nutare sacramenti, atque acumine pistillo omni obtunsiore asseris, auferri auctoritatem gratiæ, nisi ei calumniandi flagitium ascribatur, nisi justitiæ iustituta perverterit, nisi his qui scientiam non habent, alienæ conscientiæ crimen impegerit; postremo nihil eam efficere, si non in omnibus uniformiter prædicetur operari. »

Augustinus. Quid est quod acumen, non meum, sed omnium catholicorum disputatorum, cum quibus inconcussum teneo, quod frustra labefactare conamini, pistillo comparandum putasti? An quod vos fragiles conterat, sentire cœpisti? Et tamen qui velut defensione justitiæ Dei niteris, ut evertas quod de parvulorum non regeneratorum damnatione tota Christi sentit Ecclesia, nunquam dicturus es grave jugum super parvulos unde sit justum, si non trahunt originale peccatum. Nec advertis, vos po-

tius pervertere instituta jutitiæ, et hoc omnipotentis Dei, a quo vel sub quo istam pœnam sine ullo merito innumerabilibus omnium hominum millibus, hoc est, imaginum Dei, a die exitus de ventre matris eorum, dicitis irrogari. Postremo nunquam dicturus es, unde sit justum, ut parvuli nulla sua, nulla plerumque etiam suorum culpa, sine baptismate mortui, a parentibus et propinquis fidelibus separentur, et ad Dei regnum non admittantur, nec inter vasa facta in honorem, sicut alii parvuli baptizati, sed inter vasa facta in contumeliam, (quia nullum est tertium genus vasorum,) sine ullis malis meritis deputentur. Displicet enim hæreticæ prudentiæ vestræ, quod catholica fides credit, posteaquam ierunt omnes ex uno in condemnationem, in aliis fieri misericordiam gratiæ, in aliis judicium veritatis manere, « Per investiga- » biles Domini vias, quæ universæ sunt misericordia et » veritas[1]. »

CXVIII. Julianus. « Id ergo totum, per quod stultitia sordentes decipiebas animos, tua expositione evanuisse manifestum est. »

Augustinus. Evanuisti, sed tu, qui videre vel confiteri non vis remissionem peccatorum etiam ad illos pertinere, qui unum habent : ad quam medicinalem gratiam non pertinent parvuli, si nullum habent : quos impie necatis; quia eis salvatorem negatis.

CXIX. Julianus. « Nam cum Apostolus pronuntiat, « Gratia autem ex multis delictis in justicationem[2] : » et hoc tu dicis in parvulis quidem non posse constare; in illis autem, qui jam perfectæ ætatis sunt, solis ideo impleri, quia ad unum illud alia quoque motu propriæ voluntatis addiderint; confiteris sine dubio, diversam esse operationem gratiæ pro diversitate venientium. In his

[1] Psal. XXIV, 10. — [2] Rom. V, 16.

quippe, qui motu propriæ voluntatis utuntur, suppetit ei materia gloriandi; quia ex multis criminibus in justificationem, quos adoptarit, educit : in parvulis autem, secundum te, jejunius, angustius, exilius, nec virtute magna, nec medicina idonea, nec honestate salva, nec pudore securo, unum illud peccatum se promittit auferre, quod nec debuit imputare; et ex hoc uno, quos liberat, in justificationem conatur emittere. »

Augustinus. Jam responsum est : eadem multum dicis, non inveniendo quid dicas. Cum dicitis nullum peccatum parvulis imputandum, injustum facitis Deum, qui eis grave jugum a die exitus de ventre matris imposuit[1]. Quod etsi Scriptura non diceret, quis tam cæcus est mente, qui non videat miseriam generis humani a fletibus incipere parvulorum? Injustam facitis etiam Dei legem, quæ octavo die non circumcisi animam damnat infantis[2]: vanum quoque judicatis esse præceptum, ubi sacrificium pro peccato, infante nato, jubetur offerri[3]. Si autem reatus iste originis, et Scriptura sancta proditur, et ipse se prodit; etiam hoc peccatum inter illa est multa peccata, ex quibus justificat gratia, quæ parvulos quoque ex hac miseria beatificat. Et hoc non in isto sæculo, quod universum Deus hominibus voluit esse pœnale, ex quo primos homines foras de paradisi felicitate dimisit; sed in futuro æterno, unde nunc Christus membris suis sancti Spiritus pignus impertit.

CXX. Julianus. « Confessus es ergo aliter operari gratiam in majoribus, aliter in minoribus. Nec quidquam putes responsioni tuæ relictum loci, si inferas, magnam quidem, sed in remissione peccatorum esse distantiam; ut et si unum peccatum, tamen inveniat quod remittat. Verum nihil hac argumentatione promoves : neque enim

[1] Eccli. xl, 1. — [2] Gen. xvii, 14. — [3] Levit. xii, 6 et 7.

refert in qua specie varios unius gratiæ fatearis effectus, dummodo varios posse esse fateare. »

Augustinus. Aliud est varios effectus gratiæ dicere, quia et Scriptura sancta multiformem dicit gratiam Dei[1]; et aliud est gratiam remissionis peccatorum parvulis denegare, eosque in Ecclesia veritatis, si non eruuntur de potestate tenebrarum, mendaciter exorcizari exsufflarique contendere, cum magna injuria Creatoris, si non indigent auxilio Salvatoris, ut de potestate deceptoris eruantur.

CXXI. Julianus. « Ego enim hoc contentus sum, quod mihi es tu dare compulsus, quia quod prædicavit Apostolus in liberalitate gratiæ, non possit cunctis æqualiter ætatibus convenire : tu si quid attuleris, quod et in prima nascentium ætate remissionem confirmes exequi; illud tamen non admovisti, quia non compleatur in parvulis unde Apostolus gratiam Christi pronuntiavit esse laudabilem. Nam cum medicinam mysterii, peccato primi hominis, quem formam fuisse docebat, sequentibus anteferret, ait, « Judicium ex uno delicto in condemnationem, » gratia autem ex multis delictis in justificationem[2]. » Illud ergo per quod prætulit gratiam, quia ex multis videlicet delictis justificationem operatur, nec secundum te constat in parvulis; atque ad hoc, quamvis reluctareris, attractus es, ut non æqualiter in diversis ætatibus gratiam faterere versari. »

Augustinus. Jam responsum est : vana loqueris. Gloriosa est gratia Dei, etiam cum dimittit singula quorumque peccata; quia et ipsa singula ad eam multitudinem pertinent peccatorum, ex qua justificat homines qui salvum facit populum suum a peccatis eorum[3]: ad quem populum dignissime non pertinetis, quia parvulos ad eum pertinere non vultis.

[1] I Petr. IV, 10. — [2] Rom. V, 16. — [3] Matth. I, 21.

CXXII. JULIANUS. « Quod cum receptum est a te, apparuit nullam fuisse necessitatem naturæ humanæ calumniam concitandi, ob hoc solum, ne baptismatis magis gratia varios habere pro ætatibus diceretur effectus. Quo persuasionis colore sublato, si quid nervorum habes, si quid ingenii, si quid virtutis, annitere probare naturale peccatum, quod vides ratione, auctoritate, æquitate destructum. Quo enim es deceptus intuitu, ut commixtionem corporum, quam Deus instituit, et conciliatricem ipsius commixtionis voluptatem sexuum, quæ tam in hominibus quam in pecoribus vigens, auctorem suum eum quem corporum indicat conditorem, diaboli opus et fruticem vocares?

AUGUSTINUS. Erubesce : tu es ille laudator libidinis. Erubesce, inquam : libido ista, quæ tibi multum placet, contra quam necesse est ut pugnet, qui non vult ei sollicitanti consentiendo perpetrare peccatum, non erat in paradiso ante peccatum. Aut ergo nulla ibi erat, aut voluntatem mentis nec præcedebat, nex excedebat. Non est talis modo : hoc in se ipso sentit omnis homo; et tu homo es. Cohibe renitendi studium, et agnosce vitium unde trahitur originale peccatum. Hoc in hominibus propagatis invenerunt nuptiæ, non fecerunt : hoc necessitate utuntur, castitate bene utuntur, idcirco nulla ratione culpantur. Hoc in pecoribus ideo non est malum, quia non in eis caro concupiscit adversus spiritum : quod malum in hominibus sanandum est bonitate divina, non humana vanitate laudandum.

CXXIII. JULIANUS. « Quæ autem ratio fuit, ut primo innocentiam crimine sauciares alieno, dehinc rem studiorum miscere seminibus conareris. »

AUGUSTINUS. Eadem per eadem dicis : sed procul dubio sunt vana quæ dicis. Natura bona sunt semina, sed vitiantur et semina, eisque vitiatis propagantur et vitia. Saltem

species te corporum doceat, quorum eum sit opifex summe bonus et nullo vitio depravatus, vitiosa tamen multa nascuntur : et utique si nemo peccasset, nulla in paradiso talia nascerentur.

CXXIV. JULIANUS. « Ut baptismati veritatem propriæ operationis auferres? Ut Deo, qui totus æquitas est, qui sine justia Deus esse non potest, perspicuæ iniquitatis crimen ascriberes? »

AUGUSTINUS. Vos hoc potius facitis : quoniam si parvuli sine ullius peccati merito premuntur gravi jugo, iniquus est Deus : sed quia ille non est iniquus, tu es calumniosus et cæcus.

CXXV. JULIANUS. « Tam, inquam, perspicuæ, ut ipse hanc injustitiæ speciem, quam ejus mentiris adhærere judiciis, legis suæ auctoritate damnaverit.

AUGUSTINUS. In ejus lege scriptum est, animam parvuli[1], si dei octavo non circumcidatur, interituram de populo suo : quo merito, dic si potes? Sed omnino non potes; et tamen originale peccatum negando non taces.

CXXVI. JULIANUS. « Quæ ergo tot blasphemiarum necessitas fuit, si nec ista quam amplexabaris fuit? Quæ quidem nihil habens momenti, tamen velut quædam tabula videbatur, quam in tanto naufragio contineres, quam victis remisisti, sero licet, lacertis. Ut enim res repetitione clarescat : ideo Manichæus credebaris ab ineptis quibusque tolerandus, ne gratiæ Christi non in omnibus una efficientia videretur : ad hoc tu nunc, sine adactu nostro, expositionis tuæ processibus intulisti, dicens Apostoli sententiam, quæ ait, « Gratia autem ex multis delictis in » justificationem[2], » in hominibus quidem majoris ætatis posse, in parvulis vero non posse compleri; sed esse in

[1] Gen. XVII, 4. — [2] Rom. V, 16.

parvulis aliud brevius, exilius, egentius; quod licet tu excogites, tamen nequaquam dixisse Apostolum confiteris. »

AUGUSTINUS. Relegatur quod tibi responsum est, ut intelligatur te nihil dicere, et tamen tacere non posse, homo linguose. Gratia ex multis delictis mittit in justificationem[1], cum salvum facit Jesus populum suum a peccatis eorum. In eisdem multis invenit etiam singula parvulorum : quemadmodum etiamsi peccata originalia nulla essent, in eisdem multis inveniret peccare incipientium etiam singula grandiorum, quibus ad Christi baptisma venientibus nullo modo diceretur, Non potestis modo baptizari, quia nondum habetis multa delicta; Gratia enim ex multis delictis mittit in justificationem. Verissime quippe responderent, In multitudine dilectorum, ex quibus justificat gratia, etiam nostra delicta sunt singula, ubi habent aliqui plura, aliqui pauciora, quæ simul cum singulis nostris multa sunt omnia.

CXXVII. JULIANUS. « Igitur et secundum te, in adoptione quidem per omnes ætates gratiæ est æqualis effectus : in remissione vero peccatorum non in omnibus est una taxatio. Sed egi hactenus parce nimis atque patienter :

AUGUSTINUS. Si tam multa loqueris parce loquens, ut unum meum librum[2], nec ipsum totum, tuis octo libris insecteris; nimium profusa et luxuriosa est parcimonia tua. Sed si hactenus parce egisti; quare in tam multis contra veritatem calmans, animæ tuæ non pepercisti?

CXXVIII. JULIANUS. « Præmissa scilicet disputatione probare contentus, te quoque qui nobis seditionem per hoc maximam concitabas, dicere remissionis peccatorum non in cunctis unam constare rationem; ut etiamsi unum hoc naturale peccatum persuadere posses, tamen liqueret

[1] Matth. I, 12. — [2] Vide lib. II de Nuptiis et Concupisc.

necessario dici, non semper accedentium ad gratiam unum statum esse; et hoc Apostoli dictum, « Ex multis » delictis in justificationem[1], » in adulta solum, non autem etiam in prima ætate compleri.

Augustinus. Secundum tua vaniloquia, nec in adulta ætate completur : quoniam multi adulti habent singula, (etiamsi secundum vos non habent originalia,) quibus contigit venire ad baptismum, quando peccare cœperunt; aliqui habent etiam paucissima, non tamen multa : non ergo pertinebunt ad hanc gratiam Christi; quoniam ex multis delictis illa justificat, quæ non habent isti : quod si quisquis sapit, ineffabiliter desipit. Agnosce Christum ex multis delictis justificantem; salvumque facientem populum suum, et in iisdem multis intelligens posse quorumlibet et pauca et singula computari, noli ab hoc populo sortem subtrahere parvulorum; etiam ipsis crede necessarium esse Jesum, qui hoc non vocatur, nisi quia salvum facit populum suum, in quo utique sunt et parvuli, a peccatis eorum[2].

CXXIX. Julianus. « Nunc vero assero consequenter nihil Apostolum de Manichæa traduce suspicatum; ostendit quippe ad gravem injuriam pertinere mysteriorum, si compararentur per cuncta peccatis, id est, si non efficacius prodesset gratia, quam culpæ forma nocuisset. Maximam ergo christianæ fidei dignitatem in eo magister gentium collocavit, quod eam affirmavit attestare delictis : ob hoc illi curæ fuit, ut morbis veteribus medicinæ præferret effectum. »

Augustinus. Hanc medicinam negatis parvulis, quos falsa et inimica defensione salvos esse contenditis. Sed Deus eorum, qui ex ore infantium atque lactentium[3] medicinæ suæ perficit laudem, profecto et vos destruit, qui

[1] Rom. v, 16. — [2] Matth. I, 21. — [3] Psal. VIII, 3.

cis adhibetis inimicam defensionem, cum destruit inimicum et defensorem.

CXXX. JULIANUS. « Inde gratiam ostendit esse laudabilem, si ei per omnia conveniret quod dixit, » « Judicium » ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis de- » lictis in justificationem[1]. » Qua tu ergo licentia gratiam Christi ea laudatione fraudabis, qua illam Apostolus voluit prædicari; ut dejicias titulum dignitatis, per quem solum honorem ejus vas electionis voluit agnosci? »

AUGUSTINUS. Hæc ad parvulos non pervenit, si nullo delicto secundum vos obligati sunt : sed quia obligati sunt, profecto gratia ex multis delictis multitudinem fidelium suorum justificans, etiam ad unum delictum sanandum pervenit eorum, ut ex ore infantium destruat ora fallentium inimicorum et defensorum.

CXXXI. JULIANUS. « Ille dixit : » Gratia ex multis delic- » tis in justificationem : » ille peccati efficientiæ medicinæ copiam prætulit; qui sensus catholicorum dogmati congruit, intelligentium in his remissionem peccatorum fieri, in quibus possunt multa deprehendi, id est, motu propriæ voluntatis attracta : in quibus autem non sit hic motus propriæ voluntatis, id est, in parvulis, non minus nulla esse, quam multa. »

AUGUSTINUS. Nulla ergo ad eos Salvatoris pertinet medicina, et Christus non est eis Jesus : et tu qui hoc dicis, audes vocari Christianus? Dein si ut definis, in his fit remissio peccatorum, in quibus possunt multa deprehendi; quoniam sic accipis quod ait Apostolus, « Gratia ex multis » delictis in justificationem[2] : » non pertinent ad remissionem peccatorum, qui, secundum vos, non habentes originale peccatum, ad lavacrum regenerationis cum singulis veniunt paucisve peccatis. Videte quæ dicitis; et non

[1] Rom. v, 16. — [2] Ibid.

erubescitis; non expavescitis, non tacetis? Si autem homines peccare incipientes, et nondum habentes multa delicta, percipiunt tamen gratiam ex multis justificantem delictis; cur in eisdem multis etiam singula quorumlibet computare non vultis, non ob aliud, nisi ut ab ea parvulos impie separetis; vobisque pernicies pessimæ iniquitatis incumbat, ut ab illa etiam grandiores primum peccare incipientes, nondumque habentes multa, sed singula, vel pauca peccata, alienos esse dicatis?

CXXXII. Julianus. « Apostolus ergo ubi prætulit gratiam peccato, nostrum dogma communit. »

Augustinus. Imo vestrum dogma subvertit : quia ista gratia quam peccato prætulit, ex multis delictis justificat, et ideo pertinens ad pusillos cum magnis, nec ullum præterit pusillorum, qui remittit omnia omnium suorum, id est, pusillorum atque magnorum.

CXXXIII. Julianus. « Nunc tu ede, ubi æquaverit peccato gratiam, ut quoniam fides tua non capit remedia prælata vulneribus, saltem capiat in angustum non excedentia comparationem redacta : quod si scriptum uspiam repereris; Paulum tamen ab hac constabit abhorrere sententia : et ut compendio totus Apostoli sensus eluceat, ait : « Gratia ex multis delictis in justificationem : » multa autem delicta nec secundum te parvuli habent, qui secundum Apostolum, nullum habent. »

Augustinus. Multa delicta nec secundum te habent, qui primum peccare cœperunt : et tamen eos negare non potes ad hanc ex multis delictis justificantem gratiam, cum ad baptisma veniunt, pertinere. Multa ergo delicta sunt totius populi, in quo sunt et parvuli; ad quem populum civitatis Dei cum pervenit gratia ex multis delictis justificans, invenit ibi et multa aliquorum, et pauca aliorum, et singula parvulorum; quæ simul utique multa sunt om-

nia, et multitudine sua redarguunt multa et inania verba tua. Si autem secundum Apostolum, sicut putas, nullum delictum habent parvuli; unde ergo secundum Apostolum mortui sunt? Quia et secundum te, etiam pro ipsis mortuus est Christus : « Unus enim pro omnibus mortuus » est[1]; » ergo omnes mortui sunt : et pro omnibus mortuus est, Juliane, non hoc Augustinus, sed Apostolus dixit; imo ipse per suum Apostolum Christus : cohibe te a vaniloquio, cede Deo.

CXXXIV. JULIANUS. « Constat hic igitur magistrum gentium non de nascentibus disputasse, sed de his qui jam motu propriæ voluntatis utuntur. »

AUGUSTINUS. Digere crapulam contentionis, et expergiscere, et intellige delictum, et unius, et unum, de quo dictum est : « Si enim ob unius delictum multi mortui » sunt[2] : » multi quippe isti ipsi sunt omnes, de quibus alio loco dicit : « Sicut in Adam omnes moriuntur[3] : » et ibi videbis et parvulos, quia et pro ipsis, te confitente, mortuus est Christus : utique cum dixisset Apostolus, quia unus pro omnibus mortuus est, continuo quid necessario sequeretur, ostendit dicens : « Ergo omnes mortui sunt, » et pro omnibus mortuus est[4]. »

CXXXV. JULIANUS. « Jam vero quod addidit Apostolus, » « Sicut unius delictum in omnes ad condemna» tionem, ita et per unius justitiam in omnes homines ad » justificationem[5], » tantum opis impertit nobis, quantum in dogma tuum movet fragoris. Ponens quippe in contrariis partibus omnes, quibus verbis non potest ulla esse conjunctio ad Scripturarum nos morem remittit, ut intelligamus omnes dici solere pro multis. Nam in ipsa fronte verborum magna barbaries est; qui enim omnes ad

[1] 2 Cor. v, 14 et 16. — [2] Rom. v, 15. — [3] 1 Cor. xv, 22. — [4] 2 Cor. 14 et 15. — [5] Rom. v, 19

justificationem veniunt, si perrexerint omnes ad condemnationem? aut qui omnes ad pœnam, si omnes rapiuntur ad gloriam? Generalitas unius partis, locum excludit alterius. »

Augustinus. Ergo et ubi dictum est : « In quo omnes » peccaverunt [1], » multi sunt intelligendi, non omnes : quod si ita est, cogeris dicere, non omnes peccatores unius illius hominis imitatione peccasse, sed multos. Quod si dixeris, ideo non omnes, sed multos ejus imitatione peccasse, quia multi, non omnes peccaverunt; volens eos qui non peccaverunt, intelligi parvulos : respondebitur tibi, quia nec mortui sunt in illo parvuli, ac per hoc non pro illis Christus mortuus est, quia non nisi pro mortuis ille mortuus est, sicut Apostolus clamat : atque ita, et contra te ipsum venies, et a gratia Christi penitus parvulos separabis, pro quibus Christum mortuum non esse dicturus es. Consequenter etiam baptizandos negabis in Christo. « Quicumque enim baptizati sumus in Christo, » sicuti ait idem Apostolus, in morte ipsius baptizati su- » mus : illi autem baptizantur in morte Christi, pro quibus » mortuus est Christus [2]. » Nullo modo igitur ab originali peccato alienabis parvulos, nisi eos simul a gratia baptismatis Christi feceris alienos.

In eo vero quod tibi videtur, duo ista inter se esse contraria, ut omnes eant in condemnationem per Adam, et omnes rursus in justificationem per Christum, omnino erras [3]. Nullus enim hominum nisi per Adam trahitur ad damnationem, de qua per lavacrum regenerationis homines liberantur; et nullus hominum nisi per Christum ab hac damnatione liberatur : ideo ex utraque parte dicti sunt omnes, quia nemo ad damnationem generationis nisi per istum, nemo ad vitam regenerationis nisi per illum, Ac per hoc non generalitas unius partis locum excludit al-

[1] Rom. vi, 6. — [2] Id. vii, 24. — [3] Beda et Florus, ad Rom. v.

terius; quia ex his ipsis qui generaliter moriuntur in Adam, quos vult vivificat Christus. Non ergo tibi videbuntur inter se ista contraria, si non sis tibi ipse contrarius.

CXXXVI. Julianus. « Verum ut hic quoque quantum muniamur advertas : a loco medicantis locum intellige vulnerantis. Si Christus salvavit universos, Adam quoque universis nocuisse fingatur. »

Augustinus. Numquid ideo non mittuntur omnes in damnationem per Adam, quoniam quos vult ab hac damnatione liberat Christus? Qui propterea omnes liberare dictus est etiam ipse[1], quoniam non liberat quemquam nisi ipse : sicut dictus est illuminare omnem hominem, quia nemo quemquam illuminat[2], si non ipse.

CXXXVII. Julianus. « Si Christus mutavit officia genitalium, Adam ea pervertisse credatur : si Christus aliquid correxit in sensibus carnis, æstimetur eos Adæ culpa turpasse : si Christus fecit medicinam ire per propaginem, dicatur Adam per generationem transmisisse delictum.

Augustinus. Jam ad ista responsum est : sed audi breviter etiam nunc. Si Christianus catholicus esses, appareret tibi, et Adam delictum generando transmittens, et Christus regenerando dimittens. Carnaliter autem generat Adam, spiritaliter regenerat Christus. Noli ergo quærere in utroque propaginem carnis, quam propaginem non pertinere ad regenerationem spiritalem, si non contendis, attendis. Contra infirmitatem vero carnis, num Christi gratia certamen instituit ; postea ejus perficiet sanitatem : cujus sanitatis futuræ atque perpetuæ nunc pignus Spiritum sanctum dedit, per quem diffunditur in nostris cordibus charitas[4], ut nos ad agonem interim relicta carnis non vincat infirmitas.

[1] Beda et Florus, ad Rom. v. — [2] Joan. I, 9. — [3] 2 Cor. vi, 22. — [4] Rom. v, 5.

CXXXVIII. Julianus. « Sin autem his omnibus in eo, quem suscipiunt a natura, ordine permanentibus, adhortationibus, signis, exemplis, promissione vel munerum, vel pœnarum, ad fidem voluntas sine indictione necessitatis allicitur, et hæc per instituta, per mysteria, per dona; non oppressa, sed expectata, sed libera, sed provocata curatur; apparet, et si uno spiritu totus mundus vel rugiens vel rabiens refragetur, voluntatem uniuscujusque, non nativitatem, tinctam imitatione fuisse peccati.

Augustinus. Quacumque te vertas, ab originali peccato non alienabis parvulos, nisi eos negaveris mortuos : quod si feceris, mortuum pro eis Christum simul negabis : si autem, ne hoc neges, mortuos parvulos confiteris, profecto in Adam mortuos non negabis : aut si non ibi, dic ubi?

CXXXIX. Julianus. « Quamvis nimis molliter egerim : etsi enim Christus ex eo quo venit tempore, universis hominibus doceretur et iter interclusisse mortis, et vitam donasse perpetuam, ut nemo prorsus ex eo die, quo Verbum caro factum est, aut in peccatum laberetur, aut pro peccato pœnam timeret; non tamen a conditione primæ iniquitatis, quæ liberalitatis doceretur extremæ : quoniam subvenire non merentibus, potest et solet Deus, cum laude clementiæ; punire autem non peccantes non potest, sine eversione justitiæ. »

Augustinus. Quia ergo gravi jugo a die exitus de ventre matris [1], puniti sunt parvuli, agnosce judicem justum, et confitere originale peccatum. Punire enim nullius peccati meritum habentes, sicut etiam ipse confiteris, non potest sine eversione justitiæ.

CXL. Julianus. « Attende igitur quid disputatio tota confecerit. Si gratia Christi et Adæ culpa in diversis effec-

[1] Eccli. XL, 1.

tibus æqualiter censerentur, ut vel numero operationum pares essent, quæ operationum genere dissidebant; docendum erat, tantis profuisse gratiam, quantis culpa nocuisset : ut appensionis illius, qua trutinabantur, æquitas et momenta constarent. Subvenire ergo debuit etiam illis omnino locis illisque partibus medicina, quibus insederat ægritudo, id est, si aliquid in motibus genitalium, in sensibus coëuntium, in obscœnitate membrorum, in infelicitate nascentium, antiquum crimen effecerat, immutatione horum quæ diximus, remedia contulisset : alioquin grande testimonium imbecillæ artis, nihilque profuturæ, nec locum ægritudinis invenisse, et languentibus eversisque naturalibus, inertia fomenta voluntatibus admovisse. »

Augustinus. Jam responsum est, cum de distantia præsentis et futuri sæculi locuti sumus. Hic enim accipimus per pignus Spiritus, et certandi et vincendi vires : ibi autem, sine hoste ullo externo et interno, ineffabili ac sempiterna pace perfruemur. Quisquis ergo omnia quæ ibi habenda sunt, hic vult habere, fidem se indicat non habere.

CXLII. Julianus. « Ostendit autem inter hæc veritas, quia etsi prodesset effusa generaliter medicina motibus atque mortalibus, illis quoque qui eam nullo studio nec ulla intentione meruissent; non tamen continuo noceret culpa nascentibus, qui nihil ad eam assensionis admovere potuissent. Ac per hoc, etsi æqualis esset gratiæ peccatique taxatio; clarebat tamen, ne tum quidem ejusmodi appensionem eo usque constare, ut quisquam nasci probaretur reus. »

Augustinus. In illo gravi jugo, quo etiam parvuli premuntur, quomodo est justus Deus, si nullus nascitur reus?

CXLIII. Julianus. « Nunc autem cum Apostolus non solum non postposuerit culpæ gratiam, verum etiam præposuerit, dicens multo in plures abundasse beneficia, quam irrepsisse dispendia; per opinionem autem traducis, multo magis constet nocuisse peccata, quam profuisse gratiam : irrefutabiliter approbatum est, apostolum Paulum nihil sensisse de traduce, sed ejus sententia Traducianos cum Manichæis magistris suis pariter fuisse destructos. »

Augustinus. Non dixit apostolus Paulus, « multo in plures abundasse beneficia, quam irrepsisse dispendia? » non hoc dixit; prorsus falleris, si ipse non fallis. Multo magis enim abundasse gratiam dixit in multos, non in magis multos; sed magis abundasse. In comparatione namque pereuntium pauci sunt qui salvantur; sine comparatione autem pereuntium et ipsi multi sunt. Sed quare sint illi plures, quam illi, consilium Dei velle nosse multorum est : nosse autem vel paucissimorum hominum, vel omnino nullorum. Posset autem omnipotens non creare, quos omnium rerum præscius malos futuros ignorare non posset, nisi uti etiam malis pluribus optime optimus posset : unde nos aliquid Apostolus docuit, id est, ut iram suam potentiamque monstraret in eis, quæ attulit in multa patientia vasa iræ, et ut notas faceret divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ [1]. Sed nolunt credere Pelagiani, quod in uno homine tota est massa vitiata, et tota damnata : a quo vitio et damnatione sola sanat et liberat gratia. Quare enim justus vix salvus erit [2]? Numquid liberare justum labor est Deo? Absit : sed ut ostendatur, quo merito fuerit damnata natura, non vult facile de tanto malo, nec ipse omnipotens liberare; propter quod, et peccata proclivia sunt, et laboriosa justitia, nisi amantibus : sed charitas, quæ hos amantes facit, ex Deo est [3].

[1] Rom. ix, 22 et 23. — [2] I Petr. iv, 18. — [3] Joan. iv, 7.

CXLIII. Julianus. « Verum quia hic fui longior, pergamus ad reliqua.

Augustinus. Ita hoc dicis, quasi alibi brevior sis futurus; cum loquacissime inquiras, quemadmodum Apostoli manifestissimis verbis nebulas ingeras vanitatis.

CXLIV. Julianus. « Omnes[1] autem dixit ad condemnationem per Adam, et omnes ad justificationem vitæ per Jesum Christum : cum utique non omnes eos qui moriuntur in Adam, transferat Christus ad vitam. Sed omnes dixit atque omnes, quia sicut sine Adam nullus ad mortem, ita sine Christo nullus ad vitam[2]. Sicut dicimus de litterarum magistro, si in civitate solus est, Omnes iste hic litteras docet : non quia omnes discunt, sed quia nemo nisi ab ipso. Quos autem omnes dixerat, multos postea dixit; eosdem tamen omnes multosque significans. Sicut enim per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obedientiam justi constituentur multi. Adhuc quærat per quid peccatum inveniatur in parvulo : respondent ei paginæ sanctæ, « Per unum ho» minem peccatum in mundum intravit. » Sanctas quidem Apostoli esse paginas confitemur, non ob aliud, nisi quia rationi, pietati, fidei congruentes, erudiunt nos et Deum credere inviolabilis æquitatis, et opera ejus bona honestaque defendere, et præceptis ejus moderationem, prudentiam, justitiam vindicare. »

Augustinus. Ipsa te convincit in parvulis æquitas Dei : quoniam magna est iniquitas, si jugo gravi premuntur et parvuli sine ullo merito vinculoque peccati.

CXLV. Julianus. « Ac per hoc, negare quemquam pro alterius peccato posse damnari, negare ullum peccatum ad posteros naturæ conditione transire; atque credere, atque asserere, hominem de instituta a Deo fœcunditate genitum

[1] Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27. — [2] Rom. v, 19. — [3] Ibid. 12.

liberi arbitrii justis legibus conveniri, ut vitet omne quod malum est, exerceat omne quod bonum est, nec, secundum vos, æstimet amorem et necessitatem criminum substantiæ suæ causis, id est, ipsis adhæsisse seminibus; nec recipiat tam stultam, tam insanam, tam impiam sententiam, in contumeliam videlicet naturæ, rationis, Dei, Apostoli volumine contineri, quia dixerit per unum hominem peccatum in hunc mundum intrasse[1], et in omnes homines transisse mortem; cum hoc diu caligare non siverit, addens eos quos omnes dixerat, debere multos intelligi, qui imitatione, non generatione peccassent. »

AUGUSTINUS. Potes dicere, non omnes gentes semini Abrahæ fuisse promissas, ubi dictum est : « In semine tuo » benedicentur omnes gentes[2]; » quia easdem dixit et multas, ubi legitur, « Patrem multarum gentium posui te[3] :» potes, inquam, hoc dicere, et in eo quoque loco Scripturæ prænuntianti quod rebus ipsis videmus impleri tuo vaniloquio contradicere; et prohibere nos intelligere; omnes gentes, ubi promissæ sunt; (quid aliud quam omnes gentes?) quia per tuam dialecticam, omnes non pro omnibus, sed pro multis quæ omnes non sunt, positas atque intelligendas doces. Si autem possunt quidem, ubi dicuntur multi, non omnes intelligi; sed tamen ubi dicuntur omnes, vereque sunt omnes, recte dicuntur et multi; ne ipsi omnes, pauci intelligantur; sicut illi sancti, quos ignis ardens urere est vetitus[4], omnes inter innoxias flammas laudabant Deum[5], et tamen ipsi omnes pauci erant, quoniam tres erant : quid habet virium argumentatio tua, qua propterea omnes non vis omnes intelligi, quoniam iidem ipsi dicti sunt multi? Quandoquidem qui vere sunt omnes, ideo nonnunquam dicuntur et multi, ut discer-

[1] Rom. v, 12. — [2] Gen. xxii, 18. — [3] Id. xvii, 5. — [4] *Forte* veritus. — [5] Dan. iii, 50.

nantur ab eis, quicumque ita sunt omnes, ut sint tamen pauci. Capilli quippe hominis omnes, etiam multi sunt; digiti vero etiam omnes, pauci sunt.

CXLVI. JULIANUS. « Totum denique quod egerat, enodavit dicens : » « Sicut enim per inobedientiam unius ho- » minis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius » obedientiam justi constituentur multi[1] : » ut sicut nemo præmia virtutis meretur, nisi qui ad ea, post incarnationem tamen Christi, sanctitatis ejus imitatione contenderit; ita in Adam prævaricator nemo teneatur, nisi qui in transgressione legis primi hominis imitatione deliquerit. »

AUGUSTINUS. Hoc est occultum et horrendum virus hæresis vestræ, ut velitis gratiam Christi in exemplo ejus esse, non in dono ejus, dicentes, quia per ejus imitationem fiunt justi, non per subministrationem Spriritus sancti, ut eum imitentur adducti; quem Spiritum super suos ditissime effudit : et quasi vigilanter additis, « post incarnationem tamen ejus; » propter antiquos videlicet, quos sine gratia ejus fuisse dicitis justos, eo quod non habuerint ejus exemplum. Quid si ergo et post incarnationem Christi, nondum audito Evangelio, proposuerint sibi aliqui homines superiorum exempla justorum, justeque vixerint? quid agitis? ubi vos videtis? Ita-ne vero isti virtutis præmia non merentur? Si ergo ex justorum imitatione justitia? « Christus gratis mortuus est[2] : » Quia fuerunt justi et ante ipsum, quos imitari possent, qui justi esse voluissent. Quid est etiam quod Apostolus non ait, « Imitatores estote Christi, sicut et ego; » sed ait, « Imitato- » res mei estote, sicut et ego Christi[3]? » Ergo se illis voluit esse pro Christo? Videtis-ne quæ mala vos consequantur, quando Adam et Christum Apostolo proponente,

[1] Rom. v, 19. — [2] Gal. II, 21. — [3] I Cor. XI, 8.

vos imitationem imitationi, non regenerationem generationi vultis opponere?

CXLVII. Julianus. « Pervenire autem et ad innocentes gratiam Christi, ad quos Adæ culpa pervenit : propter quod, vigilanter inculcavit, multo magis gratia Dei et donum unius hominis Jesu Christi in plures abundavit : ut illa superior coæquatio ejus ætatis quæ ratione utitur, in contrariis studiis indicet imitationem[1] : hæc autem in gratiæ largitate prælatio, consecratos et provectos approbet innocentes. Quæ cum ita sint, tibi, non mihi, Apostolum obviare senti, contra te eum arma ferre cognoscito, qui dogma tuum, præceptorisque tui Fausti, a quo es velut prima manu tinctus, hoc uno, si cætera deessent, vehementer everteret, quia dicit per unius inobedientiam multos, non omnes, peccatores constitutos fuisse, et per unius obedientiam justos non omnes constitutos fuisse, sed multos. Ut enim diligenter quam tibi sermo hic repugnet, lectoris intelligentiæ suggeratur : Apostolus pronuntiat, non omnes per Adam peccatores constitutos fuisse; tu dicis, omnes omnino per Adam peccato naturali ad jus diaboli pertinere : ambigi non potest, inter te et Apostolum magnam esse pugnam. »

Augustinus. Omnes dicit, eosdemque multos; non multos dicendo negat omnes, ne sibi sit ipse contrarius, sicut vestra aut fallit improbitas, aut fallitur cæcitas. Quia enim utrumque dixit Apostolus, et omnes, et multos, ostendi ego non inter se duo ista pugnare; quia ipsi omnes, ideo etiam multi sunt dicti, quia omnes aliquando dicuntur et pauci : tu autem dicendo non omnes, quos omnes dixit Apostolus, procul dubio convinceris Apostolo esse contrarius.

CXLVIII. Julianus. « Nam cum tu et Manichæus di-

[1] Rom. v, 15.

citis, Omnes sunt naturaliter peccatores : Apostolus autem dicit, Multi sunt, non omnes, peccatores: removet accusationem a seminibus quæ armatur in mores, et destruit originale peccatum. Utque hoc ipsum quod egimus, urgeamus : præscribit Apostolus, multos debere intelligi per Adæ inobedientiam peccatores; multos autem per Christi obedientiam justos; eos utique qui justi sunt, ostendens ab illis, qui criminosi sunt, esse discretos : tu qua impudentia argumentari niteris, ut ex his sermonibus probes naturale peccatum? Nam cum dicis omnes nasci criminosos per Adam, et propter hoc ad diabolum pertinere, sed aliquos inde per Christum postea liberari; non hoc sentis quod Apostolus, qui dicit, non omnes per Adam peccatores constitutos esse, sed multos. »

AUGUSTINUS. Quoniam non est contrarium, sicut jam ostendimus, ut iidem sint multi, qui sunt omnes; ideo quos multos, eosdem omnes Apostolus dicit : non omnes autem, non Apostolus, sed tu dicis; ac per hoc Apostolo contradicis. Verum est autem Apostolus dicit : falsum ergo quod tu dicis. Et quod superius dixisti[1], « vigilanter inculcasse Apostolum, Multo magis gratia Dei et donum unius hominis Jesu Christi in plures abundavit; » volens intelligi, ideo plures dictos, quia pervenit gratia ejus ad parvulos, ad quos imitatio primi hominis non pertinet : aut mendosus codex tibi mentitus est, aut ipse mentiris, aut ab aliquo falso, sive fallente, aut oblivione deceptus es. Non enim ait Apostolus « plures, sed multos. » Græcum attende codicem, et invenier πολλοὺς, non πλείστους. Dixit ergo, multo magis abundasse gratiam in multos, non in magis multos, hoc est, non in plures, sicut jam ostendimus : quoniam si plures dixisset, propter parvulos quos tenet gratia, cum primi hominis non teneat imitatio; fal-

[1] Beda et Florus n. 147 ad Rom. v, 15.

sum dixisset, et esset similis vobis. Si enim omnes imitatores Christi post ejus incarnationem, regeneratis parvulis additis, conferantur cum peccatoribus, quos omnes vultis propter arbitrium libertatis ad imitationem primi hominis pertinere, ab ipso Adam usque in finem sæculi voluntate peccantes; qui eorum multo plures sint evidenter apparet, ut et vestra falsitate vincamini.

CXLIX. Julianus. « Si enim quale tu, tale aliquid ille sensisset, debuit utique dicere, Per unius inobedientiam peccatores constituti sunt omnes, sed per obedientiam Christi ex his aliqui ad justitiam reverterunt. Ita enim prorsus ei loquendum fuerat, si hoc quod tu fingis, voluisset intelligi. Verumtamen cum hac sententia illud aliud nequivisset asserere, multo magis profuisse Christi gratiam, quam Adæ læsisset iniquitas. Etsi ergo penitus nesciremus, qui mos esset, quo per inobedientiam unius hominis multi peccatores constitui dicerentur : tamen maneret in solido, non hoc pertinere ad originale peccatum, quod Apostolus inculcaverat, multis, non omnibus convenire. »

Augustinus. De multis et omnibus, jam responsum est. Nec sic locutum fuisse Apostolum, quemadmodum dicis eum loqui debuisse, si hoc diceret quod nos dicimus, quid mirum est ? Quandoquidem etiamsi, secundum vos, Apostolus per unius delictum ita multos peccatores constitutos esse dixisset, ut iidem multi non possent omnes intelligi, sed hi tantum qui ex imitatione primi hominis propria voluntate peccarunt; non dixit per obedientiam Christi ex his aliquos justificatos, quod tamen verum est. Quid est ergo quod dicis, « si tale aliquid quale nos sensisset Apostolus, eum dicere debuisse, Per unius inobedientiam peccatores constituti sunt omnes, sed per obedientiam Christi ex his aliqui ad justitiam reverterunt ? »

Quasi vos negetis, ex prævaricatoribus legis, quales tantummodo peccatores ad similitudinem prævaricationis Adæ pertinere contenditis, aliquos per obedientiam Christi ad justitiam fuisse conversos. Possumus ergo et nos vobis dicere. Si tale aliquid quale vos sensisset Apostolus, debuit utique dicere, Per unius in obedientiam peccatores constituti sunt multi quidem, non omnes, sed etiam ex his per obedientiam Christi aliqui ad justitiam reverterunt. Aut etiam multo apertius ita loqueretur, si aliquid tale sensisset, ut diceret, Multi quidem Judæorum per inobedientiam unius hominis peccatores sunt constituti, qui lege accepta, simili prævaricatione peccarunt, sed etiam ex his aliquos justificavit Christi obedientia. Quod si tibi non præjudicavit, non ita loquendo, sicut dixi eum loqui debuisse, si hoc sentiret quod tu : nec mihi utique præjudicare debet, quia non ita locutus est, quomodo eum dicis loqui debuisse, si hoc sentiret quod ego. Cum ergo Apostolus ita sit locutus, sicut loquendum esse arbitratus est; videndum est, quis ei nostrum consentiat, utrum ego qui dico verum esse quod ait, « Per unius de» lictum in omnes homines ad condemnationem[1]; » et verum esse quod ait, « Per unius inobedientiam pecca» tores constituti sunt multi[2]; » quoniam non repugnat, ut qui multi sunt omnes sint, et qui omnes sunt multi sint : an tu qui dicis, ubi ait multos, multi sunt; ubi ait omnes, non omnes sunt.

CL. JULIANUS. « Patefacta igitur vel imperitia vel impudentia tua, quæ aut non curat, aut non valet, quid dicatur exponere, ostensoque veritatis ipsius, quam se esse Christus appellavit[3], lumine, nihil de apostoli Pauli sermonibus Manichææ, id est, vestræ cohærere dementiæ : nunc expositioni operam demus, ut sicut ostensum

[1] Rom. v, 18.— [2] Ibid. 19. — [3] Joan. xiv, 6.

est qualiter non possit, ita clareat qualiter et debeat Paulus et possit intelligi. »

Augustinus. Ita desereris veritate, et contra manifesta Apostoli verba non potes invenire quid dicas, ut quod in eis intellexerunt tot sancti clarique doctores, qui hoc in Ecclesia catholica didicerunt atque docuerunt, (non enim sanum sensum habentes in tam manifestis verbis aliud intelligere potuerunt,) tu Manichæorum esse dicas, quod illos non fuisse cogeris confiteri, quantolibet veneno Pelagianæ pestis insanias.

CLI. Julianus. « Scribens itaque ad Romanos, eo jam tempore, quo gentium cœperat esse permixtio, atque ideo tam ex Judæis quam ex gentibus complebantur Ecclesiæ, tumultus populi utriusque componit, inculcans quoniam nec gentes impietatem suam, qua mutaverant gloriam Dei in similitudinem imaginis hominis, et volucrum, et quadrupedum, et serpentium, legis possint ignoratione diluere, quæ per vim rationis ingenitæ, etsi non ritum ceremoniarum judaïcarum, tamen Deum innotescentem operibus, substantiæ vero profunditate secretum, potuerint ex his ab eo quæ sunt facta cognoscere. Legis autem normam, quantum ad vitæ probitatem respicit, proprius unicuique suggerebat affectus; videlicet ut nihil tale inferret proximo, quale perpeti noluisset : atque ideo profanitatem gentium jure optimo argui posse convincit[1], etsi non per legem, per eam tamen justitiam quæ condidit legem, et qua judicante, hi qui sine lege peccaverunt, sine lege et peribunt[2]. Judæos vero, quorum magis intereat, quia in despectum gentium maxime tumescebant, honorem sibi de legis purificationibus vindicantes, ac per hoc æstimantes non sibi ita ut gentibus profuisse Christi gratiam peccata donantem, quandoquidem legis ea institutione vitassent,

[1] Rom. I, 23. — [2] Id. II, 12.

magna disputationum virtute confringit, allegans, eis tanto amplius per indulgentiam fuisse collatum, quanto post legis admonitionem sine ulla ignoratione peccassent; per quod approbat eos reos fuisse, et vehementer potuisse damnari in ejus justitiæ examine, apud quem qui in lege peccaverunt, per legem judicabuntur : « Non enim auditores le» gis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabun» tur[1]. » Hoc ergo proposito, per totum librum disputans, tum superbiam reprimit Judæorum, tum excusationem vanitatis gentibus demit, ut doceat æqualiter ambobus populis Christi profuissse medicinam. »

AUGUSTINUS. Hanc medicinam parvulis vos negatis, quos lex ipsa circumcidi octava die jussit[2], ejus gratiam præfigurans, cujus resurrectionem Dominicus, id est, post septimum Sabbati dies octavus ostendit : nec valetis ac vultis attendere, ita parvulum morientem sine Christi gratia periturum, quemadmodum dictum est, incircumcisi animam parvuli interire de populo suo[3] : cujus interitus invenire meritum non potestis, quandiu non trahere peccatum originis parvulos dicitis.

CLII. JULIANUS. « Qui et crimina voluntatis ignovit, a quibus liberum fuerat abstinere; et sui imitatione, qui erat virtutum forma et norma, correctis gloriam beatæ æternitatis indulsit. Cum ergo utramque nationem pro voluminis sui tempore et jure conveniat : in his tamen locis, de quibus quæstio est, cum Israëlitis omnino manum conserit, qui audebant de præputiatorum stirpe venientes, eo usque despicere, ut affirmarent eos, nec suffragio fidei ad consortium suum transire potuisse : contra quod supercilium replicat Judææ gentis exordia, et in ipsa radice circumcisionis, ostendit non tanti esse præputium, ut aut injustos ejus relictio, aut justos faciat ejus ablatio. »

[1] Rom. II, 12 et 13. — [2] Gen. XVII, 12. — [3] Ibid. 14.

Augustinus. Quando ista dicebat Apostolus, non de circumcisione, vel præputio; sed de præceptis legis in quibus est etiam, « Non concupisces[1], » agebat : quod et ipse commemoravit. Quid tergiversamini? Priores peritis, dum caliginem offunditis imperitis[2].

CLIII. Julianus. « Non ergo per legem promissio » Abrahæ, ut hæres esset mundi, sed per justitiam fidei, » Si enim qui sunt ex lege, hæredes sunt; evacuata est fides, » destructa est promissio. Lex enim iram operatur : ubi au» tem non est lex, nec prævaricatio[3]. Ideo ex fide, ut se» cundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei » tantum quod ex lege est, sed quod ex fide est Abrahæ, » qui est pater omnium nostrum, » (sicut scriptum est, Quia patrem multarum gentium posui te[4],) ante Deum cui credidit, qui vivificat mortuos, et vocat ea quæ non sunt tanquam quæ sunt. Qui præter spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium, secundum quod dictum est, Sic erit semen tuum[5]. Et non infirmatus in fide consideravit corpus suum jam emortuum, cum fere centum annorum esset, et emortuam vulvam Saræ : in repromissione autem Dei non hæsitavit diffidentia, sed confirmatus est fide, dans gloriam Deo; plenissime sciens, quia quæcumque promisit, potens est et facere; propter quod et reputatum est illi ad justitiam. »

Augustinus. Hæc te commemorare non pudet, qui oppugnas gratiam qua ista promissa complentur? Contra Deum enim loquimini, dicendo, Nos facimus : quod ille se facturum esse promisit[6]. In Isaac quippe, qui Abrahæ promissus est filius, hi præfigurati sunt, non qui se ipsos justos, sed quos Deus fuerat ipse facturus? Unde universæ per Prophetam dicit Ecclesiæ : « Ego enim sum Dominus,

[1] Exod. xx, 17. — [2] Deut. v, 21. — [3] Rom. iv, 13 et seqq. — [4] Gen. xvii, 5. — [5] Id. xv, 5. — [6] Beda et Florus, ad Rom. ix.

» qui facio te[1]. » Propter quod et filii promissionis vocantur, apertissime dicente Apostolo : « Non potest autem » excidere verbum Dei : non enim omnes qui ex Israël, » hi sunt Israël; neque quia semen Abrahæ, omnes filii; » sed in Isaac vocabitur tibi semen : hoc est, non hi qui » filii carnis, hi filii Dei, sed filii promissionis deputantur » in semine[2]. » Quod itaque Deus promisit, Deus facit. Hoc ergo totum sicut ædificat eos, quorum spes in Deo est, sic evertit eos, qui confidunt in virtute sua[3] : ac per hoc, sicut catholicam fidem ædificat, sic Pelagianum evertit errorem.

CLIV. JULIANUS. « Qui locus quam sit opinioni vestræ totus infestus, et primo opere disputatum est, et si quid hinc recoli oportuerit, disseretur. Nunc autem advertatur, promissionem, quæ facta est ad Abraham ob remunerationem fidei ejus, in qua dicitur, quia pater multarum gentium constitueretur, ostendisse, nec unius illum populi genitorem debere defendi, qui multarum gentium pater sit prædictus; nec ita solum credulitatis recepisse mercedem, ut alios similiter credentes a præmii consortio putetur excludere. « Non est autem scriptum, inquit, tantum- » modo propter ipsum, quia reputatum est illi; sed et » proter nos, quibus reputabitur, credentibus in eum qui » suscitavit Jesum Christum Dominum nostrum a mortuis; » qui traditus est propter delicta nostra, et resurrexit prop- » ter justificationem nostram[4]. »

AUGUSTINUS. Dicite nobis, o vani, non defensores, sed inflatores liberi arbitrii, qui ignorantes Dei justitiam[5], et vestram justitiam volentes constituere, justiæ Dei non estis subjecti, dicite, inquam, nobis, si noluissent gentes credere justeque vivere, evacuaretur promissio quæ facta

[1] Isai. XLV, 8, juxta LXX. — [2] Rom. IX, 6 et seqq. — [3] Psal. XLVIII, 7. — [4] Rom. IV, 23, et seqq. — [5] Id. X, 3.

ad Abraham? Non, inquies. Ergo ut Abraham ob stipendium fidei consequeretur dilatationem seminis, præparata est gentium voluntas a Domino; et ut vellent quod et nolle potuissent, ab illo factum est, qui ea quæ promisit, potens est et facere[1].

CLV. JULIANUS. « Cum ergo ille adhuc in præputio testis fidei pronuntiatus, et ob ejus stipendium dilatationem fuerit seminis consecutus; qua, inquit, regula tu Judæe non putas ad consortium justitiæ pertinere gentiles, qui fidem Abrahæ, paria de Dei virtutibus credendo, restituunt? »

AUGUSTINUS. Bene contra vos loqueris : quia utique si de Dei virtutibus credunt, non sicut vos confidunt in virtute sua, ut justificentur, id est, ut justi fiant; sed in illius, qui justificat impium[2].

CLVI. JULIANUS. « Cur putes, inquit, sine consecrationibus legis, ad Abrahæ stemma nationes non posse perduci; cum constet promissionem, quæ facta est ad Abraham, anteriorem fuisse quam legem, nec eam ablutionibus tributam fuisse, sed moribus? »

AUGUSTINUS. Hos mores, quos procul dubio bonos vis intelligi, si ut putatis, homo sibi facit; prædicere ista debuit Deus præscius, non promittere; ut non de illo in hac causa diceretur, « Quæ promisit, potens est et fa« cere[3]; » sed, Quæ præscivit, potens est et prænuntiare, aut potens est et ostendere. Quando autem dicunt homines, Quod Deus promisit, nos facimus; se ipsos faciunt jactantia potentes, illum arrogantia mentientem.

CLVII. JULIANUS. « Si enim qui sunt ex lege, hæredes sunt : evacuata est fides, destructa est repromissio[4]. Qui sermo, nisi intelligatur, ingerit maximam quæstionem : dubio enim procul, dicit eos esse ex lege, quos supra

[1] Rom. IV, 21. — [2] Psal. XLVIII, 7. — [3] Rom. IV, 21.

dixerat ex circumcisione, quos sibi tantum noverat arrogare, ut putarent præter se neminem assumi ad Abrahæ seminis dignitatem : atque hoc disputatione collegerat, ut quia non solum hi qui ex circumcisione, sed et illi qui ex præputio sectari voluissent vestigia fidei Abrahæ, non immerito Abrahæ filii censerentur. »

AUGUSTINUS. Quid, si noluissent, evacuaretur promissio? Admoneo ut intelligatis, cui gratiæ sitis inimici, negando operari Deum voluntates in mentibus hominum : non ut nolentes credant, quod absurdissime dicitur; sed ut volentes et nolentibus fiant. Non sicut facit doctor homo, docendo et hortando, minando et promittendo in sermone Dei : quod frustra fit, nisi Deus intus operetur et velle per investigabiles vias suas[1]. Cum enim verbis doctor plantat et rigat, possumus dicere, Forte credit, forte non credit auditor : cum vero dat incrementum Deus[2], sine dubio credit et proficit. Ecce quod interest inter legem et promissionem, inter litteram et spiritum.

CLVIII JULIANUS. « Cum ergo superius ad egisset, ut intelligeremus a consortio justitiæ non potuisse excludi gentes, sed per eamdem fidem cum filiis circumcisionis in Abrahæ stirpe numerari; nunc intulit, neminem de circumcisione ad eam promissionem, quæ Abrahæ data est, pertinere : hoc autem omnino, nisi intelligatur, repugnat. Quod itaque ait, Si enim qui sunt ex lege, hæredes sunt, evacuata est fides, et destructa est promissio[3]; non hoc pronuntiavit, ut videlicet nemo de Judæis per fidem fieri credatur hæres promissionis antiquæ : sed deest sermo, cujus vicem implet intelligentia, non solos heredes esse qui ex lege sunt; ut si hoc modo dictum esset : Si enim qui sunt ex lege, soli hæredes sunt, evacuata est fides. Vere enim præputium videretur excludi, si ad nullos

[1] Philip. II, 13. — [2] I Cor. III, 6. — [3] Rom. IV, 14.

præter eos qui ex circumcisione erant, benedictionis hereditas perveniret. Intelligenda igitur consuetudo Scripturarum est, quia non continuo quod non dicitur, denegatur, ut intelligentiæ opere verborum dispendia suppleantur. »

Augustinus. Sic intelligunt, qui non intelligunt. Cur non attenditis rogo, ideo non esse hæredes ex lege, quia lex iram operatur[1]? Ubi enim non est lex, nec prævaricatio. Ideo autem ex promissione, quia Deus quod promittit, ipse facit. Qui enim præcepta legis implere se putat per arbitrium propriæ voluntatis sine spiritu gratiæ, suam justitiam vult constituere, non justitiam Dei sumere[2]. Nam unde dicit idem Apostolus, « Ut inveniar in illo non » habens meam justiam, quæ ex lege est, sed justitiam » quæ est ex fide, justiam ex Deo[3]? » Quare suam dicit justitiam, quæ ex lege est, eamque justitiam reprobat; non autem suam, sed ex Deo justitiam, quæ est ex fide? Numquid lex non est ex Deo? Quis nisi infidelis hoc dixerit? Sed ex lege dicit justitiam suam, in qua homo putat sufficere sibi legem ad facienda divina mandata, confidens in virtute sua. Ex fide autem justitiam, ideo dicit esse ex Deo, quia Deus unicuique partitur mensuram fidei[4] : et ad fidem pertinet credere quod in nobis Deus operetur et velle[5]; sicut operabatur in illa Purpuraria, cujus aperuerat sensum, ut intenderet in ea quæ a Paulo dicebantur[6]. Ac per hoc, nec ipsi Judæi qui crediderunt in Christum, in quibus et Paulus fuit, ex lege hæredes omnino dicendi sunt, sed potius ex promissione. Ideo enim dictum est, « In Isaac vocabitur tibi semen, quia non qui filii car- » nis hi filii Dei, sed filii promissionis deputantur in se- » mine[7]. »

[1] Beda et Florus. Rom. IV, 15. — [2] Id. x, 3. — [3] Philip. III, 9. — [4] Rom. XII, 3. — [5] Philip. II, 13. — [6] Act. XVI, 14. — [7] Rom. IX, 7 et 8.

CLIX. JULIANUS. Collegit itaque Apostolus argumentum hoc modo : Si nulli essent hæredes benedictionis, nisi qui ex lege sunt; ut præputium constabat exclusum, ita consequens erat, neminem qui fuisset ex lege, benedictione privari; id est, si circumcisio tantum valeret, ut sine ea fides nihil valeret; sicut gentes liquebat repulsas, ita probabatur de Judæis ad perditionem nunquam quemquam ire potuisse. »

AUGUSTINUS. Quomodo erat consequens, o grosse dialectice? quomodo erat consequens, si nulli essent hæredes benedictionis, nisi qui ex lege sunt, neminem qui fuisset ex lege benedictione privari? Numquid quia nemo est hæres, nisi baptizetur. propterea qui baptizantur, omnes hæredes sunt? Sed hoc dixerim, non quia ibi est quæ inter nos vertitur quæstio; verum ut ostenderem quam sis ipse acutus, qui me obtunsiorem dicis esse pistillo.

CLX. JULIANUS « Nunc autem cum confiteamini prævaricatores in lege non esse benedictionis hæredes, quia talibus lex iram operatur; constat promissionem illam non circumcisioni convenire, sed fidei. Destrueretur autem promissio, si præter legem nemo justus esset : quando quidem post quadringentos et triginta annos promissionis allata lex[1], et ipsum Abraham, et Isaac, et Jacob, et omnes in medietate sanctos expertes benedictionis ostenderet, quæ non potuisset cuiquam sine lege conferri.

AUGUSTINUS. Imo destrueretur promissio, si ex lege quisquam justus esset. Si enim qui ex lege, hæredes sunt, exinanita est fides, evacuata est promissio[2]; lex enim iram operatur : ad hoc utique, ut ad iram evadendam, Dei gratia requiratur[3].

CLXI. JULIANUS. « Quod quia manifesto falsum est; et sub lege quippe peccatores pœnam merebantur, et ante

[1] Gal. III, 17. — [2] Rom. IV, 14. — [3] Beda et Florus.

legem justitia et fides remunerationis suæ fructibus privatæ non sunt ; constat, non ad truncatas ferro carnes, sed ad illustres probitate mentes promissionis illius gloriam pertinere. Sequitur autem fulminea contra traducem sententia : Lex enim, inquit, iram operatur; ubi autem non est lex[1], nec prævaricatio. Persuade ergo legem datam esse conceptis, legem posse dari nascentibus ; ut eos prævaricationis reos possit arguere. Cæterum nos cum Apostolo credimus, quem nihil contra rationem sensisse defendimus, non esse in ea ætate prævaricationem, in qua lex esse non potuit; quia ubi non est lex, nec prævaricatio : quæ lex iram operatur, non vitio suo, sed eorum iniquitate, qui peccata virtutibus anteponunt. »

AUGUSTINUS. Non est ergo Lex Christi : « Nisi quis re- » natus fuerit ex aqua et Spiritu, non potest intrare in » regnum Dei [2]? » quam Legem vides, etiam ad parvulos pertinere. Verum tu dic potius, parvulus cujus anima interibat de genere ejus, si die non circumcideretur octavo[3], cujus prævaricationis arguebatur, ut tali supplicio plecteretur ? Nisi quia ipse in se ipso nihil peccans, tenebatur reus in similitudine prævaricationis Adæ, in quo omnes peccaverunt[4]. Quæ verba apostolica, tam clara obscurare, tam recta curvare, ingenti quidem, sed inani labore conaris.

CLXII. JULIANUS. « Approbavit ergo Apostolus, quia non sit tantummodo scriptum propter Abraham, quod reputatum est illi ad justitiam ; sed et propter nos, quibus sine dubio reputatur, cum in Deum credimus, qui Jesum Christum ex mortuis excitavit : « Qui traditus est, » inquit, propter delicta nostra, et resurrexit propter » justificationem nostram[5]. »

[1] Rom. IV, 15. — [2] Joan. III, 5. — [3] Gen. XVII, 4. — [4] Rom. V, 14 et 12. — [5] Id. IV, 23 et 24.

Augustinus. Ab hac gratia separatis parvulos, quos nullum delictum ex origine tractum habere contenditis : unde fit consequens, ut non ad eos pertineat beneficium, quo propter delicta nostra est traditus Christus : et hæc sentientes et dogmatizantes Christianos catholicos vos dicere audetis ?

CLXIII. Julianus. « Quam vehementer inculcat, apud justum judicem Deum aliena peccata aliis non nocere, qui commendans mortem Christi vigilanter enuntiat, propter nostra illum delicta, quæ et plura erant, et nostra erant, et non propter unum et alienum, et olim defuncti hominis, mortem oppetiisse. »

Augustinus. Inobedientia quidem unius hominis non absurde utique delictum dicitur alienum, quia nondum nati nondum egeramus aliquid proprium, sive bonum, sive malum : sed quia in illo qui hoc egit, quando id egit, omnes eramus, tantumque fuit ac tale delictum, ut eo natura universa vitiaretur humana ; quod satis indicat etiam ipsa generis humani tam manifesta miseria ; hoc delictum alienum obnoxia successione fit nostrum : propter quod dictum est a doctore catholico, qui recte intellexit Apostolum : « Omnes homines sub peccato » nascimur, quorum ipse ortus in vitio est [1]. » Cujus intellectum, et aliorum ejus in catholica veritate sociorum, si sequi volueritis, non cogemini alienare parvulos a beneficio mortis ejus, qui traditus est propter delicta nostra [2] ; et unus pro omnibus mortuus est [3] : ubi quod sequitur clamat Apostolus : « Ergo omnes mortui sunt, et pro » omnibus mortuus est : » et vos reclamatis : Non sunt mortui parvuli ; clamate et quod sequitur : Ego non pro ipsis mortuus est ; et videte utrum vos non mortui jaceatis,

Ambros. lib. I de Pœnitentia, cap. 2 vel 3. — [2] Rom. IV, 25. — [3] 2 Cor. V, 14 et 15.

qui mortuis, ne vivificentur, Christi mortem negatis. Quia non eis, sicut putatis, peccatum debet unius et olim defuncti hominis imputari. Nec attenditis [1], primum hominem Adam sic olim fuisse defunctum, ut tamen post illum secundus homo sit Christus; cum tot hominum millia inter illum et hunc orta sint: et ideo manifestum est, ad illum pertinere omnem, qui ex illo successione propaginis nascitur, sicut ad istum pertinet omnes, qui in illo gratiæ largitate renascitur. Unde fit, ut totum genus humanum quodam modo sint homines duo, primus et secundus.

CLXIV. Julianus. « Qui ergo dicit multa delicta, nihil de uno Manichæorum, id est, traducis suspicatur. »

Augustinus. Sed utique, homo contentiose, multa delicta essent, quæ multi haberent, etiam singula singuli, propriæ voluntatis, si ad lavacrum regenerationis venirent, cum primum peccare cœpissent; quos omnes secundum istam, non rationem, sed distortionem tuam, ab hac gratia, quæ ex multis delictis justificat, facitis alienos; quoniam non vultis ejus esse participes quoslibet homines, quorum delicta sunt singula. Quanto magis ergo multa sunt, eis additis quæ habent alii plura, alii pauciora? a quibus tamen omnibus liberat ista gratia, de qua dictum: « Ex multis delictis in justificationem [2]. » Fuit enim Adam et in illo fuimus omnes [3]: periit Adam, et in illo omnes perierunt. Ambrosius hoc dixit: calumniose, non erat Manichæus. Parvulos contagium mortis antiquæ prima nativitate contrahere, Cyprianus dixit [4]: calumniose, non erat Manichæus. Omnes in uno Adam peccasse, Hilarius dixit [5]: calumniose, non erat Manichæus. In qua Ecclesia ista didicerunt, calumniose, non erat Manichæa: et quia

[1] Prosper. Sentent. 299. — [2] Rom. v, 15. — [3] Ambros. lib. VII in Luc. cap. 15, n. 24. — [4] Cyprian. Epist. LXIV, ad Fidum. — [5] Vide lib. I operis prioris contra Julian. cap. 3, et lib. II, cap. 8.

catholica erat, atque catholica perseverat, ideo vos contra ista sentientes et contendentes ferre non potuit, et ut catholica permaneret, infirmitatem parvulorum suorum vestra damnatione munivit.

CLXV. JULIANUS. « Justificati itaque ex fide, pacem » habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum » Christum, per quem et accessum habemus in gratiam » istam, in qua stamus, et gloriamur in spe gloriæ Dei [1]. » Qui vobis videtis, inquit, justificationem per peccatorum veniam fuisse collatam, firmam tenete concordiam, et paribus animis Mediatoris dona laudate, cujus munere collatum nobis est, ut in hanc gratiam haberemus introitum; et eos quos justitia reos tenebat, quia reos nos non natura fecerat, sed voluntas, libertati reddidit, et eripuit ultioni; præstititque, ut qui sperabamus æterna supplicia, modo gloriemur in spe gloriæ Dei. »

AUGUSTINUS. Non per solam peccatorum dimissionem justificatio ista confertur, nisi auctoribus vobis. Justificat quippe impium Deus, non solum dimittendo quæ mala facit, sed etiam donando charitatem, ut declinet a malo et faciat bonum per Spiritum sanctum, cujus subministrationem jugem poscebat Apostolus eis, quibus dicebat: « Oramus autem ad Deum, ne quid faciatis mali [2]. » Contra istam gratiam geritis bellum; ut liberum non sermone defendatis, sed præsumptione decipiatis voluntatis arbitrium.

CLXVI. JULIANUS. « Verum ut magis exprimeretur virtus istius securitasque doctrinæ, quid conferat fidelibus philosophia Christiana persequitur: « Non solum autem, » sed et gloriamur in pressuris, scientes quoniam tribulatio » patientiam operatur, patientia autem probationem, » probatio autem spem; spes autem non confundit, quia

[1] Rom. v, 1 et 2. — [2] 2 Cor. XIII, 7.

» charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum » sanctum, qui datus est nobis [1]. » Id est, : Non solum nobis hæc beneficia contulerunt, ut amplitudine quandoque munerum gaudeamus : sed jam impræsentiarum, in mediis angorum æstibus constituti, alacres sumus ipsius possessione virtutis, et de persequentium furore ridemus, impiorum crudelitatem, eruditionem patientiæ magis, quam perturbationem lætitiæ judicantes; ut non solum propter præmia non peccemus, sed hoc ipsum non peccare præmium censeamus. »

Augustinus. Si præmium est non peccare, quis dat hoc præmium? Puto quia non dicturus es, ipse sibi homo : quamvis hoc te cogat dicere perversitas hæresis vestræ. Si ergo Deus dat hoc præmium, ut homo non peccet : donum potius video dicendum esse, quam præmium, ne aliqua merita præcessisse videantur : cum eos qui dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari, Pelagius quoque ipse damnaverit [2]. Quomodo autem detur hoc donum, id est, non peccare, et tu paulo ante dixisti, Apostoli verba commemorans : Quoniam charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Ac per hoc, in philosophia christiana, ut gloriemur in tribulationibus, non est nostrum, quia et hoc accepimus : alioquin tanquam de suo a se sibi parto glorianti homini dicitur : « Quid enim habes, quod non accepisti? Si autem » et accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis [3]? » Et tamen gloriamur, non sic quasi non acceperimus; sed gloriamur in illo qui hoc dedit, « Ut qui gloriatur, in Domino » glorietur [4]. » Hæc est gratia, quam catholica fides prædicat : ut quid eam, quæso, vester error oppugnat, cum etiam vestro vos ore convincat?

[1] Rom. v, 3 et seqq. — [2] Vide lib. de Gestis Pelagii, cap. 14 et 35. — [3] 1 Cor. iv, 7. — [4] Id. 1, 31.

CLXVII. Julianus. « Deinde cum in testamentis agi ea, quæ sunt promissa, conspicimus : præsentis vitæ inter ludicra omnino omnia bona malaque numeramus, fidem pollicitationis Dei de magnitudine in nos charitatis illius æstimantes. Neque enim confutabit spem nostram æternorum frustratio commodorum ; quandoquidem vadem beatitudinis futuræ Dei charitatem tenemus, quæ effusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis[1] : id est, per dona sancti Spiritus, amorem suum Deus circa genus probavit humanum. »

Augustinus. Non vis esse inter hæc dona, etiam non peccare : sed confidens in virtute tua, hoc tibi tu ipse vis dare. Noli irasci, obsecro : « Maledictus omnis qui spem » habet in homine [2]. »

CLXVIII. Julianus. « Restituet ergo totum fideliter, quod fidelibus repromisit. »

Augustinus. Restituet plane etiam hoc ipsum, ut fideles sint ; quia fidem gentium promisit Abrahæ : et quidam magnus fidelis dicit : « Misericordiam consecutus sum, ut » fidelis essem [3]. »

CLXIX. Julianus. « Qui enim Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, per quem nos operatione sancti Spiritus consecravit [4], procul dubio cum illo omnia nobis donavit. « Ut quid enim Christus, cum » adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impiis » mortuus est [4] ? »

Augustinus. Testimonia divina commemoras, quibus vester error evertitur. Non enim dictum est, Christus etiam pro impiis ; sed, pro impiis, inquit, mortuus est. Ut autem et ipse alibi confessus es[5], etiam pro parvulis mor-

[1] Rom. v, 5. — [2] Jerem. xvii, 5. — [3] I Cor. vii, 25. — [4] Rom. viii, 32. — [5] Id. v, 6. — [6] In lib. I Operis ad Turbantium. — [3] Vide lib. III contra Julian. cap. 25, et lib. VI, cap. 4.

tuus est : et tamen qua fronte nescio, transiisse in eos originaliter impietatem primi hominis negas. Quomodo ergo pertinent ad eum, qui pro impiis mortuus est ?

CLXX. Julianus. « Vix enim pro justo quis moritur : » nam pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat » autem Deus charitatem suam in nobis : quoniam si cum » adhuc peccatores essemus [1], Christus pro nobis mortuus » est ; multo magis justificati nunc in sanguine ipsius, » salvi erimus per eum ab ira. Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus ; multo » magis reconciliati salvi erimus in vita ejus. Non solum » autem hoc, sed et gloriantes in Deo per Dominum nos» trum Jesum Christum, per quem nunc reconciliationem » accepimus. Aperuit quanta totum Christus pietate » gessisset, qui mori dignatus est pro nihil boni meren» tibus. »

Augustinus. Hæc verba tua sic temperata sunt, ut etiam parvulos tangere videantur ; quoniam et ipsos nihil boni meruisse conceditis, quos nihil boni egisse fatemini : Sed Apostolus non ita locutus est, qui dixit, Christum pro impiis et peccatoribus mortuum fuisse. Frustra ergo tu magnam Christi misericordiam extenuandam putasti : ille enim pro male merentibus mortuus est : a quo tanto beneficio Salvatoris parvulos separatis, quoniam salvos eos dicitis : ille autem dicit : « Non est opus sanis medicus [2] :» non est ergo opus parvulis Christus, quibus utique secundum vos non est Jesus : quibus autem opus est, his procul dubio est Jesus. Sed discedite maligni : opus est parvulis. Et ipsos ergo a peccatis eorum salvos facit, quoniam propterea tale nomen accepit : ubi Angelus dixit : « Vocabis » nomen ejus Jesum, ipse enim salvum faciet populum » suum a peccatis eorum [3]. »

[1] Rom. v, 7 et seqq. — [2] Matth. ix, 12. — [3] Id. i, 21.

CLXXI. JULIANUS. « Quippe qui rationem et legem criminum amore calcaverant, euntes post desideria sua, quæ ipsa conscientia, cujus est maxima vis, castigabat. Verum quia constabat, etiam Prophetas propter justitiam crebro mortis enituisse contemptu, et plurimos pro magnis quibusque rebus dignitatisque insitæ fulgore rutilantibus securo ad interitum animo cucurrisse, ne non singularitas virtutis Christi dilucidior ejusmodi esset exemplis, intulit Apostolus, per quod ostenderet charitatem et fortitudinem illius unico eminere fastigio : Assentio et ego, licet raro, licet vix tamen pro justis et bonis mori elegisse nonnullos; sed illius negotiorum dignitas, id est, ipsarum rerum pro quibus dimicaverant claritudo, periculorum temperavit dolorem : Christus autem nihil habuit quod amaret in studiis impiorum, et pro his qui erant propria voluntate deformes, non est aspernatus impendi : apparet autem illum omnium virtutibus antecellere; quia etsi in tolerantia paucos, in causa tamen nullos potest habere consortes. Nihil igitur de ejus munificentia desperemus : quia si pro nobis mortuus est, cum adhuc essemus peccatores [1]; multo magis justificati nunc in sanguine ipsius, salvi erimus per eum ab ira. »

AUGUSTINUS. Nolite ergo eximere parvulos de numero peccatorum : quia et pro ipsis mortuum fatemini Christum.

CLXXII. JULIANUS. « Et post reconciliationem, quam cum Deo habere promeruimus, per operam videlicet Mediatoris; debemus percipere animo sempiterna gaudia, et non solum salutem sperare, sed etiam gloriam. »

AUGUSTINUS. Rogo te, attende quod dicit Apostolus, propter quod factum est ut de primo homine loqueretur : de reconciliatione agebat, quam tu quoque per mediato-

[1] Rom. v, 8 et 9.

rem Christum ex inimicitiis, quas cum Deo habuimus, factam esse concedis. Ecce vide verba Apostoli : « Justifi- » cati igitur ex fide, inquit, pacem habeamus ad Deum, » per Dominum nostrum Jesum Christum [1]. » Et paulo post : « Si enim Christus, cum infirmi essemus, adhuc juxta » tempus pro impiis mortuus est [2]. » Item paulo post : « Commendat autem, inquit, charitatem suam Deus in » nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus » pro nobis mortuus est : multo magis nunc justificati in » sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum [3]. » Adhuc attende : « Si enim cum inimici essemus, inquit, reconci- » liati sumus Deo per mortem Filii ejus, multo magis re- » conciliati, salvi erimus in vita ipsius [4]. » Hanc reconciliationem, quam toties commendavit, etiam in novissimo posuit, dicens : « Per quem et nunc reconciliationem » accepimus : » ac deinde intulit : « Propter hoc sicut per » unum hominem peccatum intravit in mundum [5]. » Sicut ergo per hunc unum inimicitiæ, sic per unum Christum reconcilatio. Quisquis igitur a peccato in quo inimicitiæ factæ sunt, liberos esse parvulos dicit, profecto eos negat ad hanc reconciliationem, propter quam Christus mediator factus est, pertinere : proinde separat eos et a justificatione quæ fit in Christi sanguine, cujus fundendi causa, quando eum bibendum commendavit, nulla nisi in remissionem dicta est peccatorum [6]. Unde fit consequens, ut parvulis peccata non habentibus mors Christi nihil prosit omnino : per hanc enim reconciliati sumus Deo, cum inimici essemus ; quod parvuli, secundum vos, non fuerunt. Ut enim propter hanc reconciliationem moreremur peccato, in quo inimicitiæ fuerunt : « Quicumque baptizati » sumus in Christo, sicut idem dicit Apostolus, in morte

[1] Rom. v, 1. — [2] Ibid. 6. — [3] Ibid. 8 et 9. — [4] Ibid. 10. — [5] Ibid. 11 et 12. — [6] Matth. xxvi, 28.

» illius baptizati sumus [1]. » Ad hæc autem verba ut perveniret : « Si enim mortui sumus, inquit, peccato, quomodo vivemus in eo [2] ? » Statimque ut ostenderet mortuos nos esse peccato : « An ignoratis, inquit, quoniam » quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte » ipsius baptizati sumus ? » Ubi est libertas et fortitudo animi vestri ? Quare timetis dicere, quod credere non timetis, parvulos in Christo baptizari non oportere, quos peccatum, cui moriantur, dicitis non habere ?

CLXXIII. JULIANUS. « Propterea sicut per unum homi» nem in hunc mundum peccatum intravit, et per pecca» tum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in » quo omnes peccaverunt [3]. » Ad edomandam superbiam Judæorum, qui sibi necessariam peccatorum veniam non tantum, quantum gentilibus æstimabant, prærogativa Legis sanctitatem suo generi vindicantes ; in morbum humanæ conversationis invadit, et multitudinem delinquentium retro petit ; ut quantum dominationis in hoc mundo iniquitas occupaverit, antiquitatis ipsius prodat auctoritas ; quamque multa et veternosa crimina, ab obscœnitate præcedentium per manus mutuæ imitationis posteris tradita, Christi gratia sustulisset, ostenderet. Atque ob hoc recordationem facit primi hominis ; non a quo peccatum cœperat, constat enim prius mulierem deliquisse ; sed qui per privilegium sexus, magisterium occupasset delicti : « per hunc ergo intravit peccatum, et per peccatum mors, sine dubio illa quæ peccatoribus, id est, æterna promittitur : et ita, inquit, in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Apparuit prorsus qualiter hæc mors transiissent ad posteros, ob imitationem scilicet, non generationem. »

AUGUSTINUS. Jam quidem responsum est tibi, cur non

[1] Rom. VI, 3. — [2] Id. 2. — [3] Id. V, 12.

mulierem nominaverit, ex qua fuit initium peccati, sed unum hominem; aut ut ipsa quoque in illo intelligeretur propter unam carnem, aut quod a viro incipit generatio, per quam volebat ostendere in mundum intrasse peccatum. Sed homines, qui dicitis mortem quæ in peccato est, ob imitationem, non generationem, ad posteros transiisse, cur non aperte dicitis baptizari in Christo Jesu parvulos non debere? Si enim baptizandi sunt in Christo, quoniam quicumque baptizantur in Christo, in morte ipsius baptizantur; procul dubio peccato et ipsi moriuntur: hinc quippe probavit Apostolus, peccato nos esse mortuos, quia in morte Christi baptizati sumus. Cum enim dixisset: Si mortui sumus peccato, quomodo vivemus in eo? Mox ut ostenderet mortuos nos esse peccato: « An ignoratis, » inquit, quoniam quicumque baptizati sumus in Christo » Jesu, in morte illius baptizati sumus [1]? » Quisquis igitur peccatum non habet, non est cui moriatur in baptismo: quisquis autem, cum baptizatur, non peccato moritur, non baptizatur in morte Christi; ac per hoc, non baptizatur in Christo. Quid tergiversamini? Libere aperite inferos vestros: libere ad vos intrent, qui nolunt in delicto mortuos, in baptismo vivificari parvulos suos.

CLXXIV. Julianus. « Postquam enim dixerat, « In » omnes homines pertransiit; » subdidit statim, « In quo » omnes peccaverunt: » hoc, « in quo omnes peccave- » runt, » nihil aliud indicat, quam quia omnes peccaverunt, secundum illud Davidicum: « In quo corrigit ado- » lescentior viam suam [2]: » d est, quomodo corrigit viam suam? « In custodiendo sermones tuos. » In eo ergo corrigi dicitur, per quod et corrigitur. Ita et Apostolus in eo dixit pertransiisse mortem, in quo omnes propria voluntate peccaverunt: non ut hoc, « in quo, » aut Adam, aut

[1] Rom. vi, 2 et 3. — [2] Psal. cxviii, 9.

peccatum videatur ostendere ; sed « in quo » omnes peccantes intelligatur exprimere. »

AUGUSTINUS. Aperi oculos : in Adam omnes moriuntur, in quo si non sunt mortui parvuli, nec in Christo vivificantur, ut quid cum eis ad baptismum vivificatoris et salvatoris simulatione damnabili curritis, quos vivos sanosque clamando vivificari sanarique non vultis ?

CLXXV. JULIANUS. « Omnes autem pro multis poni, innumera Scripturarum exempla testantur, secundum illud : « Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt [1] : » et post pauca : « Qui devorant, inquit, plebem meam, » sicut cibum panis [2] : « ostendens, ab illis omnibus, quos malum pronuntiaverat operari, hanc plebem fuisse discretam. In Evangelio refertur : « Et clamabat omnis » populus, Crucifige, crucifige [3]. » Et tamen generalitate verbi hujus nequaquam aut Apostoli, aut Nicodemus, aut sanctæ mulieres includuntur [4]. Hic ipse Apostolus, quos nunc dixit omnes, paulo post multo nominat. »

AUGUSTINUS. Ad hoc jam responsum est, non repugnare omnibus multos, quia ipsi omnes non pauci, sed multi sunt. Et quod de Psalmo commemorasti : « Omnes decli» naverunt, simul inutiles facti sunt [5] ; » prorsus verum est : filios quippe hominum, qui declinaverunt omnes, discrevit a filiis Dei, quos non declinantes devorabant. Deus enim respexit super filios hominum : hi omnes declinaverunt ; ab eis quippe excepti sunt filii Dei. Ex his ergo declinantibus omnibus filiis hominum, erat etiam ille omnis populus qui clamabat, Crucifige, crucifige. Ad hunc quippe populum nullo modo illi, qui jam in Christum crediderant, pertinebant. Hinc te exue, si potes, quod unus pro omnibus mortuus est ; et aude dicere, non omnes mortuos,

[1] Psal. XIII, 3. — [2] Ibid. 4. — [3] Matth. XXVII. — [4] Luc. XXIII. — [5] Psal. XIII, 3.

pro quibus mortuus est Christus ; cum statim tibi Apostolus fauces premat, et opprimat audacissimam vocem, quid sequeretur ostendens, et dicens : Ergo omnes mortui sunt. Noli sic laudare Apostolum ; noli sic exponere, ut nolis audire : « Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes » mortui sunt. In hos omnes cum peccato mors pertran- » siit, per illum in quo omnes moriuntur [1] : » ibi sunt et parvuli, quia et pro ipsis Christus mortuus est : qui propterea pro omnibus mortuus est, quia omnes mortui sunt. Quidquid argumenteris, quidquid tergiverseris, quidquid apostolicorum verborum coneris evertere sive pervertere, a morte quæ in peccato est, parvulos non ostendis immunes : quia et pro eis Christum mortuum negare non audes.

CXLXVI. Julianus. « Quid ergo egerimus appareat ; omnes, plurimos Apostolus dixit ; quos ideo ait obnoxios morti, quoniam voluntate propria peccaverunt. Non igitur originale, sed voluntarium crimen accusat : et revera nihil aliud indicant verba, si eorum fides et proprietas expendatur. Nam si peccatum crederet ad posteros generatione transiisse, id est, ad eos qui ibi non fuerant, ab illo fuisse jaculatum, falsissime omnes peccasse pronuntiaret. »

Augustinus. Possem tibi dicere : Quomodo secuti sunt posteri Adam peccantis exemplum, qui non ibi fuerunt, nec ipsum peccatum vel viderunt, vel audierunt, vel crediderunt ? Sed non hoc dico : Fuit enim Adam [2], et in illo fuimus omnes : periit Adam, et in illo omnes perierunt; propter quod in illo omnes moriuntur. Apostolum audi apertissime loquentem, non te tortuosissime garrientem.

CLXXVII. Julianus. « Quod enim unus facit, et ad alios dirigit, non vere hoc omnes fecisse dicuntur : aut

[1] 2 Cor. v, 14. — [2] Ambros. lib. vii in Luc. cap. xv, num. 24.

enim pertransiit ad eos, et ipsi non peccaverunt; aut ipsi peccaverunt quo sermone negotium operationis exprimitur, et ad eos non pertransiit nisi imitatione sola.»

AUGUSTINUS. Si quis intemperantia sibi podagram faciat, eamque transmittat in filios, quod sæpe contigit; nonne recte dicitur, in eos illud vitium de parente transiisse? Ipsos quoque hoc in parente fecisse, quoniam quando ipse fecit, in illo fuerunt; ac sic ipsi atque ille adhuc unus fuerunt: fecerunt ergo, non actione hominum, sed ratione jam seminum. Quod ergo aliquoties invenitur in corporis morbis, hoc in illo unius primi genitoris antiquo magnoque peccato, quo natura humana universa vitiata est, factum esse noverat, qui lucidissima locutione, quam vos conamini tenebrare, dicebat: « Per unum hominem peccatum intravit in mun- » dum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines » pertransiit, in quo omnes peccaverunt [1]. » Gratiam quippe Christi commendare intenderat, a contrario formam constituens, et regenerationis principem principi generationis opponens.

CLVIII. JULIANUS. « Illud autem quod te opponere credidisti, vel in isto libro, cui nunc respondeo, vel in his quos ad Marcellinum scripseras, tum transiisse peccatum, « quando omnes homines, » ut tuis verbis utar, « ille unus fuerunt [2]; » sine difficultate veritas deterit, et irrisioni cujusce prudentis exponit. Nam tali argumento præter impietatem tuam nihil aliud indicatur: impietatem, inquam, qua credis ita esse animarum traducem, in Tertulliani olim et Manichæi profanitate damnatam, sicut est etiam corporum tradux: quod tam nefarium est, ut cum a nobis in ea epistola, quam ad Orientem misimus, vobis fuisset objectum, tu in his libris, quos nuper ad Bonifacium

[1] Rom. v, 12. — [2] Vide lib. I de peccator. Merit. cap. 10.

misisti, negando a te propulsare coneris. Ais enim : »Dicunt autem nos animarum traducem confiteri ; quod in cujus libris legerint nescio [1] : « ut a te videlicet nihil dici tale dejeres. Porro ut falsitas tua tuorum verborum collatione prodatur, quomodo traducem animarum, profanam revera opinionem, tuis dicis sensibus non teneri ; cum profitearis, omnes homines illum unum fuisse? Si enim non credis partem animæ seminibus illigatam ; quo ore scribis, omnes homines Adam solum fuisse, cum homo utique nisi anima et corpus simul esse non possit? »

Augustinus. Putas hominem non posse dici solum hominis corpus : cum scias ipsum filium Dei unicum Dominum nostrum Jesum Christum, sub Pontio Pilato crucifixum, et sepultum, sicut tota ejus Ecclesia confitetur, et hæreses multæ, in quibus et vestra est ; et tamen solum corpus Christi sepultum est. Debuit ergo secundum te Jesus Christus filius Dei unicus Dominus noster non dici sepultus ; quoniam non ex solo corpore, sed ex Verbo Dei et anima rationali et corpore est Christus Dei filius unicus Dominus noster : sed cum venisset ad hæc verba confessio, sub Pontio Pilato crucifixus est ; subjici debuit, et corpus ejus sepultum. Nec de ipso primo homine, de quo agitur, dicere Scriptura debuit : « Finxit Deus homi- » nem pulverem terræ [2] : » quia solum hominis corpus ex terra est. Ipsum denique Deum errasse clamate, qui mortem minando, dixit homini : « Terra es, et in terram » ibis [3] : » cum potius ex tua doctrina debuerit dicere : Terra est corpus tuum, et in terram ibit. Quia ergo fuit Adam, et in illo fuimus omnes [4], quod ante nos catholici doctores secundum Scripturas sanctas in sancta Ecclesia didicerunt, atque docuerunt ; ideo dixi : « Omnes ille

1 Vide lib. III contra duas Epist. Pelagian. cap. 10. — 2 Gen. II, 7. — 3 Id. III, 19. — 4 Ambros. lib. VII in Luc. cap. XV, v. 24.

» unus fuerunt; quia et illi duo, masculus et fœmina, non » jam duo erant, sed una caro [1]. » Et ego de omnibus genitis dixi, quoniam quando peccatum est, omnes ille unus fuerunt : nondum quippe inde fuerat ullus in matrem seminatione transfusus ; et utique filii a viris transfunduntur in fœminas. Et qualibet ergo, et quantalibet parte, omnes qui ex illo nati sunt, ille unus fuerunt, sive secundum solum corpus, sive secundum utramque hominis partem ; quod me nescire confiteor, nec me pudet, ut vos, fateri nescire quod nescio : nec ideo tamen nescio, de omni homine scriptum esse : « Homo vanitati similis » factus est, dies ejus velut umbra prætereunt [2] : » quia et alibi eadem sancta Scriptura dicit : « Verumtamen » universa vanitas omnis homo vivens [3] : » quod justo Deo creante non fieret, si peccatum originale non esset.

CLXIX. Julianus. « Deinde etiamsi hoc solum ad carnem referas ; nec sic potest hæc intelligentiæ tuæ fatuitas excusari, qua dicis, » Omnes ille unus fuerunt : » cum eo tempore quo peccavit Adam, jam duo essent homines, non unus, id est, ipse et uxor ejus ; de quorum substantia, non culpa, genus hominum, secundum quod Deus instituerat, pullulavit. »

Augustinus. Jam dixi, et ecce iterum dico : ego de his dixi : Omnes ille unus fuerunt, quos fuerat seminaturus, id est, generaturus Adam. Ex illo ergo uno principaliter erant tracturi nascentes originale peccatum, qui genuit. Illa autem (qua conjuncta duo fuerunt) quod excepit concepit, peperitque posterior, quamvis peccaverit prior. Unde et sancta Scriptura in lumbis patris Abraham dicit fuisse filios Levi, et in illo a sacerdote Melchisedech fuisse decimatos [4] : ad Hebræos Epistolam, lege et linguam corrige.

[1] Matth. xix, 6. — [2] Psal. cxliii, 4 — [3] Id. xxxviii, 6. — [4] Hebr. vii, 5.

CLXXX. Julianus. « Denique Abeli filio parentum peccatum nihil nocuisse, sanctitas ejus Scripturis omnibus celebrata testatur. »

Augustinus. Cur ergo non ipsum posuit Apostolus imitandum, qui primus justus fuit; sed cum de duobus hominibus ageret, quorum unus in condemnationem mitteret, alter in justificationem, Adam dixit et Christum[1]? Si autem Abel legem non habebat in membris repugnantem legi mentis, quam sicut justus debellabat interiore certamine, et si caro ejus non concupiscebat adversus spiritum, nihil ei nocuerat peccatum parentum[2]. Sed quisquis talem dicit fuisse Abel, dicat eum carnem non habuisse peccati: cum procul dubio Dominus Christus non habuisset similitudinem carnis peccati, nisi aliorum omnium hominum esset caro peccati.

CLXXXI. Julianus. « E regione Caïn, invidus, parricida, de eadem natura progenitus, non eadem voluntate provectus, excarnificante animum tremore vastatur. « Ergo » in hunc mundum peccatum intrasse per unum, Apostolus » dixit, et per peccatum mortem, et ita in omnes homi» nes mortem pertransisse qui peccaverunt[3]: » quæ sententia catholico dogmati conveniens, nihil vobis impertit auxilii. »

Augustinus. Mortem cum peccato pertransisse ostendit Apostolus, dicendo: Et ita in omnes homines pertransiit. Propter hoc et infantes cum baptizantur, eruuntur de potestate tenebrarum: alioquin cum magna injuria Dei, sicut jam diximus, et sæpe dicendum est, exorcizatur et exsufflatur imago Dei, si non ibi ille exorcizatur et exsufflatur princeps mundi, qui mittitur foras, ut sic illic habitatio Spiritus sancti[4]. Scelus autem quod fecit Caïn, ad originis causam non pertinet, quoniam voluntate commissum est.

[1] Rom. vii, 23. — [2] Gal. v, 17. — [3] Rom. v, 12. — [4] Joan. xii, 31.

CLXXXII. JULIANUS. « His enim est ordinata verbis, quibus exemplum præcedens, et studium sequens imitantis ostenditur. »

AUGUSTINUS. Jam tibi dictum est : Abel ergo ei debuit opponi a contraria parte, non Christus.

CLXXXIII. JULIANUS. « Cæterum si generationem peccato aut infectam, aut obnoxiam voluisset ostendere ; non dixisset per unum hominem intrasse peccatum, sed per duos. »

AUGUSTINUS. Jam responsum est. Nihil dicis, et tamen dicis ; et dicis, quoniam rectum non potes invenire quod dicas.

CLXXXIV. JULIANUS. « Nec dixisset : » In eo transiit mors, in quo omnes peccaverunt : « sed, in eo in quo de primi hominis et de primæ mulieris diabolica voluptate[1] et carne fluxerunt ; quod si pronuntiavisset, non vestrum dogma firmasset, sed omnes suas sententias subruisset Apostolus. Ergo peccantium voluntatem et peccati accusat exemplum : ac per hoc, vos et ratio depræliatur, et Paulus. »

AUGUSTINUS. Ergo in Abel primo justo ponere debuit justificationis exemplum, sicut in Adam primo peccatore positum putatis esse peccati. Cur enim non pigeat eadem tibi respondere, cum te non pudeat eadem toties frustra repetere?

CLXXXV. JULIANUS. « Usque ad Legem enim peccatum in hoc mundo[2] : peccatum autem non imputabatur, cum Lex non esset ; sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccaverunt, in similitudinem prævaricationis Adæ, qui est forma futuri. « Qualitatem peccati appellationum varietate discernit, ut aliud ostendat esse peccatum, aliud prævaricationem ; vultque in hoc duntaxat loco, omnem quidem prævaricationem

[1] Voluptatem suo more ponit pro concupiscentia. — [2] Rom. v, 13 et 14.

peccatum videri, non omne autem peccatum prævaricationem; ut per vocabulum prævaricationis peccato crescat invidia, magisque rei esse videantur, qui fuerint præcepta trangressi, quam qui sine Legis admonitu rationis ingenitæ dissimulatione deliquerint. Ante eam ergo Legem, quæ per Moysen data est, et consignata litteris, cujus sanctione actuum forma præscripta est, quam ignorare populo sub ea degenti non licuit, medium illud tempus inter Adam et Moysen, mortales varia studiorum pravitate pollutos, peccati Apostolus, non prævaricationis accusat. »

Augustinus. Quid est ergo, « Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, et in eos qui non peccaverunt, in similitudinem prævaricationis Adæ? » Quomodolibet enim distinguatis, contra vos dixisse Apostolus invenitur. Nam si, « Regnavit mors et in eos qui non peccaverunt, distinxeritis; quomodo sit justum, nisi propter originale peccatum? Et ideo tanquam quæreretur, quare regnaverit et in eos qui non peccaverunt, responsio reddita est, « In similitudinem prævaricationis Adæ; » id est, non propter sua propria peccata, sed quoniam sui similes genuit prævaricator Adam; sicut exposuerunt hæc verba etiam qui ante nos catholici doctores fuerunt. Quamvis enim peccatum illud primum atque unum, quod per unum hominem intravit in mundum, commune sit omnium, propter quod dictum est, In quo omnes peccaverunt: tamen sua propria parvuli peccata non habent. Et ideo de illis etiam hoc veraciter dici potuit, quod non peccaverunt; sed regnavit in eos mors in similitudinem, ut dictum est, prævaricationis Adæ. Si autem, « Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen et in eos qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ, » Id est, et in eos qui peccaverunt quidem; sed non in similitudinem prævaricatio-

nis Adæ peccaverunt; neminem secundum vos invenitis, quia omnes qui peccaverunt in similitudinem ejus peccasse, id est, exemplum ejus secutos esse contenditis. Fovea igitur vulpeculæ ex utraque parte conclusa est : non est qua intret, ut lateat; aut si jam ibi latebat, non est qua exeat, ut evadat.

CLXXVI. JULIANUS. « Ut quibus lex data non est, intelligantur non esse præcepta transgressi; rei autem convincantur, quoniam negligentes rationem, quam proprii in unoquoque protestantur affectus, vel humanæ societatis vel pudoris jura temeraverint; atque ideo mutua quidem imitatione, non tamen legis, quæ necdum lata erat, dicuntur transgressione peccasse. Usque ad legem ergo peccatum fuit, non prævaricatio : post legem autem, non solum peccatum, sed etiam prævaricatio [1]. Regnavit autem mors æterna, quam Adæ, si peccasset, ascripturum se Deus spoponderat. Igitur illa mors peccato debita, mors pœnalis, regnavit et ante legem, in eos qui peccaverunt, sicut in Sodomitis, et his qui diluvii tempore propter iniquitatem, voluntariam tamen, vel varia sunt ætate consumpti, regnavit : et post legem, in his quos reos prævaricationis invenit. »

AUGUSTINUS. Quoniam mortem nisi æternam non vis esse pœnalem; si mors pœnalis non est, quæ a corpore animam separat, cur eam timet natura, quam sic laudas, ut neges esse vitiatam? Quid causæ est, ut infans ubi paululum ab infantia progredi cœperit, jam formidet occidi? Cur non ita ut in somnum, sensus est proclivis in mortem? Cur magni habentur qui mortem non metuunt, hique tam rari sunt? Cur etiam ipse qui concupiscentiam se dixit habere dissolvi, et esse cum Christo [2], non vult tamen spoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur mortale a vita [3]?

[1] Rom. v, 13. — [2] Philip. I, 23. — [3] 2 Cor. v, 4.

Ut quid Petro dictum est de ipso glorioso fine, « Alter te » cinget, et feret quo tu non vis[1]? » Si ergo frustra mors timetur, ipse timor ejus est pœna : si autem anima separari a corpore naturaliter non vult, ipsa mors pœna est, quamvis eam in usum bonum gratia divina convertat.

CLXXXVII. Julianus. « Quoniam ea judicante justitia, quæ non imputat peccatum, nisi a quo liberum est abstinere, hi qui sine lege peccaverunt, sine lege judicabuntur, et hi qui in lege peccaverunt, per legem judicabuntur[2]. Quod autem ait Apostolus, « Sed regnavit mors » ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non pecca» verunt, in similitudinem prævaricationis Adæ[3] : » fecit translucere quod senserat, id est, Judæos sub lege peccantes similiter ut Adam prævaricatos fuisse definiens, quia et illi primo homini, licet non libris, auribus tamen commendata lex fuerat abstinendi a gustu arboris : in quo obedientiæ exploratio fuit; de qua contra præceptum edendo, prævaricationis crimen incurrit. Ergo et post datam legem ministerio Moysi, peccans populus, in similitudinem prævaricationis Adæ deliquisse convincitur; quia, ita ut ille, legis transgressione peccabat : in media autem ætate duarum legum, primæ datæ, non scriptæ, secundæ vero et latæ et litteris traditæ, qui peccarunt, non a peccato ostenduntur alieni, sed non in similitudinem prævaricationis Adæ, quia legem non acceperant, perhibentur errasse. »

Augustinus. Ubi negas similitudinem prævaricationis Adæ, te ipse convincis, quod hi qui sine lege peccaverunt, non primi hominis exemplo sunt rei : non est igitur imitatio, sed regeneratio, qua per peccatum mors in omnes homines pertransiit. Neque enim si tam prolixa tempora quæ ante legem fuerunt, transiluisset hæc mors,

[1] Joan. xxi, 18. — [2] Rom. ii, 12. — [3] Id. v, 14.

quæ per peccatum primi hominis intravit in mundum, et a Judæis serpere inciperet, qui prævaricatores legis effecti sunt, ut servaret similitudinem prævaricationis Adæ, diceretur de illa, « Per unum hominem intravit, et per om- » nes homines pertransiit[1]. » Cui enim, non dico stulto, sed fatuo, persuadebitis, mortem per unum hominem intrasse, et per omnes homines pertransisse; quam dicitis tot gentes et tot sæcula prætermisisse, et ad eos qui legem acceperant, intactis cæteris, pervenisse, et cum et in eos mortem regnasse dicatis, qui non in similitudine prævaricationis Adæ, sed sine prævaricatione, quia sine lege peccaverunt? Prorsus non est unde vestrum corrigatis errorem, nisi redeatis ad catholicam fidem, quæ homini primo principi generationis hominem secundum principem regenerationis opponit.

CLXXXVIII. Julianus. « Qui Adam forma dicitur futuri, id est, Christi : verum forma a contrario, ut sicut ille peccati, ita hic justitiæ forma credatur. Sed sicut incarnatio Christi, justitiæ fuit forma, non prima, sed maxima[2]; quia et ante quam Verbum caro fieret, ex ea fide quæ in Deum erat, et in Prophetis et in multis aliis sanctis fulsere virtutes; veniente autem temporum plenitudine, exacta in Christo justitiæ norma resplenduit, et qui prædictus fuerat pater futuri sæculi[3]; tam præcedentium sanctorum, quam etiam sequentium remunerator eminuit. »

Augustinus. Agnoscimus hæresim vestram : definivit enim Pelagius, quod non ex fide incarnationis Christi antiqui vixerint justi; quia videlicet nondum in carne venerat Christus[4]. Cum profecto id futurum non prænuntiassent, nisi priores utique credidissent. Sed in hanc ab-

[1] Rom. v, 12. — [2] Beda, Præfat. in Cantic. cap. 3. — [3] Isai. ix, 6. — [4] Vide lib. 1 contra duas Epist. Pelagian. cap. 21.

surditatem cecidistis, dum defenditis esse potuisse per naturam legemque justitiam : utrumlibet autem si verum est, ergo Christus gratis mortuus est.

CLXXXIX. Julianus. « Ita etiam in parte contraria Adam dicitur forma peccati, non prima, sed maxima. »

Augustinus. Unde ergo non prima, sed maxima? quando quidem propter exordium generis humani, non negas primam, nec invenis cur dicas maximam, nisi fatearis tanto gravius Adam peccasse, quanto ibi major non peccandi facilitas erat, ubi vitiata natura nondum erat, nec lex peccati in membris repugnabat legi mentis : cum qua pœna omnis homo nascitur, periturus in æternum, si non renascatur, et perditus, nisi ab eo quæsitus inveniatur, qui venit quærere quod perierat[1].

CXC. Julianus. « Maximam autem dico, non quia diabolum magis reum fuisse diffitear : sed quia cum institutionis ratio peteretur, accommodatius Apostolus hominis, quem plurimum successio humanitatis aspexit, quam aëriæ substantiæ fecerit mentionem. Verum in ipsa humanitate primam mulierem deliquisse constabat; sed quia patrum in omnibus efficacior est et major auctoritas, eum dixit formam fuisse peccati, non a quo cœpit delictum, sed qui per potestatem sexus virilis, magis fuisse probatur imitabilis. Vides nempe, ut consequentia intellectus veritatem sibi inesse testetur. »

Augustinus. Non imitationem imitationi, sed regenerationem generationi opposuisse Apostolum, ipsa Christi forma demonstrat; qui homini primo homo secundus opponitur. Si ergo non pertinent ad justitiam Christi, qui renascuntur; non pertinent ad peccatum Adæ, qui nascuntur; et non est Christus forma a contrario : sed quia forma est, procul dubio sicut renati ad justitiam Christi transeunt,

[1] Luc. XIX, 10.

etiam parvuli, quamvis operari justitiam non valentes; ita cum transitu peccati ex Adam nati sunt, sive nascuntur, quamvis nec peccatum adhuc valeant operari. Agnosce formam, et noli esse contradictione deformis.

CXCI. JULIANUS. « Nunc intuere, quantum a tua expositione discordent, ut cætera ejusdem loci, ita illa verba, quibus Apostolus pronuntiat, « etiam in eos regnasse » mortem, qui non peccaverunt in similitudine prævari» cationis Adæ, qui est forma futuri[1]. » Si enim de naturali peccato ageret, de quo dixerat, ut videtur tibi, « In quo omnes peccaverunt : » qui essent hi, quos statim pronuntiat, non solum in prævaricatione Adæ; sed ne in similitudine quidem culpæ illius obnoxios deprehendi? »

AUGUSTINUS. Sed tu sic intelligis, qui non intelligis : Apostolus autem rationem reddidit, quare mors regnaverit et in eos qui non peccaverunt, addendo et dicendo, in similitudinem prævaricationis Adæ; id est propterea regnasse ostendens mortem et in eos qui non peccaverunt, quoniam quamdam similitudinis formam ex Adæ prævaricatione traxerunt. Adam quippe induunt qui nascuntur, sicut Christum induunt qui renascuntur.

CXCII. JULIANUS. « Regnavit, inquit, mors etiam in » eos qui non peccaverunt in similitudine prævaricationis » Adæ[2] : » vides eum distinctionem fecisse perspicuam, inter eos qui similiter ut Adam, et eos qui dissimiliter erraverant. »

AUGUSTINUS. Si dissimiliter erraverant, ubi est ergo imitationis exemplum? Regenerationem redde generationi, non imitationem imitationi; et invenies formam, quam commendavit Apostolus veritatis, non quam finxit Pelagius vestri auctor erroris.

CXCIII. JULIANUS. « Quæ divisio naturali peccato non

[1] Rom. v, 14. — [2] Ibid.

potest convenire : quod si esset, omnes prorsus æqualiter colligaret; nemo ergo esset cui malum hoc non inesset, et nullus inveniretur de quo vere posset dici, quia in similitudinem peccati illius non deliquisset, in cujus omnes veritate peccassent. »

Augustinus. Quod retinendo clamas, hoc verum est, et contra vos est : omnes prorsus originale peccatum æqualiter colligavit : nemo esset cui malum hoc non inesset, nisi per Christum gratia divina prodesset. In eos enim qui non peccaverunt, id est, qui sua peccata propria non fecerunt, ut mors regnaret, similitudo meruit prævaricationis Adæ, qui est forma futuri, id est, Christi. Sicut enim primo homine, qui nascuntur; ita secundo homine, qui renascuntur, induuntur.

CXCIV. Julianus. « Colligit autem Apostolus, et pronuntiat, esse alios qui peccaverint, sicut Adam; alios quos nec similitudo antiquæ prævaricationis asperserit : absolute ergo claret, morum crimina esse, non seminum. Atque ut breviter, quæ sunt acta, repetamus; ait Apostolus, « Per unum hominem intrasse peccatum : » hoc ratio ostendit imitationi, non generationi congruere, quæ est opus duorum. »

Augustinus. Quam multum eadem dicis, et nihil dicis : nec vides, quia si peccatum imitationis a genere humano cœptum, isto significaretur loco; per unam potius quam per unum in mundum diceretur intrasse; quæ ita prima peccavit, ut eam vir quoque ipsius fuerit imitatus. Sed quia generationem, non imitationem, volebat intelligi, Per unum, inquit, hominem peccatum intravit in mundum : aut ambos singulari numero includens, propter quod dictum est, « Igitur jam non sunt duo[2] : » aut eum potissimum commemorans, a quo est principium generandi, cum seminatio

[1] Rom. v, 12. — [2] Matth. xix, 6.

exorditur, ut conceptio subsequatur. Hæc sæpe jam diximus : sed iterationibus tuis, nostras quoque vel rarius, tamen iterando, non cedimus.

CXCV. JULIANUS. « Secutus est, « Et ita in omnes » homines mors pertransiit. »

AUGUSTINUS. Quid est, ita pertransiit? nisi quomodo intravit, id est, cum peccato, sive per peccatum?

CXCVI. JULIANUS. « Fecit distinctionem, ne quis ita putaret transisse peccatum; ut mors quæ præcucurrit judicante justitia, secuta probaretur materias ultionis, quas in unoquoque peccatore de studio malæ voluntatis invenerat. Ostendit igitur, non naturam accusandam esse, sed studia. »

AUGUSTINUS. Frustra te versas, et reversas : Adam respice, et Christum : ille forma est futuri; non est ergo a contrario iste conformis, qui justitiam suam in renascentes parvulos trajicit, si peccatum in nascentes ille non trajicit.

CXCVII. JULIANUS. « Subjunxit, in eo regnasse mortem, in quo omnes peccaverunt : quo sermone, non nascentis ruina, sed opera agentis expressa est. Approbavit se itaque pravitatem arguere, nec innocentiam sauciare. »

AUGUSTINUS. In illo peccaverunt omnes, in quo moriuntur omnes : cujus a contrario forma est, in quo vivificantur omnes. « Sicut autem in Adam omnes mo» riuntur, sic in Christo omnes vivificabuntur [1] : » Quod ideo dictum est, quia sicut nemo nisi per Adam vergit in mortem, ita nemo nisi per Christum surgit in vitam. O homo qui nihil potes dicere, posses saltem tacere.

CXCVIII. JULIANUS. « Post hoc autem intulit, « us» que ad legem regnasse peccatum [2] : » ostendens, regnum peccati lata lege cecidisse. »

[1] 2 Cor. xv, 22. — [2] Rom. v, 13.

AUGUSTINUS. Si lata lege cecidit regnum peccati, ergo per legem justitia est. « Si per legem justitia est, ergo » Christus gratis mortuus est[1]. » Apostoli est vox ista, non mea. Jam erumpite in apertum, inimici crucis Christi. Quid timetis magnum populum Christi, et Christi, et Christi magnum judicium non timetis[2]? Aperte dicite, justificari natura, justificari lege possemus, gratis mortuus est Christus. Sed formidantes multitudinem christianam, Pelagianum verbum supponitis, et quærentibus a vobis, quare mortuus sit Christus, si natura vel lex efficit justos, respondetis, ut hoc ipsum facilius fieret : quasi posset, quamvis difficilius fieri tamen, sive per naturam, sive per legem. Christe, responde, vince, atque convince, clama, « Sine me » nihil potestis facere[3] : » ut taceant qui clamant; Etsi difficilius, tamen possemus et sine te facere : aut si tacere non possunt, se ipsos in latebras aliquas ducant, ut alios non seducant. Cur ergo ait Apostolus, « Usque enim ad legem » peccatum in mundo fuit[4]? » nisi quia peccatum auferre nec lata lex potuit, sed ille de quo dictum est, « Ecce » Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi[5]? »

CXCIX. JULIANUS. « Generatio autem quæ cœpit ab Adam, et post legem permanet : quæ si esset fons peccatorum : et frutex diaboli, sicut tu argumentaris, non utique usque ad legem, sed et post legem, et post Christum hoc crimen vigeret. Peccatum itaque de quo Apostolus pronuntiat, quia usque ad legem fuerit, nec potuerit manere post legem, actionis, non nativitatis esse convincitur. »

AUGUSTINUS. Ecce aperte dicis, non ideo dixisse Apostolum, « Usque ad legem peccatum in mundo fuit, quia » nec lex potuit auferre peccatum; » sed quia peccatum

[1] Gal. II, 21. — [2] Philip. III, 18. — [3] Joan. XV, 5. — [4] Rom. V, 13. — [5] Joan. I, 29.

non potuit manere post legem : nec expavescis vocem Dei, per hominem Dei intendentem in Christum, atque dicentem, « Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum » mundi[1]? » Quid desipis? quid insanis? Non natura, non lex; sed ecce qui tollit peccatum mundi : et audes dicere, peccati regnum lata lege cecidisse, et post legem non potuisse manere peccatum? Cum dicat Apostolus, « Si per » legem justitia, ergo Christus gratis mortuus est[2] : » cum dicat Apostolus, « Quia in lege nemo justificatur[3] : « cum dicat Apostolus : « Lex subintravit, ut abundaret delic- » tum[4] : » cum dicat Apostolus : « Si data esset lex, quæ » posset vivificare, omnino ex lege esset justitia; sed con- » clusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex » fide Jesu Christi daretur credentibus[5]. » Si aures habetis, ora jam claudite : si recte aperire ora vultis, prius aures divinis vocibus aperite.

Sane memineris te dixisse, generationem cœpisse ab Adam; qui soles dicere, generationem non nisi a duobus incipe, et ideo non eam voluisse intelligi Apostolum in eo peccato, quod per unum hominem intrasse dixit in mundum. Quis te posse crederet oblivisci, quod toties dixeras falsum? Sed tamen oblitus es, ut aliquando diceres verum. Expergiscere : audi vel te ipsum : ab Adam cœpit generatio, ac per hoc, per generationem intravit peccatum, quod per unum hominem intravit in mundum. Etenim tu dixisti : « Generatio autem quæ cœpit ab Adam, et post legem permanet. » Convenienter igitur Apostolus unum hominem posuit, a quo peccatum intravit in mundum quod generatione traheretur, non diabolum, a quo illud peccatum intravit in mundum quod imitatio sequeretur.

[1] Joan. I, 29. — [2] Gal. II, 21. — [3] Id. III, 11. — [4] Rom. V, 20. — [5] Gal. III, 21 et 22.

CC. JULIANUS. « Peccatum autem, inquit, non imputa- » tur, cum lex non est[1] : « qua sententia, sicut et omnibus dictis suis, opinionem traducis interemit. »

AUGUSTINUS. Plane cum lex non est, non imputatur peccatum; sed ab hominibus, qui inscrutabilia judicia Dei nesciunt. Nam si Deus peccatum non imputat, cum lex non est; qua tandem justitia Dei qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt[2]?

CCI JULIANUS. « Nam si ante legem non imputata est peccati tradux, post legem autem non fuit, nunquam omnino quo noceret humano generi virus obtinuit. Ante legem enim imputatum non est naturale peccatum; sub lege imputatum non est, quia in nullo unquam loco legis vel monstratum hoc vel imputatum docetur. Apparet ergo Apostolum, peccatum ante legem liberæ voluntatis, post legem autem prævaricationem totidem liberæ voluntatis arguere. »

AUGUSTINUS. Si in lege non ostenditur originale peccatum, cur ergo in lege anima parvuli octavo die non circumcisi de genere suo dicta est interire[3]? Cur infante nato, offerebatur sacrificium pro peccato[4]? Jam quæso tace : attende infantem, et imitare non fantem.

CCII. JULIANUS. « Ac per hoc, constat nihil eum de peccato traducis elocutum? quæ quamvis copiosa essent, ad probandum nihil Apostolum de naturali, (quod esse non potest, et a Manichæis fingitur,) sensisse peccato; ex abundantia tamen etiam distinctionem inculcavit, non omnes omnino Adæ prævaricatione pollutos; quandoquidem etiam de his, in quibus pro iniquitate regnaret interitus, invenirentur plurimi, qui a prævaricatione Adæ docerentur alieni. »

AUGUSTINUS. Calumniose, linguose : « Omnes homines.

[1] Rom. V, 13. — [2] Id. II, 12. — [3] Gen. XVII, 14. — [4] Levit. XII, 6.

sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est[1], » qui dixit, Manichæus non fuit; sed sicut vestri doctoris[2] ore laudatur, inter scriptores ecclesiasticos flos quidam speciosus enituit. Quomodo autem dicis, non omnes Adæ prævaricatione pollutos, et quod pejus est, Apostolo imputas, quod tu insipienter sapis? Cum ille dicat : « Reg- » navit mors ab Adam, usque ad Moysen, et in eos qui » non peccaverunt[3], » volens intelligi parvulos, qui nulla propria peccata fecerunt : et addat, in similitudine prævaricationis Adæ, ostendens cur in eos regnaverit mors : quod jam superius satis egimus[4]. Quomodo enim per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors; si in aliquos ad hoc unius hominis peccatum non pertinentes regnavit tamen mors? In quos enim mors regnavit, pertinent ad peccatum per quod intravit : qui vero ad peccatum, per quod mors intravit, non pertinent, quo justo judicio ad mortem pertinent? Non autem pertinent ad peccatum, quod per unum hominem intravit in mundum, qui non in prævaricationis illius similitudine peccaverunt, sicut ipse dixisti : non igitur in eos regnavit mors. Quid est ergo, regnavit mors etiam in eos qui non peccaverunt in similitudine prævaricationis Adæ; nisi quia regnavit mors et in eos qui non peccaverunt, quoniam nulla peccata propria commiserunt? Regnavit autem in similitudine prævaricationis Adæ; quia licet nulla ipsi propria peccata commiserint, pertinent tamen ad peccatum per quod mors intravit in mundum, trahentes similitudinem prævaricationis, non prævaricationem peccato proprio perpetrando, sed de prævaricatore, per quem natura humana tota est vitiata, nascendo.

CCIII. JULIANUS. « Vide ergo utrum adhuc dubium

[1] Ambros. lib. 1 de Pœnitentia, cap. 2 vel 3. — [2] Pelagii. — [3] Rom v, 14. — [4] Vide supra, n. 191.

vel tibi debeat esse quod dicimus, innocentes videlicet ante propriæ voluntatis usum, rude opus Dei, non peccasse in Adam, quando, Apostolo teste, etiam de iniquis, qui in similitudine prævaricationis Adæ non deliquerint, plurimi esse doceatur.

AUGUSTINUS. Jam responsum est : opus est ut taceas : nam non potes nisi perversa dicere, conando Apostoli verba pervertere. Ille enim, et in eos qui non peccaverunt, id est, parvulos peccata propria non habentes, dixit tamen regnasse mortem in similitudinem prævaricationis Adæ, qui est forma futuri : quia ita Christus trajicit in eos justitiam, sicut Adam peccatum; ita Christus vitam, sicut Adam mortem. Alioquin a forma Christi alieni erunt, et Christiani non erunt: quod quidem sentitis, sed aperte dicere formidatis.

CCIV. JULIANUS. « Sed videamus et cætera. « Sed non » sicut delictum, ita gratia : si enim in unius delicto multi » mortui sunt, multo magis gratia Dei et donum, in gra- » tia unius hominis Jesu Christi, in plures abundavit[1]. » Superari dicit malum delicti copia gratiæ; et eorum qui salvantur numerum illis, quos prævaricatione periisse asserit, anteponit. »

AUGUSTINUS. Jam sæpe diximus : non ait plures, sed multos; nec magis multos, sed magis abundavit : quoniam in æternum victuri sunt, in quos transiit vita Christi; quibus ad tempus nocuit mors in eos transiens per Adam : ecce quomodo multo magis in eos abundavit gratia, quam peccatum.

CCV. JULIANUS. « Si veritatem Apostoli verbis vindicas, nec eum impudenter putas fuisse mentitum; doce quemadmodum de naturali peccato dicenti hæc sententia non incutiat publicæ falsitatis pudorem. Nam si esset ori-

[1] Rom. v, 15.

ginale peccatum, quod omnem omnino naturam hominum ad jus diaboli faceret pertinere, qui erat locus ad æquiparandum partium numerum, eorum videlicet qui salvantur, et illorum qui intereunt? In Evangelio Dominus cum beatorum ostenderet raritatem : « Quam arcta et » angusta, inquit, via quæ ducit ad vitam, et pauci sunt » qui inveniunt eam : quam lata et spatiosa via quæ » ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per » eam[1]. »

Augustinus. Hoc est quo sensus iste vester evertitur, quoniam pauci sunt qui salvantur, in eorum comparatione qui pereunt : nam sine illorum comparatione per se ipsos etiam ipsi multi sunt; eorum quippe multitudinem dicit Apocalypsis numerare neminem posse[2]. Ideo Paulus si eos non multos, sed plures dixisset, non possemus eos dicere pauciores; verbum enim comparationis est, plures : quod verbum vos supponitis, non Apostolus ponit. Sed nec sic vobis ratio constabit : vestra quippe illa imitatio, quam vobis videmini velut acute invenisse, contra verborum apostolicorum clarissimam veritatem, ut non per generationem, sed per imitationem, peccatores omnes ad peccatum primi hominis pertinere credantur, multo plures unius delicto, vel ob unius delictum, perire affirmat, quam gratia unius hominis Jesu Christi liberari. Quis enim non videat, peccatores plus esse, quam justos? quos peccatores, non aliquos, sed omnes, non quidem per generationem, sed tamen per imitationem, ad unius delictum dicitis pertinere. Sed etsi non omnes peccatores, sed tantum prævaricatores legis, peccato primi hominis per imitationis vinculum dicatis astrictos, etiam sic ex quo lex Dei per multas gentes prædicatur; « quam lata et » spatiosa via est, quæ ducit ad interitum, et multi præ-

[1] Matth. vii, 13 et 14. — [2] Apoc. vii, 9.

» varicatores ingrediuntur per illam : quam arcta et angusta via est, quæ ducit ad vitam, et pauci sunt qui » inveniunt eam[1]. » In comparatione utique multorum, qui pereunt, etiam si paucis qui liberantur, et parvuli qui baptizati moriuntur addantur. Quomodo ergo Apostolus diceret, Multo magis gratia Dei in plures abundavit? quod vos dicitis, ille non dixit : sed ille dixit, Multo magis abundavit in multos[2]; quia etiam qui salvantur, ut jam dictum est, in comparatione pereuntium pauci; sine comparatione autem illorum, tam multi sunt, ut eos quisquam numerare non possit. Multo magis autem in eos abundat gratia; quia temporaliter per Adam, misere atque mortaliter vivunt, per Christum vero beatissime, et sine fine victuri sunt. Turbata est vestra inventio : jam tandem intentio corrigatur.

CCVI. Julianus. « Hoc nempe quod dicitis, multos et paucos, ad quantitatem infinitam pertinet; quoniam in comparatione mutua, aut multitudo invenitur, au paucitas. Conferens itaque Deus multitudini pereuntium eos qui salvandi sunt, paucos eos vocavit : et hic Apostolus conferens his qui ita peccassent ut Adam, illos quos salvat Christi gratia, multo plures esse pronuntiat. »

Augustinus. Non pronuntiat plures, sed multos : Græce locutus est, πολλοὺς dixit, non πλείστους : lege et tace.

CCVII. Julianus. « Assere ergo hoc peccato Manichæorum, id est, traducis convenire. »

Augustinus. Doctores catholici, non Manichæi deceptores, dixerunt omnes in Adam peccasse : illi hoc dixerunt qui intellexerunt Apostolum, quod vos negatis contra Apostolum. Ergo et vos deceptores estis : et vos enim sicut Manichæi, sed diverso morbo, insanitis.

CCVIII. Julianus. « Nam si universitatem quam fœ-

[1] Matth. VII, 13 et 14. — [2] Rom. V, 15.

cunditas humana protulit, regno diaboli peccatum naturale transcripsit, et inde in extrema ætate mundi aliqui liberati per Christum putantur; quæ veritas est, aut quæ auctoritas ejus magistri, qui contra tam clarum testimonium totius mundi, dicit in plures justitiam abundasse quam culpam? Quid ergo ei creditur de involutis dogmatibus disserenti, si de rebus tam perspicuis mentiatur? Quod quia sentire sacrilegum est, id autem dici dogma tuum compulit, honore Apostoli Manichæorum vilitas conteratur.

AUGUSTINUS. Vos potius perspicua nubilare contenditis non solum non intelligendo quod Apostolus dixit, verum etiam mutando et supponendo quod ille non dixit. Plures enim non dixit ille, sed multos: qui tamen multi, pauci inveniuntur, quando pereuntibus comparantur. Calumniose, frontose, verbose, hoc dixit Apostolus, quod intellexit Ambrosius, qui non erat Manichæus[1]: Omnes homines sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est. Audi (sicut eum laudavit magister[2] tuus) florem speciosum; et de tuo corde istam spinarum deformitatem, hoc est, fœda acumina improbæ contentionis evelle.

CCIX. JULIANUS. « Non mentitur Apostolus: ergo in plures abundavit Christi gratia, quam Adæ culpa, cujus imitatione dicuntur peccasse qui sub lege peccaverunt: sub lege autem usque ad Christum Judæi tantummodo deliquerunt. Confer ergo Judaïcam nationem solam, perfectæ duntaxat ætatis sub lege positam, et per hoc in similitudinem prævaricationis Adæ peccantem, qui accepta lege peccavit, ac de multitudine vocatarum gentium per prædicationem Evangelii, eorum millia qui gratiæ sunt liberalitate salvati: tuncque intelliges apostolum Paulum vere pronuntiasse, ad plures gratiam Dei et donum Jesu

[1] Ambros. lib. 1 de Pœnitentia, cap. 2 vel 3. — [2] Pelagius.

Christi pervenisse, quam societatem prævaricationis antiquæ. »

Augustinus. Cum Apostolus invenitur non plures dixisse, sed multos, tui hujus argumenti machina tota subvertitur : quamvis non soli Judæi, sicut tibi placet, sed omnes prævaricatores esse reperiantur, qui legem cum ipso Evangelio prædicatam prævaricando damnabiliores fiunt : qualibus prævaricatoribus, simul cum Judæis, ita plenus est mundus, ut in omnium comparatione sint pauci, qui parvulis quoque baptizatis additis liberantur; quod et responsione superiore comprehendi. Evidenter contra vos clamat doctor gentium : « Sicut in Adam omnes » moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur [1] : » qui omnes non pauci, sed multi sunt. Ac per hoc, multi moriuntur in Adam, multi vivificabuntur in Christo : sed plures moriuntur in Adam, quam in Christo vivicabuntur [2] : plures itaque ad illius mortem, ad hujus vero vitam comparatione illorum pertinent pauciores; sed etiam ipsorum per se ipsos ea est multitudo, quam numerare nemo possit : Quid est ergo, « Omnes in Christo vivificabuntur, » nisi quia nemo vivificabitur, nisi in illo ? » Cujus rei similitudinem de magistro posui litterarum [3]; si unus sit in civitate, a quo ibi dicantur omnes litteras discere, non quia omnes discunt, sed quia nemo nisi ab ipso. Quam locutionem nec tentasti refellere, quia vidisti esse rectissimam, et omnibus notam.

CCX. Julianus. « Exposita liberalitate gratiæ, in hominum salvatorum copia, comparat donum atque peccatum et eruditissime ad laudem doni applicat quod multis vulneribus una virtute medicetur [4], « Et non sicut per » unum, inquit, peccatum, ita et donum [5]. »

[1] 1 Cor. xv, 22. — [2] Apoc. vii, 9, et 1 Cor. xv, 22. — [3] Vide lib. ii de Nuptiis, cap. 27. — [4] Vide lib. i, num. 53. — [5] Rom. v, 16.

AUGUSTINUS. Per unum peccantem, dixit, non per unum peccatum ; ut quod deinde dicit, Judicium ex uno delicto in condemnationem, non nisi illius unius peccantis hoc delictum possit intelligi. Quod quidem vos non vultis ; sed quid facturi estis? quando quidem hoc dixit Apostolus, etiam nolentibus vobis. Corrigimini ergo : non enim habetis hic aliud, quod facere debeatis.

CCXI. JULIANUS. « Nam judicium ex uno in condemna» tionem ; gratia autem ex multis delictis, in justificatio» nem[1] : » id est, peccata quidem quæ gravia sunt, etiam singula possunt sufficere ad accusationem et damnationem reorum. »

AUGUSTINUS. Quare dixisti gravia, quod non dixit Apostolus, nisi quia vidisti, si unum delictum leve sit, non sufficere ad damnationem, de qua loquebatur? Non ergo ex quocumque uno cujuscumque delicto est hoc judicium ; sed ex uno illo delicto, quod factum est per unum peccantem, id est, Adam, judicium est in condemnationem. Et adhuc pervertere recta verba Apostoli vultis, ne vestra quæ perversa sunt corrigatis?

CCXII. JULIANUS. « Gratia autem non eodem confertur modo, ut peccatis æque admota singulis crebro repetatur : sed infusa semel uno virtutis suæ impetu atque compendio diversa et plurima delet crimina. Ideo ait, « Ex » multis delictis in justificationem : » id est, ex multis delictis liberatos homines ad gloriam perducit justificationis indultæ. Non ergo hic unum Adæ peccatum, ut suspicaris, intelligit ; sed ad hoc solum numerum admovit unius et plurium, ut ad laudem gratiæ respiceret ; quia non quoties peccatum ab unoquoque mortalium fuerat, toties etiam frequentaretur gratia, quasi baptismata singula nisi peccatis singulis non possint mederi : »

[1] Rom. x, 16.

AUGUSTINUS. Ita hoc loqueris, quasi Apostolus : Gratia autem semel ex multis delictis in justificationem. Non hoc dixit : attende quod dixit, et corrige quod dixisti. Gratia, inquit, ex multis delictis in justificationem. Quid huc pertinet, quod semel et simul unicuique omnia dimittuntur in baptismo ? Nonne et illa condemnatio, ad quam judicium perducit extremum, procul dubio semel fit, omnium quæ remissa non fuerint peccatorum? Et magis ipsa damnatio semel, quam remissio peccatorum per gratiam Christi semel fit. Quoniam si post baptismum quisque peccaverit, non eadem sunt peccata ; sed per eamdem gratiam peccantibus remittuntur ; non semel, nec septies, sed etiam septuagies septies [1]. Eadem gratia quotidie dimittit orantibus etiam quotidiana peccata, cum dicunt : « Dimitte nobis debita nostra [2] ; » veraciter addêntes, « Sicut » et dimittimus debitoribus nostris. » Gratia ergo ex multis delictis, sive singula in singulis, sive in quibusdam pauca, in quibusdam plurima invenerit, sive quæ ante baptismum, sive ante postea committuntur, et pœnitendo, orando, eleemosynas dando sanantur, in justificationem mittit, quos a damnatione liberat : hæc enim omnia, ipsa sunt multa, ex quibus multis justificat gratia. Quæ si non subveniat, profecto etiam ex uno delicto, non quod proprium quisque committit, hoc enim loco non inde loquebatur Apostolus, sed quod per unum peccantem intravit in mundum itur ad damnationem ; hoc enim Apostolus evidentissime expressit. Neque enim ait sicut tu, Non sicut per unum peccatum; tanquam singulum cujusque volens intelligi : sed ait : « Non sicut per unum peccantem [3]. » Aperi oculos, et lege ; et noli tanquam cæcis aliud pro alio velle supponere.

CCXIII. JULIANUS. « Sed hoc curavit exprimere : Cum,

[1] Matth. XVIII, 22. — [2] Id. VI, 12. — [3] Rom. V, 16.

inquit, peccata singula reos suos lethaliter vulnerassent, innumerabiliter confossos homines hæc gratia singulari et semel tradita virtute salvavit. »

AUGUSTINUS. Per unum peccantem, dixit ; ubi Adam intelligitur : non per unum peccatum ; ubi tu verbo mutato atque subposito, vis intelligi singula singulorum.

CCXIV. JULIANUS. « Si enim ob unius delictum mors » regnavit per unum ; multo magis qui abundantiam » gratiæ et donum justitiæ accipiunt, in vita regnabunt » per unum Jesum Christum[1] : » Consequenter quod cœpit affirmat: duas enim posuit sententias, utrique volens convenire quod in fine subjunxit. Per unum enim qui fuit forma peccati, et in cujus similitudine prævaricantur sub Lege peccantes, pronuntiat regnare mortem ; et per unum regnare in vita abundantiam quosque gratiæ consecutos, quæ gratia virtutem imitantibus prodest. Non remansit ergo de uno quæstio, quia hoc quod subditum est : eos videlicet in vita regnare, qui abundantiam gratiæ perceperint, etiam primum illud absolvit, ut nemo videlicet cogatur in mortem, nisi qui exemplum peccantis adamaverit.

AUGUSTINUS. Cujus exemplum peccantis adamaverit ? nempe primi hominis : hunc enim formam dicis esse peccati propter imitationem, non propter generationem ; proinde, sicut[2] dicis, « nemo in mortem cogitur, nisi qui exemplum peccantis hujus adamaverit : « non ergo coguntur in mortem, qui non in similitudine prævaricationis ejus, sicut existimas, peccaverunt. Quomodo ergo dicis, mortem regnasse et in eos qui peccaverunt quidem per liberum arbitrium, sed non in similitudine prævaricationis Adæ, quia sine Lege peccaverunt ? Non itaque peccaverunt ejus exemplo : quoniam non peccantes in similitu-

[1] Rom. v, 17. — [2] *Forte* si ut.

dine prævaricationis ejus, non exemplum peccantis adamaverunt: quantum enim ab hac similitudine peccantis hujus, tantum ab imitatione exempli hujus alieni sunt. Cum igitur et in eos regnavit mors, quid est quod dicis, « ut nemo cogatur in mortem, nisi qui exemplum peccantis adamaverit, » ejus videlicet, quem propter imitationem formam vis fuisse peccati? Ecce non adamaverunt peccantis exemplum, qui non in prævaricationis ejus similitudine peccaverunt; et tamen etiam regnavit in eos mors. An vis redire ad catholicam veritatem, ut in eos quoque mortem regnasse fatearis, qui non peccaverunt, propria non faciendo peccata, sed regnum mortis in similitudine prævaricationis ejus, de cujus stirpe sunt nati, tanquam hæreditario miseriæ jure subierunt? Sic prope intellexerunt hæc apostolica verba doctores Ecclesiæ, qui viderunt ea non posse recte intelligi, nisi in eis intelligatur obnoxiæ successionis origo peccati; propter quod dixerunt, Parvulos secundum Adam carnaliter natos [1], contagium mortis antiquæ prima nativitate contrahere: nec Manichæi fuerunt, sed vos Pelagianos, Dei spiritu, qui per eos locutus est, damnaverunt.

CCXV. Julianus. « Vita autem in qua regnaturi sunt sancti, æterna monstratur: ergo et mors quæ iniquitatem voluntariam sequitur, æterna credatur. « Itaque sicut per » unius delictum in omnes homines in condemnationem, » sic et per unius justitiam in omnes homines in justifi- » cationem vitæ. Sicut enim per unius inobedientiam » peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obe- » dientiam justi constituentur multi [2]. » Omnis est soluta perplexitas, impudenter de universitate calumnia concitatur, ineptissime in scirpo nodus quæritur. Pronuntiat Apostolus, non omnes esse, sed multos, qui per inobedien-

[1] Cyprian Epist. LXIV, ad Fidum. — [2] Rom. v, 18 et 19.

tiam primi hominis, peccata didicissent; et multos esse, non omnes, qui per alterius obedientiam, justitiam essent adepti. Nihil hic de exortu humanitatis agitur, mores in diversis studiis publicantur: inobedientia et obedientia studiorum operam, non generationis, ostendit. Certe ubi opportunius, si quid secundum te saperet Apostolus, pronuntiaret omnes ad condemnationem ire nascendo, paucos autem ad vitam credendo, quam in hoc loco, ubi summa disputationis complenda erat? Debuit enim dicere, Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt omnes; imo non per inobedientiam, sed, sicut per generationem primi hominis peccatores nati sunt omnes, ita et per unius obedientiam justi constituentur multi.»

Augustinus. Imo debuit dicere, Sicut per inobedientiam suam peccatores constituti sunt multi, ita per obedientiam suam justi constituentur multi: aut, si imitationem, quam vos in magnis angustiis constituti et persequente veritate coarctati, invenisse vos putatis, qua exire possetis, hoc loco ille commendare voluisset, debuit dicere, Sicut per imitationem inobedientiæ unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per imitationem obedientiæ unius hominis justi constituentur multi. Ecce et ego dixi quomodo debuerit Apostolus loqui, si hoc vellet dicere, quod vos dicitis: ne putes aliquid magnum esse, pro voluntate nostra verba componere, non auctoris voluntatem in verbis ejus exponere. Dixit ergo, per inobedientiam unius hominis, quem generationis principem noverat, peccatores constitutos esse multos; quoniam illa inobedientia est natura humana vitiata: et per obedientiam unius hominis, qui regenerationis est princeps, justos constitui multos: quia illius obedientia natura humana sanatur[1], « Qui factus est obediens usque ad mor-

[1] Philip. II, 8.

» tem crucis, » ut justi constituantur per ejus gratiam, etiam qui non hic per suam conversationem justi esse potuerunt; sicut hi qui continuo post lavacrum regenerationis expirant, sive grandioris, sive infantilis ætatis. Unde maluit verbum futuri temporis ponere, et constituentur dicere, non constituti sunt, quoniam justi illa justitia, quæ sine ullo peccato erit, in futuri sæculi æternitate victuri sunt. Cum autem de peccatoribus non dixit, constituentur, sed constituti sunt, sæculum hoc quod præterit, ubi jam vitiata est humana natura, verbo temporis præteriti expressit. Jam vero de multis quia ipsi sunt omnes, satis tibi responsum est. Tu autem quos Apostolus dixit omnes, non potuisti nisi contradicendo exponere, et dicendo, non sunt omnes; ad quod te nulla necessitas cogeret, si catholicum quam Pelagianum sensum tenere maluisses. Omnes enim propterea dicuntur et multi, ut discernantur ab eis, qui cum sint omnes, sunt tamen pauci.

CCXVI. Julianus. « Quod si ita intulisset, non minus docebatur impia esse, quam inepta sententia, qua et comparatio ipsa in diverso proposito personarum stolidissima doceretur, cum res non similes ad collationem venirent, natura videlicet et voluntas; ut in parte mali seminum necessitas poneretur, in parte vero boni studii sola libertas; imo jam non libertas, quoniam non suppetebat facultas eligendi boni et cavendi mali, si naturalis reatus fuisset. Dicit ergo Apostolus sapiens et eruditus Ecclesiæ doctor, per inobedientiam extitisse transisseque peccatum, multiplicarique justitiam.»

Augustinus. Ubi est quod dixeras, non peccatum transisse[1], sed mortem? Ecce nunc dicis, per inobedientiam, quæ unius hominis commemorata est, non solum extitisse, verumetiam transisse peccatum. An quid prius dixeris

[1] Vide supra, num. 63, 64, 196.

fortassis oblitus es? Gratulandum est oblivioni tuæ, qua verum compelleris dicere. Nam quod tibi videtur, in collatione contrariarum partium non debere ex una parte poni necessitatem seminis, et ex altera studium voluntatis, stolidum esse reperires, si videres, sic in mala parte illos qui pertinent ad hominem primum, connexione generationis, sine studio suæ voluntatis, peccati traxisse contagium, quemadmodum illi parvuli, qui pertinent ad hominem secundum, sine studio propriæ voluntatis, per pacem regenerationis justitiæ participes fiunt. Si autem semen ex utraque parte deposcis : sicut per Adam semen carnale vitiatum est, sic viget spiritale per Christum. Quod semen insinuavit nobis Joannes apostolus, dicens : « Et » non potest peccare, quia semen ejus in ipso manet [1]. » Quod in futuro sæculo bono potius apparebit, ubi qui erunt, peccare non poterunt; non in hoc sæculo maligno, ubi et hi qui pertinent ad sæculum peccata non habiturum, habent unde quotidie petant a Patre veniam peccatorum.

CCXVII. Julianus. « Ac per hoc, destruit opinionem peccati naturalis, et docet alias esse causas substantiæ, alias voluntatis. Ac ne intelligentia hæc nostro magis imputetur ingenio, quam apostolico dogmati, ea quæ huic loco addidit, audiamus. « Lex autem subintravit, inquit, » ut abundaret delictum : ubi autem abundavit peccatum, » superabundavit gratia; ut sicut regnavit peccatum in » mortem, ita et gratia regnet per justitiam, in vitam » æternam, per Jesum Christum Dominum nostrum [2]. » Assere igitur quemadmodum peccatum tuum, id est, traducis, cœperit abundare post legem, quæ post ministerium Moysi incrementa susceperit. »

Augustinus. Imo tu assere, quomodo, sicut superius

[1] I Joan. III, 9. — [2] Rom. V, 20 et 21.

dixisti[1], regnum peccati lata lege ceciderit; cum dicat Apostolus, lata lege abundasse peccatum. Ego autem quod dixi assero : quia etsi non asseram, clarum est. Peccatum quippe originale fuit et ante legem : « quia per » unum hominem peccatum intravit in mundum, et cum » illo mors per omnes homines pertransiit[2]. » Erat et voluntarium : quoniam qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt[3]. Subintravit autem lex, ut abundaret peccatum[4] : quia his generibus peccatorum, quæ ante legem fuerunt, etiam illud accessit, quod prævaricatio nuncupatur. « Ubi enim lex non est, nec prævaricatio[5]. » Ubi ergo his omnibus generibus peccatorum abundavit peccatum, superabundavit gratia[6]; quia in his qui ad eam pertinent, omnium istorum generum reatum delet, et insuper donat ut delectatio peccati justitiæ delectatione vincatur; atque ad eam postea perveniatur vitam, ubi nullum erit omnino peccatum. Quomodo ergo res non similes in collationem venire, non debent, sicut paulo ante dixisti; cum ex contrariis fiat ista collatio, et ex una parte generatio ponatur, et ex altera regeneratio; ex una regnum mortis, ex altera regnum vitæ; ex una abundantia, ex altera remissio peccatorum; ex una delectatio peccati, per naturæ vitium usque ad consuetudinis malum, ex altera prælium contra concupiscentiam carnis, per sancti Spiritus adjutorium, usque ad victoriæ pacem, quæ nullum intrinsecus, nullum extrinsecus patietur inimicum. Hæc tene, si vis sanus esse : et noli contra hæc, quæ ad sanam doctrinam pertinent, insanire.

CCXVIII. Julianus. « Certe in his locis Apostolum de peccato naturali disseruisse contendis. Ad[7] hoc supra dixerat, usque ad legem fuisse, ut intelligeretur post le-

[1] Vide supra, n. 198. — [2] Rom. v, 12. — [3] Id. II, 12. — [4] Id. v, 20. — [5] Id. IV, 15. — [6] Id. v, 20. — [7] *Forte* at.

gem esse desiisse[1]? nunc autem de eadem dicit, quod cœperit crescere et abundare post legem. Catholico intellectui quem sequimur, utrumque hoc convenire monstravimus : tuo vero dogmati qua impudentia vindicatur, ut unum idemque peccatum lege lata, superius quidem defecisse, nunc autem crevisse dicatur? Quomodo ergo post legem abundat naturale peccatum? acrius-ne cœperunt genitalia commoveri, ut de augmentis et novitate motuum peccato tuo virtus videatur adjuncta? An lex data nascentibus est, ut qui de libidine, quam dicis diabolicam esse et radicem fructumque peccati, geniti erant, admonerentur emendare quod facti erant, et gestum corrigere quem habuerant, cum eos generarent parentes? Cogerent postremo quæ facta erant, infecta esse; quod illi audire videlicet renuentes, inobedientiæ crimen incurrerent? At hoc a nullo stultorum, nedum a lege quam Deus dedit, poterat imputari. »

Augustinus. Numquid alicubi diximus, peccatum originale crevisse post legem? Aut hoc intelligi volumus in eo quod ait Apostolus, « Lex subintravit, ut abundaret » delictum[1]? » Abundavit enim, non quia illud genus crevit, quod ante jam fuerat; sed quia genus aliud peccati accessit, quod sine lege non erat, id est, prævaricatio, sicut paulo ante monstravimus. Concupiscentia est autem carnis, et libido genitalium, contra quam sanctorum castitas pugnat. Hanc tibi multum placentem, quoniam cum ipsa sua pugna, qui repugnat etiam pudicitia conjugalis, non nisi ad filios procreandos ea bene utens, aliis autem motibus ejus obsistens; hanc ergo cum ista sua pugna quia etiam in paradisi pacem conaris admittere vel[2] immittere, ipse in paradisum non disponis intrare. Quantalibet autem abs te defensione muniatur, et laudibus

[1] Rom. v, 13 — [2] Rom. v, 20. — [3] *Forte delendum est,* admittere vel.

adornetur, aut vitium est, aut vitiata est : nec immerito, militibus Christi a quibus debellatur, odiosa est; cum qua ipse concludis, ut eam et expugnare te dicas, et laudare non erubescas. Per hanc humana quæ nascitur, caro peccati est : propter quod per illam nasci noluit ille, qui natus est in similitudine carnis peccati ; ac per hoc, quamvis in carne vera, non tamen in carne peccati. Ex hac concupiscentia, suscepta tua, tibi quidem pulchra nimis, sed fœda omnibus sanctis, generatione trahitur originalis peccati vinculum, sola regeneratione solvendum : illud factum est per Adam, hoc fit per Christum; illud per quem peccatum intravit in mundum, hoc per eum qui tollit peccatum mundi. Sic agnoscit Adam et Christum, qui ex Adam transiit ad Christum.

CCXIX. Julianus. « Quid ergo additum post legem est peccato naturali, quod quidem non solum prohibitum [1] aut condemnatum, verum etiam nec leviter vituperatum aut tenuiter ostensum probatur in lege?

Augustinus. Ostenditur et in lege, sed si vobis auferatur velamen [2]. Quid enim aliud ostenditur damnatione animæ illius qui octavo die non circumciditur [3]? Quid aliud ostenditur, quando infante nato sacrificium pro peccato jubetur offerri [4] ? quod jam supra memoravi.

CCXX. Julianus. « Certe ne tu quidem adeo desipis, ut dicas, peccati traducem post circumcisionem factam esse majorem : quomodo ergo abundavit post legem quæ nec arguitur in lege, nec proditur? At hoc vide, quam sanæ intelligentiæ concinat, quæ peccatum in sola delinquentis voluntate constituit. Usque ad legem dicit Apostolus fuisse peccatum [5], ut post legem intelligatur fuisse prævaricatio, promulgata videlicet præcepta transgre-

[1] *Forte* non prohibitum. — [2] 2 Cor. III, 16. — [3] Gen. XVII, 14. — [4] Levit. XII, 6. — [5] Rom. V, 13.

diens; atque hoc genere abundavit lege subintroeunte peccatum; quoniam reatui ejus de prævaricatione crevit invidia; et opus malæ voluntatis, sicut ante legem peccatum erat, ita post legem cœpit esse transgressio : quamvis non eo proposito legem Deus tulerit, ut mortales fierent ejus sanctione pejores. Neque enim lex peccatum aut causa peccati; sed mandatum sanctum, et justum, et bonum[1]. Verum quia delinquentium pravitas, eo se ferro, quo curari debuit, vulneravit, obstititque consilio Dei, ut inde periclitaretur unde debueras sanari; dicit Apostolus, de effectu rerum, opinionem divini consilii, quo data lex fuerat, injuriam pertulisse. Et quia non fuit is proventus emendationis humanæ, in quem lator legis intenderat, sed in plurimis evenere contraria : eo usque ait profecisse studia peccantium, ut non ob aliud videretur data lex esse, quam ut improbi improbiores fierent, et ad peccatum prævaricatio jungeretur. »

AUGUSTINUS. Tu dicis ista, qui consilium Dei in danda lege non ipsum sapis quod apostolus Paulus ostendit; et ad eas blasphemias ipse te impingis, ut dicas : « Opinionem divini consilii, quo data lex fuerat, injuriam pertulisse : » tanquam aliud factum sit, quam Deus futurum fuerat opinatus; neque hoc provenerit lata lege, quod lator legis intenderat. Deum igitur omnium præscium futurorum, secundum tuam sapientiam, sua fefellit intentio? Non attendis quod scriptum est, « Multæ cogitationes in corde » viri, consilium autem Domini manet in æternum[2]. » Si ergo vis nosse, quantum homini fas est, quo consilio Dei omnipotentis et omnia præscientis lex data fuerit, intuere quod dicit Apostolus : Si enim data esset lex, quæ » posset vivificare, omnino ex lege esset justitia[3]. » Et tanquam diceremus, Cur ergo data est? « Sed concludit, in-

[1] Rom. VII, 7 et 12. — [2] Prov. XIX, 21, juxta LXX. — [3] Gal. III, 21.

» quit, Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide » Jesu Christi daretur credentibus[1]. » Ecce quod est consilium datæ legis.

Quis autem nescit, non legis, sed hominum vitio lege subintrante abundasse peccatum? Sed hoc vitium, quo prohibita plus delectant, et fit virtus peccati lex, non sanat nisi vivificans spiritus, non littera occidens[2] : quæ tamen ad hoc utilis fuit, quia cum ipsa occideret, per prævaricationem, crescente per prohibitionem cupiditate peccandi, vivificantem Spiritum fecit inquiri, et hominem de sua virtute lethaliter confidentem, adjutorium gratiæ Dei compulit poscere, sub lege, quamvis sancta et justa et bona, tamen deficientem, atque ad operanda quæ sancta, quæ justa, quæ bona sunt, sibi subvenire propriis viribus non valentem.

CCXXI. JULIANUS. « Jure igitur hoc genere dicitur abundasse delictum, quod et ante legem, et post legem, uniuscujusque committebat voluntas; sed ante legem peccatrix, post legem autem etiam prævaricatrix. Tunc ergo crescit et abundat aliquid, cum in genere suo colligit incrementa : sicut peccato liberæ voluntatis post Moysen cumulus transgressionis accessit : de eodem enim genere fuit, licet in tempore diverso, id est, de mala voluntate, quæ et ante legem, et post legem, non coactu insuperabili, sed studio vituperabili deliquit. Quæ cum ita sint, tibi nihil potest de apostolicis convenire verbis. Neque enim subintroeunte lege peccatum traducis aut copiosius factum docetur, aut grandius : nec peccatis voluntatis illud abundare jure dicitur, quod ad nascentium voluntatem nequaquam attinere monstratur. Non ergo abundavit post legem, quod lex nec prohibere potuit, nec punire. « Ubi » autem abundavit peccatum, superabundavit gratia : ut

[1] Gal. III, 22. — [2] I Cor. XV, 56.

» sicut regnavit peccatum in mortem, ita gratia regnet » per justitiam in vitam æternam[1]. »

AUGUSTINUS. Originale peccatum non quidem post legem crevit : sed tamen lex etiam ipsum, cujus abolitionem circumcisione infantis significaret, invenit : sicut invenit etiam peccata ignorantiæ, quæ nec ipsa data lege creverunt ; quando quidem potius ipsa ignorantia diminuta est, quia scientia legis accessit. Sed peccatum, sine quo nemo nascitur, crevit voluntatis accessu, originali concupiscentia trahente peccantis assensum. Abundavit autem peccatum, id est, nimis crevit, postea quam per legem facta est cognitio peccati, et cœpit etiam prævaricatione peccari[2]. Quod si velitis advertere, et acquiescere veritati, nulla necessitate cogemini, aperte Apostolo contradicere clamanti, « Per unum hominem peccatum intravit in » mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes ho» mines pertransiit[3]. » Illo enim dicente, pertransiit per omnes, cum vos non per omnes pertransisse dicitis, quid aliud quam Apostolo contradicitis? et si Apostolo, utique Christo. Quid ergo miramini, quod abominatur vos Ecclesia Christi, qui sententiis lethalibus vestris infirmos parvulos subtrahere conamini medicamentis salubribus Christi?

CCXXII. JULIANUS. « Aperit se Apostolus clarius in processu, et docet, in perditione salutis humanæ, Deum copia suæ miserationis admonitum, desperatis rebus efficaciorem solito medicinam tulisse ; ut quos præceptis non correxerat, beneficiis obligaret ; et ita devotionem exigeret in futurum, ut non imputaret peracta ; studerentque deinceps custodire justitiam homines, quam compendio credulitatis fuerant assecuti. Abundantia ergo præcedentium peccatorum, tam abundantis misericordiæ

[1] Rom. v, 20 et 21. — [2] Id. III, 20. — [3] Id. v, 12.

exegit auxilium : quoniam nisi tanta copia indulgentis fuisset[1], nulla alia disciplina morbis tam gravibus subveniret. »

Verum in hac divini commendatione beneficii, vidit Apostolus objectioni locum patere eorum, qui dicere poteant, Si rite merita causarum de effectibus æstimamus, et peccatorum copia, ut misericordia Dei afflueret, impetravit; insistendum peccatis est, ut gratiæ non desit ubertas. Occurrens itaque opinioni ejusmodi : « Quid ergo dicemus, » inquit; permanebimus in peccato, ut gratia abundet? » Absit : qui enim mortui sumus peccato, quemadmodum » adhuc vivemus in eo? An ignoratis quoniam quicumque » baptizati sumus in Christo Jesu, in morte illius baptizati sumus? Consepulti ergo sumus illi, per baptismum » in mortem, ut quemadmodum surrexit Christus in » gloria Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus[2]. »

Augustinus. Numquid ideo non vos apostolica ista verba suffocant, quia et vos ea commemoratis, ne obliviscamur quam firma conemini domus Dei fundamenta convellere? Insane, cum dixisset Apostolus, Si mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in eo? Ideo subjecit, An ignoratis quoniam quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? ut baptizatos in Christo mortuos probaret esse peccato. Usque adeo-ne surdus es, ut ista non audias? usqueadeo cæcus, ut ista non videas? Confitere ergo peccato mortuos parvulos baptizatos; confitere tandem originale peccatum; non enim aliud cui morerentur habuerunt : aut dic aperte, baptizari eos non oportere; aut cum baptizantur, non eos in Christo Jesu baptizari aut non in morte ipsius baptizari, et dele si potes Apostoli verba dicentis : « Quicumque » baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati » sumus. » Porro si hæc verba delere non potes, sicut non

[1] *Forte* indulgentiæ. — [2] Rom. vi, 1 et seqq.

potes : cum ergo audis, quicumque, noli velle inde parvulos separare : permitte Christum etiam parvulis esse Jesum; quoniam non exceptis ipsis, sed cum ipsis salvum facit populum suum a peccatis eorum, propter quod dictum est ab Angelo, « Vocabis nomen ejus Jesum[1]. »

CCXXIII. JULIANUS. « Dicit nos mortuos esse peccato, eo jam tempore, quo ut acciperemus indulgentiæ donum, renuntiare nos mundo omnibusque peccatis professi sumus : atque ideo muneris memores debere sic vivere, ut Christo consepulti esse doceamur; atque resurrectionem ejus conspicua sanctitate gestemus : et quomodo ille, postquam resurrexit a mortuis, nullas infirmitates corporis, nulla flagella perpetitur; ita etiam et nos esse invulnerabiles peccatis omnibus et vitiis annitamur. « Si enim com-» plantati sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrec-» tionis erimus; hoc scientes, quoniam vetus homo noster » simul confixus est cruci, ut destruatur corpus peccati, ut » ultra non serviamus peccato. Qui enim mortuus est, justi-» ficatus est a peccato[2]. » Clara fideles ratione constringit : Si vultis, inquit, resurrectionis ejus fieri participes, virtutem quoque mortis imitamini, ut mortui vitiis in virtute vivatis; tunc enim eritis in illa felicitate consortes, si mortis ejus imaginem tuleritis, moriendo peccatis. Vetus enim homo noster debet cruci ejus affixus doceri, ut destruat corpus peccati, fortitudine videlicet passionis. Corpus autem peccati, consuetudine sua Paulus, vitia, non substantiam carnis appellat. Sic enim sequitur, « Ut destruatur » corpus peccati, ut ultra non serviamus peccato. Qui » enim mortuus est, justificatus est a peccato. »

AUGUSTINUS. Quomodolibet interpreteris corpus peccati, non negabis parvulos in Christo Jesu baptizatos mortuos esse peccato, ne apertissime neges eos baptizatos

[1] Matth. I, 21. — [2] Rom. VI, 5 et seqq.

in morte Christi Jesu; ac per hoc neges baptizatos in Christo Jesu. « Quicumque enim baptizati sumus in » Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus[1]. » Dic ergo cui peccato moriuntur, cum parvuli baptizantur in Christo Jesu? Sed quid dicas, penitus non habebis, nisi cum tota Ecclesia Christi intelligas, atque respondeas, « Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et » per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, » in quo omnes peccaverunt[2]. » Ecce qui peccato moriuntur, cum in morte Christi Jesu parvuli baptizantur. Rogo, nolite esse sicut equus et mulus, non habentes intellectum[3]. Audite : « Si mortui sumus peccato, quomodo » vivemus in eo? An ignoratis quoniam quicumque bapti- » zati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati su- » mus? Quicumque igitur baptizati sumus in Christo Jesu, » peccato mortui sumus; quia in morte ipsius baptizati » sumus[4]. » Audite quicumque baptizati sumus : neque enim parvuli et non majores, aut vero majores et non parvuli : sed, quicumque, id est, sive parvuli, sive majores, baptizati sumus in Christo Jesu, in morte illius baptizati sumus, ac per hoc sumus mortui peccato. Aut ergo aperte dicite non esse baptismum Christi parvulis necessarium, aut peccatum cui moriuntur, quando in Christo baptizantur, dicite parvulorum : aut quia nullum potestis aliud invenire, tandem aliquando agnoscite originale peccatum.

CCXXIV. Julianus. « Nempe cum viventibus loquebatur, et his dicebat justitiam per mysteria fuisse collatam. Quomodo ergo ait, eum justificatum esse, quem mortuum? nisi quia sine aliquo ostendit ambiguo, mortem hic abrenuntiationem vocare; et ideo a se nomen mortis assumi, ut ostendat ita fideles a peccatis, sicut mortuos ab actibus debere cessare. »

[1] Rom. VI, 3. — [2] Id. V, 12. — [3] Psal. XXXI, 9. — [4] Rom. VI, 2 et 3.

Augustinus. Homo contentiose, si hoc loco apostolicorum verborum mors abrenuntiatio vocatur, ut qui peccato abrenuntiat, peccato moriatur : recole quemadmodum in Ecclesia Christi, in qua baptizatus es, baptismatis mysteria celebrentur; et invenies quod abrenuntient et parvuli per ora gestantium, sicut credunt per ora gestantium : quod apud vos jam forsitan non fit. Sic enim profecistis in pejus, ipsi errantes, et alios in errorem mittentes, qui vobis consenserint[1], non debere abrenuntiare parvulum baptizandum, quia non traxit originale peccatum : aut si debet abrenuntiare peccato, dicite, cui; et errorem vestrum aliquando corrigite.

CCXXV. Julianus. « Si enim mortui sumus cum » Christo, credimus quia vivemus cum Christo; scientes » quia Christus suscitatus a mortuis jam non moritur, » mors in eum jam non dominabitur : quod enim mortuus » est peccato, mortuus est semel; quod autem vivit, vivit » Deo. Ita et vos deputate vos mortuos esse peccato, viven» tes autem Deo, in Christo Jesu[2]. » Quomodo Christus, inquit, qui peccato mortuus est semel, id est, propter peccata nostra mortuus est semel, ultra non moritur, sed vivit in gloria Dei; ita et vos deputate vos peccato mortuos solis vivere et servire virtutibus. »

Augustinus. O mira expositio! Apostolus dicit Christum peccato mortuum : et tu dicis, id est, propter peccata nostra. Ergo quod dicit ille, Sic et vos existimate vos mortuos esse peccato : hoc putandus est dicere, Existimate vos mortuos esse propter peccata vestra? Non utique hoc dicit isto loco; nec tu sic intelligis, sed peccato mortuos, ne peccato viverent, confiteris. Ostende ergo et Christum mortuum fuisse peccato, ne inconvenienter Apostolus dixerit, sic et vos. Propter auferenda enim nos-

[1] 2 Tim. III, 13. — [2] Rom. VI, 8 et seqq.

tra peccata, sed tamen peccato mortuus est : et hoc quomodo, qui nullum habuit omnino peccatum, nec originale, nec proprium, nisi quia similitudo, cujus rei similitudo erat, nomen accepit? Novimus enim Christum in similitudine venisse carnis peccati ; quoniam in vera carne venit, sed non sicut alii homines in carne peccati : mortuus est ergo ille similitudini peccati, quam gerebat in carne mortali : ac sic mysterium nostræ salutis implevit, ut nos peccato moreremur, cujus ille similitudinem gessit : ideo in morte ipsius baptizamur; quia sicut in illo vera mors facta est, ita in nobis vera fit remissio peccatorum. Sed hic sunt et parvuli : Quicumque enim baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus[1]. Non enim sic homines baptizantur in Christo, ut aliqui in morte ipsius, aliqui non in morte ipsius baptizantur; sed sicut ait, in quo loquebatur ipse Christus, Quicumque baptizantur in Christo Jesu, in morte ipsius baptizantur : ac per hoc, quicumque baptizantur in Christo Jesu, peccato moriuntur. Si quicumque; utique et parvuli : sed cui peccato parvuli moriuntur? Jam tandem quæso confiteatur generatio, ne mentiatur regeneratio; confiteatur in parvulis caro peccati, ut non negetur etiam pro parvulis mortua similitudo carnis peccati[2].

CCXXVI. Julianus. « Ubi hic ergo accusatur natura? ubi humanæ substantiæ culpantur exordia ? ubi motus generantis arguitur? Luce clarius est, quod sola a magistro gentium conveniatur voluntas, ut abdicet occulta dedecoris, et in meliorem vitam actuum correctione proficiat[3]. Sed jam accipiat expositio nostra compendium, nec interpretari in his locis dicta Apostoli perseveret, ipsum de suis disserentem sensibus audiamus. In fine disputationis ejus apparebit, cujus dogmati fideique consentiat. Nos

[1] Rom. VIII, 3. — [2] Id. VI, 3. — [3] 2 Cor. IV, 2.

nempe dicimus, de peccato Apostolum voluntatis humanæ, quæ in unoquoque peccante est, locutum fuisse : tu vero, de eo quod Fausto credis, generatione transmissum, et a cunctis sine voluntate susceptum. Concertationes itaque nostræ, si placet, facessant ; et ut mediocriter agam, dissimulemus Apostoli dignitatem, qua præscribi posset, etiamsi vobis per omnia ejus verba concinerent, tamen illum pro officii sui splendore nihil tam deforme sensisse ; ambiguitatem esse elocutionum, non sensuum pravitatem ; hoc solum ei in præsenti negotio concedatur, ut vir non perturbatæ mentis, magis scripta sua quam tu intellexisse credatur. « Non ergo regnet, inquit, peccatum in vestro » mortali corpore ad obediendum ei [1]. » Possem jam hic dicere, exhortationis testimonio probatum esse, de peccatis eum agere voluntatis : quia mala si essent naturalia, per justitiam defendi possent, per misericordiam postremo defleri ; nullo autem pacto admonerentur cavenda. Quovis enim naturali malo, si ullum esse posset, hoc malum erat majus insaniæ, qua tenebatur, quicumque devotionem in cavendis rebus naturalibus exigebat. Apostolus autem nihil sanxit quod possit jure reprehendi. Peccatum itaque voluntatis ostendit, quod inculcat debere vitari. »

AUGUSTINUS. Quis ignorat non loqui Apostolum parvulis, sed eis qui possunt intelligere verba dicentis, et adjuvante Dei gratia obedire præceptis ? Sed utique agunt etiam cum filiis suis, ut quemadmodum crescit in eis rationis usus, ita exeratur obedientiæ fructus [2] ; ne in vacuum gratiam Dei susceperint, quando regenerati sunt, nescientes. Verumtamen illam pulchram susceptam tuam, quæ deformis est omnibus debellatoribus suis, concupiscentiam carnis dico, per quam nascitur, et cum qua nascitur homo : hanc ergo concupiscentiam carnis, cohi-

[1] Rom. VI, 12. — [2] 2 Cor. VI, 1.

beri Apostolus præcipit, nec regnare permittit, eamque peccati nomine appellat; quia et de primo peccato originem ducit, et quisquis ejus motibus ad illicita consenserit, peccat : quæ tunc nulla erit in nobis, quando immortale corpus habebimus: ideoque cum posset dicere: Non regnet peccatum in vestro corpore, cur addidit verbum, et ait, in vestro mortali corpore, nisi ut tunc speraremus istam, quam peccatum vocat, concupiscentiam non futuram, quando mortale non habebimus corpus? Nam tu dic nobis, cur non ait; Non sit peccatum in vestro mortali corpore; sed ait, Non regnet? nisi quia ista concupiscentia, quæ non potest nisi esse in carne mortali, in eis regnat, qui desideriis ejus ad mala perpetranda consentiunt; et ab ea quocumque illexerit, victi pertrahuntur majore impetu, quia Lege prohibentur, si gratia non juvantur : in eis autem, qui Deo donante faciunt quod præceptum est, id est, commotæ atque instanti non obediunt, nec ei arma exhibent membra, inest quidem, sed non regnat. Probatur autem inesse, dum concupiscuntur mala : et probatur non regnare, dum justitiæ delectatione vincente non fiunt. Quomodo enim præcipimur ei non obedire, nisi jubenti, sive suadenti? Quomodo autem facere hoc potest, si non inest?

CCXXVII. JULIANUS. « Neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato : sed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viventes, et membra vestra arma justitiæ Deo; peccatum enim in vobis non dominatur; non enim sub Lege estis, sed sub gratia [1]. » Eo, inquit, debetis servire Deo fidelius, quo etiam liberalius. Peccatum quippe dominabatur vobis, cum reatuum impendebat ultio; postea autem quam gratia Dei beneficia consecuti estis, et depositis reatuum ponderibus respirastis, ingenuo

[1] Rom. VI, 13 et 14.

pudore commoniti debetis gratiam referre medicanti. »

AUGUSTINUS. Tu vestro more, qui de vestro descendit errore, non agnoscis gratiam nisi in dimissione peccatorum; ut jam de cætero per liberum arbitrium ipse homo se ipsum fabricet justum. Sed non hoc dicit Ecclesia, quæ clamat tota, quod didicit a Magistro bono : « Ne nos » inferas in tentationem [1] : » non hoc dicit, qui dicit : « Oramus autem ad Deum, ne quid faciatis mali [2] : non hoc dicit qui dicit, « Rogavi pro te, Petre, ne deficiat » fides tua [3]. » Isto enim modo gratia ut non peccemus facit, non quæ peccavimus diluit. Utroque enim modo adjuvat gratia, et dimittendo quæ male fecimus, et opitulando ut declinemus a malis et bona faciamus.

CCXXVIII. JULIANUS. « Verum quia ejusdem, quam supra exposuerat, quæstionis incurrebat occasio; ut opponeretur videlicet, liberatos a Lege, quæ intentabat iram, securos posse sub gratiæ Dei benignitate peccare, subdidit protinus : « Quid ergo, peccabimus, quoniam non » sumus sub Lege, sed sub gratia? Absit: an ignoratis quo» niam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis » ejus cui obedistis, sive peccati, sive obeditionis justi» tiæ [4] ? » Jam-ne ei credimus, de cujus disseruerit hactenus conditione peccati? « Cui, inquit, exhibetis vos servos » ad obediendum, ejus servi estis, sive peccati, sive justi» tiæ. » Ubi hic ergo indicatur ab Apostolo peccatum illud, quod ante voluntatis tempora, ante obedientium studium, ante scientiæ et conscientiæ ætatem, ipsis fingitur supervolasse seminibus? quod certe nisi in Manichæorum libris inveniri non potest. »

AUGUSTINUS. Non sunt Manichæorum libri, ubi legitur: « Fuimus enim et nos natura filii iræ, sicut et cæteri [5] : »

[1] Matth. VI, 13. — [2] 2 Cor. XIII, 7. — [3] Luc. XXII, 32. — [4] Rom. V, 15 et 16. — [5] Ephes. II, 3.

quod vos novo more, sed impudentissimo ore, interpretamini ex Græco, ut Apostolus dixisse videatur, non « natura ; sed prorsus, hoc est, fuimus prorsus filii iræ. » Et forte hoc emendare audebitis in codicibus vestris : non enim vultis acquiescere, quod nisi hæc, quanto verior, tanto antiquior fides esset, hoc omnes latini codices non haberent. Nec ideo tamen Apostolus monere non debuit, obediendum esse justitiæ, non peccato, quia, Omnes homines sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est [1]. Cum enim generationis reatus regenerationis indulgentia fuerit absolutus, obediendum est justitiæ spiritui, cui consentire, nec obediendum est concupiscentiæ carnis, contra quam certare debemus : ita sane ut ipsam quoque obedientiam piam donum Dei esse meminerimus, quod promisit per Prophetam, dicens : « Dabo eis cor cognos- » cendi me et aures audientes : quod quid est aliud, quam » obedientes [2] ? »

CCXXIX. Julianus. « Cæterum Apostolus ostendit, (si tamen aliquam ab hominibus hac tempestate fidem impetrat ;) servos se non dicere peccati, nisi eos quos constat voluntate propria obedisse peccato, cujus mutatione, id est, voluntatis, cœperunt servire justitiæ. Obedientiam ergo in medio collocavit ; et ei imputavit quod vel vitiis prius, vel postea studuerunt parere virtutibus. »

Augustinus. « Qui confidunt in virtute sua, vani sunt, » sicut vos ; et destruentur, sicut vos [3]. »

CCXXX. Julianus. « Gratias autem Deo, quod fuistis, » inquit, servi peccati ; sed obedistis ex corde, in eam » formam doctrinæ, in quam traditi estis ; liberati autem » a peccato, servi estis facti justitiæ [4]. »

Augustinus. Surde, audi Apostolum gratias agentem

[1] Ambros. lib. 1 de Pœnitentia, cap. 2 vel 3. — [2] Jerem. xxiv, 7. — [3] Psal. xlviii, 7. — [4] Rom. vi, 17 et 18.

Deo, quod ejus doctrinæ ex corde obedierunt; quandoquidem, non dixit, Gratias Deo, quia prædicata est vobis doctrina ejus; sed, quia obedistis. « Non enim omnes » obaudiunt Evangelio [1]; » sed quibus datum est, ut obaudiant : sicut, « Nosse mysterium regni cœlorum vobis » datum est [2], ait Dominus; illis autem non est datum. » Non ergo ex corde, hoc est, ex voluntate obedissent, si non præpararetur voluntas a Domino : alioquin mendaciter ei de hac re Apostolus gratias agit, si hoc ipse non fecit.

CCXXXI. Julianus. « Ex corde, inquit, obedientiæ facta mutatio, liberavit vos a peccato, et sanctitati fecit adhærere. »

Augustinus. Sed hæc mutatio dexteræ Excelsi est. Audi hominem Dei hanc in Psalmo gratiam confitentem, et disce quis mutet in melius hominis voluntatem. « Et » dixi, inquit : Nunc cœpi, hæc est immutatio dexteræ » Excelsi [3]. »

CCXXXII. Julianus. « Humanum est quod dico propter infirmitatem carnis vestræ : sicut enim exhibuistis » membra vestra servire immunditiæ et iniquitati ad » iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire » justitiæ in sanctificationem [4]. » O præceptorem Spiritu Dei plenum! vere vas aureum, et tubam non concisis stridoribus, sed absolutis vocibus increpantem! Auctoritatem sermoni suo de exhortationis humanitate conciliat. »

Augustinus. O te deceptorem spiritu hæretico plenum, totum dantem hominis voluntati, contra eum qui dicit : « Quid enim habes quod non accepisti [5]? » Homo Pelagiane, plantando et rigando ista dicebat Apostolus : « Sciens autem » quod neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed

[1] Rom. x, 16. — [2] Matth. xiii, 11. — [3] Psal. lxxvi, 11. — [4] Rom. vi, 19. — [5] 1 Cor. iv, 7.

« qui incrementum dat Deus [1], » non præcipiebat tantum, sed etiam orabat ad Deum, ut malum non facerent, quibus ejus eloquia prædicabat : aperte enim alibi dicit : « Oramus autem ad Deum, ne quid faciatis mali [2]. »

CCXXXIII. JULIANUS. « Ne quid enim arduum et inaccessum homini præcipere videretur, verbum de consuetudine usurpavit, ut humanum diceret, id est, facile, tractabile, et quod causarum comparatione mitescat. Non a vobis, inquit, reposco parem augustis rebus intentionem, nec quam magnæ sunt virtutum opes, tam nova vobis, quibus eas capessatis, præcepta constituto : nihil ferum ingero, nihil quod vix portari possit indico ; ne si pro splendore justitiæ tale aliquid imperarem, de carnis infirmitate conquesti allegaretis jugem vos laborem ferre non posse. Nunc itaque hac moderatione convenio, ut tale studium virtutibus adhibeatis, quale adhibuistis ante criminibus : cumque injuria sit honestarum rerum, si tali appetantur proposito, quale est deformibus impensum rebus ; tamen disciplinæ huic, in qua estis, sufficit, si vel tali intentione justitiam sectemini, quali iniquitatem estis immunditiamque sectati.

AUGUSTINUS. Hoc tamen non facient, nisi illi formosæ susceptæ tuæ, concupiscentiæ carnis repugnent robore charitatis : cum qua lege membrorum, repugnatura legi mentis, omnis homo nascitur; et cujus obligatione reus est, si non renascatur; quam mortales non vincunt suo spiritu, si non aguntur Dei Spiritu : « Quotquot enim Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei [3]. » Ite nunc, et contra istam christianam atque apostolicam veritatem extollendo præcipitate liberum arbitrium, et in vestra virtute, non assurgendo, sed cadendo, confidite.

CCXXXIV. JULIANUS. « Credamus itaque magistro gen-

[1] 1 Cor. III, 8. — [2] 2 Cor. XIII, 7. — [3] Rom. VIII, 14.

tium, et reddamus ei testimonium veritatis suæ. Vere enim, sicut dixit, humanum est quod præcepit, ut voluntatis correctio emendaret vitia voluntatis. »

AUGUSTINUS. Sed correctio hæc humana non fit nisi opitulatione divina. « Quis enim hominis corrigit voluntatem, nisi ille cui dicitur, Deus virtutum converte nos[1] : » et, « Deus tu convertens vivificabis nos[2]? A Domino enim gressus hominis diriguntur, et viam ejus volet[3]. » Si autem non ab illo dirigantur, homo viam Dei non volet, etsi jubeat lex ut velit.

CCXXXV. JULIANUS. « Sed ut hoc humanum, sic illud aliud si putasset, non solum inhumanum, non solum ferum, verum etiam injustum; non solum injustum, verum etiam insanum; ut peccatum si nosset innasci, exprobraret suæ ætatis hominibus vitia partus antiqui; et ab his præciperet abstinendum, quæ innata credebat; atque cum interminatione præscriberet, debere me ea deponere, quæ ante habere cœperam, quam anima in corpus meum, in hunc vero mundum corpus intraret. »

AUGUSTINUS. Ergo carnis concupiscentia non est innata; aut non ab ea præcipit abstinendum, qui dicit : « Contine te ipsum[4] : » et, « Desideria juvenilia fuge. » Cur non dixit : « Voluntaria desideria fuge[5]? » Juventus utique nomen ætatis est : ætates autem natura, non voluntas habet, et ea concupiscentia de juvenili ætate maxime accenditur; cujus utique vis in infante sopita est, sicut rationis, sicut ipsius voluntatis. Sed discernit oculus Christianus, non Pelagianus, quid de Creatoris institutione, quid de vitii contaminatione vel sumat natura, vel contrahat, Conditorem suo bono prædicans, eodemque propter malum, quo vitiata est, indigens Salvatore : de reatu

[1] Psal. LXXIX, 8. — [2] Id. LXXXIV, 7. — [3] Id. XXXVI, 23. — [4] Eccli. XXX, 24. — [5] 2 Tim. II, 22.

enim, cum quo homo nascitur, non est quod ei præcipiatur, nisi ut renascatur.

CCXXXVI. JULIANUS. Justius admoneretur ab his, quos emendare studebat, ut quantum imperaret, expenderet; et sciret primum esse consilii constantis gradum, imperii modum tenere. Exauctorata quippe doctrina est, quam non tuetur æquitas; et plena auctoritatis, quam jnstitiæ libra commendat. Ac per hoc, constat Apostolum, reverendum Ecclesiarum informatorem, rationem magisterii sui, consilio, æquitate, humanitate reddentem, nihil de naturali sensisse peccato; sed inculcasse, ut res erat, et vitiorum nos servos nonnisi per voluntatem fuisse, et justitiæ nos eadem posse, si corrigatur, voluntate servire. Verum quoniam in expositione loci hujus fui hactenus occupatus, ut ostenderem per apostoli Pauli verba Manichæos nihil posse defendi; patuitque contextu orationis ejus veritas, quam per omne dictorum suorum corpus exequitur : hic sit secundi finis libelli; quo tamen necessario commonemus, nihil Traducianis præter impudentiam remansisse, quia cum se confiterentur nullum in ratione habere præsidium, de Apostoli dictis, quæ exposita sunt, totum sibi solatium vindicabant : et quoniam claruit, nihil in his deforme, nihil non sanctitati et rationi consentiens fuisse præscriptum; apparet cecidisse sententiam, quam et ratio cum multis auctoritatibus Scripturarum, et quæ in Deo est, religio catholicorum pro.uit, et jam loci istius opinio non tuetur. »

AUGUSTINUS. Apparet omnibus qui sano capite atque intelligenter hæc legunt, cum contra verba, non magis mea, quam beati Apostoli, multa tua diceres, nihil te invenisse quod diceres; et tortuoso strepitu loquacitatis egisse, ut eis qui non intelligunt, dixisse aliquid videreris.

[1] *Forte* in Deum.

Velitis, nolitis, « Per unum hominem peccatum intravit » in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes ho» mines pertransiit[1]. » Quid est ita, nisi per peccatum, non sine peccato? Neque enim pertransiret mors, nisi ducente peccato : mors enim peccatum sequitur, non præcedit. Hinc sunt omnes miseriæ mortalium a die exitus de ventre matris eorum, sicut scriptum est. Quas miserias vos cum sine ullo peccato accidere dicitis parvulis, injustum Deum vere vos facitis; Manichæos autem horribiliter adjuvatis : illi enim, ne faciant injustum Deum, istas miserias a nativitate mortalium immutabili naturæ mali et ab alio principio venienti substantiæ tribuunt tenebrarum[2] : quos impios simul et vos ipsos vincit catholica fides, quæ ista omnia peccato illi tribuit, quod ex primi hominis voluntate intravit in mundum : quod secuta est mors etiam ista, quæ fugans animam, corpus interimit; quam vos homini etiamsi non peccasset, dicitis naturaliter fuisse venturam. Unde sequitur, ut, non solum illam imperiosam libidinem, qua nimium delectamini; verum etiam molestissimam febrem, cæterosque innumerabiles morbos, quibus videmus afflictos parvulos emori, in paradiso futuros fuisse dicatis, etiamsi nemo peccasset; quia sine ullius peccati merito hæc perpeti parvulos dicitis. Cohibete vos, quæso, cum falsis et noxiis laudibus vestris; cohibete vos ab infantibus et lactentibus, quos tanquam nihil mali habentes, crudeli errore laudatis : ad Christum liberatorem venire liberandos parvulos sinite[3]; miseram naturam, quam vitiavit homo primus, ut sanet homo secundus, victi correctique permittite.

[1] Rom. v, 12. — [2] Eccli xl, 1. — [3] Matth. xix, 14.

FINIS TOMI CENTESIMI QUADRAGESIMI-TERTII.

ANNOTATIONES.

ANNOTATIO (1) pag. 64.

Revelatum id sibi a Deo dicit; quia non ingenio et sagacitati suæ, sed divinæ gratiæ adjutorio tribuendum sentit, quod hoc ipsum de quo aliter sapiebat, considerato attentius Apostoli testimonio tandem intellexerit.

ANNOTATIO (2) pag. 171.

Hocce fuit ultimum Augustini opus, in quo beatus gratiæ Christi vindex, dum hæretici Juliani eum denuo aggredientis impetum comprimit, nondum absoluto eodem opere, morte occupatur, et e medio certamine ad percipiendam coronam vocatur in cœlum.

Julianus Memore ac Juliana, utroque parente ab opinione pietatis claro, prognatus est. Memorem certe Marius Mercator in commonitorio subnotationum in scripta Juliani, *sanctæ ac beatæ recordationis episcopum,* Julianam autem Memoris conjugem, *primariam fœminam* vocat, *qua nihil,* ait, *honestius inter reverantissimas matronas invenias* : atque mox de Memore simul ac Juliana loquens, *qui sanctos ,* inquit, *illorum hominum*

mores, sanctam vitam, institutumque noverint. Illum ipsum Juliani patrem etiam nobilitate generis conspicuum fuisse, Hieronymus Vignerius in præfatione ad imperfectum opus Augustini ex inedita quadam Fulgentii scriptione prodit. Inde vero non minus commendandus idem Memor, quod Augustino amicitia et litterarum officio conjunctus fuerit : de quo sanctus Doctor in libro contra Julianum primo, cap. 4. *Ego certe beatæ memoriæ Memoris patris tui non immemor, qui mecum non parvam inierat amicitiam colloquio litterarum, teque ipsum mihi charissimum fecerat.* Extat etiam nunc scripta Memori epistola inter August. Memorem Ughellu Capuanis episcopis (haud quaquam tamen ulla idonea auctoritate fretus) adjungit, proximo post Vincentium loco, qui Vincentius ex Athanasii historia percelebris est, eum recensens.

Natus est Julianus in Apulia, teste Augustino, forsitan Eculani, seu Eclani : si tamen urbs illa, jam inde a trecentis annis Campaniæ inclusa finibus, hoc nomine locabatur adhuc in Apulia, quod olim inter Apuliæ urbes numerata fuisset. Memor ejus pater, qua erat pietate, filium ad ecclesiam quam primum tulit, eique adhuc infanti baptismi gratiam dari voluit, *nesciens eidem gratiæ quam esset futurus ingratus.* Huic attribuit Gennadius ingenium acre, magnam sacrarum Scripturarum cognitionem, tamque multiplicem eruditionem litterarum græcarum et latinarum, ut Julianus, prius quam Pelagianæ hæresis in eo deprehenderetur impietas, celebre sibi nomen inter Ecclesiæ doctores compararit. Mercatori tamen haud injuria dicitur, *horrida loquacitate,* cum adversus Augustinum dissereret, *evagatus disertum se magis ostentare et sciolum volens.* Ipsum etiam a Prospero putant designatum fuisse hoc versiculo, qui simul et ejus

episcopatus locum, et scribendi caracterem ac ingenium referre atque innuere videtur : *Aut huic Campano gramine corda tument.* Quem rursum Prosper in Chronico *jactantissimum Pelagiani erroris assertorem* appellat. Sanctus quoque Augustinus ipsum merito jure nominat *juvenem confidentissimum;* atque eum lingua, quam mentem magis valuisse asserit : a quo et dicitur, *in disputatione loquacissimus, in contentione calumniosissimus, in professione fallacissimus.*

Cum ætate jam adulta esset, ei pater uxorem dedit : testaturque pluribus locis Augustinus illum conjugali vinculo fuisse astrictum. Fatendum est certe, cum ejus familia necessitudinem Paulino episcopo Nolensi intercessisse longe arctissimam : quandoquidem hic se indignum minime putavit, nuptias illius pro epithalamio, quod inter ipsius opera hodieque legitur, celebrare. In hoc ille tum Julianum, quem puerum adhuc vocat, tum Jam uxorem ejus hortatur, dignam episcopali domo modestiam et in nuptiarum solemnitate, et in toto vitæ curriculo conservent : quin etiam illis, uti virginitatem colant perpetuam, precatur. Poëmatis in libris quibusdam editis titulus est : *Epithalamium in Julianum episcopi Memoris filium, et Jam clarissimam fœminam uxorem ejus.* Hinc Vignerius Juliani uxorem antiqua et consulari nobilitate splendidam fuisse contendit; atque ad eamdem Jam refert illud ex inedito quodam Fulgentii opere testimonium : *Nec illi sufficiebat paternæ nobilitati, Æmiliorum fasces admovisse, quos hæresi degenere turpiter maculavit.* Interfuit reapse nuptiis episcopus quidam nomine Æmilius : at eum Jæ patrem, quod Vignerius primus asseruit, Paulinus non dicit extitisse; atque hoc ipso quod non dicit, argumentum in contrariam partem suppeditat. Quin et sæpius Julianum ejusque conjugem ap-

pellat *Memoris natos*, aut *Memoris domum* : unde haud inepte colligas, Æmilium, si quidem alterutrum cognatione attigerit, non nisi in remoto gradu attigisse. Observat Paulinus, Memorem functum esse officio suo erga Æmilium, dum illos eidem in manus tradidit, qui jugans capita amborum sub pace jugali manu sua obnupsit et oratione consecravit. Nos quidem fugit, idcirco-ne hoc obsequium velit a Memore deferri oportuisse Æmilio, quod apud hunc nuptiæ celebrarentur, an vero propter viri summam venerationem. Hunc enim Æmilium depingit tanquam Juliani et Jæ atque ipsius Memoris patrem, ac virum cui propria virtus eximium cultum observantiamque pepererat. Inde est, quod eumdem illum Æmilium esse autument, qui cum aliis duobus ab Honorio et Occidentis episcopis ad Arcadium in Joannis Chrysostomi causa destinatus, confessoris titulum anno 406. promeruit; qui et a Metaphraste dicitur Beneventanus episcopus. Cur autem Paulinus in epithalamio ita cecinerit :

> Surge, Memor, venerare patrem, complectere fratrem :
> Uno utrumque tibi nomen in Æmilio est.
> Junior et senior Memor est; etc.
> Filius est, fraterque Memor : lætatur adesse
> Communem sibimet pignoribusque patrem :

Haud satis assequimur; nisi forte credendus sit Memor dignitate quidem senior et frater, quia episcopus; genere autem aut ætate filius ac junior, quia ab Æmilio genitus, vel eo saltem posterius natus. Nam quod scribit Joannes Garnerius, Æmilium tanquam Beneventanum antistitem Memoris fuisse Metropolitanum; contra Ughelli et Geographiæ sacræ testimonio constat, metropoleos dignitatem tunc temporis penes Beneventum non fuisse. Nec etiam

arbitramur defendi posse id quod idem, Æmilium jam vita functum poëtica fictione, quæ illi videtur admodum ingeniosa, induci asseverat.

Jam vero cooptatum inter clericos Julianum, et ad Lectoris munus, prius quam conjugium iniret, adscitum esse, docet Paulinus istis in epithalamio versibus :

> Clericus uxorem Christo comente decoram
> Diligat, et pulchram lumine cordis amet :
> Auxilioque viri divino munere factam
> Lector cœlesti discat ab historia.

Ab hoc Lectoris gradu ad altiorem promotus fuit, ac sive uxor naturæ jam concessisset, sive uterque continentiam servarent, illum certum est officio diaconatus anno supra quadringentesimum octavo vel nono, quo patri ejus Augustinus scripsit, *adolescentem* adhuc functum fuisse. In illa 101. epistola sanctus præsul singularem præbet sui in Julianum studii significationem ; ejusque patrem rogat, ad se illum in aliquod tempus venire jubeat.

Denique idem Julianus in episcopalem ordinem evectus fuit. Nam licet Augustinus eum sæpe sæpius filium vocet, in eo tamen honorem agnoscit episcopatus, cum erumpit in illam exclamationem : *O frontem qualiumcumque episcoporum!* Ac præterea epistolam ad Thessalonicensem antistitem Juliani solius non esse, sed ipsi cum plurimis Pelagianis episcopis communem dicit. Quin etiam ipse Julianus Turbantium episcopum, cui primum suum opus in Augustinum nuncupavit, fratrem nominat. Prosper in Chronico ad annum 439. meminit episcopatus eidem Juliano, nec dubium quin propter hæresim, dudum erepti.

Ordinaverat eum Innocentius primus, uti Mercator in commonitorio contra Pelagianos scribit. Cui vero Eccle-

siæ præfectus fuerit, dissensio erat aliquando inter eruditos, cum in Gennadii libro de scriptoribus ecclesiasticis *episcopus* diceretur *Capuanus* : in Prosperi autem Chronico, *Julianus Atellanensis ;* in epistola Petri diaconi ad Africanos episcopos in Sardinia exules, *Julianus Edanensis ;* in Gelasii papæ decreto de scripturis apocryphis, *Celanensis* legeretur : quo etiam posteriore titulo a Beda præfatione lib. 1. in Cantica canticorum donatur. Tametsi voces illæ, *Juliani Celanensis episcopi a Campania,* quibus Beda utitur, absolute possint ita exponi, ut Julianum ortu quidem Celanensem, episcopali autem sede Campanum fuisse significent : quemadmodum cum eum Prosper Atellanensem, Petrus diaconus Edanensem, Gelasius Celanensem nominat, appellationes istas de natali ejus loco, perinde atque de episcopali, liceret interpretari : atque ita quo minus sedisse eum Capuæ crederemus, nihil vetaret ; nisi observatum esset apud Gennadium in probatioribus manuscriptis, velut in eo quem in appendice sequimur, antiquissimo exemplari Corbeiensi, nullum de Juliani episcopatu verbum reperiri. Sic porro etiam Prosperi editiones recentiores, pro Atellanensi, Eclanensem ex melioris notæ mss. substituunt. Quam quidem correctionem nihil moratus Petrus Franc. Chiffletius, primam Prosperi lectionem alia potiorem esse, ac vere Julianum Atellæ, quæ in urbibus Campaniæ olim celebrabatur, et e cujus ruinis Aversa postmodum inter Neapolim Capuamque excitata est, sedem tenuisse voluit. At controversiam decidit Marius Mercator Juliani æqualis et æmulus, ejusque gentilis, dum verbis conceptis ipsum alias *Episcopum Eclanensem*, alias *exepiscopum oppidi Eclanensis* vocat : quo cum Mercatore Petrum diaconum ,Gelasium, ac Bedam, una mutata vel transposita littera conciliare, non ita magni negotii fuerit.

Isthæc autem civitas quondam clara, nunc ruinis suis sepulta, antiquis Eculanum sive Eclanum dicta est. Posita erat in Hirpinis in ulteriori principatu, a Benevento quindecim millibus distans, versus Euro-notum. Sunt qui putent eamdem postea Quintodecimum appellatam, nec non nostra hac memoria ejus rudæra quædam ac parietinas prope Mirabellam conspici. Episcopalis sedes Eclano Frequentum, Italice Frigento seu Fricento, translata fuit. Frequentum vero Nonis Maiis anni supra millesimum quadragentesimi sexagesimi quinti aut sexti Abellanensi episcopatui conjunctum est. Regionem hanc tradunt quondam Apuliæ limitibus comprehensam fuisse, at vero Campaniæ accessisse jam inde ab Adriani temporibus.

Parentibus demortuis, (quod quonam anno contigerit, invenire nuspiam fuit,) Julianus duarum sororum curam cum suscepisset, eo munere nec sibi nec illis honorifice perfunctus est. *Novimus, novimus,* ait Mercator, *quid tibi una earum, cum tu nimis severus in ejus ruinam pudoris insurgeres, objecerit, vel exprobraverit; atque tu mutus illico non ausus es ulterius censuræ tuæ ullas dolori ejus inferre molestias.* Nempe fidei corruptionem continuo morum, ut solet, in Juliano secuta corruptio est.

Quo ille tempore virus Pelagianæ hæreseos surgere cœperit, minime compertum. Beda doctum eum a Pelagio *puerulum* adhuc, et ab ipso *quasi in caverna colubri regulum,* cum anno Christi 415. dialogos suos adversus Pelagianos Hieronymus edebat, nutritum esse scribit. Sed hæc Bedæ verba si presse atque ad apices exposueris, plane falsa reperies: siquidem multo ante annum Christi 415. Julianus pueritiæ annos excesserat; neque veri simile est eum, nisi forte idem ipse sit qui Anianus pseudodiaconus Celedensis ab Hieronymo vocatur, tunc temporis in

Palæstina, ubi Pelagius hoc anno degebat, extitisse. At potuit mutua aliqua inter eos cognitio Romæ nasci ante annum 408. aut 410. quo anno exivit ex Urbe Pelagius. Atque idem ipse Julianus forte non immerito censebitur ex illis fuisse, de quibus anno Christi 417. statim ab Innocentii papæ obitu Augustinus ad Paulinum scripsit; quique dicebant citius se defecturos a Pelagio, quam originale peccatum agnituros: quanquam ex civitate Nolensi esse hos Augustino nuntiatum esset. Dicit alio loco sanctus Doctor Julianum, si Romanæ Ecclesiæ præsidentem beatum Innocentium audire voluisset, jam tunc periculosam juventutem suam Pelagianis laqueis expediturum fuisse. Eum, quoad memoratus Pontifex vixit, catholicam sententiam retinuisse testatur Mercator: quæ res eo commode potest referri, quod idem auctor eodem loco dicit, Julianum a communione Innocentii, ne damnatis quidem Pelagio et Cœlestio recessisse, sed ipsi eorum *damnatori* usque ad ejus mortem *communicasse*. Sed eum tamen superstite adhuc Innocentio hæresim amplexum esse, liquido declarat Augustinus illis ipsis verbis: *Jam tunc periculosam juventutem tuam Pelagianis laqueis exuisses*. Narrant ipsius quemdam paralogismum, quo Romæ cum præcipuis factionis ducibus agens a rudioribus conabatur extorquere, ut originis culpam merum commentum esse faterentur: quod, Joannis Garnerii judicio, in annum 417. quadrare potest. Si definitiones illas, quas libro de perfectione justitiæ refellit Augustinus, eidem nos, uti Garnerius censet, tribuere oporteat; dubium non erit, quin jam inde ab anno 415. perfectus fuerit Pelagianus. Illud in confesso est, damnatis a Zosimo papa anno 418. Pelagianis, eumdem Julianum subscribere pontificiam sententiam noluisse, atque ob eam rem ab illo dignitate spoliatum fuisse, et ex Italia ejectum. Huic ipsi

Pontifici binas super quæstionibus de gratia epistolas dedisse eum reperimus.

Hieronymus Vignerius primis temporibus hæreseos Juliani assignat id quod habet Gennadius, illum per famem atque egestatem publicam pauperibus dilargitum esse suas facultates, et hacce charitatis specie quam plurimos ad suam hæresim, maxime ex genere eorum qui pietati addictiores videbantur, adjunxisse. Qua de re id nobis unum observare licet, in postremo suo opere affirmare Augustinum, illum a miseris quos deceperat, otiosum ali; nec posse ipsum scribendis ac dictandis libris vacare, si nolint homines ei victum subministrare sumptusque congruentes: quod quidem eum tunc nullo proventu suo vel fructibus vixisse, satis designat; non tamen inde quisquam colligat, Augustino exploratum fuisse, illum impendisse omnia, quo penuriam alienam levaret.

Ann, ut quidem videtur, 419. is una cum aliis ejusdem sectæ episcopis ad Rufum Thessalonicensem antistitem scripsit; nec non Romam ad amicos, ut in errore illos confirmaret, litteras misit: sub quod etiam tempus priorem Augustini librum de Nuptiis et concupiscentia quatuor voluminibus refellere conatus est.

Cum postea solum vertere esset coactus, maria et terras cum erroris sui sociis et collegis peragravit; *Orientem*, id est, Asiam minorem *lustravit*; et tandem in Cilicia apud Theodorum Mopsuestenum quem Pelagianæ hæresis æque parentem ac Nestorianæ faciunt, quiete nonnulla potitus est. Illic alios octo libros in Augustinum condidit. Sed neque dubitaverimus quin ipsi Theodoro, ut adversus originalis peccati assertores quinque suos libros emitteret, si non ante aliquot annos editi erant, auctor fuerit. Verumtamen e Cilicia vix dum excesserat, cum ei Theodorus ille in provinciali synodo anathematis notam inussit. Ita-

liam anno 421. quo Alypius episcopus sex Augustini libros adversus eumdem illuc detulit, jam reliquerat : quandoquidem, cum octo suos in sanctum Doctorem edidit, omnina de isthoc illius opere nihil audierat.

Ejus mentionem ex quo migravit e Cilicia in annum usque 428. nusquam reperimus. At ponitur Julianus veluti dux ac primipilus eorum episcoporum , qui ob negatum originale peccatum officio abdicati, Nestorii præsidium circiter ipsum annum 428. implorarunt. Hinc Mercator præfatione ad Nestorii adversus Pelagianam hæresim sermones : *Contra Pelagii, ait, seu Cœlestii pravam et impiam definitionem quamvis recte sentiret et doceret* Nestorius ; *Julianum tamen exepiscopum Eclanensem cum participibus suis, cujus hæresis signiferum et antesignanum, olim ab apostolica sententia exauctoratum atque depositum, in amicitiam interim censuit suscipiendum, spem ei absolutionis promittens : ipsum quoque Cœlestium litteris suis, quarum exempla subdidimus, consolatus est. Quod utrum malitia an vecordia fecerit, non facile nosci potest : ut contra quorum distortas sententias, præter propriam impietatem quæ illum ad damnationem usque perduxit, rectissime sentiebat et docebat, eos et amicos haberet, et spe vanæ promissionis fovendos et lactandos putaret, quique cum patrono memorato in Ephesiensi Consilio a ducentis septuaginta et quatuor episcopis iterum iterumque damnati sunt.* Cæterum iidem hæretici per Nestorium consequi nequaquam valuere, ut ne Constantinopoli præcepto imperatoris Theodosii, unde Julianus etiam prius Cœlestio ejectus est, pellerentur. Idem Julianus non solum in utraque Nestorii ad Cœlestinum epistola Pelagianis aliis episcopis de Occidente ejectis præmittitur , sed similiter post Pela-

gianum et Cœlestium primus nominatur inter insignes illos Pelagianos, quorum damnatio anno 431. in Ephesina synodo lecta est, et confirmata.

Haud multo post sub pontificatu Sixti III. et anno, si Prosperi Chronico debeatur fides, 439. Ecclesiæ variis artibus imponere, atque in ejus communionem falsa specie emendationis irrepere est molitus, ut episcopalem dignitatem, quam se tandiu exutum dolebat, reciperet. Sed Romanus pontifex, Leonis diaconi (illius haud dubie qui eidem in apostolica sede successit) hortatu roboratus, vigilantia sua istius fraudes retexit, eis fortiter occurrit, nefariis ejus consiliis aditus omnes interclusit, rejectaque *fallaci bestia* universos catholicæ communionis exhilaravit. Affirmat Hieronymus Vignerius, sibi argumenta esse, quibus persuadeatur Julianum ex Italia rursus fugere a Sixto papa coactum, in Lerinensem insulam venisse, ubi cum per aliquot menses moraretur, a Fausto, Regiorum postea episcopo, exceptus eidem hæresis suæ virus propinavit : *quod,* ait Vignerius, *suo loco dicemus, si Deus vireset annos suffecerit, idque cæteris probationibus tam ex Fulgentio, quam ex aliis, pluraque id generis quæ multos latent, asseremus.* Ad hæc Vignerii verba Joannes Garnerius : *Intelligit autem, inquit, vir eruditus nomine Fulgentii, libros quos sanctus ille episcopus adversus Faustum scripsit, quosque apud se habuit in manuscripto codice* idem Vignerius, *cum viveret.*

Sixto vita functo illum rediisse in Italiam, unde iterum a Leone papa pulsus fuerit, hinc licet conjicere, quod ejusdem temporis auctor in libro de promissionibus et prædictionibus Dei part. 4. c. 6. *Pelagianos et maxime Julianum* a beato Pontifice *contritos* fuisse prodat. Addit Vignerus hunc ipsum infelicem hæreticum, post longas

hac illac errationes, ob quas *eum Fulgentius*, ut dicit, *alterum Caïn, hoc est, profugum et omni loco extorrem appellat*, ultimi demum perfugii loco viculum quemdam in Sicilia incoluisse, ubi suæ sectæ homines docebat litteras, factus ex episcopo ludimagister. Hanc illi occupationem, quasi omnium maxime congruentem et ejus in hasce disciplinas studio, et vanæ gloriæ quam ex earum cognitione captabat, ante multos annos destinaverat Augustinus.

Huc adjicit Vignerius, postquam is ibidem vivere desiisset, Pelagianos tumulo ejus hoc elogium scripsisse: *Hic in pace quiescit Julianus episcopus catholicus.* Quod epitaphium cum nono sæculo etiam tum legeretur, quidam Semipelagianorum dogmatum fautores illius memoriam restituere conati sunt. At demonstrarunt eruditi antistites Catholicorum nomen nunquam non usurpasse Pelagianos; ac proinde nihil prohibere hujusmodi titulum, quominus ille in hæresi sua mortuus habeatur. Obiit, ut scribit Gennadius, imperante Valentiniano tertio, Constantii filio, et sic ante annum Christi quadringentesimum quinquagesimum quintum. Attamen usque ad ætatem Fulgentii, (juxta Petrum Franc. Chiffletium anno 467. nati, et anno 507. in episcopum consecrati,) vitam produxisse contendit Vignerius.

Gelasio sedem apostolicam tenente Joannes Alexandrinus patriarcha, ut a Photio notatur, anathema Cœlestio ac Juliano pronuntiavit: idemque fecit in sua ad Fulgentium et alios ex Africa episcopos exules epistola Petrus diaconus.

Quod ad Juliani scripta spectat, quanquam eum dicat Gennadius, *priusquam impietatem Pelagii in se aperiret, clarum in doctoribus Ecclesiæ fuisse*: attamen quod per id temporis in lucem ediderit, nihil hactenus

repertum est. Sed ex quo hanc hæresim palam profiteri cœpit, alios scriptis suis in ejus laqueos inducere nunquam destitit. Ea de causa Zosimo papæ duas epistolas anno 418. direxit. Deinde cum Augustinus librum de Nuptiis et concupiscentia primum ad Valerium comitem scripsisset, idem Julianus quatuor libros, quibus illum unicum refutaret, ad Turbantium episcopum edidit. Porro cum excerpta ex hoc Juliani opere tradita essent Valerio, hic Augustino perferenda illa curavit, quibus sanctus Doctor statim respondit edito altero ejusdem tituli, quo superior, id est, de Nuptiis et concupiscentia libro secundo : et eodem tempore composuit quatuor suos libros ad Bonifacium, ut duas epistolas Pelagianorum, quas idem ipse, ut videtur, Julianus continuo post emissam primam ad opus de Nuptiis et concupiscentia responsionem scripserat, retunderet : tandemque accepta illa prima Juliani responsione quæ libris quatuor constabat, eam ingenti opere, quod in sex libros partitus est, revicit. Interea vero cum secundus liber de Nuptiis et concupiscentia incidisset in manus Juliani, hic libros octo adversus unum istum in aciem, ut sic dicamus, eduxit, quos Augustinus ultimo suo opere, de quo mox dicturi sumus, profligavit. Vignerius Fulgentii ex inedito quodam opere profert hanc in rem verba illa : *Nec illi sufficiebat paternæ nobilitāti, Æmiliorum fasces admovisse, quos hæresi degenere turpiter maculavit. Seniorem Augustinum, ut clarior fieret, juvenili calore aggressus, sed repressus, tantam sibi conciliavit per orbem terrarum invidiam, quantam sibi apud omnes statuerat facere claritatem, et quod in occasionem gloriolæ arripuerat, subsannante Domino versum est in opprobrium.*

Præterea libris istius hæretici annumera Bedæ Commentarium quoddam in Cantica, cui tractatus præmitteba-

tur, ideo inscriptus de *amore*, quia amoris sacri ac profani in eo discrimen aperire destinaverat. Sed eum, dum illud argumenti tractare se velle simulabat, firmandæ suæ hæresi laborasse asseverat Beda : qui et varios locos tum ex hoc tractatu, tum ex reliquo Commentario refert et refellit : simulque monet, hæc nonnisi magna adhibita cautione legenda esse, aut potius omnino non legenda. Meminit præterea cujusdam Commentationis, qua ille *de bono constantiæ* disputabat. Nam epistolam ad Demetriadem, quam eidem ille adjudicat, ipsius esse Pelagii in confesso est.

Julianum quoque, tradit Marius Mercator, pluribus id libris defendisse, quod Pelagius dogmatizabat, hominem, si vellet, sine peccato esse posse. Qua tamen de re Julianus in suis libris, qui quidem extent, rarius loquitur. Et hinc auguratur Joannes Garnerius alios illum forsitan edidisse : quo etiam argumento adducitur, ut definitiones illas, quas in libro de perfectione justitiæ confutat Augustinus, eidem ascribendas putet. Verumtamen Pelagianum hocce placitum eo solo nititur fundamento, quod ille hæreticus naturam etiamnum æque validam atque sanam esse in omnibus hominibus, atque in Adamo fuit, contendebat : in quo propugnando perpetuus est Julianus.

Huic insuper Garnerius tribuit latinam, quam Jacobus Sirmondus ex antiquis codicibus eruit, interpretationem libelli fidei, a Rufino Palæstinæ provinciæ presbytero græce scripti. Alium itidem fidei libellum latine compositum, et ad Apostolicam sedem directum nomine episcoporum aliquot heterodoxorum, qui Pelagii ac Cœlestii damnationem subscribere detrectantes provocant ad plenariam synodum, eidem auctori Juliano, haud levibus impulsus rationibus, assignat. Ejus denique stylum non

minus referunt homiliæ Joannis Chrysostomi quædam e græco in latinum interprete Aniano translatæ. Enimvero non solum pronum fuit amanuensibus in auctoris nomine labi, ut corrupta per eos syllaba prima prodiret ex Juliano Anianus : sed etiam Juliani ingenium in præmissis ad easdem homilias epistolis nuncupatoriis, sententias et proprias ipsius dictiones inesse observamus. Ad hæc, sicut Hieronymus de pseudodiacono Celedensi Aniano dicebat, *Copiosissime pascitur, ut alienæ blasphemiæ verba frivola subministret* : sic Augustinus in subsequenti opere aliquoties objectat Juliano, pasci ipsum a deceptis miseris, ut libris pro Pelagiana hæresi scribendis vacet.

Annotatio (3) pag. 202.

Amsancti vallis, in Hirpinis, qui apud Apuliam ab Oriente, Campaniam ab Occidente habent : medio fere spatio, inter mare superum sive Hadriaticum, et inferum sive Tyrrhenum, est vallis, in qua lacus Amsanctus, nunc *Mufiti*, a Mephitis templo quod ibi fuit olim, sulphureas habens aquas et nigras, pestilentem odorem ac mortiferum spirantes, in medio lacus ad viri proceritatem ingenti, fragore ebullientes. Unum ex ostiis inferorum Itali credidere et inde *Amsanctus* dictus est, id est, *circum sacer*, *ambi* enim, vel *ambe*, veteribus fuit *circum* ab ἀμφί. De hoc loco sic habet Virgilius lib. Æneid. VII, vers. 563-567.

Est locus, Italiæ in medio sub montibus altis,
Nobilis et fama multis memoratus in oris,
Amsancti valles : densis hunc frondibus atrum
Urget utrinque latus nemoris, medioque fragosus
Dat sonitum saxis et torto vortice torrens.

De hoc loco etiam fit mentio apud Plinium l. 2, 93 : apud Tacitum histor. l. 3 : apud denique Ciceronem lib. 1, de Divinat.

INDEX

TOMI CENTESIMI QUADRAGESIMI-TERTII.

EXPLICIT INDEX.